

СОСНИЦЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

ПРОЄКТ

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
СОСНИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
на період до 2027 року
(горизонт – 2034)**

Зміст

Вступ	6
Розділ 1. Аналітична частина	10
Історичний розвиток територіальної громади.....	10
Загальна інформація та географічне розташування громади.....	14
Порівняльна характеристика Сосницької громади та подібних громад.....	17
Природно-ресурсний потенціал.....	19
Характеристики населення та трудових ресурсів	40
Інфраструктура	47
Економічний розвиток	73
Фінансовий стан та бюджет громади	79
Управління громадою, питання безпеки, громадські об'єднання та медіа.....	84
Результати опитування мешканців громади.....	90
Розділ 2. SWOT-аналіз	104
Розділ 3. Сценарії розвитку Сосницької територіальної громади	115
Розділ 4. Стратегічне бачення розвитку громади	124
Розділ 5. Стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку територіальної громади	125
5.1. «Дерево цілей» Стратегії розвитку Сосницької територіальної громади	125
5.2. Узгодженість Стратегії з державними та регіональними стратегічними документами	159
Розділ 6. Проведення моніторингу, оцінювання реалізації Стратегії та управління ризиками	165

Таблиця 1.1 Пам'ятки архітектури на території Сосницької територіальної громади .	11
Таблиця 1.2 Характеристики Сосницької громади станом на 01.01.2025	14
Таблиця 1.3 Порівняльна характеристика Сосницької та подібних громад.....	17
Таблиця 1.4 Площа порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель по Чернігівській області станом на 01.01.2017.....	22
Таблиця 1.5 Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель.....	23
Таблиця 1.6 Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025.....	24
Таблиця 1.7 Об'єкти природно-заповідного фонду на теренах Сосницької громади .	27
Таблиця 1.8 Смарагдова мережа на території Сосницької громади	28
Таблиця 1.9 Об'єкти інженерної інфраструктури на території Сосницької територіальної громади	32
Таблиця 1.10 Річки на території Сосницької територіальної громади	32
Таблиця 1.11 Штучні водні об'єкти на території Сосницької громади.....	33
Таблиця 1.12 Найбільші промислові водокористувачі на території Сосницької громади.....	34

Таблиця 1.13 Перелік основних родовищ корисних копалин на теренах Сосницької громади.....	34
Таблиця 1.14 Населені пункти Сосницької громади, що відносилися до зони посиленого радіоактивного контролю.....	37
Таблиця 1.15 Потенційно небезпечні об'єкти на території Сосницької громади, 2025 р.....	38
Таблиця 1.16 Населення Сосницької громади в розрізі старостинських округів та населених пунктів, на 1 січня відповідного року	40
Таблиця 1.17 Динаміка природного та міграційного приросту населення у Сосницькій громаді (на 1 січня відповідного року)	40
Таблиця 1.18 Зайнятість у Сосницькій громаді за галузями	44
Таблиця 1.19 Найбільші роботодавці Сосницької громади	44
Таблиця 1.20 Освітня мережа Сосницької територіальної громади	47
Таблиця 1.21 Мережа дошкільних навчальних закладів Сосницької селищної ради, 2025 р.....	48
Таблиця 1.22 Характеристика мережі закладів загальної середньої освіти Сосницької селищної ради, 2024–2025 н.р.	49
Таблиця 1.23 Освітні заклади, які працюють на території Сосницької громади, в рейтингу шкіл Чернігівської області 2025 р.	50
Таблиця 1.24 Стан поширеності (хворобливості) та смертності населення Сосницької громади (на 100 тис. населення).....	51
Таблиця 1.25 Характеристика системи охорони здоров'я Сосницької громади, 2025 р.	53
Таблиця 1.26 Заклади та установи культури Сосницької громади.....	57
Таблиця 1.27 Об'єкти спортивної інфраструктури Сосницької територіальної громади	59
Таблиця 1.28 Стан житлового фонду Сосницької громади.....	59
Таблиця 1.29 Водопостачання та водовідведення на території Сосницької громади	60
Таблиця 1.30 Характеристики системи життєзабезпечення Сосницької громади	60
Таблиця 1.31 Використання води у Сосницькій громаді у 2024 р., млн. м.....	61
Таблиця 1.32 Автомобільні дороги на території Сосницької громади.....	65
Таблиця 1.33 Динаміка зареєстрованих комерційних юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Сосницькій громаді, 2021–2024 рр.	73
Таблиця 1.34 Кількість зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Сосницькій громаді (на 01.01.2025).....	73
Таблиця 1.35 Галузева структура суб'єктів господарювання юридичних осіб	74
Таблиця 1.36 Галузева структура зареєстрованих у Сосницькій громаді ФОПів в 2021–2025 рр. в розрізі видів діяльності.....	74
Таблиця 1.37 Основні суб'єкти господарювання та структура економіки Сосницької громади за податковими надходженнями до місцевого бюджету в 2024 р.	75
Таблиця 1.38 Найбільші сільськогосподарські підприємства Сосницької територіальної громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 2024 р. грн.	76
Таблиця 1.39 Обсяг податків від промислових підприємств Сосницької громади у власних надходженнях селищного бюджету в 2024 р.	76

Таблиця 1.40 Просторовий розподіл об'єктів інфраструктури сфери послуг територіальної Сосницької громади, од.	77
Таблиця 1.41 Динаміка доходів бюджету Сосницької громади, 2021–2024 рр.	79
Таблиця 1.42 Бюджетоутворюючі податкові надходження Сосницької громади в 2021–2024 рр.	80
Таблиця 1.43 Індекс податкоспроможності Сосницької громади за роками	81
Таблиця 1.44 Бюджетні видатки Сосницької громади у 2021–2024 рр. (за загальним фондом)	81
Таблиця 1.45 Громадські організації Сосницької громади (вересень 2025 р.)	87
Таблиця 2.1 SWOT-аналіз Сосницької громади.	104
Таблиця 5.1 Взаємозв'язок та ієрархія стратегічних та оперативних цілей та завдань	126
Таблиця 5.2 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка.	130
Таблиця 5.3 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії.	132
Таблиця 5.4 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування	134
Таблиця 5.5 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	137
Таблиця 5.6 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів.	140
Таблиця 5.7 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	142
Таблиця 5.8 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.4. Громада, стійка та адаптована до змін клімату	143
Таблиця 5.9 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собистої безпеки й реугування на ризики	146
Таблиця 5.10 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади.	149
Таблиця 5.11 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	152
Таблиця 5.12 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	154
Таблиця 5.13 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	157
Таблиця 5.14 Порівняння Стратегії сталого розвитку Чернігівської області та Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей	160
Таблиця 5.15 Порівняння ДСРР-2027 та Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей	163
Таблиця 6.1 Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року	167

Рисунок 1.1. Карта Сосницького уезду (повіту) Чернігівської губернії.....	10
Рисунок 1.2. Створення Сосницької громади.....	11
Рисунок 1.3. Садиба-музей Олександра Довженка в Сосниці.....	12
Рисунок 1.4. Розташування Сосницької громади в Чернігівській області.....	14
Рисунок 1.5. Чисельність мешканців населених пунктів Сосницької громади, станом на 01.06.2025.....	15
Рисунок 1.6. Територіальні громади, що мають міжнародні, безпекові обмеження...	16
Рисунок 1.7. Зони впливу великих міст Чернігівської області та прилеглих областей	16
Рисунок 1.8. Структура ґрунтів Сосницької громади.....	21
Рисунок 1.9. Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель.....	23
Рисунок 1.10. Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025.....	24
Рисунок 1.11. Ключові та сполучні території Сосниччини.....	25
Рисунок 1.12. Об'єкти природно-заповідного фонду на території Сосницької громади.....	26
Рисунок 1.13. Смарагдова мережа на території Сосницької громади.....	29
Рисунок 1.14. Гідрографічне та водогосподарське районування басейну р. Десна....	30
Рисунок 1.15. Гідрологічне районування України.....	33
Рисунок 1.16. Співвідношення жителів за старостинськими округами Сосницької громади.....	Помилка! Закладку не визначено.
Рисунок 1.17. Співвідношення жителів за Сосницької громади за віком.....	Помилка! Закладку не визначено.
Рисунок 1.18. Кількість жителів у населених пунктах Сосницької громади.....	41
Рисунок 1.19. Співвідношення вікових характеристик жителів Сосницької громади за старосинськими округами.....	42
Рисунок 1.20. Статєво-вікова піраміда населення Сосницької громади.....	43
Рисунок 1.21. Заклади дошкільної освіти, підпорядковані громаді, та кількість дітей дошкільного віку, які виховуються в цих закладах станом на 01.06.2025.....	48
Рисунок 1.22. Мережа первинної ланки охорони здоров'я Сосницької селищної ради станом на 01.06.2025.....	54
Рисунок 1.23. Автомобільні та залізничні дороги на території Сосницької громади ...	64
Рисунок 1.24. Динаміка доходів бюджету Сосницької громади, 2021–2024 рр.....	79
Рисунок 1.25. Бюджетоутворюючі податкові надходження Сосницької громади в 2021–2024 рр.....	80
Рисунок 1.26. Бюджетні видатки Сосницької громади у 2021–2024 рр. (за загальним фондом).....	82
Рисунок 1.27. Структура видатків місцевого бюджету Сосницької громади у 2024 р., %.....	82
Рисунок 5.1. «Піраміда» стратегії.....	125
Рисунок 5.2. Матриця цілей Сосницької селищної територіальної громади.....	126

Вступ

Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади – прогнозний та програмний документ стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади та розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку, відповідної регіональної стратегії розвитку до 2027 року, водночас із горизонтом до 2034 р. (тобто на наступний семирічний період) Здійснюється вона шляхом розробки та виконання Плану заходів із реалізації (далі – ПЗР) на два роки (2026–2027 рр.).

Стратегія розвитку Сосницької громади покликана об'єднати зусилля усіх зацікавлених сторін – місцевих мешканців, підприємців, влади, громадськості – для забезпечення місцевого економічного та соціального поступу через використання стратегічних переваг громади.

Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року (далі – Стратегія) розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стратегічну екологічну оцінку». Під час її розробки враховані положення низки нормативно-правових актів, а саме: постанови Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 931 «Порядок розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів», Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, що затверджені наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265.

Інші державні документи стратегічного характеру, що використовувалися: Національна економічна стратегія до 2030 року, Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків на період до 2030 року, Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Також міжнародні: Резолюція Генеральної Асамблеї «Перетворення нашого Світу. Порядок денний у сфері сталого розвитку» ООН від 25 вересня 2015 року №70/1, Угода про асоціацію між Україною та Європейськими Союзом.

Перший документ стратегічного планування Сосницька селищна територіальна громада розробила в 2018 р., а саме: «Стратегія розвитку Сосницької об'єднаної територіальної громади на 2019–2027 роки» за сприяння програми ULEAD з Європою. В 2021 р. за технічної підтримки програми USAID DOBRE («Децентралізація приносить кращі результати та ефективність») було розроблено проєкт Стратегії сталого розвитку Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області на 2021–2028 роки. Вона пройшла громадське обговорення, але затверджена не була через наступні події Війни за незалежність України.

Розробка нинішньої стратегії Сосницької громади також розпочиналася за підтримки програми DOBRE, через ліквідацію USAID не завершена. Отже, громада продовжила роботу власними силами.

Для створення Стратегії Сосницької громади використаний інтегрований підхід, який передбачає поєднання секторальної (галузевої), територіальної (просторової) та управлінської складових. Враховувалися також екологічна складова (з огляду на її нинішній стан та існуючі загрози), в т.ч. адаптації до зміни клімату (європейського зеленого курсу); гендерний підхід (зокрема, щодо бюджетування); інтереси людей з особливими потребами, в т.ч. щодо безбар'єрності. Враховані п'ятнадцять із сімнадцяти Цілей сталого розвитку ООН 2015–2030 рр. (тобто всі за виключенням подолання голоду та збереження морських екосистем – через їх відсутність).

Стратегія Сосницької громади визначає стратегічне бачення її розвитку, стратегічні та оперативні цілі, завдання для її економічного і соціального розвитку, індикатори (показники) їх досягнення.

Стратегія узгоджується з стратегічними і оперативними цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: оновленою Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695) та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням XXI-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII в редакції рішення XXV-ї сесії обласної ради VII скликання 28.10.2020 № 43-25/VII. Після початку нинішньої російсько-української війни документ знову зазнав змін. Нині діюча редакція регіональної стратегії була затверджена рішенням XXII сесії обласної ради VIII скликання від 14.03.2025 № 3-22/VIII «Про внесення змін до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року».

Стратегія Сосницької громади визначає стратегічне бачення її розвитку, стратегічні та оперативні цілі, індикатори (показники) їх досягнення, завдання для її сталого економічного і соціального розвитку. Вона ґрунтується на результатах SWOT-аналізу, проведеного робочою групою та враховує залежності, виявлені під час дослідження SWOT-матриці.

Структура Стратегії Сосницької громади поєднує вимоги до державної та обласної стратегій з вимогами до середньострокових програм соціально-економічного розвитку. Відповідно, вона складається зі вступу, соціально-економічного аналізу, стратегічного бачення цілей розвитку, основних завдань, моніторингу (включно з індикаторами) та механізму внесення змін. Розглядаються фінансові джерела реалізації завдань Стратегії. Крім того, зроблено аналіз ступеня узгодженості Стратегії Сосницької громади з відповідним обласним документами.

Розробка Стратегії здійснювалася з дотриманням таких принципів:

- об'єктивності – використовувалися (за можливістю) дані органів державної статистики, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та реальні індикатори (показники), які можливо оцінити;
- обґрунтованості та доцільності – документ розроблявся на основі чітко визначених цілей розвитку та економічно обґрунтованих завдань і проєктів, що сприяють їх досягненню із використанням світового досвіду у сфері програмування економічного і соціального розвитку;
- відкритості та прозорості – громадськості та підприємцям було забезпечено безперешкодний доступ до засідань робочої групи, вони залучалися до розробки цілей та завдань Стратегії, інформувалися про досягнуті результати для планування власної діяльності;
- недискримінації та рівного доступу – під час розробки Стратегії дотримувалися права та враховувалися інтереси різних суб'єктів об'єднаної територіальної громади, в тому числі господарювання всіх форм власності;
- ефективності – визначення та забезпечення функціонування механізму досягнення цілей, виконання завдань, реалізації проєктних ідей у встановлені терміни;
- історичної спадкоємності – враховувалися та використовувалися позитивні надбання попереднього розвитку громад;
- етнокультурного розвитку – відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етнокультурних груп, що проживають на теренах громади, сприяння їх розвитку;
- сталого розвитку – забезпечення розвитку громади для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Під час підготовки Стратегії Сосницької територіальної громади була застосована партисипативна модель стратегічного планування, що означало:

- залучення до роботи над стратегічним документом широкого представництва місцевого середовища (представників різних установ, громадських організацій, фермерів, місцевих лідерів);
- діяльність із перспективи сталого розвитку – аналітичні дослідження та рішення, які ухвалювалися під час розробки Стратегії, охоплювали три сфери: економічну, соціальну й екологічну; це означає, що враховувалися умови, пов'язані з кожною із зазначених сфер (але не у кожному випадку вони мають бути однаково важливими);
- підготовку соціально-економічного аналізу громади, який базується на аналізі поточної ситуації (аналіз фінансових даних, демографічних, про ринок праці та економіку, екологічних аспектів, стану інфраструктури);
- проведення опитування мешканців – про якість життя, стану економіки, надання публічних послуг у громаді;
- перевірку напрацьованих рішень під час громадських консультацій;
- тісну співпрацю під час роботи над документом між зацікавленими сторонами (громадянами та інституціями), працівниками органу місцевого самоврядування, залученим експертом.

Бачення розвитку громади, напрацьоване у зазначений спосіб, спирається на цінності, які висловлюються та шануються мешканцями громади. Воно відображає їхні прагнення та містить в узагальненому варіанті основні напрями (сфери) майбутнього розвитку територіальної громади. У свою чергу вони виявлені з усього комплексу проблем, порушених під час засідань робочої групи, аналізу потреб зацікавлених сторін, наступних консультацій.

Таким чином, Стратегія дає відповіді на ключові питання, що стоять перед громадою: збереження її середовища, підвищення ступеня комфортності, формування безпечного простору для життя та ведення бізнесу, стимулювання громадянської та підприємницької активності, розвиток власних продуктивних сил, урізноманітнення їх форм, модернізація інфраструктури, розширення пропозиції робочих місць.

Для організації процесу стратегічного планування та розробки Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади розпорядженням Сосницького селищного голови від 11 листопада 2024 року № 157.1-а «Про створення робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Сосницької територіальної громади на 2025–2027 рр.» було актуалізовано склад робочої групи під керівництвом селищного голови Андрія Портного:

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
	<i>Голова Робочої групи:</i>	
1.	Портний Андрій Дмитрович	Сосницький селищний голова
	<i>Заступник голови Робочої групи</i>	
2.	Ткач Андрій Леонідович	секретар ради
	<i>Секретар Робочої групи</i>	
3.	Страдомська Марина Борисівна	начальник відділу економічного розвитку
4.	Клименко Олександр Андрійович	заступник директора КП «Сосницьке комунально-житлове управління»
5.	Сіра Тетяна Миколаївна	директорка Центру надання соціальних послуг
6.	Дробязко Роман Вікторович	завідуючий інформаційним сектором
7.	Кальченко Ірина Михайлівна	в.о. начальника відділу культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
8.	Ващенко Наталія Сергіївна	директор Сосницької публічної бібліотеки
9.	Попченко Яна Петрівна	головний спеціаліст відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
10.	Кузьменко Анна	студентка Сосницького обліково-економічного фахового коледжу;

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
11.	Гордієнко Аліна	студентка Сосницького обліково-економічного фахового коледжу;
12.	Ступаченко Єлизавета	учениця Сосницького ліцею ім. О. П. Довженка
13.	Петрушенко Ліна	учениця Сосницького ліцею ім. О. П. Довженка
14.	Кудін Марк	учень Сосницького ліцею ім. О. П. Довженка
15.	Коропець Сергій Михайлович	заступник директора з НВР Сосницького професійного аграрного ліцею;
16.	Лопатко Віталій Андрійович	староста Південного старостинського округу
17.	Ляшик Леонід Миколайович	староста Задесенського старостинського округу;
18.	Гончаренко Тетяна Станіславівна	староста Східного старостинського округу
19.	Степаненко Тамара Михайлівна	староста Пекарівського старостинського округу
20.	Пилипенко Олексій Іванович	староста Західного старостинського округу
21.	Портний Іван Дмитрович	головний інженер КП «Благоустрій Сосниця»;
22.	Рудя Оксана Олексіївна	депутатка Сосницької селищної ради, директорка Кудрівської ЗОШ I-III ст
23.	Саприкіна Лілія Василівна	депутатка Сосницької селищної ради, директорка КЗ Сосницький НРЦ
24.	Яценко Олександр Олексійович	староста Північного старостинського округу
25.	Рублевський Юрій Анатолійович	начальник відділу житлово-комунального господарства, благоустрою, охорони навколишнього середовища, надзвичайних ситуацій, оборонної роботи, цивільного захисту та охорони праці

До процесу формування бачення та визначення пріоритетів розвитку громади були долучені представники органів місцевого самоврядування, підприємці, громадські діячі, освітяни, медики, представники медіа. Частина – в складі робочої групи, частина долучалися періодично як представники зацікавлених сторін:

№	ПІБ	Посада
1.	Кузьменко Олена	головний редактор газети «Вісті Сосниччини»
2.	Дроб'язко Геннадій	ФОП
3.	Богданьок Олег	депутат Сосницької селищної ради
4.	Максименко Олег Іванович	директор КНП «Сосницька лікарня»
	Сердюк Андрій Юрійович	головний лікар Сосницького ЦПМСД

Спільними зусиллями робочої групи та залученого експерта було здійснено аналіз соціального-економічного стану Сосницької селищної територіальної громади та проблем її розвитку, SWOT – аналіз, визначення сценаріїв розвитку громади, формування дерева стратегічних та оперативних цілей, завдань, проєктних ідей, що спрямовані на їхнє виконання.

Стратегія Сосницької громади орієнтована на потреби бізнесу та громадськості виявлених, під час анкетування усіх активних та зацікавлених представників громади у грудні 2024 року. Процес розробки та впровадження Стратегії – публічний. З цією метою через офіційний веб-сайт Сосницької селищної ради та групи в соціальних мережах було повідомлено про початок роботи над проєктом Стратегії, визначено терміни та форми подання пропозицій до нього від зацікавлених сторін, проведено відкриті засідання Робочої групи з розробки Стратегії, оприлюднено на офіційному веб-сайті сільської ради проєкти Стратегії та Плану заходів з її реалізації, організовано їх громадське обговорення.

Отже, Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року – документ, що враховує спільні інтереси та бачення поступового розвитку громади, та зорієнтований на забезпечення економічного розвитку громади, покращення рівня життя її мешканців та захисту навколишнього природного середовища.

Розділ 1. Аналітична частина

Історичний розвиток територіальної громади

Перша згадка про адміністративний центр громади, Сосницю, зустрічається в Іпатіївському літописі. 1234 р. Данило Галицький захопив на Чернігівщині кілька укріплених міст, в тому числі – Сосницю. Назва селища, на думку науковців, походить від соснового лісу, що оточував місцевість. Інша версія – від «дерева з бортю», тобто – від давнього вулика.

Ймовірно, що Сосниця виникла на початку XII ст. як фортеця, що контролювала переправу через річку Убідь на Чернігівському шляху. Вважається, що ця територія належала до Сновської тисячі. Літописна Сосниця обожнюється з городищем Замок, що майже у центрі сучасного селища.

1239 р. місто зруйнувала монгольська орда. Близько 1356 р. Сосниця перейшла під владу Великого князівства Литовського (власність князя Глинського). Після війни між Великим князівством Литовським та Московським князівством 1500–1503 рр. перейшло під владу останнього, де перебувало до 1618 р. Відтоді й до повстання Української козацької держави – під владою Корони Польської в складі Речі Посполитої. У 1634 р. збудовано замок, що дозволило поселення віднести до категорії міст. Належало магнату Олександрю Пісочинському (новгород-сіверський староста, згодом – київський каштелян). Під 1636 р. згадується як центр волості Чернігівського воєводства. Видатна постать цього періоду – запорізький полковник нереєстрових козаків та мешканець Сосниці Карп Павлович Скидан, один із провідників повстань 1637 та 1638 рр.

З 1648 р. Сосниця в складі Гетьманщини. У 1648–1649 рр. та знову в 1663–1668 рр. – центр Сосницького полку. До 1782 – центр козацької сотні, яка входила до складу Сосницького (1648–1649, 1663–1668), Чернігівського (1649–1654, 1668–1782), Ніжинського полків (1654–1663). Найвідоміший сосницький полковник – Яків Скидан. Він прославився вдалою обороною Березни в 1664 р. (водночас сама Сосниця добровільно відкрила ворота польському війську). Згодом Яків Скидан загинув у боротьбі з військом короля Яна Казіміра. Це ймовірний прототип гоголівського Тараса Бульби.

Інший відомий козацький лідер, який пов'язаний із Соснищею, – гетьман Правобережної України Петро Дорошенко. У 1676–1677 він перебував у Сосниці на засланні.

Населення Сосниччини взяло активну участь у антимосковському повстанні 1668 р. під проводом гетьмана Івана Брюховецького.

Весь період Гетьманщини в Сосниці та окрузі одночасно існувало козацьке самоврядування та міське – ратушне (спрощений варіант магдебурзького права).

Після ліквідації української козацької державності російською імператрицею Єкатериною II з 1782 по 1796 рр. перебувало у складі Новгород-Сіверського намісництва, з 1797 р. – уєзне місто Малоросійської, а згодом – Чернігівської губернії. Одночасно російська влада скасувала в Сосниці місцеве самоврядування. Частково ця традиція була відновлена лише під час реформ 60-х – 70-х рр. XIX ст.

З 1865 року почали функціонувати уєзні (повітові) земські збори та управа, у 1872 р. обрана міська дума. Діяли земська повітова лікарня, жіноче земське однокласне училище та гімназія, вище початкове училище, чоловіча гімназія та два однокласних училища для

Рисунок 1.1. Карта Сосницького уєзду (повіту) Чернігівської губернії

Визначні особистості Сосниччини – козацький ватажок Карп Скидан, полковник Яків Скидан, співак, регент Марко Федорович Полторацький, історик, економіст, етнограф Опанас Филімонович Шафонський, одна з перших жінка-хімік Віра Євстахіївна Богданівська, український політичний діяч та публіцист Микола Миколайович Ковалевський, хімік Костянтин Арсенович Корнев, історик, краєзнавець, діалектолог Юрій Степанович Виноградський, кінорежисер Олександр Петрович Довженко, поет Микола Петрович Адаменко. Найбільш брендові постать – Олександр Довждено, Сосниччину часом називають Довженків край.

Рисунок 1.3. Садба-музей Олександра Довженка в Сосниці

На території Сосницької громади розташовано 196 пам'яток культурної спадщини, з них 2 – національного, інші місцевого (щоправда, більшість із них – це радянські пам'ятки). З об'єктів історико-культурної спадщини найбільш знаний Сосницький літературно-меморіальний музей О.П.Довженко (відкрито в 1960 р.), де складу якого входить й збережена його родинна хата колекція. Дерев'яні церкви – Покровська у Сосниці (1724, 1847), Свято-Дмитрівська (1910) у с. Чорнотичі, мурована – церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Козляничі (1832). В Сосниці добре збережена цивільна архітектура – колишні будинки уезного земства, гімназії, торговельних рядів, адміністративних споруд, приватних осель к. ХІХ – поч. ХХ ст. Інтерес становить правильне планування селища, що не принципово змінилося з ХІХ ст. В серпні 2025 р. за розпорядженням начальника Чернігівської обласної військової адміністрації до переліку об'єктів культурної спадщини Чернігівської області внесений 200-річний будинок Григорія Долинського у Пекарівському старостинському окрузі.

Опис символіки громади. Офіційно герб Сосницької громади не затверджено. За Гетьманщини на ратушних печатках Сосниці було зображено щит із зіркою над півмісяцем (1682), що характерно для козацької геральдики. Водночас збереглися відбитки печаток Сосницької козацької сотні – спочатку ведмедя між трьома соснами (1747), що апелювали до назви сотні, а згодом – з зображенням сосни, вулика та ведмедя, який дереться на дерево (1759, 1780).

Останнє використали як основу для герба Сосницького уезду в складі Новгород-Сіверського намісництва (1782 р.) – золотий вулик, навколо золоті бджоли, а на сосну лізе ведмідь. Подібні мотиви використані й для незатвердженого проекту герба Сосниці 1865 р. Герб колишнього Сосницького району (2011 р.) також як ключові елементи містив сосну, бджіл, ведмедя. Нині на в'їзді до Сосниці жителів та гостей зустрічає залізний ведмідь – виконання зазначеної композиції у вигляду кованої скульптури.

Розроблений та застосовується логотип громади. Його ключовий елемент – ведмідь та дата першої літописної згадки про Сосницю.

Історичний герб Сосниці

Герб колишнього
Сосницького районуЛоготип Сосницької
громади

Висновки

1. Сосниця та Сосниччина має давні традиції державного управління, що наскрізно простежуються починаючи від періоду Русі – й далі через Литовсько-Польсько добу, Гетьманщину, період перебування у складі Російської імперії, советський період. В кожному разі на території нинішньої громади існувала базова адміністративно-територіальна одиниця, а Сосниця була її центром.
2. З точки зору домінуючих традицій Сосниччина – козацький край з розвинутими, значною мірою стихійними, традиціями місцевого самоврядування (як козацького, так і міського), що дотепер вирішальною мірою впливає на народну культуру та відносини в спільноті.
3. Кіномитець Олександр Довженко став домінуючим брендом Сосниччини в сенсі впізнаваності її території. Водночас із Сосниччиною пов'язана діяльність інших відомих постатей, збереглися й окремі об'єкти історико-культурної спадщини, що так само потребують уваги та використання їхнього потенціалу для розвитку території.
4. Досі не затверджена офіційна символіка громади (герб, прапор), що впливає на можливості просування інформації про неї, розробку та впровадження маркетингу території. Існуючий логотип питання розв'язує лише частково.

Загальна інформація та географічне розташування громади

Сосницька селищна територіальна громада (далі – Сосницька громада) розташована на центрально-східній частині Чернігівської області. Це південня межа етнокультурного краю та історико-географічного регіону Полісся, що існує в межах Поліської низовини (зазначений макрорегіон займає північ України південь та південний захід Білорусі). Входить до складу Корюківського району. Основа економіки – сільське господарство, також – переробка, лісове господарство

Площа громади – 798,8 км². км, населення – 13325 осіб (станом на 01.01.2025). Склад – мононаціональний, понад 90% – українці. Є також росіяни, євреї, білоруси. За релігійною приналежністю – переважно православні християни. Всього на території громади діє 22 релігійні громади, з них 15 УПЦ, Євагнельських християн-баптистів – 4, п'ятидесятників – 1, ПЦУ – 2.

Всього до складу Сосницької селищної територіальної громади входить 41 населений пункт: два селища (Сосниця та Мала Бондарівка) та 39 сіл.

Найбільша відстань між крайніми південною та північною точками громади – понад 70 км, найбільша ширина зі сходу на захід – приблизно 50 км.

Сосницька громада межує на сході та на північному сході – з Понорницькою та Корюківською громадами Новгород Сіверського району; з півдня – з Борзнянською та Височанською громадами Ніжинського району; з півночі та заходу – з Корюківською, Менською, Холминською громадами Корюківського району.

Територією громади проходять національний автошлях Н-27 та регіональний Р 82, що перетинаються у селищі Сосниця. Поблизу с. Бондарівка Задеснянського старостинського округу розташований залізничний зупинний пункт Конотопської дирекції Південно-Західної залізниці «Оверків хутір».

На території громади є одна велика річка – Десна. Поблизу сіл Мале та Велике Устя розташовано стратегічне важливе місце – злиття річок Сейм та Десни. Частина громади знаходиться в зоні Смарагдової мережі (Мережі Емеральд), а саме об'єкт Chernihivske Podessennia UA0000058.

Таблиця 1.2 Характеристики Сосницької громади станом на 01.01.2025

Адмін-територіальна одиниця ²	Площа, км ²	Площа громади у % до загальної площі району/області	Населення, тис. осіб	Населення громади у % до населення району/області	Густина населення (осіб/км ²)
Сосницька громада	798,8	-	13325	-	16,7
Корюківський район	4575,4	17,4	86435	18	18,9
Чернігівський область	31865	2,51	959300	1,6	30,1

КАРТА АДМІНІСТРАТИВНО - ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рисунок 1.4. Розташування Сосницької громади в Чернігівській області

² Статистичний щорічник Чернігівської області за 2023 рік. – Чернігів

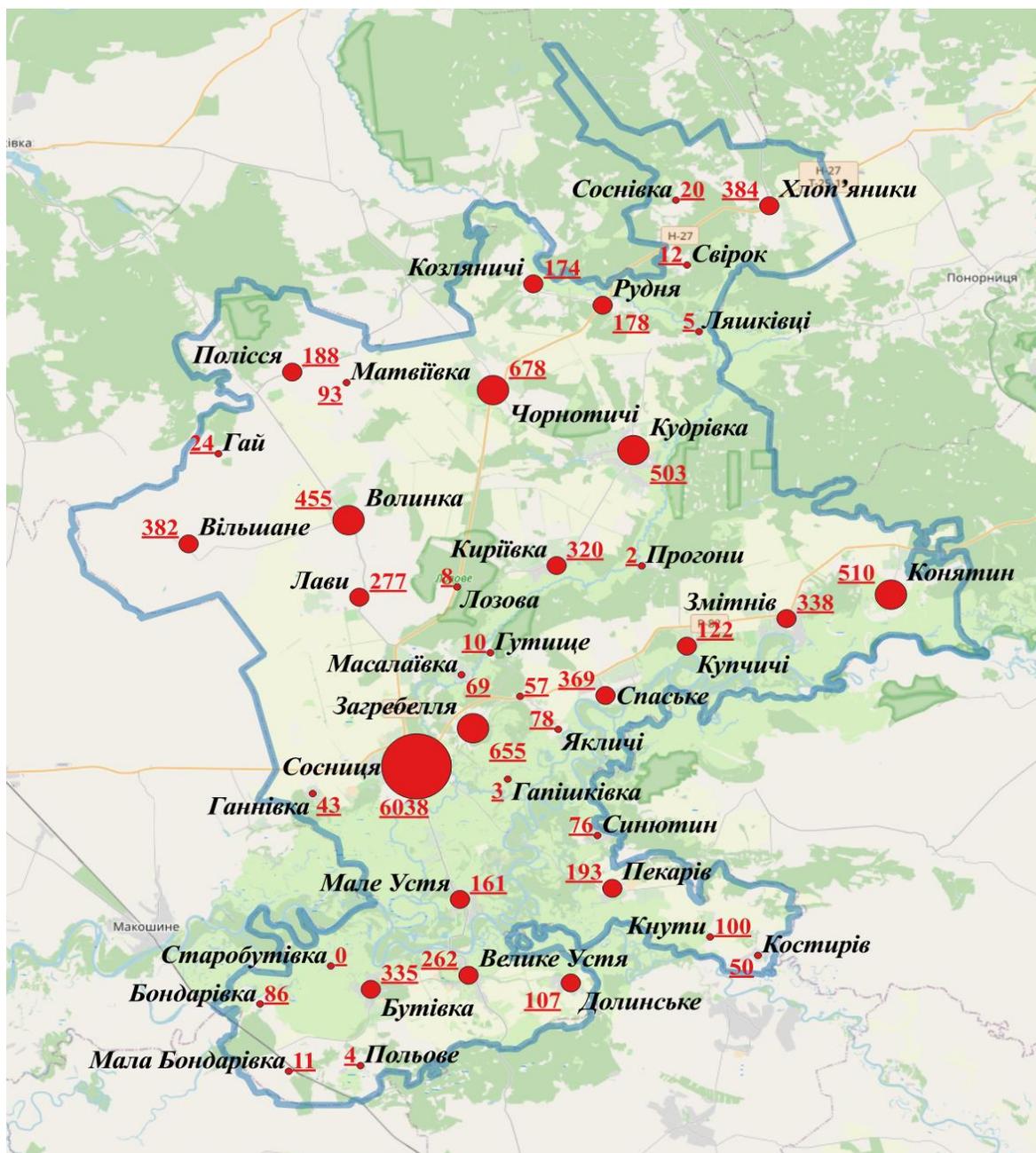

Рисунок 1.5. Чисельність мешканців населених пунктів Сосницької громади, станом на 01.06.2025

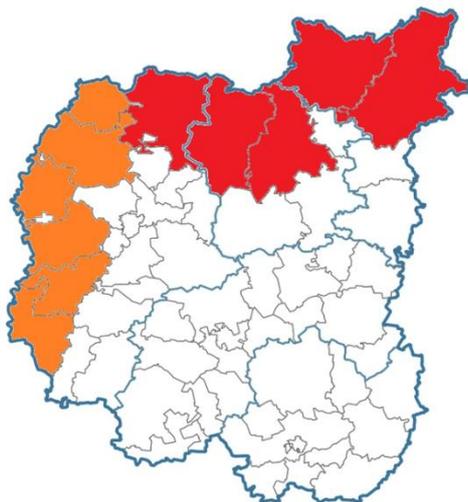
Другою сесією Сосницької селищної ради VIII скликання 16 грудня 2020 р. утворено 6 старостинських округів:

- Північний: центр у селі Чорнотичі, до складу входять Чорнотичі, Козляничі, Рудня, Хлоп'яники, Свірок, Соснівка.
- Західний: центр у селі Волинка, до складу входять Волинка, Вільшане, Гай, Полісся, Матвіївка, Лави, Лозова.
- Східний: центр у селі Кудрівка, до складу входять Кудрівка, Ляшківці, Київка.
- Південний: центр у селі Змітнів, до складу входять Змітнів, Купчичі, Прогони, Спаське, Гутище, Філонівка, Якличі, Конятин.
- Пекарівський: центр в селі Пекарів, до складу входять Пекарів, Кнути, Костирів, Синютин.
- Задесенський: центр у селі Бутівка, до складу входять Велике Устя, Долинське, Бутівка, Бондарівка, Мала Бондарівка, Польове.

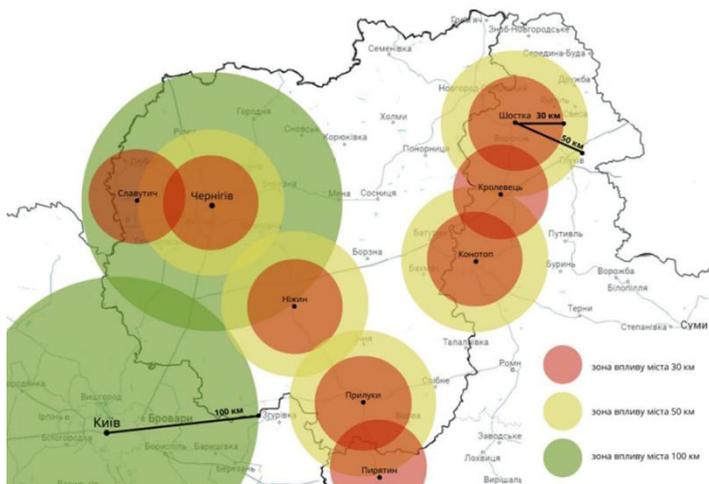
Крім того чотири села (Мале Устя, Ганнівка, Загребелля, Масалаївка, Гапішківка) входять до Сосниці як старостинського округу

Відстань від адміністративного центру, Сосниці, до центрів старостинських округів така: Чорнотичі – 18,1, Волинка – 12,6, Кудрівка – 19,8, Змітнів – 19, Пекарів – 11,5, Бутівка – 15,8.

Площа адміністративного центру громади, Сосниці, становить 10,97 км², географічні координати – 51°31'52" пн. ш. 32°29'59" сх. д. Станом на 01.09.2025 в селищі проживало 6029 мешканців. Згідно результатів перепису 20001 р. 97,59% жителів рідною вважали українську мову, а 2.21% – російську.

Рисунок 1.6. Територіальні громади, що мають міжнародні, безпекові обмеження

Рисунок 1.7. Зони впливу великих міст Чернігівської області та прилеглих областей

Відстань від Сосниці до Корюківки автошляхами – 41 км (42 хв.), Чернігова – 89,0 км (1,5 години), до Києва – 235 км (3 години). Це означає, що вся територія громади знаходиться в межах 100-кілометрової межі впливу обласного центру – Чернігова

Відстань адміністративного центру громади до північного кордону (з рф) – близько 120 км автошляхом та 80 км – напряму. Відстань до західних кордонів України:

- 1) з Республікою Польща: 737 км – до міжнародного пункту пропуску міжнародного пункту пропуску «Ягодин» (близько 9 годин у дорозі);
- 2) зі Словацькою Республікою – 1007 км через пункт пропуску «Ужгород» (близько 14 годин);
- 3) з Угорщиною – 1039 км через пункт пропуску «Чоп» (14,5 годин);
- 4) з Румунією – 814 км через пункт пропуску «Порубне» (10,5 годин);
- 5) з Молдовою – 642 км через пункт пропуску «Ямпіль» (8 годин).

Тобто найближчі та найцікавіші з точки зору логістики – Молдова та Польща, можна доїхати за день.

Порівняльна характеристика Сосницької громади та подібних громад

Для порівняння основних показників розвитку Сосницької територіальної громади обрано сусідні громади Корюківського району, які були утворені на базі старих районів:

Менську міську територіальну громаду. Велика аграрна територія, численні населені пункти – 39, річка Десна та її притоки, схожі з Сосницької громадою ґрунти. Щоправда зі значно більшою кількістю населення та промисловим потенціалом (переробка).

Сновську міську територіальну громаду. Велика аграрна територія зі значними лісовими масивами, водними ресурсами, але малородючими землями. Включає велику кількість малочисленних населених пунктів – 57 (в т.ч. 56 – сільські). Має кордон із рф.

Корюківську міську територіальну громаду. Так само велика аграрна територія, 66 населених пунктів, малородючі землі, крім сільського та лісового господарства значний розвиток легкої промисловості. Має кордон із росією.

Основні порівняльні характеристики вище вказаних громад подано у таблиці 2.4³.

Таблиця 1.3 Порівняльна характеристика Сосницької та подібних громад

Показник	Сосницька	Корюківська	Сновська	Менська
Демографія⁴				
Населення на початок 2024 р., тис. осіб	14793	20,950	21,262	25.119
Населення на початок 2021 р., осіб	15392	21244	22,026	26.014
Приріст 2024-2021 р., %	-3,9	-1,07	-3,5	-6,65
Щільність населення, осіб/км ² на 01.01.24	18,5	18	16	24,5
Чисельність міського населення, тис. осіб на 01.01.24		12,851	10,590	12,650
К-ть населення адмінцентру, тис. осіб (%)	45,8	61	49,8	50,4
Частка осіб молодше працездатного віку, % (01.01.2022)	15,7	12,0	13,0	15,0
Частка осіб старше працездатного віку, % (01.01.2022)	28,1	31,0	19,0	27,0
Частка осіб працездатного віку, % (01.01.2022)	56,2	57,0	68,0	57,7
Кількість учнів, що навчається в навчальних закладах тергромад, осіб на 01.01.23	1108	1895	1982	2355
Кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО тергромади, осіб на 01.01.23	224	288	310	899
Територія, км. кв.				
Площа, кв. км	798,8	1174	1283,0	1026,1
Кількість населених пунктів	41	66	57	39
Кількість старостинських округів	6	15	15	17
Економіка				
Кількість юр. осіб платників податків на 10 тис. населення	120	152	107,5	175
ФОП на 10 тис. населення, осіб	276	320	319,1	366
Фінанси⁵				
Надходження загального фонду на 1 мешканця, 2024 р., тис. грн.	5,526	9,239	6,223	7,332
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), 2024 р., тис. грн	17,707	12,889	11,644	26,416
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, 2024 р., %	39,81	22,04	33,08	35,02
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади) 2024 р., тис. грн/км ²	10,1590	16,2246	10,4617	18,3293
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, 2023 р., тис. грн	11,06	10,5	8,422	10,709

³ За даними Сосницької, Ріпкинської, Городнянської та Сновської рад

⁴ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/7dddecfb77f14c9fad7268f6afe833d>

⁵ Карти України. Геоморфологічне районування України <https://geomap.land.kiev.ua/zoning-6.html>

Показник	Сосницька	Корюківська	Сновська	Менська
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн., 2024 р.	1,114	6,569	1,770	1,487
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця у 2024 р., тис. грн.	1,283	1,569	1,758	1,370
Індекс податкоспроможності, 2024 р. ⁶	0,66	1,09	0,74	0,74
Об'єкти соціальної інфраструктури⁷				
Заклади професійно-технічної/ фахової освіти, 01.01.2024	2	0	1	0
Кількість ЗДО, 01.01.2024	6	6	2	14
Заклади середньої освіти	6	10	12	13
Кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу, 01.01.2024	1	1	24	19

Висновки

1. Сосницька громада розташована на відносно безпечній відстані від кордону з державами-свіагресорами. На її території немає населених пунктів із значним ризиком для життя – не більше, ніж у інших тилових громад. Водночас відстань у 100 км від кордону робить загрозу ймовірною, це означає необхідність посиленої уваги до питань безпеки й не лише цивільної.
2. Сосницькій громаді притаманна мала щільність населення та велика кількість малих населених пунктів. Втім цей показник принципово не відрізняє її від громад сусідів, є характерним для української півночі в цілому. Потенційно це може бути привабливим фактором для прийому та розміщення переселенців із територій, яким безпосередньо загрожують рашисти.
3. Річка Десна та Придесення в цілому – значна частина громади, невід'ємна та важлива складова її привабливості як рекреаційна територія, що розташована на межі зони безпосереднього впливу Чернігова (за умови зменшення часу на дорогу – також Києва).
4. Сосницька громада має низку переваг, порівно з більшістю її сусідів: відносно висока доходність земель, значна частка надходжень від місцевих податків та зборів, відчутно менші видатки на утримання адміністративного персоналу. Водночас у громади невисокий індекс податкоспроможності, так само – фіскальна віддача території, суттєво поступається вона за показником надходжень до загального фонду на 1 мешканця, найменші й капітальні видатки.
5. Територією громади перетинають дві автомобільні дороги регіонального значення. Їх стратегічна роль за умов російсько-української війни зростає, та й після її завершення вони відіграватимуть важливу функцію для забезпечення безпечної логістики на півночі Чернігівщини.
6. Значні відстані від західного корждону України ускладнюють для Сосницької громади розвиток прямих контактів з громадами-партнерами з інших європейських країн. При цьому логістичне сполучення з Польщею та Молдовою виглядає доволі зручно для розвитку такого роду взаємин.

⁶ <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

⁷ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/7dddecfb77f14c9fad7268f6afe833d>

Природно-ресурсний потенціал

Ландшафтні особливості рельєфу. Сосницька громада знаходиться в зоні «Чернігівське Полісся» на території Поліської низовини, входить до складу Придніпровської низовини (вітм, на межі з областю «Новгород-Сіверське Полісся»). Це **Східноєвропейська полігенна рівнина**. Звідси типовий льодовиковий рельєф – легко хвиляста рівнина, що має загальний похил із північного сходу на південний захід. Поверхня плеската, мало розчленована, густо порізана річковими долинами. Ключове місце займає Десна її пойма – з притоками. Технічних споруд на річках немає.

Для Чернігівського Полісся характерна наявність незначно піднятих лесових «островів», які складаються з лесових суглинків та має якості, притаманних північно-лісостеповим еродованим ландшафтам. Численні пониження (давні річкові та прохідні долини) досить заболочені⁸.

Як зазначається в Регіональній схемі екомереж Чернігівської області ландшафти Чернігівського та Новгород-Сіверського Полісся, характеризуються різними річководолинними (заплавні, терасові, притерасові) та межирічними (при вододільними) природними територіями, які різностаново збережені. Серед них наближені до первинних лісові ландшафти, та дуже змінені меліоративними системами лучні і болотні⁹.

У геоморфологічному відношенні територія громади належить до Східноєвропейської полігенної рівнини, Придніпровської геоморфологічної області пластово-акумулятивних рівнин. Територія громади входить до складу такої підобласті: Чернігівсько-Новгород-Сіверська пластово-акумулятивна рівнина на палеогенових і крейдових відкладах (більша частина громади – її центр та схід).

У геоструктурному відношенні територія громади пов'язана з північно-західною частиною Дніпровсько-Донецької западини та південно-західними схилами Воронезького масиву. Сучасний рельєф сформований на породах кайнозойського та частково крейдового віку та має переважно акумулятивний характер.

Морфоскульптурні особливості зумовлені переважно долинно-балковими та льодовиковими формами рельєфу. У північній частині рівнини з крейдовими відкладами пов'язані карстові лійки. Горизонтальна розчленованість рельєфу не висока та становить 0-1,0 км/км², вертикальна – 0-10 м/км².

Для ландшафтної структури території громади характерні мішано-лісові поліські ландшафти низинних рівнин з потужним антропогеновим покривом на неоген-палеогенових піщано-глинистих відкладах, а саме:

- моренно-зандрові слабкохвилясті рівнини з дерново-середньопідзолистими ґрунтами;
- зандрові рівнини з дерново-слабокідзолистими ґрунтами, з борами і суборами, низинними болотами;
- терасові піщані рівнини з дерново-слабокідзолистими ґрунтами в поєднанні з дерновими і торф'яно-болотними, з суборами і борами.

Характеристика ґрунтів. У контексті агроґрунтового районування Чернігівської області територія Сосницької громади – частина Українського Полісся Лівобережної провінції південно-західної частини зони мішаних лісів, яка характеризується алювіальними і моренно-зандровими рівнинами, переважно малопотужні антропогенові відкладення;

Структура ґрунтового покриву обумовлена геологічною будовою Дніпровсько-Донецької западини, переважно рівнинним рельєфом місцевості, особливостями формування льодовикових та водно-льодовикових відкладів південно-польського і дніпровського періодів зледеніння та відкладами четвертинного періоду пов'язаного з антропогенною діяльністю. Територія громади належить до меліоративної зони «асове

⁸ Регіональна схема екомережі Чернігівської області, с. 10.

⁹ Регіональна схема екомережі Чернігівської області, с. 14.

осушення боліт та заболочених земель з регулюванням стоку і водного режиму осушуваних ґрунтів». Тобто її теренам притаманний розвиток процесів заболочування, що уповільнюють ґрунтоутворення. Це призводить до формування в низинах торф'яників, торф'яно-болотних ґрунтів. Більшість території розташовано в зоні природного підтоплення рівнинної території, для якої характерне високе багаторічне стояння ґрунтових вод та повільна швидкість стоку річкової мережі¹⁰.

Родючість землі на території громади від 32 до 64 балів (за 100-бальною шкалою). Коефіцієнт зволоження: 1,2-1,4 що відповідає зоні достатнього природного зволоження.

На території громади нараховується 10 видів ґрунтів. Найбільші масови ґрунтів:

- лучні та чорноземно-лучні поверхнево- та глибоко-солонцювати (подібні до чорноземів, але відрізняються від них близьким до поверхні заляганням ґрунтових вод та оглеєнням ґрунтоутворювальної породи. Вони мають значну кількість гумусу (до 6-8%), нейтральну реакцію ґрунтового розчину, насичені кальцієм і магнієм);
- чорноземи опідзолені (поєднують високу родючість чорноземів з ознаками опідзолення – втратою поживних речовин через вимивання, що робить їх менш родючими за типові чорноземи. Вони мають менший вміст гумусу (3–5%), більш кислу реакцію (рН 5.5–6.5) і вразливі до ерозії);
- темно-сірі опідзолені (різновид чорноземів, мають темно-сірий гумусований верхній шар із грудкувато-зернистою структурою, що свідчить про їхню родючість, яка поступається типовим чорноземам, але є придатною для вирощування сільськогосподарських культур);
- дерново-опідзолені та оглеєні їх види (характеризуються низьким вмістом гумусу, кислою реакцією та наявністю підзолистого горизонту під дерновим шаром);
- болотні та торфувато-болотні (формується на ділянках з постійним перезволоженням, де рівень води знаходиться близько до поверхні, а ґрунт насичений водою та вкритий вищою рослинністю, тоді як торфувато-болотні ґрунти відрізняються наявністю верхнього шару торфу (до 20 см), а торф'яно-болотні – шаром торфу від 20 до 50 см, тоді як обидва типи мають спільні риси: високий вміст органіки, зазвичай кислотність, нестачу фосфору та калію, а також потребу в покращенні структури шляхом додавання мінеральних компонентів);
- торфовища низинні та торфово-болотні (тип ґрунту, що утворюється під впливом болотяних умов, де верхній шар складається з торфу, а глибше лежать болотні горизонти);
- дерново-прихованопідзолисті піщані та глинисто-піщані (тип ґрунтів, що сформувався в умовах надмірного зволоження під сосновими та мішаними лісами, на водно-льодовикових, алювіальних або моренних відкладах);
- дерново-середньо-і слабопідзолисті супіщані і суглинкові (типи ґрунтів, що утворилися внаслідок дернового та підзолистого процесів, низьким вмістом гумусу та кислою реакцією, де підзолистий горизонт має значну вимивну здатність, а супіщана або суглинкова текстура визначає їх фізичні властивості);
- дернові опідзолені (тип ґрунтів, що утворилися під мішаними та хвойними лісами в умовах промивного водного режиму, характеризуються різкою диференціацією профілю на гумусово-елювіальний, елювіальний та ілювіальний горизонти внаслідок одночасного розвитку дернового (гумусового) та підзолистого (опідзолення) процесів ґрунтоутворення)
- піски слабозадреновані, слабогумусовані і негумусовані (це різновиди піщаних ґрунтів, що відрізняються ступенем розвитку дернини (слабозадреновані) та вмістом гумусу (слабогумусовані — мало гумусу, негумусовані — майже немає гумусу). Вони характеризуються бідністю на органічну речовину, низькою родючістю та високою кислотністю, а також значною водопроникністю).

Значна частка земель громади – чорноземи, але це Поліські чорноземи, вони поступаються типовим – менше шар, родючість, стійкість до ерозії.

¹⁰ Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області в 2023 році. – Чернігів, 2024

Щодо до поширених дерново-підзолистих ґрунтів, то вони характеризуються рядом негативних властивостей: кислою реакцією ґрунтового розчину, бідністю на гумус (0,7-2,0 %) та поживні речовини. На них розвивають процеси дефляції¹¹. Через малий вміст гумусу та інших поживних речовин макро- і мікроелементів, несприятливі водно-фізичні властивості – велику щільність, малу вологоємність, високу водопроникність – природна родючість зазначених ґрунтів дерново-підзолисті низька, особливо піщаних та глинисто-піщаних відмін. Для підвищення їхньої родючості та використання в сільському господарстві рекомендують поглиблювати орний шар, здійснюють вапнування ґрунтів, для оглеєних різновидів застосовують осушувальну меліорацію, а також внесення добрив¹². Серед азональних типів ґрунтів переважають болотні та торфувато-болотні ґрунти.

Частка розораності земель на теренах громади становить 65 – 70 %, це переважно рілля. В межах України аналогічний показник становить 54% від загальної території країни (найвищий в Європі, в країнах ЄС він становить близько 35%¹³). Тобто в громаді показник розораності перевищує загальноукраїнські показники (і це за наявності знасних площ лісів та водних поверхнь).

Ґрунти зазнають негативних впливів через прояви деградаційних процесів – перезволоження, водну та вітрову ерозію, на що суттєво впливає структура сільськогосподарських угідь – більша розораність означає збільшення ризиків деградаційних процесів.

Рисунок 1.8. Структура ґрунтів Сосницької громади¹⁴

На підставі досліджень, проведених Чернігівською філією ДУ «Держґрунтохорона» у 2011–2015 рр., було визначено сучасний еколого-агрохімічний стан сільськогосподарських земель області. В цілому, природна родючість цих ґрунтів на території колишнього Сосницького району становила 43 бали за еколого-агрохімічною оцінкою ґрунтів. Для порівняння середній бал для зони Полісся – 38, перехідної – 45, Лісостепу – 54¹⁵. Тобто на території Сосницької громади дещо нижчий за середній показник перехідної території.

11 В.М.Гавій, С.О.Приплавко, В.В.Суховєєв. “Дослідження впливу еколого-агрохімічного стану ґрунтів Чернігівської області на врожайність основних сільськогосподарських культур // chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5494/1/Gaviy,%20Pryplavko,%20Sukhoveev.pdf

12 <https://apk.cg.gov.ua/index.php?id=20831&tp=1&pg=>

13 <https://superagronom.com/news/14694-riven-rozoranosti-teritoriyi-ukrayini-perevischiv-50>

14 Карта ґрунтів України. <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#win2>

15 Департамент агропромислового розвитку Чернігівської облдержадміністрації <https://apk.cg.gov.ua/index.php?id=20831&tp=1&pg=>

Таблиця 1.4 Площа порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель по Чернігівській області станом на 01.01.2017

Назва району	Площа порушених земель, тис. га	% до загальної площі території району	Площа відпрацьованих земель, тис. га	% до загальної площі території району	Площа рекультивованих земель, тис. га	% до загальної площі території району
Сосницький	0,3	0,34	0,2	0,2	0	0

В 2009 р. низка дослідників здійснила спробу оцінки екологічної стійкості ґрунтів Чернігівській області проти деградації – за співвідношенням ріллі до сумарної площі еколого-стабілізуючих земель (лісовкриті території, лукопасовищні, водні угіддя, болота). В результаті виявилось, що жоден із колишніх районів Чернігівщини не має високої протидеградаційної стійкості. Сосницький район потрапив до групи (друга), що має порогову стійкість ґрунтів проти деградації¹⁶. Тобто ґрунти Сосницької громади потребують заходів із поліпшення земель та оптимізації співвідношення ріллі й екологостабілізуючих угідь.

Вони також запропонували незалежну комплексну еколого-агрохімічну оцінку ґрунтів Чернігівщини на основі синтезу показників вмісту гумусу, рухомого фосфору, обмінного калію, нітрогену, кислотності та вмісту радіоактивних речовин у ґрунтах. В результаті найвищий бал (29) у південно-східних районів області, найменший (менше 15) у північних – Щорському та Корюківському. Землі Сосницького району отримали 15 – 19 балів. Це «відносно низька оцінка»¹⁷, отже – й менша врожайність земель, більша ціна отриманої продукції (для порівняння Менський район отримав 25 – 29 балів, а Коропський – 20 – 24).

Також у документі зазначається – протягом 2001–2007 р. в Сосницькому районі інтенсивно розвивалися процеси підкиснення ґрунтів, площі кислих ґрунтів зросли від 13% до 20%, що негативно впливає на родючість ґрунтів. Водночас найнебезпечніше з точки зору екологічної деградації радіоактивне забруднення земель Сосницькій громаді майже не загрожує.

За інформацією, що зазначена в Доповіді про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік в колишньому Сосницькому районі площа порушених земель становила 0,34% до їх загального обсягу, а відпрацьованих – 0,2%. При цьому рекультивація не проводилася. Дапні за наступні роки відсутні. В зазначеній Доповіді наголошується: «Збереження, відтворення й раціональне використання родючості ґрунтів є основною умовою забезпечення стабільного розвитку агропромислового комплексу і найважливішим джерелом розширення сільськогосподарського виробництва. Від рівня ґрунтової родючості залежить ріст урожайності та валових зборів сільськогосподарських культур»¹⁸.

Негативно на родючість ґрунтів на території громади впливає низький вміст рухомого фосфору, також калію. Винос споживчих речовин як один із результатів ведення сільського господарства вимагає компенсації за рахунок внесення екологічно доцільних норм добрив. Висока кислотність земель вимагає значного вапнування.

Погіршенню якості ґрунтового покриву сприяє вирощування не районованих культур (соняшник, кукурудза) на ґрунтах з низькими показниками природної родючості.

В цілому, переважна більшість земель Сосницької громади сприятливі для використання у сільському господарстві. Водночас через свої характеристики вони менш

¹⁶ В.М.Гавій, С.О.Приплавко, В.В.Суховеев. «Дослідження впливу еколого-агрохімічного стану ґрунтів Чернігівської області на врожайність основних сільськогосподарських культур // chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5494/1/Gaviy,%20Pryplavko,%20Sukhovееv.pdf

¹⁷ Там же

¹⁸ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, С. 97

стійкі до деградації, ніж на півдні України, вимагають більшої уваги та капіталовкладень під час експлуатації.

Структура земельного фонду. Загальна площа земельних ресурсів громади становить 79933,50 га, з них 67,6% – землі сільськогосподарського призначення. Для порівняння в Україні цей показник – близько 80%. Тобто в громаді високий показник розораності, з огляду на збереження довкілля, простору для життя людини його збільшення вкрай небажане.

66% земель сільськогосподарського призначення становить рілля (середній показник по Україні – 55%).

За інформацією ДБУВР в Чернігівській області 5520 га сільськогосподарських угідь громади є меліорованими (осушення, відповідно на території громади – розгалужена система каналів) – 10,2%.

Майже чверть земель громади, 24,1%, лісгосподарського призначення. 11737 га – землі запасу, що становить 14,7% від загальної площі громади. Забудовані землі – 2045,1 га або 3%. Відносно значна частка земель – це водні ресурси, 2% від загальної площі (переважно під річками), майже стільки ж – відкриті заболочені землі та землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом.

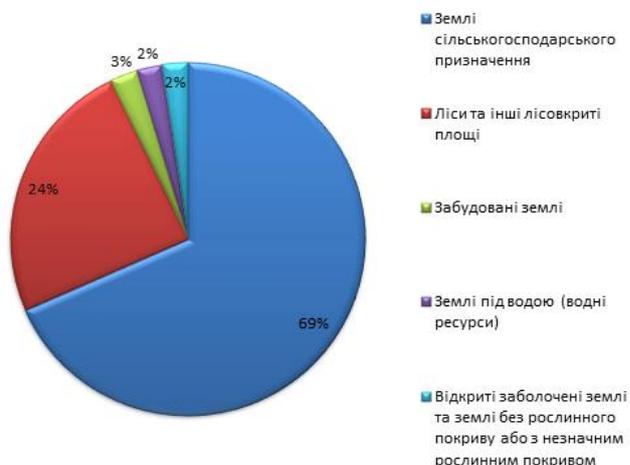

Рисунок 1.9. Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель

Таблиця 1.5 Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель

Категорія земель	Площа, га	% до загальної площі
Землі сільськогосподарського призначення	54051,81	67,6
в т.ч.		
сільськогосподарські угіддя*	52723,57	64
під господарськими будівлями і дворами	2045,1	2,56
під господарськими шляхами і прогонами	дані відсутні	
землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості	0	0
Інші	0	0
Ліси та інші лісовкриті площі	19274,08	24,1
в т.ч.		
лісові землі*	18181,77	22,7
чагарники	0	0
Забудовані землі	2045,1	2,6
в т.ч.		
під житловою забудовою	476,85	0,6
землі промисловості		

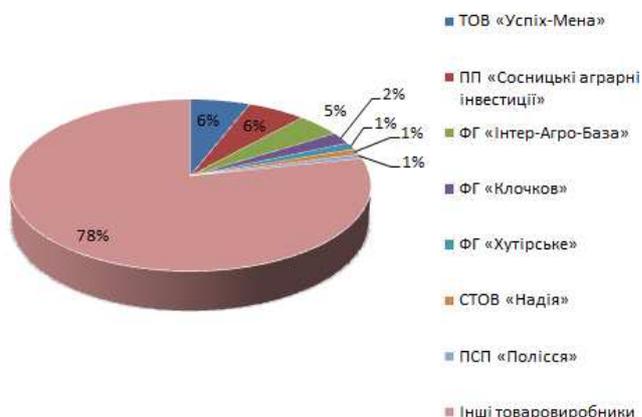
землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами	180,6	0,2
в т.ч.		
відкриті розробки та кар'єри, шахти, які експлуатують		
інші (під відпрацьовані розробки та кар'єри; закриті шахти; відвали; терикони, які не експлуатують)		
землі, які використовуються у комерційних цілях	15,54	0,02
землі громадського призначення	53,52	0,07
землі змішаного використання		
землі, які використовуються для транспорту та зв'язку	327,66	0,4
землі, які використовуються для технічної інфраструктури		
землі, які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі	4291,3	5,4
Землі під водою (водні ресурси)	1756,41	2,2
в т.ч.		
під ставками	126,34	0,2
природними водотоками (річками та ставками)	706,1	0,9
штучними водотоками (каналами, колекторами, канавами) ставками)	121,17	0,2
Відкриті заболочені землі та землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом*	1874,37	2,3
ВСЬОГО	79933,5	100

У населених пунктах Сосницької громади НГО проводилась у 2025 р., вона набуде чинності з 01.01.2026, тоді ж буде застосована індексація. Тобто найближчі щонайменше 5 років зазначене питання не є актуальним для громади.

Таблиця 1.6 Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на

№ з/п	Назва	Кіл-ть землі у використанні, га
1.	ТОВ «Успіх-Мена»	3205
2.	ПП «Сосницькі аграрні інвестиції»	3121
3.	ФГ «Інтер-Агро-База»	2400
4.	ФГ «Клочков»	1215
5.	ФГ «Хутірське»	702
6.	СТОВ «Надія»	574
7.	ПСП «Полісся»	447
	ВСЬОГО	11664

Рисунок 1.10. Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025

11664 га сільськогосподарських угідь в Сосницькій громаді обробляють сім найбільших землекористувачів. Або ж 22% їхній перелік наведений у таблиці 1.6. Три найбільших користувача з зазначеної сімки контролюють 16,5% сільськогосподарських угідь. Це означає, що на території Сосницької громади немає домінуючого сільськогосподарського товаровиробника, натомість працюють місцеві – середні та малі.

Лісові масиви. За геоботанічний районуванням Сосницька громада належить до Чернігівсько–Сосницького району дубово-соснових та дубових лісів, справжніх лук округу Чернігівсько-Новгород-Сіверського (Східнополіський) дубово-соснових лісів підпровінції Поліська провінції Східноєвропейська Облaсті Східноєвропейська широколистянолісова¹⁹.

Згідно «Зоогеографічного районування України» територія Сосницької громади входить до під ділянки Східного (Чернігівського та Новгород–Сіверського) Полісся.

Ліси займають значну площу громади. Зона мішаних лісів представлена такими основними лісовими породами, як сосна, береза, дуб, липа, осика, вільха. У лісах громади збереглися унікальні вікові дерева – велети-дуби, окремі з яких мають вік понад 300 років. На території громади знаходиться близько 5 тис. га лісових масивів, в тому числі 2,5 тис. га хвойних порід. Територія лісових господарств, які здійснюють комплекс заходів по догляду, санітарній та промисловій вирубці лісів, характеризується значною кількістю земель, покритих лісом хвойних порід – близько 50 %, в тому числі – хвойним молодняком.

На території громади ведуть свою діяльність такі лісництва (в дужках – перелік кварталів): Брецьке (50–55, 82, 83), Рейментарівське (182–185), Гутянське (25–27, 44–49, 106–108), Сосницьке (1–20, 28–32, 39–45, 48–111, 125, 127–142). Тобто, на більшій частині громади господарює Сосницьке лісництво. Сумарна площа держлісфонду в Сосницькій громаді, що належить зазначеним підрозділам становить приблизно 7545,6 га. Станом на січень 2026 р. всі згадані лісництва належали до Корюківської філії «Корюківське лісове господарство» ДП «Ліси України». Втім станом на 01.01.2026 статус цієї юридичної особи

припинено, внаслідок реорганізації надалі господарюватиме філія Чернігівське лісове господарство²⁰. Крім того, на території громади працює ДП «Сосницьке районне дочірнє агролісгосподарське спеціалізоване підприємство» (Сосницярайагроліс) (8197,7 га), засновником якого є КП «Чернігівоблагроліс».

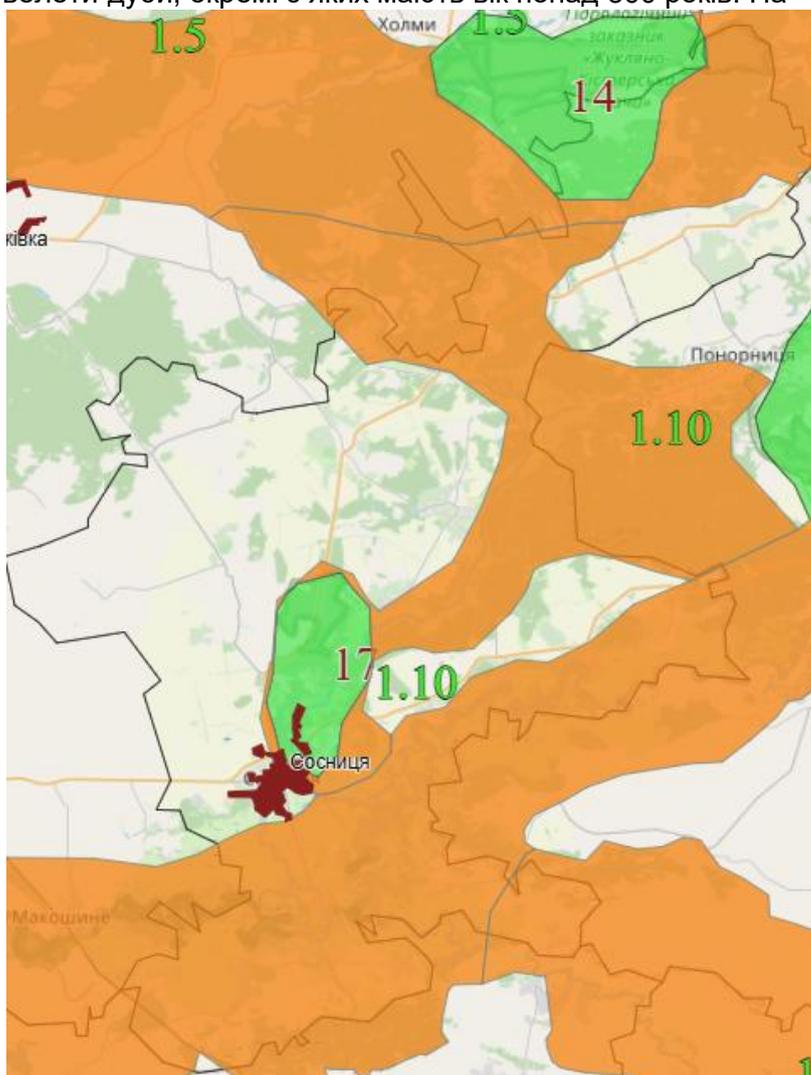

Рисунок 1.11. Ключові та сполучні території Сосниччини

¹⁹ Схема регіональної екомережі Чернігівської області [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_skykannia/8_sessiya/Regionalna_shema_oblasti.pdf](https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_skykannia/8_sessiya/Regionalna_shema_oblasti.pdf)

²⁰ Проєкт організації та розвитку лісового господарства державного підприємства «Корюківський лісгосп» Чернігівського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://n.forest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%84%D0%9A%D0%A2-](https://n.forest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%84%D0%9A%D0%A2-)

Також лісами користуються мисливські господарства та мешканці громади. Лісозаготівлями та лісовідновленням (щорічно молодий ліс висаджується на площі 160–200 гектарів) займаються лісгоспи.

Санітарний стан насаджень, територіально розташованих на території Сосницької селищної ради – задовільний. Мисливські господарства розводять диких тварин (кабани, олені, козулі). В лісах мешкають білки, зайці-русаки, лисиці, вовки. Багатства лісів використовую місцеві мешканці, збирають гриби для себе та на продаж (лисички, білі гриби, підберезники, підосичники, польські, сиріжки, зеленки, рядківки, рижики, обабки та інші), ягоди (чорницю, малину, кістянику, ожину, журавлину).

Зміни кліматичних умов (помітне потепління, зниження рівня ґрунтових вод, брак чи навіть відсутність снігового покриву та сильні вітри), а також людський фактор (підпали, необережне поводження мешканців із вогнем) сприяють підвищенню пожежної небезпеки в лісах громади.

Екомережі, природно-заповідний фонд. Відповідно до Регіональної схеми екомережі Чернігівської області (затверджена рішенням Чернігівської обласної ради від 23.02.2017) частина території Сосницької громади на її північному заході входить до ключової території регіонального значення Кістерська (індекс 14 на карті²¹). Територія на північ від селища Сосниця та частково сам адмінцентр (Загребелля та район вулиці Новоселівська) належать до

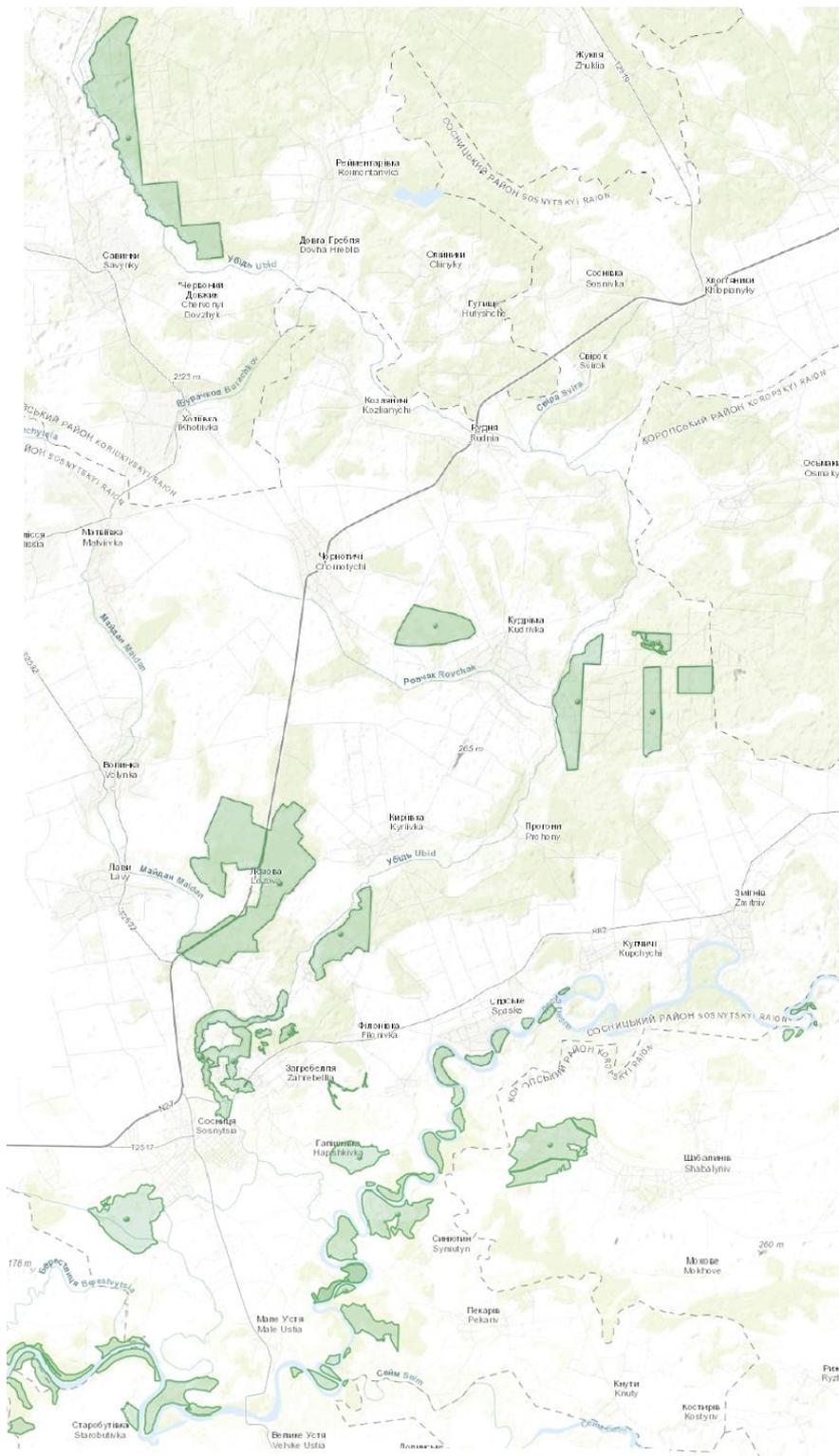

Рисунок 1.12. Об'єкти природно-заповідного фонду на території Сосницької громади¹

%D0%9F%D0%94%D0%A4_%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B01.pdf?utm_source=chatgpt.com

21 3 Регіональної схеми екомережі Чернігівської області https://eco.cg.gov.ua/Econet_chern/

ключової території місцевого значення Лозовська (індекс 17). «Ключові території (екологічні вузли, природні ядра) забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів біо- та ландшафтного різноманіття. Вони виступають як території важливого біологічного значення, та інтегровані в об'єднану ландшафтну структуру... Головне їх призначення – виконання регіональної екостабілізуючої ролі в окремому регіоні»²².

Все Придесення громади – це частина сполучної території національного значення Деснянська (індекс 1.2). Крім того, частина території громади у її північній частині входить до сполучної території регіонального значення Убідська (індекс 1.10). «Екологічні коридори (сполучні території) – це просторові структури, які зв'язують між собою природні ядра і включають існуюче біорізноманіття різного ступеню природності і збереженості, та середовища його існування, та частково території ренатуралізації. Вони забезпечують підтримання процесів репродукції, обміну генетичним матеріалом, розповсюдженню, міграції та поширенню видів на сусідні території. Також, вони можуть виступати окремими територіями з густою мережею ареалів. В цілому ж екокоридори виступають як шляхи міграції, колонізації і обміну генетичним матеріалом на різні географічні відстані, їх структурування, розміри та форма можуть бути різними (від лінійної до видовженої, від прямої до звивистої)»²³.

«На зазначених територіях [ключових та сполучних] повинно забезпечуватись проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних ландшафтів, рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України; збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України; регіонально рідкісних видів, поліпшення середовища їх існування, створення належних умов для розмноження у природних умовах та для розселення...»²⁴.

На території Сосницької громади знаходяться 21 об'єктів ПЗФ загальною площею 37 тис. км² або 3,7 тис. га (4,6%, для порівняння – середній показник по області становить 7,91%), з яких до Сосницької селищної ради належить 4, а саме: ландшафтний парк місцевого значення «Потаманський», ботанічний заказник місцевого значення «Урочище «Кути»», гідрологічний заказник місцевого значення «Сосницький», Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Сосна хлоп'яницька». Переважна більшість об'єктів ПЗФ Сосниччини сконцентровано на Придесенні.

Таблиця 1.7 Об'єкти природно-заповідного фонду на теренах Сосницької громади

№	Назва об'єкта	Тип	Площа га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкту ПЗФ
1	Макошинський	Ландшафтний заказник місцевого значення	1524,00	Куликівська, Сосницька, Менська, Комарівська ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
2	Спаський	Ландшафтний заказник місцевого значення	620,70	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
3	Спаський-1	Ландшафтний заказник місцевого значення	204,9	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
4	Потаманський	Ландшафтний заказник місцевого значення	47,70	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
5	Лісопарк	Лісовий заказник місцевого значення	80,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
6	Піски	Ботанічний заказник місцевого значення	196,80	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
7	Лозове	Ботанічний заказник місцевого значення	849,50	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
8	Урочище «Кути»	Ботанічний заказник місцевого значення	122,00	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
9	Глагомирівка	Ботанічний заказник місцевого значення	179,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»

22 Регіональна схем екомережі Чернігівської області, с.21.

23 Регіональна схем екомережі Чернігівської області, с.22.

24 Регіональна схем екомережі Чернігівської області, с.22.

10	Кудрівський	Ботанічний заказник місцевого значення	207,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
11	Прубідський	Ботанічний заказник місцевого значення	229,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
12	Вузьке	Орнітологічний заказник місцевого значення	26,20	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
13	Придеснянський	Орнітологічний заказник місцевого значення	14,00	Сосницька ТГ, ДП «Сосницярайагроліс»
14	Вузьке	Гідрологічний заказник місцевого значення	11,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
15	Довженківський	Гідрологічний заказник місцевого значення	282,00	Сосницька ТГ, ДП «Сосницярайагроліс»
16	Масалаївське	Гідрологічний заказник місцевого значення	23,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
17	Матвіївський	Гідрологічний заказник місцевого значення	283,00	Сосницька ТГ, ДП «Сосницярайагроліс»
18	Смирновщина	Гідрологічний заказник місцевого значення	11,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
19	Сосницький	Гідрологічний заказник місцевого значення	108,00	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
20	Сосна хлоп'яницька	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,01	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
21	Озеро «Соловйове»	Гідрологічна пам'ятка місцевого значення	2,40	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»

Частина території Сосницької громади належить до **Смарагдової мережі** (Emerald Network) Європи, тобто до міжнародної природоохоронної мережі, створеної відповідно до Бернської конвенції з охорони дикої флори, фауни та природних середовищ існування. Мета зазначеної мережі – зберегти рідкісні види, оселища та біорізноманіття на європейському рівні. Йдеться про об'єкти Chernihivske Podesennia (SiteCode: UA0000058), пойма річки Десна. Ця територія охоплює природні комплекси, які мають важливе значення для збереження біорізноманіття й підтримки природних процесів, в т.ч.: заплавно-лісові угруповання, болотні та прибережні екосистеми; середовища, що підтримують розмноження видів тварин, зокрема бобрів та багатьох видів птахів; цінні ділянки генетичного фонду дубових насаджень та інших природних угідь. Об'єкт «Chernihivske Podesennia» внесений до Мережі з такими характеристиками:

- Birds species number (птахів): 36;
- Other species number (інші види): 15;
- Habitats (природні оселища): 23;
- Total features (комплекс характеристик): 74.

Наявність зазначеного об'єкту на території Сосницької громади означає, що частина лісових та природних територій Сосницької громади має міжнародну природоохоронну цінність та є частиною європейської мережі, створеної для захисту природних середовищ і видів. Це необхідно врахувати під час планування господарської діяльності на таких ділянках (наприклад, у процесах оцінки впливу на довкілля, ОВД), щоб зберегти їхні природні функції.

Таблиця 1.8 Смарагдова мережа на території Сосницької громади²⁵

Код території	Назва території	Площа території га	Кількість видів птахів	Кількість інших видів	Кількість оселищ	Всього цінних одиниць	Біоріоген/и
UA0000058	Chernihivske Podesennia	89752	36	15	23	74	CON

²⁵ Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України в 2020 році <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Natsionalna-Dopovid-2020-2.pdf>

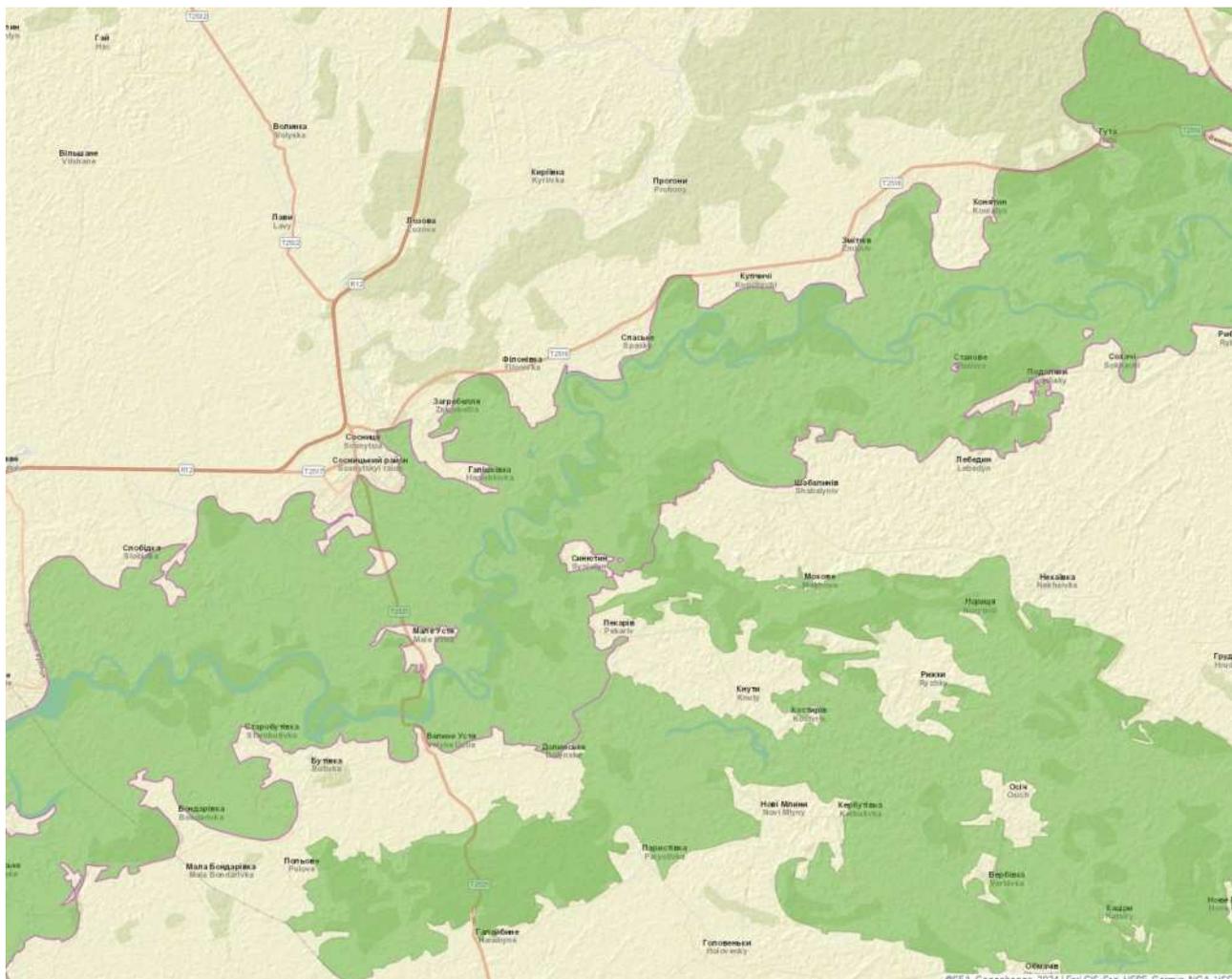

Рисунок 1.13 Смарагдова мережа на території Сосницької громади

Водні ресурси. Особливість Сосницької громади – вона розташована на стику відразу трьох водогосподарських ділянок. Втім всі вони так чи інакше відносяться до Десни. Це велика річка, ліва найбільша притока Дніпра. Всі річки на території громади належать до басейну Десни. Вона характеризується неширокою (від 2 до 10 км, місцями більше) смугою лісів в середній течії та пониззі; фрагментарно ліси поширені у заплавах Десни і Сноу, на Лівобережжі Десни вище Чернігова; на її Правобережжі – значною залісеністю відзначається все Новгород–Сіверське Полісся та північний схід Чернігівського Полісся²⁶. Отже, ці риси притаманні й Сосницькій громаді.

Для заплави річки Десна характерна велика кількість розгалужень водотоків у вигляді рукавів, струмків, стариць та заплавних озер, що живляться за рахунок підземних вод, атмосферних опадів та наповнення повеневими водами р. Десна. Внаслідок того, що режим рівнів озер не є постійним, дані про їх чисельність та основні характеристики постійно змінюються.

Заплава Десни переважно двостороння, ширина долини коливається в межах 3 – 10 км, середня ширина долини 4 – 5 км. Більша частина заплави покрита луками та широколистяними лісами. Особливість Десни – це єдина велика річка, що на території України не зарегульована – ставки та водосховища на річці не будувалися. Тому на Десні підтримується оптимальний гідрологічний режим та забезпечується фільтрація та самоочищення води. Водночас вода з Десни використовується для водного туризму, рекреації, забору питної й поливної води, риболовлі, заготівлі сіна, випасу худоби та домашньої птиці.

²⁶ Регіональна схема екомережі Чернігівської області, с. 14.

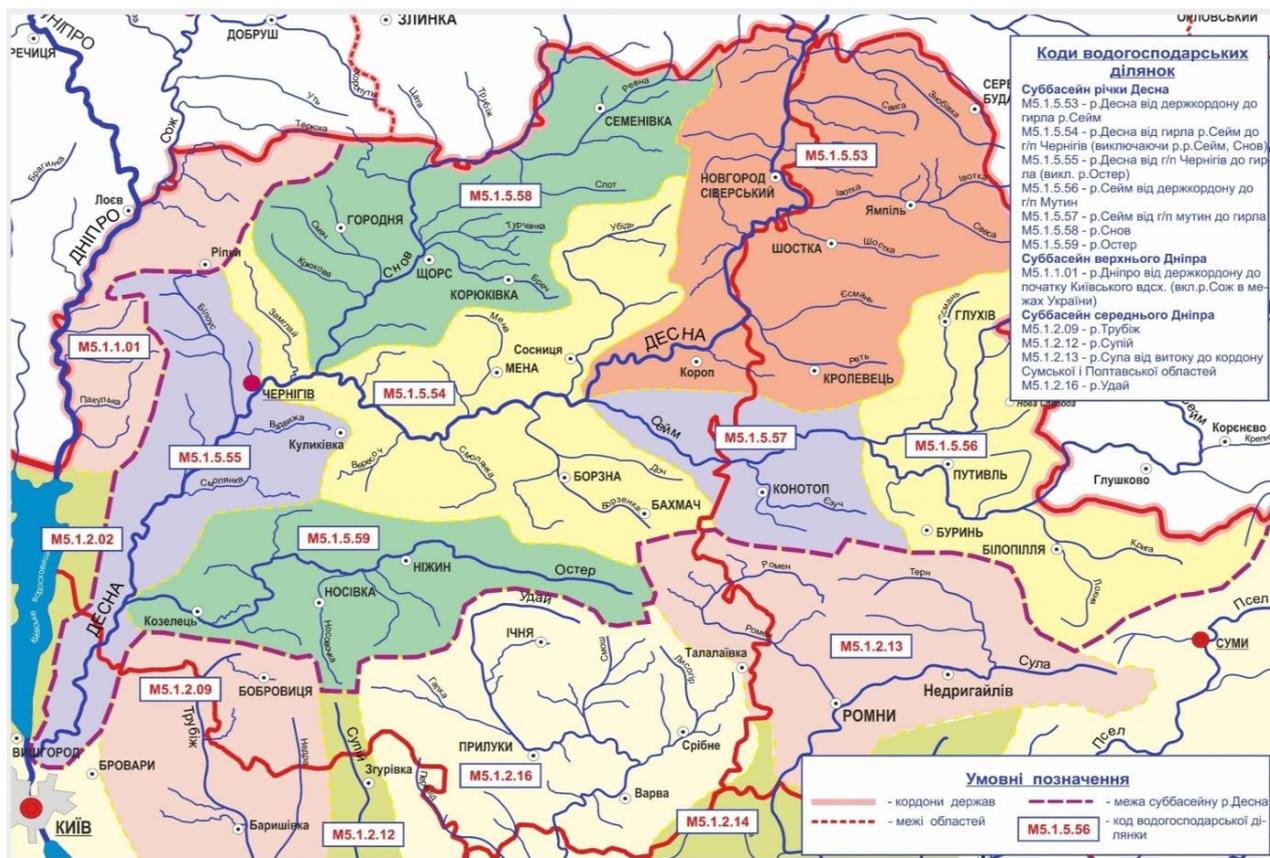

Рисунок 1.14. Гідрографічне та водогосподарське районування басейну р. Десна²⁷

Убідь – права притока Десни, за українською класифікацією – мала річка. Довжина – 106 км, площа водозбірного басейну 1310 км², похил – 0,7 м/км. Витоки – на території Новгород-Сіверської громади. Заплава річки вкрита лучною рослинністю, завширшки до 1 км, на правому березі почасті заболочена. Протікає відкритою рівниною з незначними вигинами. Використовується як водоприймач системи осушення. Течія спокійна без як, мілин та порогів. Після Сосниці Убідь повертає на південь і розгалужується на три рукави: Убідь, Біленьке і В'юнку, які впадають в Десну. Кожне коліно з цих рукавів має власну назву: Британовка, Могилки, Коноплянка, Чепеліха, Приж... та ін. В Убіді водяться соми, лящі, щуки, окуні, густера, червоноперки, язи і ін. До басейну Убіді в свою чергу належать такі малі річки – Кистер, Канава, Журавка, Свіра, Вербка, Пісня (ліві потоки), праві потоки – Бобрик, Олешня, Рівчак, Волинка (праві притоки). Спільна проблема малих річок – замулення їх русел.

Сейм – ліва притока Десни (найбільша), за українською класифікацією належить до середніх річок. Довжина – 714 км, з яких в Україні – 250 км, площа басейну – 27 500 км². Територію Сосницької громади проходить незначна її частина в гирлі (на схід від села Мале Устя, південний захід від Сосниці), де Сейм впадає в Десну. Саме гирло, за даними карти Держгеокадастру, знаходиться на території Височанської громади, до того ж поруч – Коропська. Висота витoku – 178 м над рівнем моря, гирла – 112 м над рівнем моря. Падіння річки – 66 м, уклон – 0,095 м/км. Річці Сейм властиві високе весняне водопілля, значний річний стік (близько 70-80% весною), гідрокарбонатно-кальцієвий хімічний склад води, замерзання взимку та скресання навесні. Також вона відома як важлива екосистема для багатьох птахів, наприклад, берегових ластівок, чапель та лелек, та має територію з чистими пляжами, сосновими та листяними лісами, що робить її привабливою для туризму.

Щодо моніторингу поверхневих вод на території громади. Відповідно до Програми державного моніторингу вод, в суббасейні річки Десна (район басейну р. Дніпро) в межах Чернігівської області діагностичний та операційний моніторинг поверхневих вод у 2021–2023 роках на МПВ – UA_M5.1.5_0167 (р. Десна) у пункті моніторингу с. Мале Устя (отже, в місці

²⁷ <https://desna-buvr.gov.ua/diialnist/upravlinnya-vodnymy-resursamy/poverhnevi-vodni-resursy/>

злиття Сейму та Десни) не здійснювався. Моніторинг розпочався відповідно до Програми у 2024 р. Здійснення відборів проб та виконання вимірювань щомісячно проводять лабораторія Деснянського БУВР та Лабораторія Північного регіону м. Вишгород Міжрегіонального офісу захисних масивів дніпровських водосховищ. Протягом 2024 р. за результатами лабораторних досліджень за вмістом пріоритетних забруднюючих речовин проб води р. Десна у пункті моніторингу с. Мале Устя, перевищень екологічних нормативів якості за вмістом деяких пестицидів, поліароматичних вуглеводнів, летких органічних сполук, а також важких металів не виявлено. За результатами лабораторних досліджень фізико-хімічних показників (здійснюється шляхом порівняння результатів вимірювань з Гігієнічними нормативами якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення, затвердженими наказом МОЗ від 02.05.2022 No 721) спостерігались незначні сезонні перевищення хімічного споживання кисню (ХСК), біологічного споживання кисню (БСК5) та заліза загального.

У серпні – вересні 2024 р. на річках Сейм та Десна відбувся масовий мор риби. Причина – скиданням у річку Сейм з рф великої кількості органічних відходів, як наслідок – зниження рівня кисню у воді. Для подолання наслідків використовувалися станції аерації для насичення води киснем, а також збі мертвої риби. За інформацією Державної екологічної інспекції з 26 серпня по 24 вересня 2024 р. в цілому з річок Сейм та Десна на Чернігівщині зібрали 28 тисяч 137 кілограмів мертвої риби²⁸. У серпні 2025 року Інспекція відібрала проби річок Сейм та Десна в таких створах: р. Сейм в м. Батурин, р. Десна біля с. Велике Устя Корюківського району, р. Десна на міському пляжі м. Чернігів, р. Десна біля с. Шестовиця Чернігівського району та р. Десна поблизу м. Остер. Відповідно до результатів інструментально-лабораторного контролю вміст розчиненого кисню знаходиться на рівні 6,8-8,9 мг/дм³ (при нормі не менше 4,0 мг/дм³). В цілому показники складу та властивостей проб вод знаходяться в межах діючих нормативів. Зафіксовано незначні перевищення вмісту заліза загального (до 1,3 р.) у пробах вод р. Десна, що є характерною рисою річок Полісся. Загибелі живих водних організмів не зафіксовано²⁹.

Станом на вересень 2025 р. показники води в обох річках повернулися до норми. Водночас повний процес відновлення може тривати до весни 2026 р., насамперед, в частині біорізноманіття.

Як відзначається в Екологічному паспорті Чернігівської області річки в регіоні мають змішаний тип живлення, переважно атмосферний, з помітною участю ґрунтових вод (снігове живлення – біля 50%, дощове – 30%, підземне – 20%). Для режиму Десни та її приток характерна чітко виражена весняна повінь, низька літня межень, що іноді переривається дощовими паводками, дещо підвищене стояння рівнів води восени внаслідок дощів, а також взимку (через відлиги). У період весняної повені спостерігаються найбільші підйоми рівнів води – вода виходить на заплаву, річка проносить від 40 до 80 % річного стоку.

Відповідно до інформації, що надана Деснянським басейновим управлінням водних ресурсів, середні строки початку весняної повені припадають на кінець другої – початок третьої декади березня. Найвищі рівні весняної повені спостерігаються на річці Десна у другій половині квітня – першій декаді травня, на середніх і малих її притоках – на початку квітня. Спад весняної повені закінчується у другій половині червня на р. Десна та у середині травня – на середніх і малих притоках.

Наявність значних за площею лісових масивів у долинах річок сприяє зменшенню та уповільненню поверхневого стоку, особливо весною, а отже зменшенню максимальних повеневих та паводкових рівнів води в річках і витрат води в них, більш рівномірному живленню річок та струмків протягом року, збільшенню у ньому частки ґрунтових вод. Це характерно майже для всієї території басейну Десни.

Інша характерна риса Десни – підмивання правого берегу. Через зазначене явище виникла загроза для дороги Т2517 (ділянка Сосниця – Пекарів). Ця ділянка Десни має форму меандри, яка, розвиваючись, руйнує правий берег протяжністю 400 м з інтенсивністю від 0,5

28 <https://suspiine.media/chernihiv/847599-povtorno-zabrudnena-voda-moze-ne-dijti-do-cernigova-v-ekoinspekci-rozpovili-pro-stan-desni-ta-sejmu-v-oblasti/>

29 <https://www.facebook.com/chernigiv.dei/posts/pfbid0msSchsYZPC4heDkZL9qPNN6zt81LWP1W6NiaFyhRtGEiYYySpYLxvKxnoz7HvRk7l?rdid=U8XumiwawcYOXtdV#>

до 1,0 м на рік. Починаючи з 2012 р. ведеться моніторинг стану переформування берегів Десни поблизу с. Пекарів. За його результатами встановлено факт поступового розмиву правого берегу річки. Відстань від русла річки до автодороги – менше 5 м. Для запобігання підмивання дороги зазначена ділянка річки потребує берегоукріплювальних робіт.

В цілому об'єкти інженерної інфраструктури, що пов'язані з річками на території громади, зазначені в таблиці 1.9. Йдеться про систему меліорації (відкрита мережа каналів) та про берегоукріплення. Найбільш зарегульованою є річка Убідь. Всі об'єкти перебувають у державній власності, у приватній немає, щоправда земля – комунальна, селищної ради (для берегоукріплення). Селищна рада ухвалила «Програму регулювання водного режиму осушених земель на території Сосницької селищної ради на 2025–2027 роки» (рішення 29-сесії селищної ради VIII скликання від 08.11.2024). Вона спрямована на регулювання водного режиму осушених земель; забезпечення постійного контролю над рівнями ґрунтових вод; очистка каналів від кущів, дерев, мулу та наносів з метою покращення відводу води з перезволожених площ і забезпечення сталого виробництва сільськогосподарської продукції, захисту населених пунктів від підтоплення; ремонт гідротехнічних споруд на внутрішньогосподарській меліоративній мережі з метою покращення пропуску води, регулювання водноповітряного режиму земель, безперешкодного проїзду сільськогосподарської техніки.

Таблиця 1.9 Об'єкти інженерної інфраструктури на території Сосницької територіальної громади

№ з/п	Назва водогосподарської системи	Загальна площа меліорованих земель в межах ТГ, га	Протяжність відкритої мережі каналів державної власності, км	Мости залізо-бетонні, шт.	Кількість гідроспоруд, шт.	Протяжність дамб обвалування, км	Берегоукріплення, км
1	в/с «Бондарівський»	438,00	11,350	-	8	-	-
2	в/с «Вільшани»	1245,00	0,500	-	1	-	-
3	в/с «Загребелля»	277,00	2,120	-	1	-	-
4	в/с «Одулівська Річиця»	528,00	17,580	1	11	-	-
5	в/с «Прудиче Ільміново»	184,00	7,500	-	3	-	-
6	в/с «Убідь»	2439,00	70,450	-	39	-	-
7	в/с «Лави»	409,00	8,070	-	6	-	-
8	Берегоукріплення р. Десна поблизу с. Мале Устя	-	-	-	-	-	0,910
9	Берегоукріплення р. Десна поблизу с. Велике Устя	-	-	-	-	-	0,896
10	Берегоукріплення р. Десна поблизу с. Спаське	-	-	-	-	-	2,100
	Всього	5520,00	117,57	1		69	3,906

На території громади розташовані численні озера та ставки різного походження (близько 90):

- кар'єри: штучні водойми, утворені внаслідок видобутку піску, глини та інших корисних копалин.
- заплавні озера: розташовані в заплавах річок і часто змінюють свої розміри залежно від пори року.
- ставки: штучні водойми, створені для рибориства, зрошення або інших цілей.

Таблиця 1.10 Річки на території Сосницької територіальної громади

№ з/п	Назва річки	Довжина річки в межах України/громади	За класифікацією річок
1.	Десна	594/54	велика

2.	Убідь	124/62	мала
3.	Без назви (Майдан)	20/20	мала
4.	Без назви (Валки)	14/14	мала
5.	Рівчак	12/12	мала
6.	Вербка (Богачка)	19/1	мала
7.	Чепелиха	19/19	мала
8.	Виживка	11/11	мала
9.	Стара Десна	5/5	мала
10.	Бреч	54/3	мала

Рисунок 1.15. Гідрологічне районування України

Озера та ставки, головним чином, розташовані у заплавах річок. Режим рівнів озер непостійний, оскільки їх живлення здійснюється водами різного походження – атмосферні опади, поверхневий стік з прилеглого водозбору, підземні води у вигляді джерел та завдяки гідрологічному зв'язку з річками, що протікають поруч. Тому останнім часом на фоні кліматичних змін спостерігається тенденція до зменшення їх водності та подекуди зникнення. Штучні водойми – водосховища та ставки, використовуються в основному для риборозведення, рибогосподарських потреб, а також як протиерозійні та протипожежні водойми.

Таблиця 1.11 Штучні водні об'єкти на території Сосницької громади

№ з/п	Водний об'єкт	Басейн річки, в якому розташовано водний об'єкт	Місце розташування	Площа водного дзеркала при НПР, га
1.	ставок русловий	Десна	с. Змітнів	6,30
2.	ставок русловий	Десна	с. Змітнів	3,98
3.	ставок русловий	Десна	с. Чорнотичі	12,96
4.	ставок русловий	Десна	с. Чорнотичі	4,30
5.	ставок (копані)	Десна	с. Долинське	1,7
6.	ставок (копані)	Десна	с. Долинське	1,2
7.	ставок (копані)	Десна	с. Вільшане	1,8
8.	ставок (копані)	Десна	с. Вільшане	1,3
9.	ставок (копані)	Десна	с. Вільшане	2,10
10.	ставок (копані)	Десна	с. Волинка	2,0
11.	ставок (копані)	Десна	с. Козляничі	0,8

12.	ставок (копані)	Десна	с. Рудня.	0,6
13.	ставок (копані)	Десна	с. Козляничі	0,7
14.	ставок (копані)	Десна	с. Козляничі	2,1
15.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	1,6
16.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	2,8
17.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	4,2
18.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	2,3
19.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	0,9
20.	ставок (копані)	Десна	с. Кудрівка	3,00
21.	ставок (копані)	Десна	с. Кудрівка	3,4
22.	ставок (копані)	Десна	с. Свірок	0,9
23.	ставок (копані)	Десна	с. Соснівка	1,0
24.	ставок (копані)	Десна	с. Хлоп'яники	0,8
25.	ставок (копані)	Десна	с. Хлоп'яники	0,6

Відповідно до гідрологічного районування України Сосницька громада належить до Деснянської зони надмірної вологості, всі водні об'єкти на її території отримують живлення від сезонних опадів. Зміни клімату, що проявляють себе у збільшенні посушливості території, справляють негативний вплив на водність річок на озер на території громади.

Загальна кількість водокористувачів на території громади – 10 суб'єктів господарювання, воду з поверхневих джерел використовує лише один – ТОВ «Біотех ЛТД» (для зрошення полів).

Таблиця 1.12 Найбільші промислові водокористувачі на території Сосницької громади

Водокористувач з поверхневих джерел, код ЄДРПОУ	Мета водокористування	Координати Google точок забору	Ліміт забору поверхневих вод, тис. м3/рік	Координати Google точок скиду	Ліміт скиду у поверхневі водні об'єкти, тис. м3/рік
Товариство з обмеженою відповідальністю «Біотех ЛТД»	зрошення	не зазначаються через воєнний стан	105	не зазначаються через воєнний стан	дані відсутні

Корисні копалини. На території громади є корисні копалини місцевого значення, що використовуються на будівництві: крейда, пісок, глина, суглинок. З енергетичних – торф (родовища не розробляється).

Таблиця 1.13 Перелік основних родовищ корисних копалин на теренах Сосницької громади

Родовище та його прив'язка (ділянки)	Корисні копалини	Запаси на 01.01.2025 тис. т
Непрацююча торфодільниця с. Конятин	торф	дані відсутні

Кліматичні умови. Сосницька громада – це західна частина Східноєвропейської території, частина природно-географічного українського Полісся. Переважають західні та північно-західні вітри з Атлантики. Найбільше опадів буває в червні – липні. Середньорічна кількість опадів – 614 мм на рік, у тому числі в теплий період – 439 мм. Такі обсяги сприятливі для розвитку сільського господарства. Відносна вологість повітря буває максимальною взимку й восени та становить 80 – 90%.

Середня річна температура повітря в області становить +7°... +8°С. В окремі роки бувають значні відхилення. Так в 2012 р. середня температура становила +8,1°С, в 2020 р. +9,9°С. Середня температура січня коливається від -7,6°С до -6,2°С, а середня температура липня від +18,6°С до + 21,1°С.

Абсолютний максимум температури повітря 41,4°С тепла зафіксований у серпні 2010 року, абсолютний мінімум 40,2°С морозу спостерігався у січні 1987 року.

Середньорічна температура повітря за останні 10 років склала 8,4°С, що на 1,1°С вище норми, розрахованої за багаторічний період спостережень. Якщо за даними попередніх десятиліть протягом літнього періоду кількість днів із температурою 30°С і вище по області становила в середньому 10 днів, то за останні 10 років вона збільшилася майже вдвічі – до

18 днів. Середня температура повітря липня становить +20,0 °С, січня – 8,°С. Зими – доволі довгі, але м'які, з відлигами. Висота снігового покриву – 23 – 25 см. Максимальна температура влітку досягає +37 °С, мінімальна взимку – 35°С. Період із температурою понад +10°С становить 155 днів. Водночас на рік припадає приблизно 128 днів, коли температура опускається нижче 0°С.

При цьому температура повітря за період з 1991 по 2019 р. значно підвищилась. Календарні зима (грудень 2019 – лютий 2020 р.) та осінь 2020 р. були найтеплішими за всю історію спостережень. Ситуація повторилася в 2022 та 2023 рр. З огляду на те, що кількість опадів змінилася мало, а температура підвищилася, зросло випаровування. Тому гідротермічний коефіцієнт (ГТК) зволоженості вегетаційного періоду зменшився від 1,8 (надмірна вологість) до 1,1 (недостатня вологість). А в 2020 р. він становив 0,6–0,9 (слабка посуха). Тобто поліський регіон, до якого належить Сосницька громада, у зазначений період з зони надмірної вологості перейшов у зону недостатньої вологості.

В цілому Чернігівська область належить до зони достатнього зволоження. Середня річна відносна вологість повітря складає 75–80 % (від 50–70 % у липні-серпні до 80–95 % взимку). Протягом року спостерігається від 20 до 44 днів з відносною вологістю повітря 30% і менше. На території громади переважають західні, північно-західні та південно-західні вітри. Зимом значний вплив становлять східні. Вітровий тиск становить біля 500 Па (в цілому по Україні відповідно до мапи вітрового тиску – від 400 до 600 Па).

На території громади переважають західні, північно-західні та південно-західні вітри. Зимом значний вплив становлять східні. Середня річна швидкість вітру – 3-4 м/с. За рік може спостерігатися до 20 днів з максимальною швидкістю вітру 15 м/с і більше. Характерні часті зміни напрямку і швидкості вітру протягом року. Найчастіше повторюються західні та вітри південного напрямку. Вітровий тиск становить біля 500 Па (в цілому в Україні відповідно до мапи вітрового тиску – від 400 до 600 Па).

Територія громади належить до першої кліматичної зони. Клімат на її теренах не знає значних територіальних коливань.

Клімат на теренах громади не знає значних територіальних коливань.

Поточний стан атмосферного повітря. Для Чернігівської області характерні два види забруднення атмосфери: ареальний і лінійний (ареальний – для промислових центрів, лінійний – результат забруднення вздовж магістралей внаслідок інтенсивного автомобільного та залізничного руху транспорту). Наскрізно через Сосницьку громаду проходять автошляхи реоінального значення Р 12 та Р 82, що є помітними джерела забруднення повітря. Головним джерелом забруднення Чернігівської області є викиди від автотранспорту, отже – пересувних джерел. Ця тенденція зберігається протягом багатьох років. Головним джерелом забруднення Чернігівської області є викиди від автошляху, отже – пересувних джерел. Ця тенденція зберігається протягом багатьох років.

Ситуація за 2022 р. така: викиди від стаціонарних джерел становили по Чернігівській області 65,5% від показника 2021 р., а в 2023 р. – 99,2% від показника 2022 р.³⁰ Найімовірніше викиди від стаціонарних джерел скоротилися через зупинку низки промислових підприємств внаслідок бойових дій на території області й такими залишаються досі. На жаль, дані державної статистики щодо викидів від пересувних джерел відсутні. Ймовірно вони збільшилися – насамперед, через варварське пересування кількатисячних російських механізованих підрозділів під час тимчасової окупації області, обстріли населених пунктів області, пожежі як їх наслідок, а також через великі міграційні потоки біженців. Натомість у 2023–2025 рр. обсяги викидів від пересувних джерел мали скоротитися та триматися приблизно на одному рівні, адже у цей період принципових змін не відбулося. Щодо території Сосницької громади, то через втрату транзитного транспорту, що прямував по дорогах Р12 та Р82, викиди від пересувних джерел мали скоротитися.

Однією з основних традиційних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел викидів пилогазоочисним обладнанням. Значно впливає на

30 Викиди забруднювальних речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/arch_vzrap_u.htm

забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю, летючих органічних сполук та інше. Зазначені речовини надходять у повітря від котелень, які працюють на кам'яному вугіллі.

За сприяння Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації Національним університетом «Чернігівська політехніка» 2020 р. проведені наукові дослідження стану атмосферного повітря Чернігівської області. Аналізи проб атмосферного повітря проведено сертифікованою лабораторією ТОВ «Довкілля» (м. Вінниця) у період з 29.06.2020 р. по 31.07.2020 р. в 32 пунктах області. В результаті дослідження проб атмосферного повітря на території Чернігівської області були отримані дані щодо вмісту твердих часток, діоксиду сірки, оксиду вуглецю та діоксиду азоту.

Транскордонне забруднення повітря – це забруднення атмосфери, фізичне джерело якого розташоване повністю або частково на території, яка є під національною юрисдикцією однієї держави, і негативна дія якого проявляється на території, яка є під юрисдикцією іншої держави.

Чернігівська область на північному заході межує з Гомельською областю Білорусі, а на півночі – з Брянською областю РФ і піддається транскордонному забрудненню атмосферного повітря з боку цих територій. Ситуація ускладнюється через постійні обстріли рашистами розташований поруч (на північ) громад – Городнянської, Корюківської, Сновської, Семенівської, Новгород-Сіверської. Особливо небезпечні вони у серпні – вересні, коли обсяги вологи на півночі Чернігівщини суттєво зменшується й навколишні ліси спалахують навіть від звичайного впливу людини, не кажучи вже про міни, снаряди та ракети. Відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

Також важливим джерелом забруднення атмосферного повітря, боротьба з яким актуалізувалася і посилилася в останні роки, є самовільне випалювання сухостоїв та трав сухої рослинності, стерні, побутових відходів. Спалювання сухостою, окрім непоправної шкоди людському здоров'ю та життю тварин, загрожує виникненням масштабних пожеж.

При цьому в громаді відсутні пункти моніторингу якості повітря, інтеграція у національні екоплатформи (та системи «розумного» вуличного освітлення).

Екологічна ситуація. Екологічна ситуація у Сосницькій територіальній громаді залежить від комплексу факторів: історичного розвитку, господарської діяльності, природних умов та впливу сусідніх територій.

За результатами проведеної Державною екологічною інспекцією у Чернігівській в 2016–2017 рр. на території Чернігівської області інвентаризації полігонів та сміттєзвалищ в адміністративних межах Сосницької селищної ради розташовані звалища для захоронення побутових відходів. Об'єкти зареєстровані в Державному та обласному реєстрах місць видалення відходів. Водночас у наявних місцях видалення відходів (МВВ) переважно відсутні спеціальні природоохоронні споруди та системи екологічного моніторингу, ущільнення та присипка ґрунтом здійснюється не своєчасно, розміщення відходів проводиться безсистемно, робочі карти не визначені, що створює загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, забруднення об'єктів довкілля та загоряння відходів.

Екологічний стан водойм тісно пов'язаний з господарською діяльністю людини. Відсутні очисні споруди для очищення госппобутових стічних вод, стоки домогосподарств та закладів соціальної сфери акумулюються у вигрібні ями та вивозяться неідентифікованими надавачами послуг і неконтрольовано розміщуються у навколишньому середовищі, забруднюючи усі компоненти довкілля.

Нині практично не здійснюється контроль за станом зливових мереж населених пунктів. Зливові та талі води без очищення відводяться до водних об'єктів, що негативно впливає на їх гідрохімічний стан та в деяких випадках призводить до загибелі водних біоресурсів.

Значною загрозою для навколишнього природного середовища є безхазяйні водозабірні свердловини, контроль за станом та обігом яких практично втрачено.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів УРСР від 23.07.1991 № 106 «Про організацію виконання постанов Верховної Рад Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» один населений пункт, село Свірок, було віднесено до III зони посиленого радіоекологічного контролю, 5 сіл – до IV, а саме: Кудрівка, Ляшківці, Матвіївка, Свірок, Соснівка, Хлоп'яники³¹. Всі – за соціально-економічним фактором. Відповідно до доповіді профільного міністерства стан забруднення зазначених територій в 2006 р. був такий³²:

Таблиця 1.14 Населені пункти Сосницької громади, що відносилися до зони посиленого радіоактивного контролю

	Цезій у ґрунті	Доза за 2006 р.	Доза за 70 років	Цезій у молоці	ЛВЛ	Кількість вимірювань
Кудрівка	5,1	0,06	1,2	5,2	0,05	84
Ляшківці	80,4	0,25	13,0	4,4	0,07	16
Матвіївка	73,7	0,23	13,0	3,2	0,08	73
Свірок	91,3	0,31	22,0	7,0	0,05	5
Соснівка	48,4	0,17	9,9	4,6	0,07	65
Хлоп'яники	15,5	0,07	3,8	2,7	0,06	90

З урахуванням періоду розпаду цезію (30,17 років) його показники на території від час аварії дотепер мають бути вдвічі меншими. Відповідно до проекту постанови Кабінету Міністрів України (нині перебуває на громадському обговоренні) «Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» четвертої зони не передбачається, відповідно тепер лише село Свірок відноситься до зон радіоактивного забруднення не віднесено. Там дійсно найгірші показники, село малонаселено – 8 мешканців. Принаймні з формальної точки зору, радіоактивне забруднення території не є проблемою Сосницької громади, більше того, воно перестало бути відлякуючим від території фактором.

Централізоване водовідведення здійснюється на поля фільтрації. Автоматизовані системи контролю на цих об'єктах відсутні, інтеграція із системою цивільного оповіщення не реалізована.

Зазначимо, що Сосницька – одна з 13 громад регіону бере участь в «Програмі охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021–2027 роки» (ОНПС), зокрема, щодо виконання природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин у Чернігівській області» (ХЗЗР). Причyna така: «Упродовж останніх років велика кількість непридатних пестицидів, які довгий час накопичувалися на різноманітних складах та звалищах по всій території Чернігівської області, перетворилася в безхазяйні відходи, практично залишившись поза доглядом та контролем, створюючи, таким чином, небезпеку людям і довкіллю. ХЗЗР перетворилися на своєрідну міну сповільненої дії»³³.

Системи оповіщення населення про екологічні ситуації реалізовані через офіційний сайт селищної ради та сторінки в соцмережах (Viber, Facebook, Telegram). Водночас у

³¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106%D0%B0-91-%D0%BF#Text>

³² Радіологічний стан територій, віднесених до зон радіоактивного забруднення. – К., 2008 (<http://www.old.rv.gov.ua/sitenev/data/upload/photo/table1.pdf>)

³³ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, С. 122

Сосницькій громаді відсутні геоінформаційні та автоматизовані системи екомоніторингу. Реєстрація на державному порталі eco.gov.ua не здійснена, датчики та станції моніторингу не встановлені, автоматичний збір та передача екологічних даних не ведеться.

Поводження з відходами. Жителі мають можливість часткового сортування (контейнери для скла та пластику).

Роздільний збір та подальше вивезення/переробка здійснюються.

Дані про маршрути збору публікуються в соцмережах селищної ради.

Датчики заповнення контейнерів та трекери спецтехніки відсутні.

Співпраця з іншими громадами у сфері відходів не ведеться.

Моніторинг лісів, водних ресурсів та корисних копалин не здійснюється з використанням ІТ-рішень; інтерактивні картки відсутні.

Зелений шелтер (обладнана зелена зона для відпочинку та укриття під час спеки) не створений.

Потенційно небезпечні об'єкти. Представлені на території громади головним чином паливно-енергетичним комплексом, а також – комунально. Сферою. Детальніше – у таблиці.

Таблиця 1.15 Потенційно небезпечні об'єкти на території Сосницької громади, 2025 р.

Назва об'єкта та місце знаходження*
Газопровід – відгалудження від магістрального газопроводу Київ – Брянськ до ГРС та ГРС (поблизу Сосниці, протяжність близько 8 км)
Сосницька дільниця Чернігівської філії ТОВ «Газорозподільчі мережі України» – газові мережі
АГЗП ТОВ «Харківрегіонгаз»
Сосницька експлуатаційна дільниця АТ «Облтеплокомуненерго» /котелень – 2/
АЗС ПП «Оріон»
Полігон побутових відходів Сосницької селищної ради
КП «Сосницьке комунально-житлове управління» (КНС – 2 од.)

* Адреси не зазначаються через воєнний стан

Висновки

1. Сосницькій громаді притаманен типовий слабо хвилястий рівнинний рельєф Чернігівського Полісся з численними долинами річок.
2. На території громади строкаті типи ґрунтів, втім домінують перехідні – від Полісся до лісостепу. Значна частина земель – поліські чорноземи, що поступаються типовим за родючістю та стійкістю, багато нестійких до зовнішніх впливів дерново-підзолистих ґрунтів, навіть пісчаників, що вимагає заходів, спрямованих проти деградації земель.
3. Основні природні ресурси громади – водні (пойма Десни з її притоками, громада не відчуває браку води), а також хвойно-листяні ліси, що становить хорошу основу для розвитку рекреації.
4. На території Сосницької громади виявлені корисні копалини лише місцевого значення, переважно будівельні, а з енергетичних – торф. Втім цей ресурс мало задієний для розвитку економіки громади.
5. Значні водні простори та лісові масиви сприяють хорошій якості повітря на території Сосницької громади (за відсутності лісових пожеж), щоправда моніторинг його якості в громаді не здійснюється.
6. На теренах громади – значна кількість об'єктів природно-заповідного фонду, великі площі займає мальовнича пойма Десни, що належить до Смарагдової мережі. Разом із тим частка ПЗФ стосовно площі громади значно поступається середньому показнику по області. причому майже половина з них – гідрологічні

заказники. Це потенціал для розробки та впровадження екологічних маршрутів, причому значною мірою пов'язаних зі специфічними місцевими водними ресурсами.

7. Основні екологічні проблеми:

- загроза деградації земель, зокрема, підкиснення ґрунтів як наслідок їхньої неправильної експлуатації, а також природних чинників;
- замулення русел малих річок;
- засміченість території побутовими відходами, невідповідність вимогам МВВ;
- забруднення водойм та ґрунтових вод через людську діяльність, брак очисних споруд;
- сезонне спалювання домогосподарствами органічних відходів
- лісові пожежі у засушливі місяці року, спровоковані обстрілами зі сторони рашистів прикордоння, а також людською недбалістю.

Характеристики населення та трудових ресурсів

Населення Сосницької громади. За розрахунками Сосницької селищної ради чисельність населення громади станом на січень 2021 р. становила 15380 жителів, а на 01.09.2025 – 13325 (кількість зареєстрованих). Все населення громади вважається сільським – відповідно до Закону України «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою». Далі наведені дані в розрізі за старостинськими округами.

Таблиця 1.16 Населення Сосницької громади в розрізі старостинських округів та населених пунктів, на 1 січня відповідного року

Населений пункт/старостинський округ	2021	2022	2023	2024	2025*	Різниця у к-ті мешканців середина, всього
Центр громади						
Сосниця (центральний с.о.)	7994	7960	7857	7739	6958	1036
Старостинські округи						
Західний с.о.	1754	1725	1685	1649	1411	343
Північний с.о.	1623	1599	1564	1556	1438	185
Східний с.о.	968	943	915	895	816	152
Південний с.о.	1574	1629	1605	1583	1489	85
Пекарівський с.о.	492	474	461	454	414	78
Задеснянський с.о.	975	948	929	897	799	176
	15380	15278	15016	14773	13325	2055

* Станом на 01.09.2025

Тобто скорочення населення відбувається за всіма старостинськими округами та населеними пунктами. Найбільша швидкість депопуляції протягом зазначеного періоду в Західному старостинському окрузі – 21,8 %, найменша – в Південному – 5,4%. При цьому в Сосниці цей показник становив майже 13%, що майже дорівнює середньому по громаді – 13,4%. Головна причина – суттєве перевищення смертності над народжуваністю. Від початку нинішнього етапу російсько-української війни за незалежність України, тобто після 24.02.2022 частина жителів виїхала з безпечних міркувань.

Таблиця 1.17 Динаміка природного та міграційного приросту населення у Сосницькій громаді (на 1 січня відповідного року)

Показники[1]	2021	2022	2023	2024	2025
Народжені	43	38	25	35	33
Померлі	297	297	247	218	137
Природний приріст	-254	-259	-222	-183	-104
Прибулі	298	330	124	322	220
Вибулі	184	154	181	468	392
Сальдо міграції	114	176	-57	-146	-172

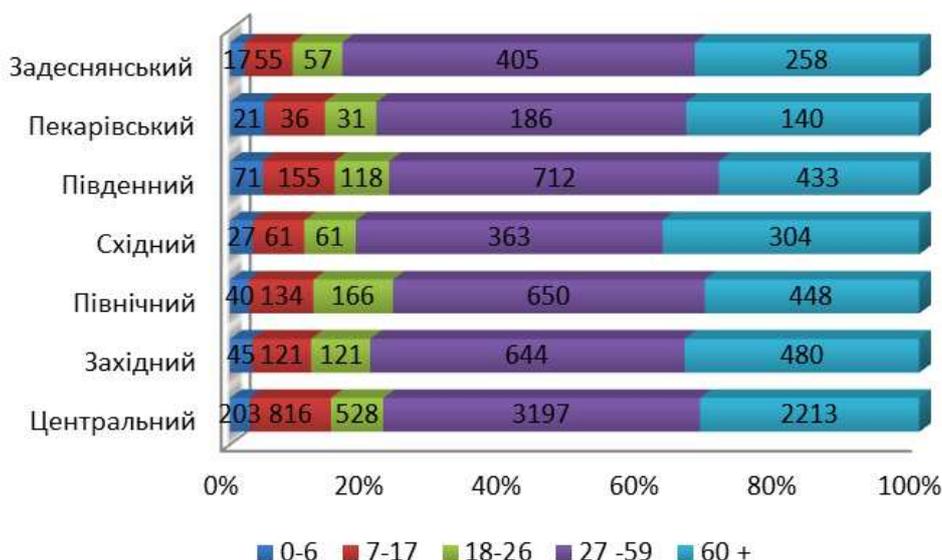

Рисунок 1.16. Кількість жителів у населених пунктах Сосницької громади

Тенденція до зменшення чисельності тривала, війна її посилила. За даними Головного управління статистики в Чернігівській області населення селища Сосниці у січні 2015 р. становило 7232 особи, а населення сільської місцевості Сосницького району – 11849 осіб. Тобто, за 10 років населення Сосниці зменшилося на 1194 особи, а сіл – приблизно на 2000 особи (з врахуванням приблизно 2,5 тис. жителів сіл Шаболтасівка та Авдіївка, які не ввійшли до Сосницької громади). Отже, населення скорочується як в адміністративному центрі, так і в селах, щоправда, в селах – швидше. Головна причина – стійке перевищення смертності над народжуваністю. Причому найбільш негативні показники – це 2021 та 2022 р. Від початку широкомасштабного вторгнення ерефії війни за незалежність України принципово змінилися показник сальдо міграції – з позитивного та негативний із тенденцією до погіршення. Тобто жителі переважно виїжджають із громади.

Найбільші населені пункти громади (крім Кудрівки) розташовані вздовж автошляхів Р 12 та 82, що покращує можливості комунікації між ними

В громаді є села, яким загрожує зникнення – Старобутівка (не зареєстровано жодного жителя), Прогони (2), Ганішківка, Гутище, де троє (по 3), Польове (4), Ляшківці – 5. Ще в 5 селах – менше 20 мешканців та мешканок.

Рисунок 1.17. Співвідношення вікових характеристик жителів Сосницької громади за старостинськими округами

Вікова структура жителів Сосницької громади відображає наявні демографічні тенденції – тобто поступове їх старіння. Небезпечно малим є відсоток дітей до 6 р. – лише 3%, дітей та підлітків з 7 до 17 років – 11%. Тобто діти та підлітки – це 14% жителів громади. Жителі 60+ становлять 32%. В сумі – 46% непрацездатного населення (за віком), а 54% – працездатного. Це вимагатиме ширшого залучення до праці осіб пенсійного віку, врахування їхніх специфічних соціальних інтересів, кращі послуги з охорони здоров'я, що дозволить збільшити тривалість життя та соціально-економічної активності. А для молоді – кращих умов для самореалізації, стимулювання демографії.

В розрізі старостинських округів наймолодший за складом жителів – Південний. Тут жителі 60+ становлять 29%, у Центральному та Північному – по 31%, в Задеснянському та Пекарівському – 32%, в Західному – 34%. Найстарший – Східний старостинський округ, 37%.

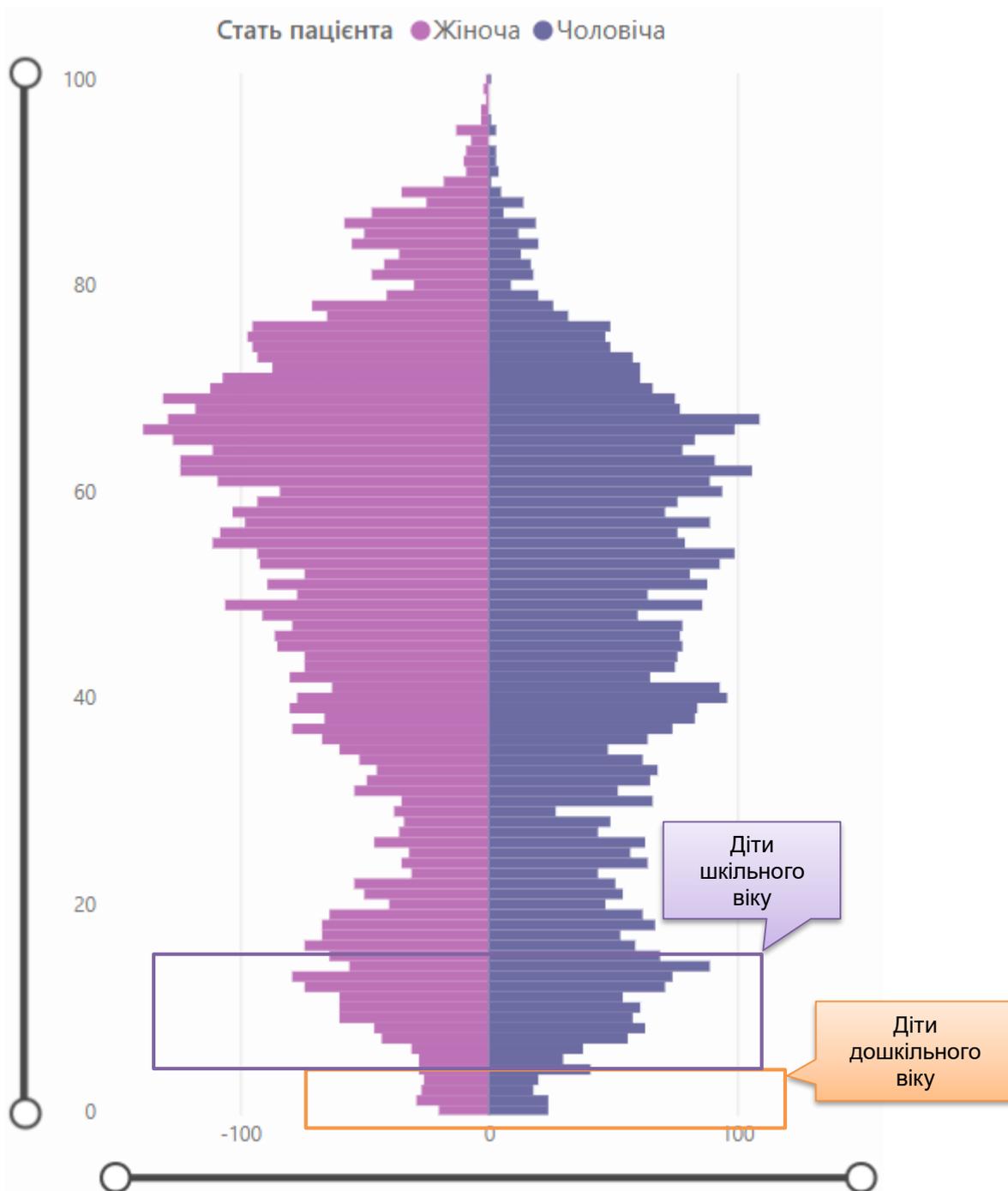
Щодо співвідношення чисельності жителів за населеними пунктами, то в громаді домінує адміністративний центр – 45,2%, а з прилеглими селами у складі Центрального старостинського округу – 52%.

Гендерний баланс дещо порушений в сторону жінок, але не критично. Станом на 01.09.2025 чоловіків – 6282 (47,1%), жінок – 7043 (52,9%).

Статеві-вікова піраміда населення громади сформована на підставі інформації про подані декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги. За інформацією офіційного сайту Національної служби здоров'я України станом на 19.09.2025 жителями населених пунктів Сосницької громади укладено декларацій 11615 за загальної кількості жителів 13325, тобто на 15% менше. Така ситуація виникла через те, що частина мешканців громади укладають декларації в інших місцях – ймовірно, в Мені, Корюківці. Втім статево-вікова піраміда охоплює понад три чверті населення громади, тож є цілком репрезентативною для авизначення тенденції та прогнозів³⁴.

Отже, на території Сосницької громади критично мала кількість дітей дошкільного віку. Це вдасться взнати в системі середньої освіти вже у найближчі роки – починаючи з молодших класів. Втім кількість дітей у середній та старшій школі у ближні роки залишатиметься сталою. Частка жителів старшого віку надалі зростатиме, а середнього – зменшуватиметься. Ситуацію погіршуватиме віддалені впливи демографічної кризи 90-х рр. ХХ ст. (на діаграмі це видно як різьке «просідання» віку 20 – 35 років).

³⁴ На основі інформації про укладені декларації мешканцями, зареєстрованими в населених пунктах громади. Офіційний сайт НСЗУ https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats?_cf_chl_tk=z6JRHVWVkc.geu942Y.E6Naojyxh2ANkUKATED9J3fU-1679337309-0-gaNycGzNCxA

Рисунок 1.18. Статеві-вікова піраміда населення Сосницької громади

Ці демографічні зміни вказують на необхідність планування розвитку інфраструктури гуманітарної та соціальної сфер, в т.ч. в галузях освіти, медицини, соціального захисту, а також врахування специфічних потреб у сфері культури та спорту.

Російсько-українська війна суттєво вплинула на демографічну ситуацію в громаді. На її початку через громаду пройшло 2500 ВПО, переважно мешканців міст Чернігова та інших значних міст області, які оселялися у родичів чи друзів. Водночас приблизно 500 жителів громади залишили її межі. Згодом ситуація змінилася та до громади стали приїжджати жителі північних громад Чернігівської області та з інших областей України, де ведуться активні бойові дії, повернулася частина жителів громади. Станом на 01.09.2025 в громаді було офіційно зареєстровано 1700 ВПО, але реально проживає 350. З огляду на другий показник кількість ВПО не компенсує демографічні втрати громади. Кілька сот чоловіків було мобілізовано до Збройних сил України, відомо про 53 загиблих солдат. Це призводить до

зменшення частки чоловіків у населенні громади та негативно вплине на демографічні процеси вже найближчим часом.

Зайнятість та доходи населення. Структура зайнятості населення Сосницької громади типова для сільських територій – в громаді станом на 01.09.2025 нараховувалося 7239 працездатних осіб (від 18 до 59 років), водночас усіх працівників на офіційних посадах у громаді нараховувалося 1832, з них 1088 у бюджетній сфері, насамперед – в освіті. З виробничих сфер – меншість. Лідирувало сільське господарство – 182 працівника, на другому місці – промисловість – 170, на третьому – торгівля, 164. Тобто більшість працездатного населення Сосницької громади – або приховані безробітні, або є самозайнятими, щоправда – неофіційно, з відповідними наслідками для бюджетних надходжень. Офіційно зареєстрованих ФОПів (тобто фізично самозайнятих жителів) лише 390. Стримуючим фактором для чоловіків як у випадку легального працевлаштування, так і відкриття свого ФОПа є можливість мобілізації до ЗСУ. Водночас та сама мобілізація об'єктивно сприяла зменшенню рівня безробіття, падінню активності на ринку праці.

Таблиця 1.18 Зайнятість у Сосницькій громаді за галузями

Галузь	Кількість працівників
Сільське господарство	182
Лісове господарство, мисливство, рибне господарство	58
Промисловість/переробка сільськогосподарської продукції	170
Будівництво	7
Оптова і роздрібна торгівля	164
Торгівля транспортними засобами та їх обслуговування	Немає даних
Послуги громадського харчування, ресторанів, готелів	Немає даних
Транспорт та зв'язок	3
ІТ- сфера	Немає даних
Фінансова діяльність	4
Операції з нерухомістю	Немає даних
Державне управління	75
Освіта	729
Охорона здоров'я	189
Соціальні послуги, соціальна допомога	80
Житлово-комунальне господарство	105
Культура	15
Інші види діяльності	51

Найбільший працедавець громади – відділ культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради з усіма підпорядкованими закладами освіти та Сосницький професійний аграрний ліцей, далі – Сосницька лікарня. В списку найбільших роботодавців громади – лише два суб'єкти виробничої сфери.

Таблиця 1.19 Найбільші роботодавці Сосницької громади

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників (2024 р.)
Відділ освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради	Освіта	527
КНП Сосницька «Сосницька лікарня» селищної Ради	Охорона здоров'я	145
Приватне акціонерне товариство «Еліта»	Легка промисловість	134
Комунальний заклад «Сосницький навчально-реабілітаційний центр» Чернігівської обласної ради	Освіта	81
Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг» Сосницької селищної ради	Соціальна допомога	80
Сосницький професійний аграрний ліцей Чернігівської області	Освіта	79
Сосницька селищна рада	Управління	65
ДП «Сосницярайагролісгосп»	Лісова галузь	45

Єдиний портал вакансій Державної служби зайнятості станом на 17.09.2025 пропонував вісім вакансій у Сосницькій громаді. Тобто легального ринку праці майже немає – він

завмер. Щодо наявних вакансій, то дві з них передбачали мінімальну заробітну плату 8 тис. грн. на місяць, а саме: заступника директора Сосницького музею ім. О. Довженка та прибиральника службових приміщень КЗ «Сосницький НРЦ». Фахівець із інтерв'юння Головного управління статистики в Чернігівській області міг розраховувати на 13,08 тис. грн., електрик цеху ТОВ «Сосницький сирзавод» на 14 тис. грн. наступні три вакансії представляли сферу торгівлі: приймальнику товарів у Києві роботодавець NOVUS пропонував 20,08 тис. грн., касир того ж підприємства також у Києві міг розраховувати на 21 тис. грн., а торговий представник зі своїм авто в компанії «Franchise Staffing Solutions» міг розраховувати на 27,5 тис. Водночас потенційному військовослужбовцю у ЗСУ на контракт або навчання пропонувалося 70 тис. грн.

Отже, з 8 офіційних вакансій 4 – за межами громади. Безпосередньо на території офісна зарплата вище 14 тис. грн. не пропонувалася. Для порівняння в вересні 2025 тр. середня зарплата в Україні за даними сайту work.ua становила 25 тис. грн., а за містом Чернігів – 20 тис. грн. (так само – по області, це один із найнижчих показників в Україні), Київ – 40 тис. Це означає, що зарплата в Сосницькій громаді значно поступається аналогічним показникам по Україні та в регіоні.

Ймовірна причина – російсько-українська війна призвела до девальвації гривні майже на 40%. За умов, що в 2022 р. ріст зарплат був фактично заморожений, це означало й відповідне падіння купівельної спроможності. У 2023–2025 рр. ріст номінальної заробітної плати відновився, однак насамперед на виробництві, в сфері послуг. Щодо бюджетної, то в 2024–2025 рр. тарифні ставки не змінювалися. Між тим бюджетники – основна частина працевлаштованих на території Сосницької громади.

Збереження такої тенденції означає, що громада й надалі залишатиметься донором трудової міграції для інших місцевостей та регіонів, а також для країн ЄС. Нині виїзд за кордон стримується заборонаю для чоловіків-військовозобов'язаних. Але з скасуванням воєнного стану це загрожує стати дуже великою проблемою. Хіба що вдасться швидко збільшити економічну активність громадян, збільшивши таким чином надходження до бюджету.

Показники рівня цифрової грамотності населення. Цифрові навички жителів громади в цілому оцінюються лише в 28,25 бали (зі 100 можливих). Втім є окремі успіхи. В громаді діє Хаб цифрової освіти, що створює інфраструктурну основу для навчання (100 балів). Водночас лише в 1,33 балів оцінена частина жителів, які зареєстровані на порталі «Дія. Освіта». В цілому показник розвитку цифрової грамотності населення становить 54 бали, але розвиток талантів у сфері інформативно-комунікативних технологій – 2,78 бала³⁵.

Висновки

- 1. Сосницькій громаді притаманні стійкі негативні демографічні тенденції, особливо в селах громади, через перевищення смертності над народжуваністю, частково – міграцію населення. Російсько-українська війна їх посилила.*
- 2. Вікова структура населення відображає його старіння та поступове збільшення частки осіб непрацездатного віку за рахунок пенсіонерів. В громаді є старостинський округ (Східний), де чисельність непрацездатного населення перевищила працездатне. Небезпечно зменшилася чисельність дітей дошкільного віку, що система освіти відчує вже у найближчі роки. Щоправда чисельність підлітків досі є значною.*
- 3. За чисельністю жителів у Сосницькій громаді домінує адміністративний центр, жоден інший населений пункт не може з ним конкурувати. Громаді притаманна велика кількість малочисленних сіл, що розташовані на значних відстанях одне від одного.*

---

35 Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

4. *Існують суттєві розбіжності між кількістю зареєстрованих на теренах громади ВПО та їхньою фактичною чисельністю, що не є значною. З огляду на наявні можливості громада здатна прийняти у себе значно більше ВПО – в разі створення для цього умов.*
5. *В Сосницькій громаді менша частина працездатних жителів має легальне працевлаштування та сплачує передбачені законодавством податки, більшість обмежується сезонними та нелегальними роботами, тобто домінує «сірий» ринок праці.*
6. *На території Сосницької громади «білий» ринок праці майже завмер, значною мірою це вплив війни – як наслідок масової мобілізації чоловіків до армії. Це означає, що після завершення активних воєнних дій та демобілізації громада зіткнеться з викликом їхнього працевлаштування та адаптації до мирного життя.*
7. *В Сосницькій громаді низький рівень середніх зарплат – він значно поступається показникам як по Україні, так і області. Такий стан справ значною мірою обумовлений домінуванням на ринку праці бюджетних організацій та малою кількістю легальних робочих місць у виробничій сфері й сервісі. Як наслідок Сосницька громада – донор робочої сили.*

Інфраструктура

Освіта – мережа в цілому. Мережа закладів освіти Сосницької територіальної громади станом на 2025 р. складається з 16 закладів: 9 – загальної середньої освіти, 7 – дошкільної освіти. Крім того, працює 2 заклади позашкільної освіти.

Таблиця 1.20 Освітня мережа Сосницької територіальної громади

Показники	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість дошкільних закладів, одиниць	9	9	9	7	7
Кількість дітей в дошкільних закладах, та дошкільних підрозділах гімназій та початкових шкіл, осіб	289	253	224	185	181
Кількість персоналу дошкільних закладів, осіб	109	110	107	91	84
Кількість закладів освіти (ліцеї, гімназії, початкові школи), одиниць	10	10	10	9	6
Кількість учнів у закладах освіти (ліцеї, гімназії початкові школи), осіб	1202	1193	1108	1061	993
Кількість персоналу в закладах загальної середньої освіти, осіб	580	534	500	477	458

За період з 2021 по 2025 р. кількість учнів у громадах скоротилася на 209 осіб (на 12%). Зменшується відповідно наповнюваність класів та навантаження на мережу шкільної інфраструктури.

Кількість вихованців дитячих садочків за цей же період впала з 289 до 181 (на 63%).

З огляду на велику кількість малих населених пунктів громади та її значну площу, підвезення учнів – одне з ключових питань організації роботи системи освіти громади та, зрештою, оптимізації мережі. 25% учнів потребують підвозу шкільним автобусом. Всього для цього задіяно 9 шкільних автобуси, що працюють за 13-ма маршрутами та підвозять учнів та вчителів із 21 населеного пункту до 5 ЗЗО. 2 автобусів – новий, 3 потребують заміни у зв'язку із фізичним зносом.

Нагальний виклик – забезпечення всіх закладів освіти укриттями. Їх нараховується х 22, тобто є у кожного закладу, але це переважно це споруди подвійного призначення та об'єкти, що використовуються як укриття. У листопаді 2024 р. в Сосницькому ліцеї ім. Олександра Довженка була завершена реконструкція протирадіаційного укриття (ПРУ), де можна проводити заняття (фінансування від Фонду «Фінська церковна ініціатива»). Покращені укриття ДДЗ «Калинка» та «Сонечко» (проект ГО «Лампа», Сновськ).

Серед проблем галузі – проведено дослідження стану цифрової готовності Сосницької громади засвідчило, що показник цифровізації освіти становить 0 балів, тобто вона відсутня, хоча саме освіта має просувати цифровізацію³⁶. Звідки такий показник – жодний заклад загальної середньої та дошкільної освіти не запровадив освітньо-інформаційні системи, електронну освітню платформу «Мрія» чи оновлену програму «ІТ-студії». Не створено STEM/STEAM лабораторій, відсутні е-черги до дитячих садочків та електронна реєстрація вступу до шкіл.

Дошкільна освіта. Дошкільна освіта представлена двома закладами в Сосниці, по одному в селах Чорнотичі, Волинка, Спаське, Змітнів, Конятин. Тобто з 41 населеного пункту громади ЗДО є в шести. До них не здійснюється підвіз дітей, таким чином не охоплені послугами з дошкільної освіти 35 сіл громади, в яких станом на грудень 2025 р. проживало 231 дитина дошкільного віку. Найгірша ситуація з доступністю послуг із дошкільної освіти на

³⁶ Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

Задесенні та на півночі громади. Серед вихованців 20 дітей, батьки яких є учасниками бойових дій.

На тепер на теренах громади спостерігається зменшення народжуваності, отже, й дітей дошкільного віку. Частина дітей виїхала з батьками через міграцію населення. Звідси зменшення дітей у закладі дошкільця (всі – загального типу), що триває.

Таблиця 1.21 Мережа дошкільних навчальних закладів Сосницької селищної ради, 2025 р.

Назва і місцерозташування закладу	Наявність укриття/місткість укриття	Проектна потужність	Кількість вихованців	Кількість персоналу	Витрати на 1 дитину з бюджету громади
Сосницький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Калинка»	Так/170	127	71	31	84166
Сосницький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Сонечко»	Так/100	75	54	22	67360
Чорнотицький заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Веселик»	Так/30	24	12	6	99609
Волинківський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Яблунька»	Так/19	15	13	5	79949
Спаський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Зернятко»	Так/30	20	10	6	56729
Змітнівський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Ягідка»	Так/50	12	11	7	118846
Конятинський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Малятко»	Так/20	20	14	7	55725
ВСЬОГО				84	

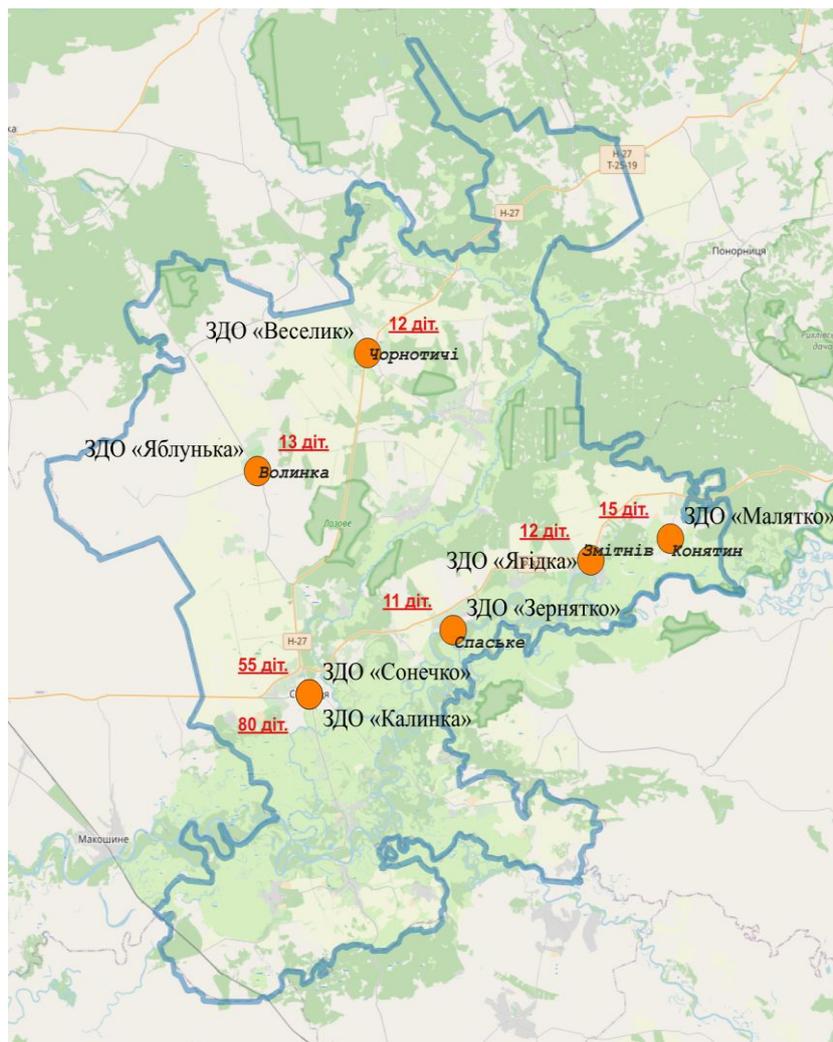

Рисунок 1.19. Заклади дошкільної освіти, підпорядковані громаді, та кількість дітей дошкільного віку, які виховуються в цих закладах станом на 01.06.2025

З нагальних питань мережі дошкілля – застаріле матеріально-технічне забезпечення, велика енерговитратність будівель, брак сучасних дидактичних матеріалів, укріття переважно облаштовані в пристосованих приміщеннях, а не в спеціалізованих спорудах цивільного захисту).

Загальна середня освіта. У Сосницькій громаді функціонує 9 закладів загальної середньої освіти, з них 1 ліцеї, 4 ЗОШ I – III ст., 1 – ЗОШ I – II ст. У 2024/2025 н.р. в них навчалося 1061 учень. Кількість персоналу в ЗСО – 477 осіб. В цілому у громаді проектна потужність закладів заповнена на 41%, але є суттєві відмінності щодо шкіл: від 53% в Сосницькому ліцеї ім. О.П.Довженка до 18% в Кудрівській та Спаській ЗОШ..

Таблиця 1.22 Характеристика мережі закладів загальної середньої освіти Сосницької селищної ради, 2024–2025 н.р.

Назва і місцезнаходження закладу	Наявність укріття/ місткість укріття	Проектна потужність	Кількість учнів	Кількість персоналу	Середня вартість навчання 1 учня, грн.
Сосницький ліцеї ім. О.П. Довженка	Так/1000	1000	530	75	35786
Сосницька ЗОШ – II ступенів	Так/160	250	116	24	41846
Чорнотицька ЗОШ I–III ступенів	Так/150	200	100	35	69569
Волинківська ЗОШ I–III ступенів	Так/64	300	80	33	78879
Спаська ЗОШ I–III ступенів	Так/150	500	88	25	71494
Великоустівська ЗОШ I–III ступенів	Так/60	300	38	21	103539
Кудрівська ЗОШ I–III ступенів	Так/40	325	60	21	86798
Хлоп'яницька ЗОШ I–III ступенів	Так/50	200	28	19	109891
Конятинська ЗОШ ЗОШ I–II ступенів	Так/30	180	25	15	98738
ВСЬОГО				268	

Середня вартість навчання одного учня в Сосницькій громаді становила в 2024–2025 навчальному році 77393,00 грн. Найнижча – в Сосницькому ліцеї ім. О.П.Довженка – 35,786 тис. грн., найбільша – в Хлоп'янівській школі – 109,891 тис. грн., незначно менше в Великоустівській З сільських шкіл найменше ціна в Чорнотицькій (вона вдвічі вища за зазначений ліцеї).

Водночас за результатами рейтингу 2025 р. освітніх закладів Чернігівської області найвище місце в регіоні, двадцять перше, виборав Сосницькому ліцеї ім. О.П.Довженка. Отже, в ліцеї найменша ціна й водночас найбільша успішність учнів. Серед сільських шкіл найвище місцеві у Чорнотицької школи – шістдесят перше. Значно гірші показники має зазначена вище найдорожча за витратами на одного учня Хлоп'янівська школа – 127 мсц, у Великоустівській – 124. Школи I – II ступнів до рейтингу не потрапили. Водночас у ньому є освітні заклади, які працюють на території Сосницької громади, але селищній раді не підпорядковані – Сосницький обліково-економічний коледж (87 місце), Сосницький професійний аграрний ліцеї (116 місце). Школи були ранжовані за рейтинговим балом, що розраховувався на підставі середнього значення балів національного мультипредметного тесту, отриманих учасниками тестування з усіх предметів НМТ, та з урахуванням загальної кількості складених тестів випускниками кожної школи³⁷.

Загальна проблема – досягнення школярів з точних наук. Призери олімпіад з математики та інформатики з Сосницької громади на всеукраїнському рівні відсутні. На рівні 2–3 етапів цей показник становить 11,11 балів. Вступників із високим результатом НМТ з

37 <https://osvita.ua/school/rating/93067/>

математики (>180 балів) немає. Гуртки з інформатики та програмування у позашкільних закладах відсутні. Одна з засадних причин такого стану – в закладах освіти на одного учня 5–11 класів забезпечення комп'ютерною технікою становить 12,35 балів індексу цифрової трансформації³⁸.

Таблиця 1.23 Освітні заклади, які працюють на території Сосницької громади, в рейтингу шкіл Чернігівської області 2025 р.

Назва закладу	Місце ³⁹
Сосницький ліцей ім. О.П. Довженка	21
Сосницька загальноосвітня школа I-II ступенів	-
Чорнотицька загальноосвітня школа I-III ступенів	61
Волинківська загальноосвітня школа I-III ступенів	-
Спаська загальноосвітня школа I-III ступенів	
Кудрівська загальноосвітня школа I-III ступенів	-
Хлоп'яницька загальноосвітня школа I-III ступенів	129
Конятинська філія I ступеня Сосницького ліцею ім. О.П.Довженка	-
<i>Сосницький обліково-економічний фаховий коледж</i>	<i>87</i>
<i>Сосницький професійний аграрний ліцей</i>	<i>116</i>

З 01.09.2025 Кабінет Міністрів України вирішив не фінансувати коштами освітньої субвенції заробітну плату вчителів у школах із кількістю учнів менш як 45 осіб, а з 01.09.2026 – менш як 60 осіб (крім початкових шкіл)⁴⁰. В 2025 р. освітня субвенція для Сосницької громади становила 35053,000 тис. грн. Цього не вистачало на зарплату вчителів, тому Сосницька рада виділила додаткове фінансування з селищного бюджету. Тобто збереження таких шкіл означатиме збільшення обсягів та частки фінансування освіти з селищного бюджету.

Крім того, існує й виклик, на який громаді доведеться давати відповідь. Місцеві органи влади та засновники шкіл повинні до 01.09.2027 прийняти рішення про перетворення деяких шкіл у ліцеї з різними профілями, а інші школи будуть надавати освіту лише для учнів 1–4 класів або 5–9 класів. У 2027 р. нинішні шестикласники мають піти у десятий клас зі зміненими навчальними програмами та підручниками.

Тобто ліцеї перетворяться на старшу профільну школу, переважна більшість шкіл стане гімназіями, де навчатимуться діти з 1 по 9 класи, можуть існувати й окремі початкові школи. За прогнозами Міністерства освіти і науки України остаточно старша школа реорганізується в 2030–2040 рр. Згідно з рішенням Чернігівської обласної ради від 17 вересня 2024 р. № 4-19/VIII затверджено План формування мережі закладів освіти, що забезпечуватимуть здобуття повної загальної освіти з 01.09.2027 в Чернігівській області. Він передбачає існування одного ліцею в Сосницькій громаді – ім. О.П.Довженка.

Мережа шкіл в цілому на території Сосницької громади потребує оптимізації з метою покращення показників учнів – мешканців сіл. Мета – забезпечення для них конкурентоздатних умов на ринку праці.

Окремого інклюзивно-ресурсного центру в громаді не створено. Натомість діє обласний комунальний заклад «Сосницький навчально реабілітаційний центр», в якому навчаються діти з особливими освітніми потребами (заклад інтерного типу з проживанням). Всього – близько 90 вихованців, переважна більшість – із Корюївського району (в тому числі 20 – із Сосницької громади), а також Новгород-Сіверського. У всіх закладах шкільної та дошкільної освіти діють інклюзивні класи/ групи.

³⁸ Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

³⁹ <https://osvita.ua/school/rating/95448/>

⁴⁰ <https://hromadske.ua/osvita/250272-z-1-veresnia-v-ukrayini-mozut-zakryty-silski-shkoly-de-navchayetsia-menshe-niz-45-uchniv-u-minosvity-rozkryly-detali>

Власного Центру професійного розвитку (ЦПР) педагогічних працівників в Сосницькій громаді немає, угоди щодо надання таких послуг із діючими в області ЦПР теж. Є договір про співпрацю в галузі освіти за напрямком науково-дослідницької діяльності малої академії наук з ОКПНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді». Педагогічні працівники Сосницької громади щорічно проходять підвищення кваліфікації в Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім К.Д. Ушинського. Також педагогічні працівники беруть участь у навчаннях, які проводять благодійні організації (з домедичної психологічної допомоги, мінній безпеці та ін.).

Щодо безпеки учнів та педагогічного та технічного персоналу шкіл. Протирадіаційне укриття (ПРУ) є лише Сосницькому ліцеї ім. О.П. Довженка, в інших закладах освіти – найпростіші укриття в цокольних та підвальних приміщеннях.

Серед інших питань сфери освіти – морально (а частково й фізично) застаріле навчальне обладнання в профільних закладах насамперед брак сучасних технічних засобів навчання (особливо в старостинських округах), частково – стан приміщень, що потребують ремонту та термосанації. З викликів останнього часу – необхідність будівництва/реконструкції ПРУ, їхнє обладнання всім необхідним для проведення очних занять.

Професійна та фахова освіта. На території Сосницької громади діють два заклади.

Сосницький професійний аграрний ліцей Чернігівської області здійснює навчання на базі 9-ти (тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, слюсар з ремонту с/г машин та устаткування, водій автотранспортних засобів категорії С; кухар, кондитер; термін навчання – 3 роки) та на базі 11-ти класів (слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; водій автотранспортних засобів категорії В; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, водій автотранспортних засобів категорії С; кухар, кондитер; термін навчання – 1 – 1,5 роки). В обох випадках освітньо-кваліфікаційний рівень – кваліфікований робітник. В 2025–2026 навчальному році навчалася 252 студента, із них з інших громад 71 (28,2%).

Сосницький обліково-економічний фаховий коледж здійснює навчання за двома спеціальностями: 071 «Облік і оподаткування» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Освітньо-кваліфікаційний рівень випускників – молодший бакалавр. В 2025–2026 навчальному році навчалася 143 студента, із них з інших громад 56 (39%).

Освіта за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр та магістр здійснюється переважно у ВНЗ Чернігова та Києва.

Позашкільна освіта. У громаді функціонують (крім спорту) два заклади позашкільної освіти.

Комунальна установа «Будинок дитячої та юнацької творчості Сосницької селищної ради» напрямки роботи – науково-технічний, туристсько-краєзнавчий, фізкультурно-спортивний або спортивний, художньо-естетичний, гуманітарний, інше. У 2025–2026 навчальному році Будинок творчості відвідували 380 дітей та підлітків Сосницької громади

Комунальний заклад позашкільної мистецької освіти «Сосницька дитяча музична школа імені Марка Федоровича Полторацького». В школі протягом року займаються 120 дітей та підлітків Сосницької громади, кількість випускників у 2025 р. становила 15.

Охорона здоров'я. Стан хворобливості та смертності на території Сосницької громади відображений у нижченаведеній таблиці. Переважно (понад 87%) головний винуватець – серцево-судинні хвороби. На другому місці в 2024 р. – новоутворення, на третьому – інфекційні захворювання. Саме ці хвороби вимагають найбільшої уваги системи охорони здоров'я на території громади. Привертає увагу, що попри відносну нормалізацію обстановки на території громади після ворожого нашестя лютого – березня 2022 р. показники хворобливості в 2024 р. збільшилися. Одна з імовірних причин – несвоєчасність діагностики, відкладена в часі через зовнішні обставини та можливості.

Таблиця 1.24 Стан поширеності (хворобливості) та смертності населення Сосницької громади (на 100 тис. населення)

	2023 рік	2024 рік
--	----------	----------

	Кількість захворювань всього	На 100 тис. населення	Кількість померлих	На 100 тис. населення	Кількість захворювань всього	На 100 тис. населення	Кількість померлих	На 100 тис. населення
ССЗ	636	4137,9	63	409,8	769	5714,1	71	527,6
Новоутворення	94	611,5	11	71,5	90	668,7	13	96,5
Інфекційні захворювання	27	175,6	3	19,5	23	170,9	1	7,4

Станом на 23.09.2025 мешканцями та мешканками Сосницької громади укладено 11619 декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги⁴¹ за загальної чисельності громади 13325 осіб. Тобто 87,2%.

Послуги з охорони здоров'я на території громад надаються двома комерційними неприбутковими підприємствами Сосницької селищної ради: КНП «Сосницький центр первинної медико-санітарної допомоги» та КНП «Сосницька лікарня». Крім них у Сосниці є кілька приватних практик – три сімейних лікарі-ФОПи та приватний стоматолог, теж ФОП.

КНП «Сосницька лікарня» не увійшла до спроможної мережі лікарень Чернігівської області. Причини: брак напрямів лікування; невелика відстань від значно потужніших Менської та Корюківської лікарень; низька щільність населення, мала чисельність населення в зоні обслуговування лікарні. На тепер лікарня має укладені контракти з НСЗУ на надання послуг терапевтичного та паліативного напрямку, але, ймовірно, що так тривати лише до завершення часу дії воєнного стану. Тому можлива зміна статусу з самостійного лікувального закладу селищної ради на філію КНП «Корюківська центральна районна лікарня». Це дозволить їй надалі надаватися послуги стаціонарного лікування терапевтичного напрямку, розвивати паліативний напрямок, що має чималий попит.

Сосницька селищна рада розробила та ухвалила Програму підтримки комунального некомерційного підприємства «Сосницька лікарня» Сосницької селищної ради та створення умов для надання якісних медичних послуг населенню Сосницької територіальної громади на 2025–2027 рік (30-та сесія VIII скликання, 24.12.2024).

Серед проблем лікарні – брак лікарів, моральна та фізична зношеність приміщень, обладнання. До того ж понад дві третини лікарів мають вік 60 та більше років. Серед перспектив – розвиток напрямку реабілітації з використанням природних можливостей Придесення. Щоправда за вимогами НСЗУ для забезпечення зазначеного напрямку необхідно щонайменше 9 осіб підготовленого медичного персоналу – лікарі реабілітологи, лікарі – ерготерапевти, їх асистенти та реабілітаційні медсестри.

Крім того, значна частина складної апаратної діагностики (УЗД, мамографія та інші діагностичні процедури), на які видають направлення сімейні лікарі громади, доступні частково в Корюківській ЦРЛ та в Чернігові. Це призводить до того, що жителі громади відмовляються від такої діагностики – з огляду на час та транспортні витрати.

КНП «Сосницький центр первинної медико-санітарної допомоги» (ЦПМСД) включає 3 амбулаторії загальної практики сімейної медицини (ЗПСМ) та 14 фельдшерських пунктів (ФП). Вони обладнані відповідно до табелів оснащення виробами медичного призначення, щоправда кардіографи та оргтехніки застарілі. За штатним розписом має бути 5 лікарів, фактично – 4. Більшість лікарів працюють в амбулаторії ЗПСМ у селищі Сосниці, один лікар – в амбулаторії ЗПСМ в с. Волинка. Водночас амбулаторія в Чорнотичах, побудована, обладнана та оснащена в рамках програми президента України розвитку сільської медицини, свого лікаря не має. Тут прийом ведуть лікарі з Сосницької амбулаторії.

В громаді в цілому збережена мережа ФП, колишніх ФАПів, що фінансуються з селищного бюджету. Вони забезпечені середнім медичним персоналом. Водночас для того,

⁴¹ Національна служба здоров'я України <https://nszu.gov.ua/dashboards/statistika-podanix-deklaracii-pro-vibir-likaria-per>

аби ФП могли отримати фінансування від Національної служби здоров'я України їх необхідно реорганізувати у медичні пункти тимчасового медичного базування (МПТБ), що входитимуть до структури тієї чи іншої амбулаторії. В такому разі працівники нинішніх ФП матимуть віддалені робочі місця у населених пунктах громади в складі амбулаторії. МПТБ здійснюватимуть заходи з надання медичної допомоги, санітарно-просвітницького та профілактичного спрямування, консультації лікарями без проведення лікувально-профілактичних процедур, що потребують додаткового обладнання. У зв'язку з цим постає питання оптимізації мережі та модернізації МПТБ для виконання зазначених функцій.

Забезпечити доступність до віддалених сільських населених пунктів покликана мобільна клініка – оснащена пересувна амбулаторія. Сосницька громада отримала її у березні 2025 р. (проект реалізовано у співпраці з Благодійним фондом «Пацієнти України», Українським центром охорони здоров'я (УНС) та GIZ Ukraine: Resilient Society. Фінансування забезпечили уряд Німеччини та Європейський Союз)⁴²

Таблиця 1.25 Характеристика системи охорони здоров'я Сосницької громади, 2025 р.

Тип закладу (лікарня, амбулаторія ЗПСМ, ФП тощо...)	Адреса	Рік побудови чи капітального ремонт	Технічний стан приміщення/оснащеність	Площа м кв.	Кількість лікарів/середнього/молодшого медичного персоналу
КНП «Сосницька лікарня»	с-ще Сосниця, вул. Я. Скидана, 5/3	1967–1992	потребує ремонту	7612,6	138
КНП Сосницький ЦПМСД:					
Сосницька амбулаторія ЗПСМ	селище Сосниця, вул. Я. Скидана буд 5/4	1967	незадовільний	1257	5/6/3
Чорнотичька амбулаторія ЗПСМ	с. Чорнотичі, вул. Шлях 29 А	2021	відмінний	368	0/1/1
Волинківська амбулаторія ЗПСМ	с. Волинка, лур Розумієнка, 60		задовільний	170	1/3/1
Бутівський ФП	с. Бутівка, вул. 1 Травня, 22/1		задовільний	80	0/1/0
Конятинський ФП	с. Конятин, вул. Ювілейна, 30		задовільний	120	0/1/0
Киріївський ФП	с. Киріївка, вул. Квіткова, 14		задовільний	140	0/1/0
Вільшанський ФП	с. Вільшани, вул. Шевченка, 1 А		задовільний	180	0/1/0
Поліський ФП	с. Полісся, вул Лісова, 9		задовільний	150	0/1/0
Кудрівський ФП	с. Кудрівка, вуд. Желдака, 6 Б		задовільний	120	0/1/0
Хоп'яницький ФП	с. Хлоп'яники, вул. Ярмоли, 63		задовільний	150	0/1/0
Велико Устенський ФП	с. В.Устя, вул. Деснянська, 60		задовільний	140	0/1/0
Спаський ФП	с. Спаське, вул. Придеснянська, 62		задовільний	110	0/1/0
Кнутівський ФП	с. Кнути, вул. Шевченка, 2		задовільний	80	0/1/0
Пекарівський ФП	с. Пекарів, вул. Довженка, 41		задовільний	60	0/1/0
Лавський ФП	с. Лави, вул. Миру, 188		задовільний	120	0/1/0
Бондарівський ФП	с. Бондарівка, вул Гагаріна 44/1		задовільний	80	0/1/0
Змітнівський ФП	с. Змітнів, вул. Придеснянська		задовільний	180	0/1/0

42 Національна служба здоров'я України <https://nszu.gov.ua/dashboards/statistika-podanix-deklaracii-pro-vibir-likaria-per>

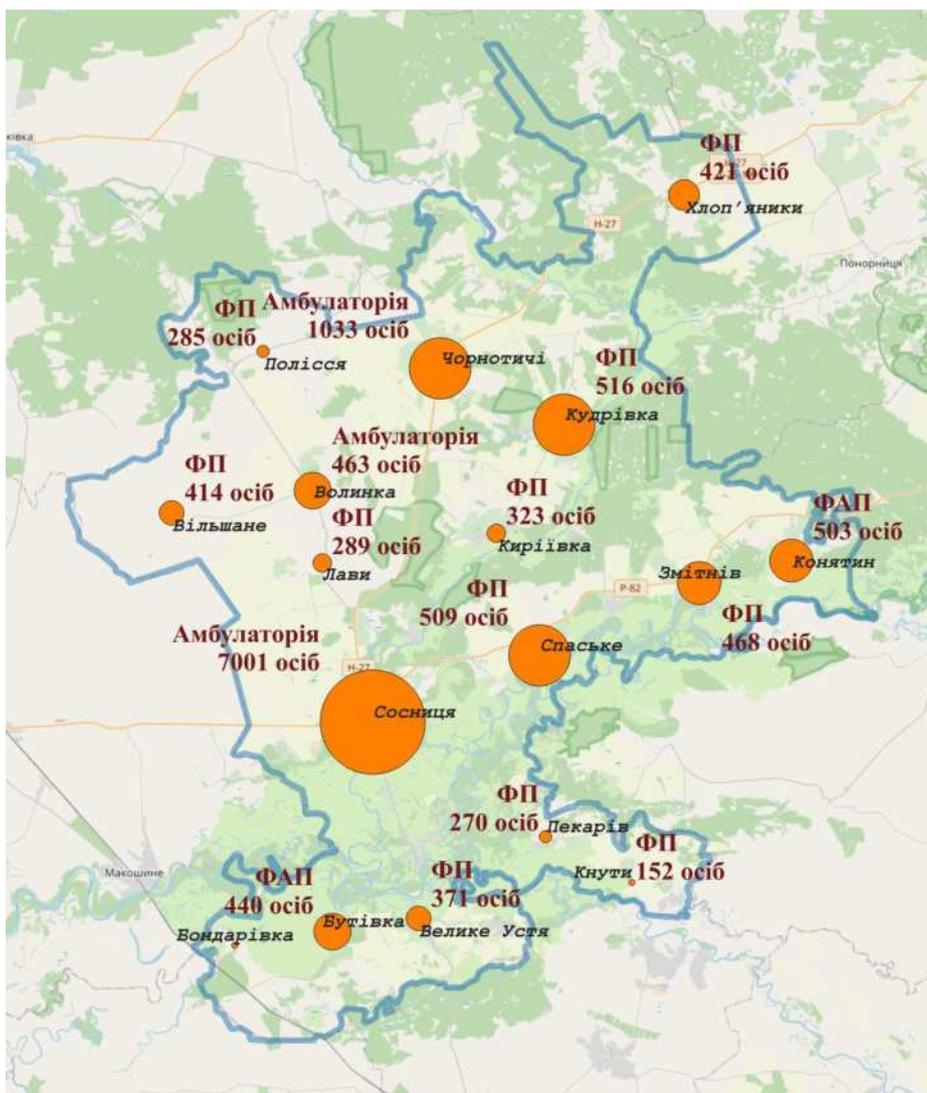

Рисунок 1.20. Мережа первинної ланки охорони здоров'я Сосницької селищної ради станом на 01.06.2025

Аптеки в громаді є лише в Сосниці: одна мережі «Бажаємо здоров'я» та дві «Подорожник». Мешканцям сіл, аби купити необхідні ліки можуть: приїхати до Сосниці, замовити ліки, скористатися послугами мобільного аптечного пункту КП «Ліки Чернігівщини». Доступність ліків – проблема для жителів віддалених сіл.

Цифровізація охорони здоров'я становить 47,63 балів відповідного індексу. Тобто медична галузь частково інтегрована у цифровий простір. Деякі заклади охорони здоров'я підключені до електронної системи охорони здоров'я (18,75 балів), введено онлайн-запис до лікаря (18,75 балів). Усі заклади запровадили політики інформаційної безпеки. Телемедицина використовується частково ФАПами та амбулаторіями, що мають доступ до віддалених консультацій (6,67 балів).

Штучний інтелект, AR/VR, 3D-моделювання та друк, робототехніка, біоніка, нанотехнології, SMART-пристрої та імпланти у роботі медичних установ не застосовуються. Навчання персоналу щодо використання сучасних ІТ-рішень не проводилось.

Адміністративні послуги. Відділ «Центр надання адміністративних послуг» існує як відділ Сосницької селищної ради. Розташований в окремому приміщенні, що було відремонтовано для його розміщення. ЦНАП обладнаний у 2020 р. за підтримки програми ULEAD з Європою з урахуванням потреб людей маломобільних категорій, відвідувачів із дітьми. На тепер ЦНАП надає 277 послуг у Сосниці, крім того працюють 15 віддалених робочих місць: в приміщенні Сосницької селищної ради, у селах Волинці, Пекареві та Чорнотичах. Всього протягом 2024 р. було надано 9992 адміністративних послуг.

В цілому ЦНАП надає весь перелік послуг громади (100 балів індексу цифрової трансформації) та забезпечує безготівкову оплату (100 балів) та онлайн-оплату (100 балів).

ЦНАП оснащений видає ID-картки та паспорти громадян України для виїзду за кордон, забезпечує реєстрацію актів цивільного стану. Водночас обладнання для видачі водійських прав немає.

Сосницький ЦНАП першим на Чернігівщині за межами обласного центру забезпечив надання пакету послуг для ветеранів і демобілізованих воїнів – всього 19 послуг.

ЦНАП отримав мобільне робоче місце адміністратора, можливостями якого користуватимуться переважно люди з інвалідністю I групи, літні, маломобільні жителі громади.

У структурі ЦНАП працює сектору соціального захисту, співробітники якого допомагають людям зорієнтуватися в можливостях отримання гарантованих законодавством соціальних допомог.

В приміщенні ЦНАПу (після закриття стаціонарного відділення банку у Сосниці) здійснюється виїзне банківське обслуговування «Приватбанком».

ЦНАП громади підключений до сервісу Дія/Дія.QR може надавати цифрові копії документів. Однак територіальні підрозділи та віддалені робочі місця підключені до цього сервісу лише чатстково. Робочі місця адміністраторів ЦНАП обладнані зчитувачами ID-карток. У ЦНАП діє інформаційна система, всі послуги оформлюються через неї.

З проблемних питань. Частка адміністративних послуг, доступних для онлайн-замовлення, становить 13,89 балів індексу цифрової трансформації, послуги з результатами у цифровому вигляді відсутні (0 балів). Попередній онлайн-запис чи е-черга у ЦНАПі та його підрозділах не впроваджено (0 балів)⁴³. Комунальні БТІ не підключені до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Соціальний захист населення. Більшість соціальних послуг на території Сосницької громади надає КУ «Центр надання соціальних послуг». Він має у своїй структурі три відділення:

- соціальної допомоги вдома (57 соціальних працівників - в кожному з населених пунктів громади);
- організації адресної та натуральної допомоги і денного перебування; під час російсько-української війни послуга денного перебування зменшена в обсязі з безпекових міркувань, водночас проводяться зустрічі та заняття з дітьми, літніми людьми, жінками, які самостійно ведуть домашнє господарство та виховуються дітей, в тому числі - родинами діючих військовослужбовців; у штаті - медсестра, перукар, фахівці з ремонту одягу і взуття, робітники з комплексного обслуговування і дрібного ремонту;
- відділення допомоги сім'ям з дітьми та молоді, в якому працюють фахівці з соціальної роботи.

У 2021 р. Центр надання соціальних послуг започаткував виїзди мультидисциплінарної бригади за участю згаданих вище фахівців (щочетверга). Для діяльності цієї бригади використовується мікроавтобус, придбаний коштом Фонду міжнародної солідарності в Україні (Solidarity Fund PL in Ukraine) (Польща). У 2023 році був отриманий ще один мікроавтобус від німецького донора GIZ на 14 пасажирських місць з місцями, що пристосовані для людей з інвалідністю, підйомником для колісного крісла. Цей мікроавтобус використовується як соціальне таксі, що полегшує жителям віддалених сіл відвідування лікувальних закладів Чернігова та вирішення інших нагальних питань. Надається транспортна допомога й демобілізованим воїнам, які отримують медичну реабілітаційну допомогу в обласному центрі.

---

43 Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

Для оперативного реагування на повідомлення про випадки домашнього насильства створена спеціалізована мобільна бригада. У 2023 році завдяки підтримці субвенції з держави було реалізовано проєкт «Створення консультативної служби підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства».

До системи надання соціальних послуг громади належать також:

- сектор у структурі ЦНАПу; він покликаний підвищити оперативність та зручність для клієнтів;
- служба у справах дітей, що займається питаннями опікунства, запровадження сімейних форм виховання та іншими юридичними питаннями в інтересах дітей, які потрапляють у складні життєві обставини.

Серед значних проєктів у соціальній сфері:

- «соціальний велосипед» – безоплатне надання велосипедів жителям сіл, які приїжджають до Сосниці у своїх питаннях (2021 р.);
- ремонт приміщення Центру надання соціальних послуг з пристосуванням його простору для мало мобільних груп населення (2024 р.) сприяння Асоціації Лікарів Світу.

У громаді впроваджена Єдина інформаційна система соціальної сфери та система «Соціальна громада». Оцифрування та упорядкування соціальних даних здійснюються власними силами.

В цілому цифровізація соціального захисту населення оцінюється в 50 балів відповідного індексу. Тобто, вона частково проведена, реалізовано окремі важливі інструменти: функціонує Мобільний адміністратор (мобільна валіза) (100 балів) та підключено підрозділ соцзахисту до Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (100 балів). Водночас немає адаптації пішохідних переходів та транспорту для людей з інвалідністю, а також інформаційний розділ для ВПО ⁴⁴.

Серед проблемних питань інформатизації соціальної сфери.

Власні е-сервіси чи е-інструменти соціального захисту на рівні селищної ради не розроблялися. Е-сервіс виклику або резервування соціального транспорту, е-консультації з соціальних питань, мобільні додатки для людей з інвалідністю та ветеранів – відсутні. На балансі в громаді наявні соціальні велосипеди, але відсутні е-сервіси щодо їх замовлення/резервування.

Е-Карта послуг для ветеранів не впроваджена.

Серед інших невирішених питань сфери надання соціальних послуг

На тепер у громаді немає стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей. До повномасштабного наступу ерефії на Україну воно розташовувалося селі Бутівка, що розташовано далеко від центру громади (Задеснянський старостат). Під час окупації ця територія була відрізана від більшої частини громади через зруйнований міст й опинилася фактично без необхідних засобів для забезпечення життя та медичної допомоги. Тому після деокупації було прийняте рішення перевести пацієнтів до обласного геріатричного пансіонату. Але потреба такої стаціонарної допомоги в громаді залишилася.

Крім того серед проблем:

- дефіцит кваліфікованих фахівців;
- брак рівного доступу до соціальних послуг для мешканців віддалених сіл;
- брак спектру соціальних послуг та допомоги що надаються;
- недостатня інформованість населення громади, насамперед, людей похилого віку, які не користуються соціальними мережами, про соціальні послуги та програми допомоги, які діють на теренах громади;

---

44 Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

- відсутність ветеранського простору для ветеранів та сімей захисників та захисниць;
- недостатньо доступного якісного приватного житла для облаштування ВПО;
- економічна інтеграція ВПО ускладнена через обмежену кількість висококваліфікованих робочих місць у громаді;
- значне додаткове навантаження на місцеві соціальні та освітні сфери, які опікують ВПО, їх інтеграція до громади.

Культура. Орган управління – відді освіти, культури, молоді і спорту селищної ради.

Таблиця 1.26 Заклади та установи культури Сосницької громади

Назва закладу чи об'єкту	Місткість / кількість користувачів	Кількість працівників	Витрати на утримання і забезпечення роботи
Заклади культури			
Краєзнавчий музей ім.Ю.С. Виноградського	2200 (відвідувачів за рік)	7	561889.65
Сосницька публічна бібліотека Сосницької селищної ради (та 18 бібліотек-філій)	4985 (загальна кількість читачів громади)	24	2 200600
КЗ «Сосницький будинок культури» зі структурними підрозділами (філіями) - 21 заклад культури.	9738 відвідувачів клубних закладів за 2023 рік.	46	

До сфери культури Сосницької селищної ради належать:

- комунальний заклад «Сосницький будинок культури» з 20 філіями в селах громади;
- комунальна організація «Сосницька публічна бібліотека Сосницької селищної ради» з 18 бібліотеками-філіями у селах громади;
- комунальна організація «Краєзнавчий музей ім. Ю.С.Виноградського Сосницької селищної ради».

Музею ім. Ю.Виноградського заснований в 1920 р., згодом отримав ім'я свого засновника. В основі експозиції – його колекція. Музей концентрується на краєзнавчій тематиці, охоплюючи природу Сосниччини (геологічну будову, рельєф, ґрунти, рослинний і тваринний світ), археологічну спадщину (артефакти палеоліту, стоянок та городищ, бронзові гривні, знаряддя Мезинської стоянки), а також етнографію (експонати, що відображають життя різних верств населення краю). Найбільше відвідувачів протягом року було в 2019 р., а саме – в червні.

Крім того, на території громади діє Сосницький літературно-меморіальний музей ім. О.П. Довженка, що належить до обласної комунальної власності. Його пріоритет – творчість видатного українського кінорежисера, письменника та художника Олександра Довженка, його зв'язок із рідним містечком. В музеї зберігаються та експонуються унікальні особисті речі, документи та фотографії, що розповідають про етапи його життя та спадщину. Найбільше відвідування музею спостерігалось протягом перших 4х років з часу відкриття (1960–1963 рр), тоді музей відвідало 62000 відвідувачів. Потім рівень відвідуваності поступово знижувався від 24000 до 10000 відвідувачів на рік. Значний вплив на кількість відвідувачів мала пандемія COVID та початок повномасштабного вторгнення, але в 2025 році спостерігається збільшення відвідувачів за рахунок гостей з сусідніх областей та громад. З початку діяльності та дотепер музей відвідують не лише гості з України, а й закордонних.

Щодо визначних культурно-мистецьких подій на території громади. До початку нинішнього широкомасштабного періоду війни за незалежність України проходив щорічний молодіжний фестиваль кіно та мистецтва «Капелюш», на регіональному та загальноукраїнському рівні відзначалися дні народження Олександра Довженка. Наймасовішим став «Капелюш» 2019 р., він зібрав 200 учасників.

Крім того проводилися традиційні дні громади, сіл, ярмарки. Після 24.02.2022 культурне життя на кілька місяців завмерло, але потім знову відродилося. Основною формою стали благодійні концерти творчих гуртів та колективів із різних населених пунктів громади, які відвідують сусідні села. В 2024 р. таким чином було зібрано близько пів мільйона грн., що спрямовані на виготовлення сіток, костюмів, ліків, продуктів харчування іншого необхідного приладдя для військовослужбовців. Заклади культури перетворилися на волонтерські осередки, де стали виготовляються маскувальні сітки, текстильні вироби, збирається продукти та матеріальна допомога для земляків, які служать в українських збройних формуваннях.

До мережі закладів культури належить також ТОВ «Кінотеатр ім. О.П.Довженка», засновник цього підприємства – ПП «Пальміра-М».

Помітною є діяльність ініціативної групи «Сосниччина туристична». Вона проводить заходи з популяризації історії та природи рідного краю, зокрема, організовує екскурсії, веломандрівки для місцевих жителів та гостей громади, готує публікації на краєзнавчу тематику, фоторепортажи в соціальних мережах. Група складається з місцевих мешканців і мешканок, які працюють у закладів культури, освіти, місцевого самоврядування. Група продовжує свою діяльність й під час війни.

Проблемні питання галузі культури Сосницької громади:

- стан приміщення музею ім. Ю. Виноградського є непривабливим для відвідувачів, а експозиція застаріла;
- приміщення Сосницького будинку культури в зимовий період не опалюється, що змушує працівників будинку культури працювати у непристосованому до репетиційного процесу кінотеатрі ім.Довженка.

Фізична культура та спорт. Орган управління галузі фізкультури та спорту в громаді – відділ освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради. Після пошатку широкомасштабного російського вторгнення інтенсивність спортивного життя в громаді зменшилася. Втім надалі залишаються популярними футбол, волейбол. Команда з настільного тенісу з Кудрівки бере участь у престижних турнірах, в тому числі, за кордоном. Для школярів проводяться спортивні турніри серії «Пліч-о-пліч» з різних видів спорту.

Феномен Сосницької громади – ФК «Кудрівка», заснований у 1982 р. 21.06.2023 він набув професійного статусу, в сезоні 2023/24 виступав у II-й лізі чемпіонату України, наступного року – в I-й, а з 01.06.2025 виборів право грати в українській Прем'єр-лізі.

Кожного року селищна рада ухвалює Програму підтримки та розвитку фізичної культури і спорту на території Сосницької селищної ради, що передбачає підтримку галузі, зокрема – проведення спортивних змагань.

Значну роль у спортивному житті громади відіграє приватна ініціатива – футбольна школа «Кудрівка Юніори». Школа об'єднує батьків, тренерів, волонтерів і місцеву владу навколо спільної мети — розвитку дітей.

Найсучасніша інфраструктурна споруда громади – приватний стадіон «Кудрівка-арена».

З набутків останніх років – футбольне міні-поле у Сосниці, вуличні тренажери поблизу Будинку дитячої та юнацької творчості. Часткові модернізації проводилися на стадіоні в Сосниці.

Переважає більшість спортивних споруд на теренах громади (7) знаходиться на балансі шкіл, відповідно – в підпорядкуванні закладів освіти. З них реконструйованих – 1.

Розглядається можливість облаштування критого загальнодоступного простору для заняття спортом.

Таблиця 1.27 Об'єкти спортивної інфраструктури Сосницької територіальної громади

Споруда	Скільки відвідувачів вміщує	Події чи заходи, що викликають найбільший приплив гостей
Центральний стадіон	500	регулярні тренування та турніри з футболу, спортивні заходи, приурочені до свят (до Дня Сосниці, олімпійського дня та ін)
стадіон в с. Кудрівка (приватний)	514	обласні, регіональні матчі, турніри з футболу, матчі 1-ї футбольної ліги України
Спортивні зали закладів загальної середньої освіти	5255	регулярно проводяться благодійні ярмарки
футбольне міні поле	150	дитячі змагання з футболу
вуличні тренажери поблизу будинку дитячої та юнацької творчості	150	заходи для гуртківців БДЮТ (пікніки та спортивні змагання)

Серед проблемних питань галузі – зношена інфраструктура, нестача кваліфікованих кадрів та обмежені можливості для розвитку молоді. Спортивні майданчики, зали, стадіони потребують ремонту або модернізації. Бракує інвентарю, освітлення, роздягалень, душових — особливо в сільських школах. Бракує методистів, спортивних психологів, реабілітологів, які могли б працювати з дітьми. Не всі діти мають доступ до безоплатних секцій або транспорту до спортивних об'єктів.

Крім того, цифровізація галузі спорту оцінена лише в 3,48 індексу. Тобто спортивна інфраструктура цифровізована мінімально: лише невелику частку комунальних спортивних споруд внесено до Електронного реєстру спортивних споруд (4,35 балів), відсутні відповідальні посадові особи для роботи в реєстрі.

Житловий фонд, комунальні інфраструктура та інженерні мережі. Всього на території громади нараховується 7151 житловий будинок, в т.ч. 7113 індивідуальних та 39 багатоквартирних (всі – селищі Сосниця). Загальна площа житлового фонду становить майже 429,1 тис. м² та залишається такою самою протягом останніх років.

Таблиця 1.28 Стан житлового фонду Сосницької громади

Заселені будинки разом	7151
у тому числі:- індивідуальні будинки	7113
Житловий фонд, тис. кв. м загальної площі	525850
% помешкань, підключених до комунального водопостачання	50,7
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	50,7
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації	6,2
% помешкань, підключених до центрального опалення	0,5

*Примітка. Помешкання – квартира або індивідуальний будинок.

Житлово-комунальні послуги в громаді надаються трьома комунальними підприємствами: КП «Сосницьке комунально-житлове управління» (основний вид діяльності – забір, очищення та постачання води, серед послуг – монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, інші спеціалізовані будівельні роботи, комплексне обслуговування об'єктів), КП «Посейдон плюс» (основний вид діяльності – забір, очищення та постачання води, серед послуг – фотокопіювання, підготування документів та інша спеціалізована допоміжна офісна діяльність, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості) та КП «Благоустрій – Сосниця» (основний вид діяльності – інші види діяльності із прибирання, інші – надання ландшафтних послуг, організацію поховань, Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування).

При цьому централізоване водопостачання в 6 з 41 населених пунктів громади. У Сосниці (2547 абонентів) та селах Загребеллі (58), Змітневі (136), Бутівці (46), Купчихах (16) такі послуги надаються КП «Сосницьке КЖУ» (протяжність мереж – 48,1 км), а в селі Спаському (171 абонент) – КП «Посейдон плюс» (протяжність мереж – 6,3 км). Ці мережі заживлені свердловинами у Сосниці, з яких одна є новозбудованою глибиною 472 м (Нижньокрейдяний горизонт), а також свердловинами в селах.

Основний споживач питної води – населення. На нього припадає 87,5% обсягу, решта – підприємства, установи, організації. Спостерігається тенденція до зменшення обсягів споживання води – як серед населення, так і підприємств

Таблиця 1.29 Водопостачання та водовідведення на території Сосницької громади

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Протяжність мереж водопостачання, км	54,5	54,5	54,5	54,5	54,5
Протяжність мереж водовідведення, км	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:	141,2	136,6	123,6	134,1	128,1
- населення	122,6	117,5	109,3	118,6	112,1
- підприємства	18,6	19,1	14,3	15,5	16,0

Таблиця 1.30 Характеристики системи життєзабезпечення Сосницької громади

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Водопостачання					
Протяжність мереж водопостачання, км	54,5	54,5	54,5	54,5	54,5
Протяжність мереж водовідведення, км	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:					
- населення	140,5	135,0	120,8	128,7	89,7
- підприємства	13,7	14,9	11,6	11,6	10,4
Газопостачання					
Протяжність мереж, км	142,3	142,3	142,3	142,3	142,3
Споживання газу, тис. м ³ – всього, у тому числі:			8073,2	7 723	7 723
- населення		737,1	737,1	737,1	737,1
- підприємства			7336,1	6985,9	6985,9

Абсолютна більшість домогосподарств в селах користуються для індивідуальними свердловинами або криницями. По всій громаді фактично нараховується 210 колодязів загального користування, втім лише стосовно трьох регулярно проводяться аналізи та вживаються заходи з очищення. Бувають роки, коли рівень води в колодязях падає, що також погіршує якість питної води.

Систематичні дослідження якості води проводяться лише підприємствами, що здійснюють централізоване водопостачання, а також у 3-х криницях, які визначені як громадські. Вода при водозаборі до централізованих мереж відповідає існуючим стандартам, але у мережах водогону іноді спостерігається підвищений вміст заліза. Це явище викликане зношеністю мереж, що були побудовані в середині 70-х років минулого століття та містять сталеву арматуру (пожежних гідрантів), передбачену тогочасними нормативами. 34,4% протяжності діючих водогонів споруджені з використанням азбестових труб, отже потребують заміни. Зношеність мереж також призводить до частих поривів та необхідності ремонтів.

За результатом № 19/117 від 05.08.2025 санітарно-мікробіологічного дослідження, яке проводило Сосницьке відділення Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ» було відібрано зразок питної колодязної води за адресою: селище Сосниця, вул. Тиха, 13. Мета дослідження – відповідність вимогам ДСанПІН 2.2.4.-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (патогенні кишкові найпростіші, кишкові гельмінти). Результат дослідження – патогенні кишкові найпростіші, кишкові гельмінти в 50 дм³ не виявлено. Отже, вода відповідає нормам.

Відповідно до протоколу № 2744 дослідження якості питної води від 10.09.2025 (ДУ «Чернігівський обласний уцентр контролю та профілактики хвороб МОЗ України) було відібрано пробу води з артсвердловини № 7 (новозбудована), адреса – вул. Чернігівська, 84, селище Сосниця, належить до КП Сосницьке КЖУ. Зазначені в протоклі граничні межі не порушені, зокрема, заліза – 50% від допустимого вмісту. Висновок лікаря – досліджений зарозок відповідає вимогам до питної води.

Вода в індивідуальних свердловинах та криницях централізовано не досліджувалася, її показники невідомі

Лише незначна кількість абонентів у громаді (виключно у селищі Сосниця) підключена до системи каналізації (52 об'єкти), в селах вона відсутня, здійснюється асенізація, відповідно вона супроводжується потрапляння нечистот у ґрунтові води. В 2024 р. в громаді було здійснено загальне водовідведення 16,1% обсягів води, що забрані з природних водних об'єктів. Потенційно проблемним залишається питання вивозу рідких відходів з вигребів та накопичувачів стічних вод. Брак спеціально облаштованих місць створює умови до розміщення їх на об'єктах довкілля та забруднення навколишнього середовища⁴⁵.

Крім того, Сосниця – один із 9 населених пунктів області, де комунально-побутові стічні води відводяться на поля фільтрації. Це один із найбільш застарілих методів очистки стічних вод.

Через відносно малу кількість абонентів тарифи на послуги централізованого водопостачання та водовідведення в громаді високі – понад 110 грн. за 1 м³ води та 1 м³ стоків, що в свою чергу стримує поширення зазначених послуг. За цим напрямом діють цільові програми Сосницької селищної ради. Зокрема «Програма вдосконалення послуги водопостачання та водовідведення в Сосницькій територіальній громаді Чернігівської

Таблиця 1.31 Використання води у Сосницькій громаді у 2024 р., млн. м

Показник	Сосницька громада
Забрано із природних водних об'єктів, всього у т. ч.	176,7
Використано свіжої води, всього у т. ч.	127,1
на питні і санітарно-гігієнічні потреби	9,6
на виробничі потреби	0,1
на потреби зрошення	-
на інші потреби	9,4
Загальне водовідведення	28,6
Скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, всього у т. ч.	-
Забруднених	-
нормативно чистих без очистки	-

Абсолютна більшість житлових помешкань обладнані індивідуальним опаленням, переважно твердопаливними котлами та газовим опаленням, централізоване опалення – виключення, існує переважно в багатоквартирних будинках. За нинішніх обставин воно енерговитратне, потребує заміни на індивідуальне (на газу або пелетах).

Основний споживач природного газу на території громади – підприємства, 90%. Втім за період з 2022 р. посинаючи обсяги споживання газу підприємствами зменшився на 9,5%, тоді як населенням залишився без бмін.

Щодо цифровізації ЖКГ. У громаді відсутня ГІС та автоматизована інформаційна система у сфері ЖКГ. Цифрові карти комунікаційних мереж створені частково – на

⁴⁵ Доповідь про стан стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, с. 174, 175

офіційному сайті селищної ради опубліковано карту мереж водопостачання, водовідведення та доріг. Показник цифровізації інженерної інфраструктури становить 45%.

База даних об'єктів інженерної інфраструктури та автоматизовані рішення для моніторингу споживання ресурсів чи реагування на аварії відсутні. Автоматизовані датчики збору показників (вода, тепло, електроенергія, сміття) не встановлені.

Доступні онлайн-сервіси:

- «Кабінет абонента» КП «Сосницьке комунально-житлове управління»;
- інформування про тарифну політику на сайті КП та селищної ради;
- інформування про аварійні та планові роботи в мережах.

Єдиний комунальний рахунок, можливість онлайн-оплати в 1 клік та е-сервіси зворотного зв'язку – відсутні. Повідомлення від жителів приймаються телефоном (стаціонарним та мобільним).

Система «розумний будинок» не впроваджена.

Послуги поводження з побутовими відходами. На території Сосницької громади розташовано 21 місце видалення відходів (МВВ), в тому числі: очисні споруди біологічної очистки – поля фільтрації (відходи знезараження та очищення вод стічних, Сосниця), полігон побутових відходів (комунальні відходи, Сосниця), 19 – звалища побутових відходів у селах Полісся, Лави, Киріївка, Хлоп'яники, Купчичі, Змітнів, Чорнотичі, Козляничі, Рудня, Волинка, Вільшане, Гай, Спаське, Конятин, Кудрівка, Долинське, Велике Устя, Бутівка, Бондарівка. Це звичайні земельні ділянки на які звозяться побутові відходи від найближчих домогосподарств. Майже всі МВВ розраховані на групу 77, ненебезпечні відходи (клас небезпеки – IV за старою нормативною термінологією), у очисних споруд група – група 90⁴⁶.

Централізоване вивезення сміття від домогосподарств та суб'єктів господарювання здійснюється лише в селищі Сосниці та селі Загребеллі. В цілому по громаді договори на вивіз сміття уклали 3022 домогосподарств або 42,3% від їх загальної кількості. Водночас Селище Сосниця – одне з 20 міст та селищ Чернігівської області, де частково впроваджено систему роздільного збирання побутових відходів для подальшої переробки корисних компонентів⁴⁷. Йдеться, насамперед, про вилучення пластику та використаних батарейок (через малі обсяги та браку обладнаних місць утилізації досі економічного ефекту ці заходи не мали).

Пункти переробки органічних відходів на території громади відсутні, як наслідок – поширене сезонне спалювання жителями органічних відходів.

Ще одна проблема – брак спеціальної техніки, яка б дозволила інфраструктуру збору та вивезення побутових відходів.

Як зазначає Департамент екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації «... ведуться консультації з органами місцевого самоврядування щодо подальшої експлуатації та ліквідації паспортизованих місць видалення відходів (МВВ). Нині на Чернігівщині функціонує 595 МВВ – 11 полігонів та 584 сміттєзвалища. До 2030 року в області планується залишити лише 4 полігони – у Мени, Ніжині, Прилуках та Чернігові. Інші МВВ будуть ліквідовані або оптимізовані, зокрема на їх території створюватимуться об'єкти оброблення відходів – сміттесортувальні, сміттєперевантажувальні та компостувальні станції»⁴⁸. Відповідно Сосницька громада входить до зони охоплення Мени. Тобто в Сосниці має бути створена сортувальна станція побутових відходів.

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 667 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами» передбачала затвердження в 2024 р. Національного плану управління відходами, потім – регіональних, після них (шість місяців для внесення змін до наявних або ж рік на розроблення нових) – місцеві. Фактично громада має менше року для розробки власного

⁴⁶ Реєстр місць видалення відходів Чернігівської області

⁴⁷ Доповідь про стан стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, с. 125

⁴⁸ <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=507452&tp=0>

плану управління відходами. У цьому документі вона повинна врахувати існуючий стан управління відходами, спланувати довгострокові зміни, передбачити інструменти реалізації плану та моніторинг його виконання. Зокрема, створення системи збору, сортування, вивезення утилізації відходів.

Енергоспоживання та енергозбереження. Основними споживачами енергоресурсів, первинних та вторинних, в першу чергу є населення, комунальні організації, підприємства всіх форм власності. Через постійне підвищення тарифів на газ Сосницька громада прагне перевести бюджетну сферу на тверде паливо.

У приватних садибах для опалення використовується переважно газ, водночас – твердопаливні котли й груби. Основне паливо – так само як у бюджетній сфері – дрова, брикет. Споживання деревини має тенденцію до збільшення. Вона має нульовий коефіцієнт викидів CO₂, в цьому сенсі навантаження на природне середовище зменшується.

Щодо бензину та дизельного палива – це скоріше питання енергоспоживання транспорту, а також техніки сільськогосподарських товаровиробників.

Більшість будівель на території громади (як приватні, так і комунальні) – старі енерговитратні, потребують реконструкції та утеплення. Втім навіть відносно нові споруди зведені також без дотримання вимог із енергозбереження.

У громаді діє служба енергоменеджменту, функціонує автоматизована інформаційна система енергомоніторингу EManagement24 (впроваджена в 2024 році), яку використовує 1 активний користувач для адміністрування та наповнення даних. Доступ до вибіркової інформації одержують 5 зовнішніх користувачів.

Лише окремі об'єкти комунальної власності обладнані автоматизованими системами енергетичного менеджменту (19,95 балів індексу цифрової трансформації).

Цифрові карти електромережі відсутні. Цифрових рішень для автоматичного контролю та реагування на аварії в енергомережах немає. Смарт-датчики енергоспоживання та інші датчики у сфері енергоефективності не встановлені.

Альтернативне енергоживлення активно впроваджується – сонячні електростанції введено в експлуатацію на об'єктах КНП «Сосницька лікарня», КП «Сосницьке КЖУ» (водозабір), Сосницькому ліцеї ім. О.П. Довженка та КЗ «Сосницький навчально-реабілітаційний центр». Також встановлено СЕС на низці приватних об'єктів.

Популяризація енергоефективності: проведено один публічний захід протягом року, присвячений впровадженню СЕС та використанню АІС для контролю споживання енергії.

Рішенням 24-ї сесії 7-го скликання № 24-1471-VII Сосницької селищної ради від 29.01.2020 затверджено «План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Сосницької селищної об'єднаної територіальної громади до 20230 року». Рішенням 24-ї сесії 7-го скликання № 24-1471-VII Сосницької селищної ради від 27.05.2020 вона приєдналася до європейської ініціативи «Угода мерів».

Також виготовлено та затверджено обов'язковий за законодавством Муніципальний енергетичний план (МЄП) та Концепцію переходу на відновлювані джерела енергії до 2050 року.⁴⁹ Крім того, рішенням 30-ї сесії 8-го скликання № 30-13270-VIII Сосницька селищна рада затвердила «Концепцію переходу Сосницької громади Чернігівської області на відновлювані джерела енергії до 2050 року».

Серед успіхів громади:

- на свердловині водозабору в Сосниці встановлена автономна сонячна електростанція, яку громада отримала як переможець грантового конкурсу від Німецького товариства GIZ-Україна;
- на даху приміщення КНП «Сосницька лікарня» встановлена автономна сонячна електростанція, яку громада отримала як переможець грантового конкурсу від Німецького товариства GIZ-Україна;

⁴⁹ <chrome-extension://efaidnbmninnbpcajpcgiclfndmkaj/https://sosnitsa-rada.gov.ua/storage/documents/documents/3bd084fe8a71c005f44c62800dfe247e.pdf>

- на даху опорного навчального закладу Сосницький ліцей ім. О.П. Доженка встановлена автономна сонячна електростанція, яку громада отримала в співпраці з БФ «Зелений кристал»;
- приміщення КНП Сосницький ЦПМСД та ЗДО «Калинка» опалюються новими модульними котельнями, отриманими в результаті співпраці з Німецьким товариством GIZ-Україна.

Мережа автомобільних доріг. Територією громади проходить національний автошлях Н-27 (він же – Р12 Чернігів – Мена – Сосниця – Грем'яч), що веде до кордону з рф, а також сполучає з обласним центром, Меною, Новгородом-Сіверським. Протяжність цього автошляху на території громади 40,6 км. В селищі Сосниця він перетинається з автошляхом регіонального значення Р 82 (до 2019 р. – Т2516, Сосниця – Загребелля – Філонівка – Змітнів – Гута – Оболоння – Городище – Придеснянське – Вільне – Короп – Карильське – Билка – Поліське, далі – з'єднання з М 01), а також із автошляхом територіального значення Т 2521 (Сосниця – Мале Устя – Велике Устя – Галайбине – Високе – Велика Доч – Шаповалівка й далі – з'єднання з М 01). Протяжність Р 82 на території громади – 27 км.

Рисунок 1.21. Автомобільні та залізничні дороги на території Сосницької громади⁵⁰

50 <https://map.meta.ua/ua/?org=121&cityid=32602#zoom=11&lat=51.68409&lon=32.5675&base=B00>

Обласних та районних доріг в громаді 23, загальна протяжність – 118,4 км (в т.ч. обласних – 60,7 км, районних – 57,7 км).

Населеними пунктами громади проходять місцеві дороги з твердим покриттям 94 км та ґрунтові 100 км.

Станом на 01.09.2025 протяжність доріг комунальної власності становила близько 194 км, з них:

- асфальтобетонні – 94 км;
- ґрунтові – 100 км.

Мостів у громаді 1, з яких один має автомобільну та пішохідну пропускну властивість.

До Пекарівського старостинського округу, що розташований на лівому березі Десни, літом можна дістатися паромом (транспортна родзинка громади), а зимою – по льоду. В разі великих розливів весною паром також може припиняти роботу, що ускладнює сполучення для мешканців зазначеного старостинського округу. Крім того, значні розливи роблять непроїзними ділянки дороги Т 25-21 «Сосниця – Шаповалівка».

Графічно місцеві дороги, що є на теренах громади, зображені на рис. 1.23.

В цілому мережа доріг на території громади показана в табл. 1.32.

Таблиця 1.32 Автомобільні дороги на території Сосницької громади

Напрямок (між якими населеними пунктами)	Позначення дороги	Протяжність території громади, км	Класифікація за значенням (державного значення, місцеві – територіальні, обласні, районні)	Стан (добрий, задовільний, незадовільний)
Чернігів-Мена-Сосниця-Грем'яч	Н-27	40,6	Національна (державного значення)	задовільний
Сосниця-Короп-М-02/	Р-82	27,0	Регіональна (державного значення)	задовільний
Холми-Авдіївка-Оболоння	Т-25-19	2,8	Територіальна (державного значення)	задовільний
Сосниця-Шаповалівка-М-02/	Т-25-21	14,4	Територіальна (державного значення)	задовільний
Корюківка-Матвіївка-Сосниця	Т-25-32	19,0	Територіальна (державного значення)	незадовільний
Волинка-Вільшане	О250119	8,2	Обласна	задовільний
Велике Устя-Бутівка	О250120	5,1	Обласна	задовільний
Чорнотичі-Кудровка-Лозова	О250121	17,7	Обласна	задовільний
/Р-82/-Конятин	О250122	2,3	Обласна	задовільний
/Р-82/-Спаське	О250123	1,6	Обласна	задовільний
Рудня-Козляничі	О250124	4,1	Обласна	задовільний
/Р-82/-Загребелля-Гапішківка	О250125	4,0	Обласна	задовільний
/Н-27/-Сосниця	О250126	4,4	Обласна	задовільний
Сосниця-Пекарів-Шабалинів	О250127	13,3	Обласна	незадовільний
Хотіївка-Чорнотичі	С250118	4,1	Районна	незадовільний
Костирів-Кнути-/Р-82/	С250129	4,0	Районна	незадовільний
Бутівка-Польове-Бондарівка з під'їздом до ст. Бондарівка	С250130	10,1	Районна	задовільний
Велике Устя-Долинське	С250131	4,6	Районна	задовільний
Соснівка-/Н27/-Свірок	С250132	4,1	Районна	незадовільний
Рудня-Кудрівка з під'їздом до с. Ляшкіці	С250133	8,7	Районна	незадовільний
/Н-27/-Ганнівка	С250134	1,4	Районна	задовільний
/О250127/-Синютин	С250135	2,4	Районна	задовільний
Спаське-Якличі	С250136	2,1	Районна	задовільний
/Р-82/-Масалаївка	С250137	2,4	Районна	задовільний
/Р-82/-Гутище	С250138	2,9	Районна	незадовільний
/Р-82/-Купчичі	С250139	0,8	Районна	задовільний
/Р-82/-Прогони	С250140	2,2	Районна	незадовільний
Гай-Вільшане-Домашлин	С250141	7,6	Районна	задовільний

3 проблемних питань:

- якість доріг між селами громади незадовільна та погіршується;
- адаптації пішохідних переходів та транспорту для людей з інвалідністю відсутня.

Залізниця. На території громади поблизу с. Бондарівка Задеснянського старостинського округу розташований залізничний зупинний пункт Конотопської дирекції Південно-Західної залізниці «Оверків хутір» (до 2023 р. – «41 кілометр»). Це лінія Бахмач – пасажирський – Сновськ. Найближчі від Сосниці пасажирські станції – Мена (20,3 км), Макошино (19,7 км). Двічі на добу ходять пасажирські дизель-потяги.

Автомобільне сполучення. Протягом доби через Сосницьку громаду проходить 10 – 15 рейсів до Чернігова та у зворотному напрямі.

Сполучення з Борзною відновилося після відбудови мосту через Десну, автобусами цього маршруту можна доїхати до сіл Задесенського старостинського округу.

Серед проблемних питань – немає прямого автобусного сполучення з районним центром – Корюківка.

Всього регулярним сполученням охоплено 27 населених пунктів громади з 41, де проживає 9,9 тис. мешканців та мешканок. Сполучення з іншими населеними пунктами громади здійснюється виключно власним транспортом. Це створює певні незручності для поїздки жителів старостинських округів, що розташовані на значній відстані від адміністративного центру громади.

Власних автобусних маршрутів, затверджених сесією селищної ради, в громаді немає, власного транспортного підприємства – теж.

На території громади діють автотранспортні підприємства – Прат «Сосницьке АТП № 17452» та ФОП Кравченко М.В., що здійснюють пасажироперевезення.

Міжнародних автобусних маршрутів на території громади немає.

Для покращення доступності віддалених сільських населених пунктів Сосницька громада у співпраці з іншими громадами ініціювала проекту з покращення пасажирських перевезень на півночі Чернігівщини, однак підтримки на конкурсі ДФРР він не отримав.

Виклик для галузі – необхідність її цифровізації. Наразі, відповідно до проведеного дослідження, показник цифровізації на транспорті становить 0 балів⁵¹. Транспортна галузь громади не використовує цифрових рішень: немає GPS-моніторингу транспорту, онлайн-мап зупинок, електронного квитка, табло розкладу руху чи цифрових сервісів оплати паркування, «розумні зупинки», системи моніторингу безпеки руху. Відсутня інформація про вело- та пішохідні зони в електронному вигляді, хоча велосипедні та туристичні маршрути існують, але їх розвиток призупинений через бойові дії. Не здійснюється онлайн-мапування та інформування про дорожні ремонти. Основна потреба – впровадження цифрових сервісів управління транспортною інфраструктурою та інформування населення.

Поштовий зв'язок. Послуги поштового зв'язку в громаді надає Чернігівська дирекція АТ «Укрпошта», регіональний представник Національного оператора поштового зв'язку в Україні, що представлене 1 відділенням, яке розміщене в селищі Сосниця, та пересувними поштовими відділеннями з індивідуальним графіком роботи для кожного населеного пункту.

Стаціонарні відділення надають поштові, логістичні та фінансові послуги, зокрема, такі як: Укрпошта Експрес, Укрпошта Стандарт, оформлення передоплати, оплата картою, доставка за межі України, перекази, комунальні та інші платежі, виплата пенсій та грошової допомоги⁵².

Нова пошта відкрила на території Сосницької громади одне вантажне відділення в селищі Сосниця (до 1100 кг), крім того є пункт – до 30 кг. Такий же пункт є у селах Загребелля, Чорнотичі, Конятин, Кудрівка, Волинка.

51 Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

52 <https://offices.ukrposhta.ua>

Мобільний зв'язок та інтернет. На території Сосницької селищної територіальної громади є покриття трьох найбільших операторів мобільного зв'язку України: Київстар, Vodafone, lifecell. Переважна більшість населених пунктів громади підключені до волоконно-оптичної мережі (60,98 бала індексу цифрових трансформації) та забезпечені мобільною зв'язкою 4G (97,56 бала зазначеного індексу). Якість покриття відрізняється в різних населених пунктах, а саме найгірша якість наданням послуг в селах, які знаходяться поряд з великими річками Десна та поряд з лісами (с. Пекарів, с. М. Устя, Матвіївка, с. Полісся). Найкраща – в с-щі Сосниця. ПАТ «Укртелеком» надає послуги стаціонарного телефонного зв'язку на території громади та доступ до мережі інтернет за технологією сполучення ADSL за наявності підключення до телефонної лінії. Оптичний інтернет за технологією PON надає також ПАТ «Укртелеком», зокрема в селищі Сосниця, селах Загребелля, всього – у 16 населених пунктах громади (всі колишні сільські ради). Всього у громаді працюють два Інтернет-провайдерів, крім Укртелекому це: Gelexy, Home Net (Сосниця, Загребелля).

Операторів фіксованого інтернету використовують переважно оптично-волоконні технології (80 балів). За показником індексу цифрової трансформації частка об'єктів соціальної інфраструктури, підключених до широкосмугового інтернету, становить 12,58 балів, а наявність відкритих Wi-Fi зон в громадських місцях – 23,39 балів. Частка найпростіших укріплень комунальної власності обладнані безоплатним Wi-Fi становить 10 балів. Значний прогрес спостерігається у сфері освіти громади, 6 закладів загальної освіти, 6 дошкільних закладів освіти та 1 позашкільний заклад освіти забезпечені швидкісним інтернетом (100%). Отже, в переважній більшості публічних місць нема доступу до безоплатного Wi-Fi.

Цифрова інфраструктура Сосницької громаді в цілому оцінена в 43,39 бала індексу цифрової інформації (зі 100 можливих). При цьому надійність та ефективність цифрових мереж – 44,86 бала, IT-інфраструктура – 40,14 бала. Найвищий показник – безпечне середовище. Він становить 63,33 бала. Натомість суттєвого посилення потребує рівень кібербезпеки – 20,6 балли. Для підвищення інфраструктурної спроможності необхідно модернізувати комп'ютерне обладнання в освітніх, медичних та адміністративних закладах, забезпечити стабільний швидкісний інтернет у всіх населених пунктах, впровадити Wi-Fi у публічних просторах та просувати цифрову безпеку.

Банківське обслуговування. Банківське обслуговування в громаді здійснюють три банківські установи – державні «Ощадбанк» (стаціонарне відділення та 1 банкомат), «Приватбанк» (3 банкоматів), а також приватний Чернігівський корпоративний «Полікомбанк» (1 банкомат). «Приватбанк» заклав у Сосниця стаціонарне відділення, але обслуговування здійснюється оператором банку в приміщенні ЦНАПу. В інших населених пунктах громади банківські послуги не надаються. Це проблема, насамперед, для жителів сіл, які для їх отримання мають приїхати до адміністративного центру.

Інфраструктура торгівлі та сфери послуг. Станом на січень 2025 р. у громаді зареєстровано 178 юридичних та 409 фізичних осіб-підприємців, що займаються наданням послуг у різних сферах. З них – 47 суб'єкти – займаються роздрібною торгівлею продуктами

На території громади працюють дві бензозаправки (АЗС «Оріон», АЗС «АНР») та одна газова (АЗС «Пропан-бутан»), всі – у селищі Сосниця. .

Є один готель «Перлина Полісся» (за 15 км від с-ща Сосниця у с. Рудня).

Готелі – «Убідь» (вул. Чернігівська, 19, Сосниця) не працює.

Сфера торгівлі та послуг представлена стаціонарними магазинами та виїзною торгівлею. Найбільша кількість магазинів в селищі Сосниця: 32 продовольчих, 1 змішаний (товарно-продуктові), 37 непродовольчих. В інших населених пунктах працює 35 змішаних магазинів, до того ж 7 ФОПи здійснюють виїзну торгівлю. В 9 селах магазинів немає. Брак або ж відсутність магазинів у кількох селах призводить до необхідності їхнім мешканцям та мешканкам їхати до більших сіл – там, де магазини є.

З інших сервісів у громаді є: перукарні, в тому числі салони, бербершопи, дрібний ремонт побутової техніки, ремонт взуття, ремонт та пошиття одягу, СТО, послуги з масажу, косметологічні кабінети, автомийки машин.

Всього на вересень 2025 р. об'єктів інфраструктури сфери послуг 35, Тобто сфера сервісу Сосницької громади – це лише Сосниця. Під час війни спостерігається ріст сфери сервісу, особливо громадського харчування (міні-кафе, пекарні та ін.), перукарських та подібних послуг.

Тобто сфера сервісу Сосниця громади – це насамперед Сосниця. Під час війни спостерігається ріст сфери сервісу, особливо громадського харчування (міні-кафе, пекарні та ін.), перукарських та подібних послуг.

Зі здобутів громади – у квітні 2025 р. в Сосниці розпочалося будівництво супермаркету мережі «Фора».

Сфера туризму та рекреації. Сосницька громада має значний потенціал для розвитку сільського, культурно-пізнавального та екологічного туризму, основа для цього – наявні – природні ресурси, історичні пам'ятки та місцеві традиції. Візитівка сфери рекреації Сосницької громади – Десна та її притока Убідь. Основним туристичним «магнітом» культурно-пізнавального туризму в громаді є діючий літературно-меморіальний музей Олександра Довженка – генія світового кінематографу. Літературно-меморіальний комплекс Олександра Довженка у Сосниці – найвідоміший культурний об'єкт громади з експозицією, меморіальною садибою та постійними заходами (покази фільмів, тематичні програми). Музей є базою для кінокультурних і просвітницьких подій і дає можливість формувати сезонні й тематичні тури.

Завдяки цьому об'єкту громада має всі можливості щорічного збільшення потоку відвідувачів різних вікових груп, а також громада може одночасно пропонувати різні туристичні продукти.

Водночас в громаді відсутні: туристичний портал із відповідною інформацією, електронна карта туристичних маршрутів, тематичні ПС-шари, QR-маркування ресурсів та пам'яток немає. З 196 об'єктів, що зазначені в Державному реєстрі нерухомих пам'яток, 194 потребують оцифрування.

Культурно-історична спадщина

Ці об'єкти відображають адміністративну, мистецьку й історичну спадщину громади.

Тип туризму: культурно-пізнавальний, освітній, музейний.

- Колишнє приміщення Земської управи (1-й корпус технікуму бухобліку, 1910 р.) – архітектурна пам'ятка початку ХХ ст., приклад місцевого модерну.
- Сосницький літературно-меморіальний музей О. П. Довженка — провідний культурний центр, пов'язаний із постаттю геніального кінорежисера, осередок культурного туризму міжнародного рівня.
- Сосницький краєзнавчий музей ім. Ю. С. Виноградського — зберігає археологічні, етнографічні та природничі колекції, що висвітлюють історію Сосниччини.
- Кована скульптура Залізного ведмедя (2017 р.) – символ громади, виконаний місцевим ковалем у стилі сучасного художнього кування.
- Кінокамера та ландшафтна фотозона (2019 р.) – сучасний туристичний об'єкт, присвячений кінематографічній спадщині Олександра Довженка.
- Будинок колишньої жіночої гімназії (поч. ХХ ст.) – архітектурна перлина у стилі класицизму; нагадує про інтелектуальну історію Сосниці.

Сакральна архітектура

Ці церкви й храми є не лише релігійними спорудами, а й пам'ятками архітектури, що формують духовне обличчя громади.

Тип туризму: релігійний, архітектурно-історичний.

- Свято-Покровська церква, 1724 р., с. Загребелля – дерев'яна українська барокова архітектура ХVІІІ ст.

- Церква Різдва Пресвятої Богородиці, 1870 р., с. Загребелля – зразок провінційного класицизму.
- Козляницька церква Різдва Богородиці, поч. XVII ст., мурована в 1832 р., с. Козляничі – історичний центр давнього приходу.
- Свято-Дмитрівська церква, 1910 р., с. Чорнотичі – дерев'яний храм висотою 36 метрів, зведений у стилі класицизму з елементами північноукраїнської церковної архітектури.
- Спасо-Преображенська церква, 1904 р., с. Киріївка – елегантна однокупольна церква, збережена громадою.
- Церква Різдва Пресвятої Богородиці з підземним склепом, 1888 р., с. Кудрівка – унікальний храм із криптою, збереженою донині.

Природні пам'ятки та мальовничі ландшафти

Формують основу екологічного та рекреаційного туризму.

Тип туризму: екологічний, ландшафтний, фототуризм, сплави.

- Біла Круча на р. Десна біля урочища Бурімка – піщано-глинястий крутий схил білого кольору. звідки відкривається широкий вид на долину Десни, а схили часто використовуються як оглядовий майданчик для туристів і фотомандрівок.
- Спаська круча з кримськими соснами на р. Десна біля с. Спаське — панорамна локація біля р. Десна для відпочинку.
- Кудрівські гори (льодовикове утворення) – геоморфологічна цікавинка регіону.
- Озеро Шамайчине, с. Чорнотичі – мальовниче місце відпочинку з чистою водою й легендами про його походження.
- Урочище Маслов, с. Киріївка – зелена заплава р. Убідь з джерелами та галявинами.
- Красна гора на р. Сейм біля с. Долинське – мал.ьовниче природне підвищення, звідки відкривається широка панорама долини Сейму
- Панорама р. Убідь в межах та за межами селища Сосниця, біля сіл Киріївка, Кудрівка, Козляничі – мальовничі краєвиди заливних луків.
- Змітнівська круча – найвища на р. Десна в с. Змітнів; місце зйомок кіноповісті «Зачарованої Десни» за однойменним твором О.Довженка.
- «Конятинське море» – мальовничий весняний розлив річки Десна біля с. Конятин.
- Урочище «Кута» – ландшафтний заказник з унікальним біотопом квітучих луків за селищем Сосниця, особливо привабливі весною.

Технічна, інфраструктурна та етнографічна спадщина

Відображає традиційну культуру праці, транспорт і побут.

Тип туризму: етнографічний, індустріальний, локальний.

- Вітряний млин біля с. Купчичі – рідкісний збережений об'єкт народної інженерії.
- Постійно діюча паромна переправа через р. Десна (у напрямку на с. Пекарів) — діючий елемент історичної транспортної мережі.
- Міст через р. Десна в районі с. Велике Устя – важлива інфраструктурна точка, що поєднує маршрути між громадами.

Зазначимо, що цифровізація у сфері культури та туризму низька – лише 15 балів із 100 можливих⁵³.

Містобудівна документація. Станом на вересень 2025 р. у Сосницькій громаді новий генеральний план та план зонування території мало лише селище Сосниця.

На тепер ключове питання містобудівної документації – розробка комплексного плану просторового розвитку території громади. Фактично, функціонально це аналог генерального плану, але вже для всієї території громади. Це нова документація для абсолютної більшості громад України, до того ж її розробка (так само, як і генеральних планів) обмежується вимогами воєнного часу щодо аерофотозйомок – їх треба узгоджувати з військовими, – просити дозволу та навіть за його наявності більшість інформації поки що не можна оприлюднювати. Розроблення та затвердження нової відповідної містобудівної документації в Сосницькій територіальній громаді – виклик для громади.

Першочерговим завданням у сфері містобудування Сосницької територіальної громади також є створення топографічної основи в цифровому, векторному та графічному зображенні за матеріалами аерофотозйомки.

Інша частина питання – геоінформаційна система (ГІС) в громаді не впроваджена, відповідні шари та спеціалізовані ГІС у сферах благоустрою, земельних ресурсів, містобудування, комунального майна, екології та ін. відсутні.

Автоматизовані інформаційні системи у сферах будівництва, архітектури, містобудування та земельних ресурсів не створені. Можливість отримання геопросторової інформації зовнішніми користувачами відсутня.

інформаційних карт та геоінформаційної системи (ГІС) громади в цілому (розпочата). Вимога щодо ГІС громади міститься в Законі України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних». Війна загальмувала реалізацію його положень (але не скасувала). До того ж такого гатунку інформація вигідна для громади як засіб її реалізації.

Висновки

1. Соціальна та гуманітарна інфраструктура

Мережа закладів дошкільної освіти розгалужена, вона в цілому має більше місць, ніж вихованців, однак не всі мешканці віддалених сіл можуть скористатися цієї послугою.

Мережа ЗЗСО розгалужена, а результати діяльності закладів суттєво (часом в рази) відрізняються один від одного. Створення оптимальної мережі шкіл та її розвиток на основі визначених пріоритетів з врахуванням тенденції до скорочення чисельності учнів – виклик для громади. Крім того, професійний розвиток педагогічних кадрів здійснюється несистемно.

Позашкілля в Сосницькій громаді доволі різноманітне та динамічне, проблемно є доступність послуг позашкілля в віддалених селах

Перевагою Сосницькою громади є наявність закладів професійної та фахової освіти, що привертають увагу також жителів інших громад.

Серед спільних питань галузі освіти – оснащення укрітнями, є лише одне ПРУ, інші – прилаштовані приміщення.

Система охорони здоров'я на території громади представлена як первинним, так і вторинним рівнями, причому обидва вимагають організаційних змін вже найближчим часом. Відчутний брак лікарів, а приміщення й обладнання потребують модернізації.

Надання адміністративних та соціальних послуг у громаді нарікань не викликає, воно налагоджено добре та відповідно до чинних вимог. Водночас в громаді відсутня послуга зі стаціонарного перебування самотніх, літніх, непрацездатних осіб.

53 Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

В Сосницькій громаді унікальна мережа закладів культури, складові якої – два музеї, обидва обидва брендові. Втім для повернення більшої кількості відвідувачів вони потребують реконструкції, а інші заклади культури – часткового перепрофілювання з врахуванням потреб часу.

В умовно довоєнний період в Сосницькій громаді розвинувся мистецько-фестивальний рух, пов'язаний із ім'ям Олександра Довженка. Війна його призупинила, однак попередні досягнення засвідчили необхідність відродження такої роботи вже за нових обставин.

Феноменом Сосницької громади є розвиток любительського та професійного футболу та пов'язаної з ним інфраструктури. Втім подальший розвиток масового спорту, зміцнення здоров'я жителів передбачає створення кращих умов, ніж наявні.

2. Житлово-комунальна інфраструктура, інженерні мережі, енергозбереження та екологія.

Хоча більшість жителів Сосницької громади забезпечені централізованим водопостачанням, але водночас ним охоплено меншість населених пунктів, отже, потрібно розширення. Наявні мережі значною мірою застаралі та потребують заміни. Контрольовані джерела питної води засвідчують гарну якість питної води, однак більшість джерел неконтрольовані.

Мережі відведення стокових вод охоплюють незначну частку населення громади, до того ж спосіб їх очистки становить загрозу для природного середовища та здоров'я людини. Так само, як і домінуючий спосіб вивезення використаних домогосподарствами вод (в разі відсутності каналізації) – асенізація.

Система збору, вивезення та утилізації побутових відходів у громаді змінилася мало, з досягень – централізований вивіз сміття з Сосниці та Загребелля, навіть частково – його сортування, втім сортувальної станції немає. Однак інші населені пункти громади ним не охоплені, що негативно впливає на засміченість довкілля. Переробка органічних відходів відсутня.

В громаді домінує індивідуальне опалення, однак комунальні структури та частково приватні в адміністративному центрі підключені до неефективної централізованої системи опалення, отже, потребують переведення на індивідуальне. Наявні будинки як у громадському, так і приватному секторах енерговитратні, заходи термосанції та впровадження відновлювальних джерел впроваджувалися епізодично.

Досі відновлювальні джерела енергії впроваджували у громаді фрагментарно, переважно – в комунальних підприємствах. Це перспективний напрямок, що передбачає можливості використання сонячної, вітрової, біогазової, малої гідроенергетики.

Громада розробила та затвердила низку документів, що дозволяють їй системно проводити політику енергозбереження та впровадження відновлювальних джерел енергії («План сталого енергетичного розвитку та клімату», Муніципальний енергетичний план, Концепцію переходу Сосницької громади Чернігівської області на відновлювані джерела енергії до 2050 року»).

3. Транспортна інфраструктура та зв'язок.

Територією громади проходять важливі автомобільні шляхи – один національного та один регіонального рівня, що перетинаються в Сосниці. Однак через війну їхнє транзитне значення майже втрачено, натомість підвищилася їх цінність з точки зору внутрішньої логістики.

Мереж місцевих доріг забезпечує доступність до населених пунктів громади, втім фізично вони зношені. Є проблема сезонної доступності населених пунктів Пекарівського старостинського округу – через паромну переправу, а також низки сіл Придесення – під час великих розливів Десни.

Громада не розробляла та не затверджувала власних автобусних маршрутів – її жителі користуються переважно обласними та міжобласними, що проходять теренами

громади. Це призводить до того, що лише частина сіл громади охоплена регулярним автобусним сполученням, крім того немає прямого сполучення з райцентром – Корюківкою.

Залізничний транспорт на території громади майже відсутній, за виключенням однієї станції в Задесенні, що змушує місцевих товаровиробників та надавачів використовувати для логістичних потреб залізничні станції на території інших громад або автомобільний транспорт.

Поштова мережа в громаді значно скоротилася після реформи ДП «Укрпошта» – тепер діє 1 стаціонарне відділення, в решті населених пунктів – пересувні відділення. Натомість розвивається мережа відділень «Нової пошти» – є одне вантажне та _____ звичайних (до 30 кг), в тому числі – в найбільших селах громади.

Мобільний зв'язок та Інтернет добре розвинуті на території громади, вони доступні для абсолютної більшості жителів. Виключення складають населені пункти, які розташовані поблизу р. Десна та лісів, де якість покриття значно гірша.

4. Інфраструктура банківських послуг, торгівлі, туристичних

Банківське обслуговування обмежене селищем Сосниця, що створює певні незручності для жителів сіл.

Сфера послуг сконцентрована переважно в Сосниці та є доволі різноманітною, проблемним питанням залишається забезпечення їхньої доступності для жителів віддалених сіл.

Через російсько-українську війну та втрату транзитного потенціалу впав попит на готельні послуги, водночас добре розвиваються інші послуги (харчування, перукарські), зорієнтовані на місцевих жителів та гостей громади.

Поza пригнічуючим впливом війни сфера туризму має потенціал для успішного розвитку, чому сприяє значна кількість привабливих природних об'єктів та історико-культурної спадщини, а також унікальні місцеві традиції. Найбільшу увагу привертають музеї Сосниці, що потребують оновлення, та Придесення. Водночас кількість нових туристичних продуктів є невеликою.

5. Містобудівна документація.

В Сосницькій громаді є лише один новий генеральний план із зонінгом, решта потребують розробки. Для поточних потреб розробляються детальні плани на земельні ділянки.

Комплексний план просторового розвитку території громади також відсутній.

Геоінформаційного порталу громада не має.

!!! Розробка всієї зазначеної документації гальмується через воєнний стан та близькість кордону з ерефією. В будь-якому разі її розробка у майбутньому вимагатиме погодження з військовими, зокрема, дозволу на топографічну аерофотозйомку.

Економічний розвиток

Станом на 01.07.2025 в Сосницькій громаді зареєстровано 587 суб'єктів ЄДРПОУ, з них 178 юридичних осіб суб'єктів господарювання та 409 фізичних осіб-підприємців (ФОП). Загальна кількість юридичних осіб включає 163 некомерційні (неприбуткові) організації та 65 юридичні особи, що здійснюють підприємницьку діяльність із метою отримання прибутку. Спостерігається тенденція до зменшення кількості юридичних та фізичних осіб-підприємств – приблизно на 5 % зменшення кількості юридичних осіб та на 1,2% на рік протягом останніх чотирьох років.

Серед юридичних осіб за класифікацією ЄС (відповідно до кількості працівників та річного доходу), 60 – мікропідприємства та 5 – малі. Середні на території громади відсутні.

Реєстрація та припинення ФОПів весь час мало позитивну тенденцію, за виключенням 2022 р., першого року широкомасштабної російсько-української війни. Тоді кількість закритих ФОПів зрівнялася з новими.

В цілому з 2022 по 2024 рр. кількість ФОПів, які зареєстровані в громаді, зростає на 38,5%. Це може свідчити про привабливі умови ведення бізнесу на теренах громади для мікробізнесу та певною мірою ставить під сумнів висновок про скорочення ділової активності в зоні, що наближена до кордону з РФ – мікробізнес діє за власним алгоритмом. Саме він домінує на теренах громади, є лише одне підприємство, що за класифікацією ЄС потрапляє під категорію мале.

Таблиця 1.33 Динаміка зареєстрованих комерційних юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Сосницькій громаді, 2021–2024 рр.

	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Усі суб'єкти ЄДРПОУ, од.:	573	562	553	540
Юридичні особи, в т.ч.	188	182	180	178
юридичні особи – підприємницькі структури (комерційні)	69	68	66	65
- малі підприємства (до 50 працівників, річний дохід менше еквіваленту 10 млн.євро)	8	7	5	5
- мікро підприємства (до 10 працівників, річний дохід менше еквіваленту 2 млн.євро)	61	61	63	60
Фізичні особи-підприємці	385	382	361	405

Серед керівників юридичних осіб, переважають чоловіки, серед фізичних осіб-підприємств переважають жінки – 233 (57%). Під час війни тенденція до збільшення ФОПів-жінок посилилася.

Таблиця 1.34 Кількість зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Сосницькій громаді (на 01.01.2025)

	Загальна кількість, одиниць	Керівниками яких є			
		чоловіки		жінки	
		кількість	частка у % до загальної кількості	кількість	частка у % до загальної кількості
Юридичні особи	178				
Фізичні особи-підприємці	409	176	43	233	57

Серед юридичних осіб більшість працює в агросекторі, далі – торгівля – 10 %, будівництво – 0,5 %, промисловість лише 1,7 %,.. Тобто за галузевою ознакою виділяється домінуюча галузь – сільське господарство. На практиці це означає, що економічна модель

громади значною мірою базується на сільському господарстві, що визначає характер зайнятості, податкових надходжень та інвестиційних пріоритетів. Залежність від аграрного циклу створює ризики, пов'язані з сезонністю, змінами клімату та коливаннями цін на агропродукцію.

Таблиця 1.35 Галузева структура суб'єктів господарювання юридичних осіб

Галузь	Кількість суб'єктів господарювання – юридичних осіб станом на 01.01.2024
Сільське господарство	34
Мисливство	0
Лісове господарство	1
Рибне господарство	0
Промисловість	3
Будівництво	1
Оптова і роздрібна торгівля	17
Готелі та ресторани	0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1
Інформація та телекомунікації	1
Державне управління й оборона	4
Професійна, наукова та технічна діяльність	1
Освіта	4
Охорона здоров'я та соціальна допомога	2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	5
Інше	104

У структурі ФОПів переважають підприємства оптової та роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах та на ринках – 54 %. На другому місці – комп'ютерне програмування, на третьому – транспортна сфера. Помітна кількість ФОПів займаються сільським господарством та наданням послуг у різних сферах.

Таблиця 1.36 Галузева структура зареєстрованих у Сосницькій громаді ФОПів в 2021–2025 рр. в розрізі видів діяльності

Галузь	Кількість ФОПів				
	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025
Оптова та роздрібна торгівля	222	220	201	220	222
Надання послуг	73	72	71	75	76
Сільське господарство	13	13	13	15	15
Промисловість	0	0	0	0	0
Транспорт	19	18	18	20	20
Будівництво	0	1	2	3	3
Комп'ютерне програмування	15	15	14	16	17
Інше	43	43	42	56	56

У громаді відсутні бізнес-інкубатори, коворкінг-центри, центри підтримки бізнесу, стартап-центри та центр «Дія. Бізнес». Водночас профільні фахівці селищної ради надають консультації та супровід у підготовці заявок на отримання грантового фінансування, а також інформують підприємців про доступні грантові та освітні програми через офіційні сторінки громади в соціальних мережах. Інформація про інвестиційні об'єкти громади у вигляді шару ГІС відсутня.

Зазначимо, що рішенням від 18.12.2018 № 16-555-VII Сосницька селищна рада приєдналася до Ініціативи Європейського Союзу «Мери за економічне зростання» та взяла на себе зобов'язання тісно співпрацювати з діловими колами та громадянським суспільством з метою прискорення стійкого та інклюзивного місцевого економічного розвитку та створення нових робочих місць.

Структура економіки за видами діяльності. Для аналізу галузевого розподілу економіки Сосницької громади здійснено структурування суб'єктів господарської діяльності за видами економічної діяльності в розрізі надходжень до бюджету в 2024 р. (табл. 1.36) – ті, що продукують найбільше податків. У таблиці та діаграмі наведені показники, що

характеризують фактичний вклад кожної із галузей в економіку, та перераховані суб'єкти господарювання, що представляють галузь у громаді.

Таблиця 1.37 Основні суб'єкти господарювання та структура економіки Сосницької громади за податковими надходженнями до місцевого бюджету в 2024 р.

Вид економічної діяльності	Питома вага податкових доходів до бюджету громади, %	Основні суб'єкти господарювання
Державне управління й оборона; обов'язкове страхування	5,3	Сосницька селищна рада, ТУ ДСАУ у Чернігівській області, ГУ ПФУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ, Чернігівський ОТЦК та СП
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	47,2	ПП СОСНИЦЬКІ АГРАРНІ ІНВЕСТИЦІЇ, СТОВ «ДРУЖБА-НОВА», ТОВ «УСПІХ-МЕНА», ФГ ІНТЕР-АГРО-БАЗА, ФГ «ШВЕД М.Д.», ТОВ «ДП ЗЕРНЯТКО», Філія Корюківське лісове господарство, ДП СОСНИЦЬКА АГРОЛІСГОСП
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	15,3	ФОПи та споживчі товариства
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6,2	КНП «СОСНИЦЬКА ЦРЛ» та КНП СОСНИЦЬКИЙ РЦ ПМСД ІМ. Б. Смирнова, КНП ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОЦЕМД ТА МК, ЦНСП Сосницької селищної ради
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,7	Чернігівська філія ТОВ «Газорозподільні мережі», ТОВ «ЕНЕРА ЧЕРНІГІВ»
Інформація та телекомунікації	0	
Операції з нерухомим майном	0	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0	ПрАТ «Сосницьке АТП-17452»
Переробна промисловість	3,6	ТОВ «СОСНИЦЬКИЙ СИРЗАВОД», ПрАТ «Еліта»
Будівництво	0	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,6	КП Сосницьке КЖУ
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0	
Освіта	15,2	Відділ освіти, культури, молоді та спорту, Сосницький с/г технікум бухгалтерії (СОЕФК), Сосницький аграрний профліцей, КЗ «Сосницький НРЦ»
Фінансова та страхова діяльність	0,1	ПАТ «НАСК «ОРАНТА», кредитна спілка
Професійна, наукова та технічна діяльність	0	
Інші	4,8	

Найбільший платник до бюджету селищної ради – відділ освіти, культури, молоді та спорту – 9,5 %, на другому місці – ПП СОСНИЦЬКІ АГРАРНІ ІНВЕСТИЦІЇ, 5,7 %, на третьому – СТОВ «ДРУЖБА-НОВА», 3,9 %. В сумі ці три галузі приносять до бюджету громади 19 % податкових надходжень. Разом виробничі галузі та сфери сервісу – це 68,4 % податкових надходжень до бюджету громади. Державне управління та освіта становлять – 20,5 %. Графічно зазначений стан справ відображений у діаграмі.

В галузі **сільського господарства** працює 34 юридичних осіб, з них 27 – фермерські господарства. Основні види діяльності – вирощування сільськогосподарських культур та змішане сільське господарство. Найбільша частина суб'єктів зосереджена в вирощуванні зернових культур. З галузей сільського господарства переважає рослинництво, насамперед – вирощування кукурудза та соняшник. Галузь тваринництва – велика рогата худоба. Галузь ягідництва – полуниця та малина.

Домінує рослинництво, жодне з нині діючих сільгосппідприємств не розглядає інші напрями як пріоритетні. Хоча серед інших видів діяльності є також тваринництво, ягідництво. Тобто за сприятливих обставин вони також можуть отримати розвиток.

Інформація за внеском до наповнення бюджету найбільших аграрних виробників на теренах громади зазначена у таблиці.

В сумі ці підприємства дали громаді понад 37760 тис. грн. податків, причому перші три – 10545 тис. грн. Їхня частка у формуванні дохідної частини бюджету стосовно інших галузей 47,2%. Між іншим, це означає, що сільське господарство на території громади доволі диверсифіковано щодо виробників – монополіста немає, середовище конкурентне.

Таблиця 1.38 Найбільші сільськогосподарські підприємства Сосницької територіальної громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 2024 р. грн.

Назва підприємства	ПДФО	Орендна плата з юридичних осіб	Єдиний податок з юридичних осіб	Усього
ПП «СОСНИЦЬКІ АГРАРНІ ІНВЕСТИЦІЇ»	2377063	1584121	615451	4576635
СТОВ «ДРУЖБА-НОВА»	1321466	784766	994930	3101162
ТОВ «УСПІХ-МЕНА»	759463	746808	1360930	2867201
ФГ «ІНТЕР-АГРО-БАЗА»	1201031	1100769	449844	2751644
ФГ «ШВЕД М.Д.»	2031582	254747	395737	2682066

У Сосницькій громаді основну частину товарного сільськогосподарського виробництва в галузі рослинництва забезпечують 26 підприємств, тоді як у сфері тваринництва діє 1 підприємство. Водночас тваринництво також представлено у приватних господарствах громади.

У малих виробників є спільна проблема – відсутність можливості за нинішніх обставин сформуванню товарні партії продукції на ринок, а це означає – пройти її сертифікацію для більш вигідного продажу на зовнішніх ринках. Як наслідок, великі сільгосппідприємства отримують свої прибутки, а одноосібники потрапляють у залежність від перекупників (ймовірно, тих же крупних підприємств). Так станеться з огляду на більш жорсткі вимоги до продажу сільгосппродукції навіть на подібних ринках – Україна має виконувати свою зобов'язання щодо контролю якості та безпеки продуктів харчування. Це означає, що в осяжні роки дрібний товаровиробник вимушений буде або скоротити свою присутність на ринку, або домовитися про кооперацію зі збуту своєї продукції з іншими дрібними виробниками, яка б забезпечувала контроль якості, відповідно – розширені можливості збуту.

Використання ГІС, супутникових даних, дронів, сенсорів, BigData та ШІ відсутнє, як і впровадження агровольтаїки чи систем GPS-моніторингу серед сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств не виявлено.

Промисловість громади. Представлена у більшості харчовою та легкою промисловістю.

Найбільші промислові підприємства громади:

- ПрАТ «Еліта», основний вид економічної діяльності – виробництво спіднього одягу.
- ТОВ «Сосницький сирзавод», основний вид економічної діяльності є Перероблення молока, виробництво масла та сиру.

У розрізі підприємств – найбільших платників податків до бюджету громади – стан справ станом на 2024 р. відображений в таблиці 1.39.

Таблиця 1.39 Обсяг податків від промислових підприємств Сосницької громади у власних надходженнях селищного бюджету в 2024 р.

№	Назва промислового підприємства	Обсяг сплачених податків, грн.	Частка у власних надходженнях громади
1.	ПрАТ «Еліта»	2325077	2,9
2.	ТОВ «СОСНИЦЬКИЙ СИРЗАВОД»	558656	0,7

Зазначимо, що брендовими на громади (продукція добре відома щонайменше в регіоні) є підприємства ПАТ «Еліта», яка спеціалізується на пошитті жіночої білизни.

Сфера послуг представлена, насамперед, магазинами – 81% від загальної кількості суб'єктів, а також закладами харчування, перукарнями та аптеками. Є дві автозаправні станції, по одному – відділення поштового зв'язку, банку, готель. 68% підприємств сфери послуг сконцентровано в Сосниці, зі старостнських округів найбільше їх мережа в Північному та Південному.

Таблиця 1.40 Просторовий розподіл об'єктів інфраструктури сфери послуг територіальної Сосницької громади, од.

Об'єкти інфраструктури сфери послуг	с-ще Сосниця	Північний	Південний	Східний	Західний	Задесенський	Пекарівський	Всього
Магазини, у т.ч.:								
- продуктові	32						2	34
- промислові	37			1				38
- змішані	1	9	9	4	6	6	1	36
Відділення банків	1	0	0	0	0	0	0	1
Аптеки	5	0	0	0	0	0	0	5
Відділення поштового зв'язку	1	виїзні відділення Укрпошти						1
Перукарні	6	0	0	0	0	0	0	6
Заклади харчування (кафе, ресторани)	6	3	0	0	0	0	0	9
Автозаправні станції	2	0	0	0	0	0	0	2
Готелі, мотелі	0	1	0	0	0	0	0	1
Всього	91	13	9	5	6	6	3	133

Інвестиційний потенціал громади. Інвестиційний потенціал Сосницької громади пов'язаний з сільським господарством, переробною промисловістю, лісовою, а також туризмом та рекреацією. Через війну розвиток останньої ускладнений.

Інвестиційний паспорт громади не розроблено.

Російсько-українська війна вкрай негативно вплинула на інвестиційну привабливість громади. Показовою є ситуація з ТОВ «ІЛС Індастрі», підрозділом виробника складського обладнання, зареєстрованого в Києві, ТОВ «Капелю», яке вивело свої потужності разом із працівниками і працівницями з Сосниці після повномасштабного вторгнення і не планує повернення найближчим часом.

Індекс цифрової економіки в громаді – 15,01 бала (зі 100 можливих), при цьому за показником цифрових технологій для бізнесу – 0 балів. У громаді відсутній центр підтримки підприємців Дія.Бізнес, а також онлайн-послуги органу місцевого самоврядування для бізнесу. Це обмежує можливості підприємців у доступі до адміністративних та інформаційних сервісів.

Наведені показники свідчать про незадовільний рівень цифровізації підприємницького середовища. Розвиток підприємств ІТ-сектору (30,02 бала), застосування цифрових технологій для бізнесу (0 балів). У місцевому бізнесі майже не використовуються CRM- чи ERP-системи, онлайн-торгівля та хмарні сервіси⁵⁴. Існує потреба стимулювання цифрового підприємництва через освітні та інкубаційні програми, партнерство з бізнес-асоціаціями та залучення зовнішніх інвесторів.

Для зростання цифрового сектору необхідно: стимулювати створення ІТ-кластерів та технопарків; впроваджувати цифрові сервіси для бізнесу; розвивати локальну ІТ-освіту та

54 Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

стартап-екосистему; активізувати співпрацю з національними платформами Дія.City та Дія.Бізнес .

Висновки

У Сосницькій громаді Основною економікою громади є агровиробництво. Найбільші агрогосподарства сумарно забезпечують найбільші надходження до бюджету громади. Крім того, менші агрогосподарства, забезпечують економічну стійкість, загалом життєстійкість домогосподарств по всій території громади.

У громаді існують невеликі потужності з промислової переробки агропродукції. Але цим підприємствам не вистачає ресурсів для успішної конкуренції ринках. Попри це, потреба у переробці сільськогосподарської продукції в громаді та збільшення її доданої вартості значна.

Серед найбільших платників податків (насамперед, ПДФО) до селищного бюджету – заклади освіти, з них три – обласної комунальної власності. Тобто в Сосницькій громаді значною мірою бюджет «годує» бюджет, що становить потенційну загрозу для розвитку території.

Промислове виробництво на території громади наразі представлене фабрикою з пошиття жіночої білизни «Еліта». Підприємство входить до числа найбільших платників податків та є роботодавцем для суттєвого числа мешканок та мешканців громади.

Громада має у своєму розпорядженні значне число земельних ділянок і об'єктів комунального майна, придатного для інвестування у промислове виробництво, однак інвестиційна привабливість низка через безпекові загрози.

Рівень цифровізації економіки низький, що вимагає активізації роботи на цьому напрямці.

Фінансовий стан та бюджет громади

Доходи. У 2024 р. податкові надходження склали 49,07% усіх доходів бюджету Сосницької громади (рис. 1.24), у 2021 р. – 47,9%. Отже, суттєво не змінилася, а абсолютні обсяги зросли. Натомість питома вага офіційних трансфертів у 2024 р. склала 41,01% усіх доходів бюджету громади. В умовно передвоєнний, 2021 р, вона становила 47% усіх доходів бюджету громади, тобто помітно зменшилася.

Така зміна структури доходів бюджету громади була зумовлена збільшенням обсягів трансфертів із державного бюджету (насамперед, за рахунок субвенції на проектування, відновлення, будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення, соціальної сфери, культурної спадщини, житлово-комунального господарства, інших об'єктів; на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету; на проектування, відновлення, будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення, соціальної сфери, культурної спадщини, житлово-комунального господарства, інших об'єктів, що мають вплив на життєдіяльність населення; додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією).

Суттєве збільшення спостерігається щодо неподаткових надходжень – з 0,5% в 2021 р. до 9,67%. Цей показник нестабільний, з суттєвими коливаннями, але тенденція до істотного збільшення його питомої ваги в доходах бюджету громади очевидна.

Таблиця 1.41 Динаміка доходів бюджету Сосницької громади, 2021–2024 рр.

	2021, тис. грн.	2022, тис. грн.	2023, тис. грн.	2024, тис. грн.
Податкові надходження	66313,79	63992,19	76212,23	80477,24
Неподаткові надходження	6748,43	569,25	24258,88	16180,19
Доходи від операцій із капіталом	200,86	1061,19	271,8	78,07
Офіційні трансферти	65233,38	51405,98	76433,99	67263,5
ВСЬОГО	138496,46	117028,61	177176,9	163999

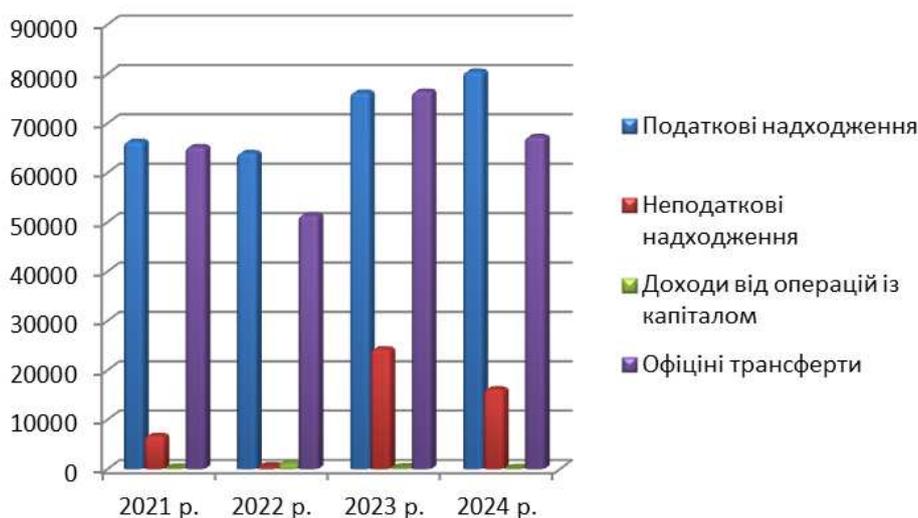

Рисунок 1.22. Динаміка доходів бюджету Сосницької громади, 2021–2024 рр

54,1% усіх **податкових надходжень** бюджету Сосницької громади у 2024 р. становив податок із доходів фізичних осіб (ПДФО, рис. 9.2). Цей податок залишається головним під час російсько-української війни. Наявність так званого «військового» ПДФ збільшило його вагу приблизно до 60% в 2022 та 2023 р., а перенаправлення цих коштів до державного бюджету

повернуло ситуацію майже на рівень умовно довоєнного періоду (в 2021 р. ПДФО складав 55,1% від всіх податкових надходжень), при цьому що його абсолютні обсяги зросли.

Таблиця 1.42 Бюджетоутворюючі податкові надходження Сосницької громади в 2021–2024 рр.

	2021		2022		2023		2024	
	тис. грн.	% у заг. обсязі ПН	тис. грн.	% у заг. обсязі ПН	тис. грн.	% у заг. обсязі ПН	тис. грн.	% у заг. обсязі ПН
Податкові надходження (ПН) всього							80477,24	100
ПДФО	66313,79	100	63992,19	100	76212,23	100	43540,79	54,1
Акцизний податок з пального	1252,23	1,9	299,09	0,5	1139,22	1,5	1470,87	1,8
Акцизний податок з роздрібною торгівлі підакцизних товарів	443,93	0,7	326,2	0,5	541,82	0,7	1033,91	1,3
Рентні платежі	2333,87	3,5	1289,69	2,0	1315,32	1,7	1769,68	2,2
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	1026,94	1,5	1154,54	1,8	921,09	1,2	2054,47	2,6
Земельний податок	1878,43	2,8	1297,85	2,0	2290,18	3,0	2071,09	2,6
Орендна плата	12561,34	18,9	12153,14	19,0	10932,33	14,3	12074,02	15,0
Єдиний податок	10225,79	15,4	8676,01	13,6	12759,6	16,7	16409,66	20,4
Інші	26,91	0	18,15	0	1027,87	1,3	52,75	0,1

В податкових надходжень суттєво зросла частка єдиного податку з – на 5% за результатами 2024 р. Таким чином завдяки підприємцям залежність від ПДФО дещо зменшилася. Крім того, на 1,1% зросла частка податку на нерухомість, на 0,7% – акцизний одаток із роздрібною торгівлі підакцизними товарами. Частка інших надходжень або залишилася без змін, або навіть зменшилася, в тому числі щод оренди та земельний податок. Тож оренда з другого місц в структурі доходів опустилася на третє.

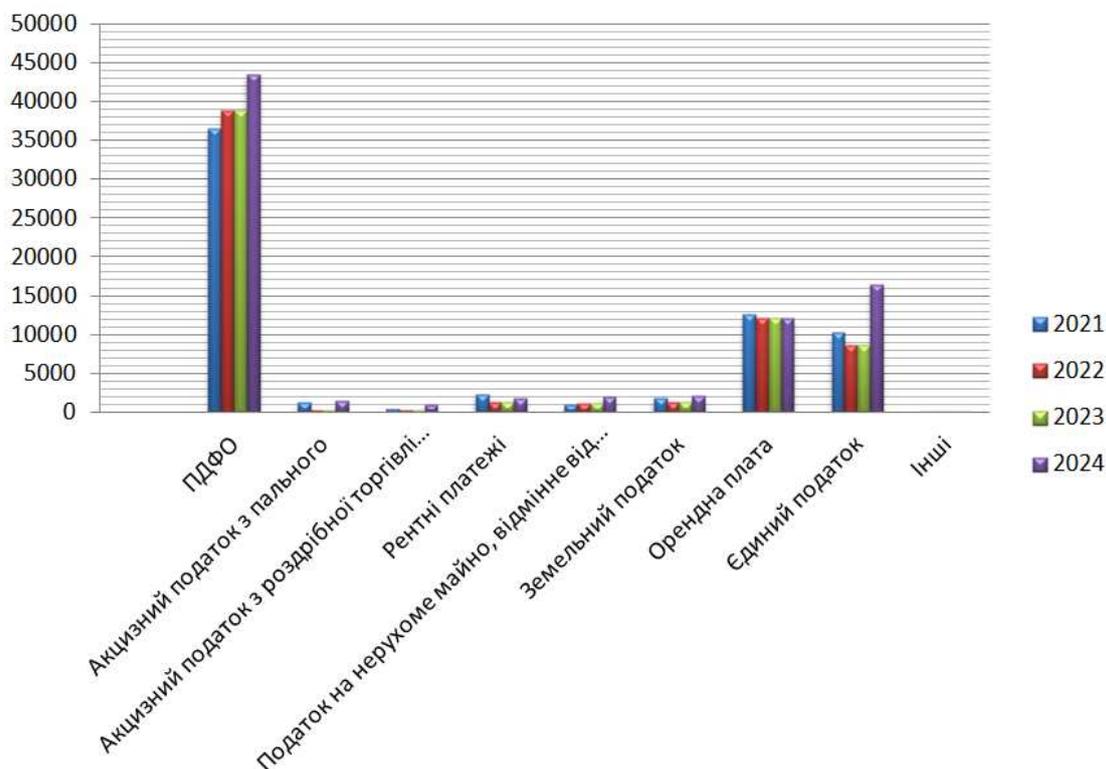
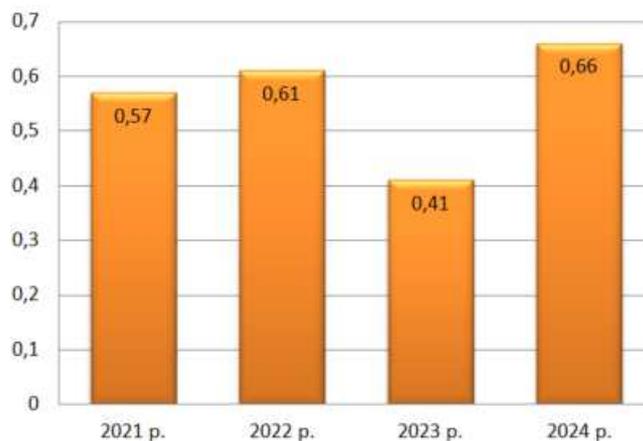

Рисунок 1.23. Бюджетоутворюючі податкові надходження Сосницької громади в 2021–2024 рр.

Збільшення надходжень, насамперед, за єдиним податком дозволило селищній раді пом'якшити втрати від «військового» ПДФО – в 2024 р. доходи бюджету громади зменшилися на 9,5%. Водночас показники податкоспроможності громади навіть зросли.

Таблиця 1.43 Індекс податкоспроможності Сосницької громади за роками⁵⁵

2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
0,57	0,61	0,41	0,66

До місцевого бюджету Сосницької громади у 2024 р. надійшло **офіційних трансфертів** на суму 67263,5 млн. грн, що на 2030,12 млн. грн. більше, ніж 2021 р.

Освітня субвенція з державного бюджету становила 60,8% від обсягу всіх офіційних трансфертів, що отримала громада в 2024 р. У 2021 р. – 62,1% від всіх офіційних трансфертів.

Протягом 2024 р. з бюджету Сосницької громади було передано до інших бюджетів 1,4 млн. грн. трансфертів – головним чином для Коропської громади.

Видатки. Бюджетні видатки Сосницької громади за загальним фондом у 2024 р. порівняно з умовно довоєнним, 2021 р., зросли на 16,33%. У 2024 р. з загального фонду бюджету громади профінансовано видатків у сумі 166,6 млн. грн., з них 11,9 млн. грн. – за рахунок базової дотації з державного бюджету (7,1% видаткової частини загального фонду), освітньої субвенції – 40,9 млн. грн. (24,5%), інших субвенцій – 14,4 млн. грн. Решта платежів здійснювалася за рахунок власних доходів, вільних залишків коштів селищного бюджету. Головним чином видатки спрямовувалися на захищені статті. З коштів загального фонду 108,4 млн. грн. (75,2%) спрямовано на оплату праці з нарахуваннями, 6,8 млн. грн. (4,7%) – оплата спожитих енергоносіїв.

Крім того, частина видатків була профінансована за спеціальним фондом. Основна їхня мета – забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб жителів громади у період дії воєнного стану. Найбільша частина цих видатків, 4,0 млн. грн., це удівництво нижньокрейдяної свердловини.

В цілому бюджет Сосницької громади на 92,8% – соціальний.

Найбільша частка в структурі видатків загального фонду бюджету Сосницької громади у 2021–2024 рр. – фінансування освіти (57,2% в 2021 р. та 55,3% відповідно) й державного управління (11,9% та 12,2% відповідно, що є одним із наменших показників серед громад регіону).

Таблиця 1.44 Бюджетні видатки Сосницької громади у 2021–2024 рр. (за загальним фондом)

	2021		2022		2023		2024	
	млн грн	% у заг. обсязі						

⁵⁵ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

Освіта	79,7	57,2	73,4	60,8	82,2	48,7	92,2	55,3
Державне управління	16,6	11,9	11,8	9,8	17,2	10,2	20,4	12,2
Охорона здоров'я	3,7	2,7	4,9	4,1	7,0	4,2	5,0	3,0
Культура і мистецтво	8,1	5,8	6,6	5,4	7,6	4,5	7,9	4,8
Соціальний захист, соціальне забезпечення	10,5	7,5	12,5	10,4	12,2	7,2	16,7	10,0
ЖКГ	9,3	6,6	7,9	6,5	11,7	6,9	9,7	5,9
Економічна діяльність	9,9	7,1	2,5	2,1	27,0	16,0	12	7,2
Фізична культура і спорт	0,2	0,2	0	0	0,2	0,1	0,3	0,2
Інша діяльність	0,2	0,1	0,7	0,5	2,7	1,6	0,9	0,6
Міжбюджетні трансферти	1,2	0,9	0,5	0,4	0,8	0,5	1,5	0,9
ВСЬОГО	139,4	100	120,8	100	168,8	100	166,6	100

За умов російсько-української війни найбільше зросли видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення – їхня частка зросла на 2,5%. За іншими статтями – незначно, в межах статистичних коливань до 0,5%. Натомість 2,1% зменшилася доля видатків на освіту, на 1% – на культуру та мистецтво, на 0,7% – на охорону здоров'я, на 0,5% – ЖКГ. В цілому. Пропри вплив війни, суттєвих структурних змін видатків (за виключенням соціального забезпечення) не відбулося.

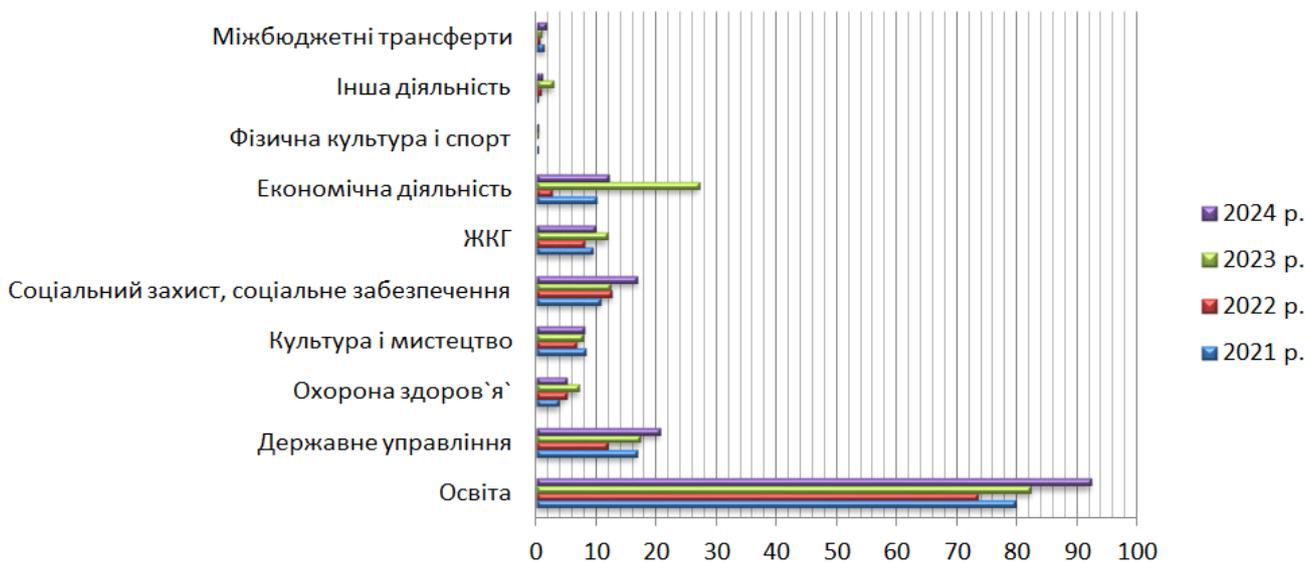

Рисунок 1.24 Бюджетні видатки Сосницької громади у 2021–2024 рр. (за загальним фондом)

У складі видатків на освіту у 2024 р. 37% становили видатки на загальну середню освіту, 9,5% – на дошкільну, 1,3% – на позашкільну та 6,1% – на інші заклади та заходи у сфері освіти (рис. 1.31).

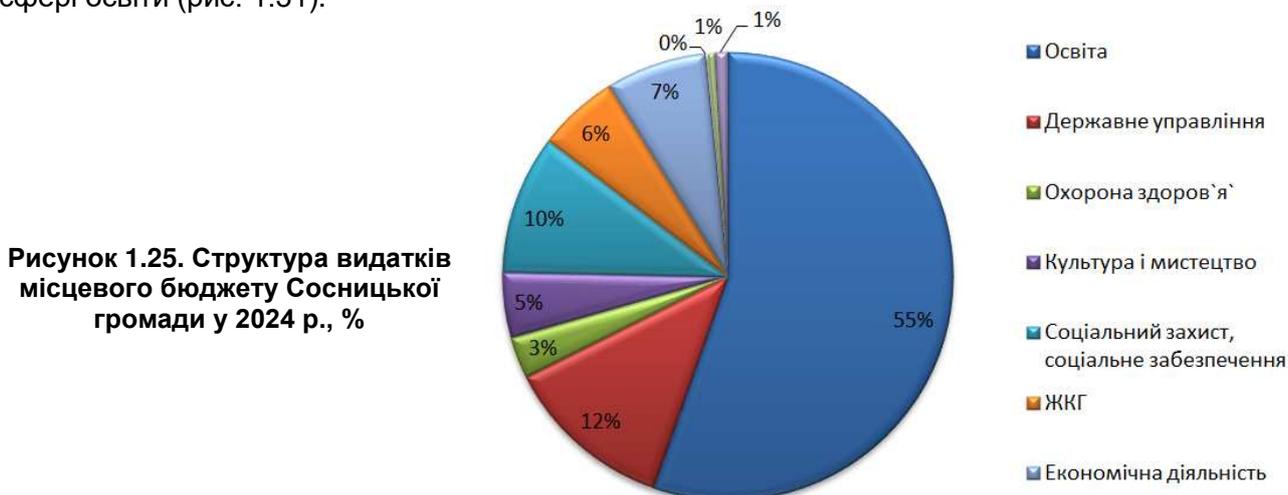

Рисунок 1.25. Структура видатків місцевого бюджету Сосницької громади у 2024 р., %

Висновки

- 1. За воєнні роки доходи бюджету громаду зросли на 15,5%, але з огляду на інфляційний процес це означає фактичне зменшення фінансових ресурсів, якими оперує громада.*
- 2. ПДФО залишається головним наповнювачем доходної частини бюджету, однак його обсяги зазнали суттєвих коливань через рішення держави. Водночас у структурі доходів бюджету громаду відбулися позитивні зміни, насамперед, через суттєвий ріст відносних та абсолютних обсягів єдиного податку. На цьому тлі зменшилася вага в бюджеті орендної плати.*
- 3. Найбільша частка видатків Сосницької селищної ради залишаються освіта та державне управління. Під час воєнного періоду обсяги коштів для фінансування освіти незначно зменшився (але абсолютні обсяги зросли), а державного управління незначно збільшився. Натомість в цілому структура видаткової частини залишилася без змін за одним виключенням – суттєво зросли видатки на соціальний захист.*

Управління громадою, питання безпеки, громадські об'єднання та медіа

Селищна рада. Місцеве самоврядування здійснюється Сосницькою селищною радою у складі, яка за результати виборів 2020 р. нараховує 25 депутатів. З них були обрані: 7 – від політичної партії «Слуга народу», 6 – «Рідний дім», 5 – «Наш край», 4 – Радикальна партія Олега Ляшка, 1 – ВО. «Батьківщина», «ОПЗЖ» – 2. Тобто, жодна політична партія не має більшості, для ефективної роботи рада постійно потребує домовленостей та знаходження компромісів між представниками різних політичних сил.

За рішенням № 1-5-VIII (першої сесії Сосницької селищної ради восьмого скликання) від 02 грудня 2020 року «Про постійні комісії Сосницької селищної ради» в селищній раді діють чотири постійні комісії Сосницької селищної ради, а саме:

1. З питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики та регламенту, гуманітарних питань.
2. З питань бюджету, фінансів, планування соціально-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва;
3. З питань земельних відносин, природокористування, планування території, будівництва, архітектури, охорони пам'яток, історичного середовища та благоустрою;
4. З питань комунальної власності, житлово-комунального господарства, енергозбереження та транспорту.

До складу виконавчого комітету входить 19 осіб, у тому числі селищний голова, секретар селищної ради, старости всіх 6 старостинських округів, фізичні особи-підприємці, представники громадського сектору, керівники бюджетних установ.

У Сосницькій громаді здійснюються відеотрансляції пленарних засідань ради, постійних комісій та засідань виконавчого комітету. Відеозаписи зберігаються шляхом публікації на офіційному YouTube-каналі громади. Такий спосіб забезпечує відкритий доступ для громадян, проте не передбачає додаткових технічних заходів захисту або резервного копіювання для довгострокового зберігання, як цього вимагає законодавство (щонайменше 5 років).

Як окремі юридичні особи Сосницької селищної ради в громаді здійснюють діяльність: відділ освіти, культури, молоді та спорту; фінансовий відділ; відділ соціального захисту населення.

Всього за штатним розписом 84 штатні одиниці, з них 6 одиниць – старости. Частина посад не має безпосереднього відношення до управління, передбачає виконання допоміжних технічних функцій, а саме: 17 посад (20,2%), 3 діловоди (3,6%). Тобто посад служби в органах місцевого самоврядування – 64 (76,2% від наявного штатного складу).

В цілому наявна структура зорієнтована на надання адміністративних послуг, у соціальній та гуманітарній сферах, а також благоустрій. Після набуття чинності новим Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування України» (через шість місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні) вона потребуватиме перегляду та приведення у відповідність до нових вимог.

В Сосницькій громаді – найвищий показник у сфері електронної демократії – 100 балів. Впроваджені всі ключові інструменти електронної демократії. На офіційному веб сайті доступні е-петиції та е-звернення громадян (по 100 балів), що забезпечує мешканцям можливість подавати колективні та індивідуальні звернення в онлайн-форматі. Проводиться відеотрансляція та/або архівація всіх пленарних засідань ради, засідань комісій та виконкому (100 балів), що гарантує відкритість та прозорість діяльності органу місцевого самоврядування. Також реалізовані е-консультації (100 балів) та представлена інформація про громадський бюджет (100 балів), що створює умови для активної участі мешканців у прийнятті рішень і розподілі бюджетних ресурсів. Усі публічні закупівлі селищної ради доступні для громадян на онлайн-платформах (100 балів), що сприяє підзвітності влади.

Веб-доступність оцінюється в 70 балів, показник цифровізації публічних послуг та електронних сервісів – 65,65 бали, дещо менше – у сфері електронного документообігу

(Paperless)⁵⁶ – 48,85 бали. В цьому контексті виключення становить рівень цифровізації відкритих даних – 12,63 бали.

В селищній раді впроваджено систему електронного документообігу (далі – СЕДО) (100 балів), але працівники посадові особи місцевого самоврядування підключені до неї незначно (1,49 балів індексу цифрової трансформації), а комунальні підприємства взагалі не підключені. Частка підключених структурних підрозділів селищної ради до СЕВ ОБВ становить 5,88 балів.

Водночас у громаді фактично відсутня цифровізація архівної справи: спеціалізоване програмне забезпечення, автоматизовані інформаційні системи або апаратно-програмні комплекси для створення та збереження архівних фондів. Оцифрування архівних документів, їх упорядкування, зберігання та адміністрування не здійснюються через відсутність відповідної технічної бази та ресурсів. Публічний доступ до оцифрованих матеріалів відсутній, а спеціалізованого веб сайту архіву громада не має. Електронні сервіси в архівній сфері не впроваджені.

Ще одна проблема – в громаді відсутній адресний реєстр ОМС (органів місцевого самоврядування), який би дозволяв місцевій владі автоматизовано вести єдину, достовірну базу всіх адрес на підвідомчій території, систематизуючи вулиці, будівлі, споруди та приміщення, а також історію присвоєння адрес для містобудівної діяльності, створення містобудівного кадастру та забезпечення прозорості для громадян та бізнесу як частина впровадження Єдиного державного реєстру адрес (ЄДРА). Інтеграція або взаємодія з державними реєстрами відсутня, хоча така робота розпочата.

Власних електронних реєстрів, сервісів чи інструментів, створених самостійно, громада не має. Єдиним програмним продуктом, що використовується у роботі, є «Погосподарський облік» (розробник ПАТ «ІАА "Статінформконсалтинг"»). Програмне забезпечення є локальним та не має клієнт-серверної архітектури, що обмежує його інтеграційні можливості.

Серед можливостей подальшого розвитку – розширення функціоналу офіційного сайту громади, впровадження локальних цифрових сервісів (чат-боти, кабінет жителя, мобільний застосунок), підвищення рівня відкритості даних та цифрової інклюзії для всіх груп населення⁵⁷.

Гірше справи з кібербезпекою. Рівень кіберзахисту становить 20,6 балів. 2,99 балів становить частка посадовців, що пройшли навчання з кібергігієни. У громаді є структурний підрозділ, відповідальний за захист інформації (100 балів), створено комплексну систему захисту інформації (100 балів) та підключено посадову особу до адаптованого MISPUA (100 балів). Платформа MISPUA не використовується, відсутні затверджені плани реагування на кіберінциденти, політики інформаційної безпеки та проведення самооцінки профілю кіберзахисту.

Молодіжна рада – її склад затверджений розпорядженням селищного голови від 07.05.2024. Всього – 13 членів (7 осіб з Сосниці та 6 з інших населених пунктів громади). Серед здобутків молодіжної ради – просування ідеї створення створення Центру для розвитку молодіжної інфраструктури, популяризація Шкільного бюджету участі, організація гри «Інтелектуали Сосницької громади», проведення опитування «Проблеми та потреби молоді в Сосницькій громаді».

Розробляються та затверджуються селищною радою програми, спрямовані на залучення молоді до суспільного життя, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей та громадянської позиції.

Безпека. В громаді 27 комунальних укриттів та 10 таких, що належать приватним юридичним особам. Водночас всі вони доступні жителям громади. Перелік всіх укриттів (8

⁵⁶ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

⁵⁷ Звіт за результатами дослідження стану цифрової готовності Сосницької селищної територіальної громади

протирадіаційних та 25 найпростіших) розміщений на сайті Сосницької селищної ради за посиланням <https://sosnitsa-rada.gov.ua/static-pages/perelik-zahysnih-sporud>

Для екстрених випадків водопостачання комунальні служби тримають великі резервуари води, а також фільтрувальне обладнання – для забору води з відкритих джерел. Відкритим залишається питання забезпечення водозабірних свердловин автономним енергопостачанням.

Після ліквідації Сосницького району в Сосниці було закрито відділення Національної поліції, але тепер його діяльність була відновлена у статусі сектору поліцейської діяльності № 1 (селища Сосниця) відділення поліції № 1 Корюківського районного відділу поліції Головного управління національної поліції в Чернігівській області. Поліцейська станція є також у селі Чорнотичі. Служба поліцейських офіцерів громади ще не створена (вимагає значних витрат для обладнання приміщення та техніки).

В Сосниці розташований 10 Державний пожежно-рятувальний пост 2-го ДПРЗ (державна пожежна рятувальна частина), що базується в Мені. Однак його потужностей для всієї громади замало. Тому в більших селах громади діють добровільні пожежні команди (ДПК), основою яких є працівники з благоустрою. У їх розпорядження є 13 спеціалізованих автомобілів. За ними закріплені території дій, але в разі необхідності ДПК об'єднують свої зусилля та ресурси. ДПК співпрацюють з професійними підрозділами ДСНС, яким громада також надає підтримку в рамках своїх цільових програм.

В громаді діє місцева цільова програма «Безпечна громада». Наявна система відеоспостереження: активні оглядові та аналітичні камери. Працює інтегрована муніципальна інформаційно-аналітична система відеоспостереження. Але відсутній ситуаційний центр відеоспостереження, інтегрована система централізованого оповіщення населення та комплекси автоматичної фіксації порушень ПДД.

Одна з проблем громади – відсутність загальної системи оповіщення про повітряні тривоги.

Зазначимо також, що на початку нападу ерефії на Україну 24.02.2022 та тимчасової окупації громади мешканці населених пунктів Сосницької громади самостійно підтримували громадський порядок на її території. Тобто частково виконували функції, що належать Національній поліції та Національній гвардії. Щоправда, організаційних форм (добровольчого формування територіальної громади – ДФТГ) не створювалося.

Проектна діяльність. Участь у проектній діяльності громади активізувалася після початку широкомасштабної війни російської федерації проти України. Щоправда, йдеться переважно про проекти швидкої допомоги, в яких громада (в особі місцевого самоврядування чи громадської організації) не стільки сама розробляла та подавала на конкурси проекти, скільки брала участь у розроблених за її межами в частині, за яку відповідала. Протягом 2022–2024 рр. Сосницька селищна рада контактувала з щонайменше 10 організаціями. Завдяки активній співпраці з міжнародними організаціями, благодійними фондами та іноземними урядами вдалося залучити значну фінансову та матеріальну підтримку для реалізації соціальних, гуманітарних та інфраструктурних проектів. Загальна сума залучених коштів становить 70 млн. грн. Ці ресурси спрямовувалися на підтримку освітніх закладів, закупівлю обладнання, забезпечення енергетичної стабільності, гуманітарну допомогу та розвиток інклюзивних проектів.

Міжмуніципальне співробітництво. У грудні 2019 р. між Сосницькою селищною радою та гміною Пільзно (Польща) була підписана Угода про встановлення споріднених зв'язків, економічної, культурної та гуманітарної співпраці від року. Втім спільних проєктів досі не було.

Договори про співпрацю з українськими громадами (міжмуніципальне співробітництво).

Меморандум щодо підтримки ініціативи щодо створення «Центру відновлення та розвитку громад Чернігівщини» між Сосницькою, Березнянською, Коропською, Куликівською,

Холминською селищними радами, Менською, Борзнянською, Бахмацькою, Носівською міськими радами та Іванівською сільською радою;

Меморандум про співробітництво територіальних громад у формі партнерства з Новопраською селищною радою Олександрійського району Кіровоградської області;

меморандум про співробітництво територіальних громад у формі партнерства з Копичинецькою міською радою Чортківського району Тернопільської області.

Громадські об'єднання. Органи самоорганізації населення та ОСББ на теренах громади відсутні. Станом на 01.09.2025 в громаді зареєстрована 18 громадських організацій, з них 17 – в селищі Сосниця.

В цілому спектр громадських інтересів різних верств населення представлений доволі фрагментарно, а кількість громадських організацій невелика. Інформація про зареєстровані ГО наведена у таблиці⁵⁸

Таблиця 1.45 Громадські організації Сосницької громади (вересень 2025 р.)

	Назва	Дата реєстрації	Місце реєстрації	Профіль діяльності
1.	ГО «Сосниця щит»	01.06.2020	Сосниця	робота з усіма верствами населення
2.	Організація ветеранів Сосницької селищної територіальної громади	21.01.1994.	Сосниця	захист літніх осіб – учасників II світової війни та ветеранів праці
3.	ГО «Сосницька спілка воїнів – учасників АТО»	19.08.2019	Сосниця	захист інтересів учасників АТО та ООС
4.	ГО «Сосницькі горизонти»	09.11.2016	Сосниця	організація масових розв'язкових заходів
5.	ГО «Рибалки Сосниці»	08.11.2018.	Сосниця	захист довкілля
6.	Сосницька районна ГО інвалідів «Союз Чорнобиль України»	16.11.2015.	Сосниця	захист інтересів ліквідаторів аварії на ЧАЕС
7.	Сосницька районна організація Української спілки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів)	09.02.2011	Сосниця	захист інтересів ветеранів-афганців - воїнів-інтернаціоналістів

Отже, з 7 організацій 4 – так чи інакше ветеранські, одна об'єднує за ознакою хобі, ще дві не зорієнтовані на конкретні групи, декларують загальні цілі. Це означає, що значні та впливові суспільні групи в Сосницькій громаді не мають свого представництва в її громадському секторі.

З усіх зазначених організацій тепер найбільшу громадську активність проявляють громадські організації «Сосниця щит», «Сосницькі горизонти».

Впродовж 2022–2025 рр. громадськими організаціями реалізовано проекти: Сосниця щит» в межах конкурсу проектів «Громадські ініціативи для відновлення та розвитку територіальних громад», які підтримала Програма DOBRE облаштована «Кімната психологічного розвантаження та психосоціального розвитку»; в рамках цього ж конкурсу Ініціативна група «Вчасно» реалізувала проект «Врятувати від забуття: збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь»; ГО «Сосницькі горизонти» рамках проекту «HAVEN – Гуманітарна діяльність через волонтерів, приятелів та мережі» за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку Великої Британії (FCDO) в рамках конкурсу Фонду місцевих ініціатив CIVIC у Чернігівській області

⁵⁸ Дані Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань Міністерства юстиції України

реалізує проєкт по облаштуванню 12 систем оповіщення та проведення навчань з протимінної та домедичної допомоги.

Медіа. На території Сосницької громади ве одне друковане медіа, газета «Вісті Сосниччини», щотижнева. Її середньомісячний тираж у 2025 р. – 1500 примірників. Але мешканці громади передплачують колишню районку – газету «Життя Полісся», періодичність виходу – 1 раз на тиждень. З 2018 р. засновник і видавець газети – ТОВ «Редакція газети «Вісті Сосниччини». Сфера розповсюдження за передплатою – території Сосницької територіальної громади. У газеті «Вісті Сосниччини» висвітлюється інформація про життєдіяльність громади, її мешканців та трудових колективів.

Інші медіа – електронні.

Сосницька селищна рада має офіційний сайт «Сосницька селищна громада» <https://sosnitsa-rada.gov.ua/>, офіційну сторінку в Facebook «Сосницька громада» <https://www.facebook.com/sosnytsyarada>. Кількість її читачів значно перевищує кількість жителів громади – 23 тис. Також діє YouTube канал «Сосницька громада», заснований в 2016 р. На вересень 2025 р. у нього було 1,19 тис. підписників. Свою окрему сторінку має відділ освіти – Відділ освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради, 1,3 читача, <https://www.facebook.com/osvita.sosn>

При цьому офіційний веб сайт селищної ради відповідає дизайн-коду Дія, містить інформацію про всі доступні послуги, інтегрований з системою ID.GOV.UA (100 балів) та має контактний центр. Геопортал відсутній. Лише 5,26 балів індексу цифрової трансформації отримано за показник підключення до системи онлайн-моніторингу Порталу Дія.

Серед інших сторінок лідерами є:

- оголошення: Місто Сосниця, 13,7 тис. читачів, <https://www.facebook.com/groups/sosnytsya> (оголошення), Сосниччина, 5,2 тис. читачів, приватна, <https://www.facebook.com/groups/823158397862208>, Сосниця і Сосницький р-н без цензури, 3,7 тис. читачів, <https://www.facebook.com/groups/556776042446132> (оголошення)
- новини: Наша Сосниця, 4,4 тис. читачів, <https://www.facebook.com/sosnytsya> (новинна), Сосницька районна газета «Вісті Сосниччини», 1,9 тис. читачів <https://www.facebook.com/profile.php?id=100027457883263>
- історико-краєзнавчі, туристичні: Сосниччина краєзнавча, 1,6 тис. читачів, <https://www.facebook.com/Sosnichchynahistory> (історія та краєзнавство), Сосниччина туристична, 1,1 тис. читачів, <https://www.facebook.com/groups/tursosnytsia> (розвиток туризму)

Свою сторінки мають кілька закладів освіти та культури, щоправда, з різним успіхом:

- Сосницький будинок культури, 1,6 читачів, <https://www.facebook.com/sosnytsiabk>
- Сосницький обліково-економічний фаховий коледж, 1,3 тис. читачів, <https://www.facebook.com/groups/3998025193546654>
- Сосницький літературно-меморіальний музей О.П.Довженка, 1 тис. читачів, <https://www.facebook.com/museumdovzhenko>
- Сосницький лицей ім. О.П.Довженка, 934 читача, <https://www.facebook.com/groups/2409271385865161>
- Сосницька дитяча музична школа ім. МФ Полторацького, 290 читачів, <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063746723406>
- Сосницький краєзнавчий музей імені Юрія Степановича Виноградського, 160 читачів, <https://www.facebook.com/profile.php?id=100076559013731>
- Популярністю користується сторінка автошколи – Сосницький РСТК ТСОУ, 1,2 тис. читачів, <https://www.facebook.com/profile.php?id=100057482227989>
- Окремі сторінки є у старостинських округах, втім з дуже різною кількістю читачів:
- Західний старостинський округ, 781 читач, <https://www.facebook.com/groups/565565137965247>
- Східний старостинський округ, 1.6 тис. читачів, <https://www.facebook.com/shidnij.starostins.kij.okrug>

- Південний старостинський округ, 391 читач,
<https://www.facebook.com/groups/576521959946286>
- Пекарівський старостинський округ, 1,6 тис. учасників,
<https://www.facebook.com/groups/576521959946286>
- Чорнотичі, 751 читач, <https://www.facebook.com/groups/128340314481615>

Висновки

1. Структура виконавчих органів Сосницької селищної ради зорієнтована на виконання управлінських та соціальних функцій, також благоустрій. Водночас вона потребувати змін у зв'язку з впровадженням нового Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».
2. Сосницька селищна рада здобула досвід реалізації проєктів, насамперед, швидкого реагування, втім мали місце й інфраструктурні, тож напрацювала досвід проєктної діяльності.
3. Сосницька селищна рада уклала один договір про міжмуніципальне співробітництво – з польською гміною Пільзно, втім спільних проєктів не було.
4. В Сосницькій громаді активна Молодіжна рада з задекларованими амбітними планами.
5. У громаді діє відділення Національної поліції, втім воно не може оперативно реагувати на виклики з віддалених сіл, вони потребують створення служби офіцерів громади.
6. На теренах громади діє пост ДСНС, в селах є розгалужена мережа ДПК, що потребують підтримки.
7. На теренах громади зареєстровано сім місцевих громадських організацій та філій загальноукраїнських, втім активних дві, переважна більшість соціальних груп громади залишається поза організованим громадським життям.
8. В громаді одне друковане медіа – «Вісті Сосниччини». Втім домінують електронні, причому найбільше читачів із месезвих сторінок у мережу Facebook – у селищної ради. Також є популярні новинні сторінки оголошень, історико-краєзнавчі, низки закладів освіти та культури.

Результати опитування мешканців громади

В рамках проєкту USAID DOBRE «Децентралізація приносить кращі результати» в Сосницькій громаді протягом двох місяців наприкінці 2024 р. проводилося опитування жителів громади за спеціально розробленими для цього анкетами. Опитування проходило в електронній формі, для збору даних використано інструмент Webankieta. Формуляр анкети складався з 18 питань та був розрахований на заповнення респондентом протягом 10 – 15 хв. Опитувальник було розміщено на офіційній веб-сторінці громади та її профілі у мережі Facebook. Вибір саме такого способу вивчення громадської думки обумовлений міркуваннями безпеки під час воєнного стану. Він не забезпечує репрезентативності результатів – переважно відповідали люди більш активні, освічені, молодші, ті, хто має звичку відвідувати інтернет-ресурси громади. Саме їхню точку зору, насамперед, представляють результати опитування.

У дослідженні взяв участь 211 респондентів, серед яких:

- 74.4% жінок (157 осіб);
- 25.6% чоловіків (55 особи).

Вік респондентів:

- від 14 до 19 – 0.95% (2 особи);
- від 20 до 35 – 31.6% (67 осіб);
- від 36 до 60 – 60.7% (128 осіб);
- старші 60 – 6.6% (14 осіб);

Освіта респондентів:

- 64.0% осіб з вищою освітою;
- 5.7% осіб з неповною вищою освітою;
- 24.2% осіб зі середньою освітою;
- 5.7% осіб зі середньою спеціальною освітою;
- 0,5% осіб з неповною середньою освітою.

Термін проживання респондентів на теренах громади:

- понад 10 років мешкає у громаді – 92,9%;
- від 3 до 10 років – 4,8%;
- менше 3 років лише 2,4%.

Рід власних занять респондентів:

- працівник (працівниця) бюджетної сфери – 36 %;
- найманий працівник (працівниця) – 16.1%;
- державний службовець (службовиця), службовець (службовиця) органів місцевого самоврядування – 9.5%;
- приватний підприємець (підприємця) – 4.7%;
- фермер (фермерка) – 1.9%;
- домогосподар (домогосподарка) – 7.6%;
- військовослужбовець (військовослужбовиця) – 2.8%;
- пенсіонер (пенсіонерка) – 5.2%;
- безробітний (безробітна) – 10%;
- учень (учениця)/студент (студентка) – 1.4%;
- інше (зазначте, що саме) – 4.7%.

Наявність дітей:

- 83.4% – мають дітей;
- 16.6% – не мають дітей.

Вік дітей:

- до 6 років – 30.8%;
- від 7 до 15 років – 44.1%;
- від 16 до 22 років – 18.5%;
- старші 22 років – 28.4%.

Місце проживання респондентів:

- 64% мешканці/мешканки Сосниці;
- 36% мешканці/мешканки інших населених пунктів Сосницької громади.

У опитуванні взяли також участь 11 осіб, які через війну залишили громаду.

Стосовно оцінки матеріального стану опитаних виявлено досить значну кількість (майже кожний п'ятий) тих, хто не забажав відповісти, скориставшись варіантом «важко відповісти». Трохи менше половини опитаних відчували матеріальну скруту протягом попередніх двох місяців та лише у трохи більше 30% не виникало проблем із задоволенням основних потреб.

Чи виникали у Вас протягом останніх двох місяців труднощі із задоволенням основних життєвих потреб через нестачу фінансових ресурсів?

Оцінка матеріального становища

Не виявлено суттєвих відмінностей у сприйнятті матеріального стану між представниками обох статей, хіба що жінкам важче знайти чітку відповідь на таке питання (більше 20% із них обмежилися твердженням «важко відповісти»).

Оцінка матеріального становища у залежності від віку респондента

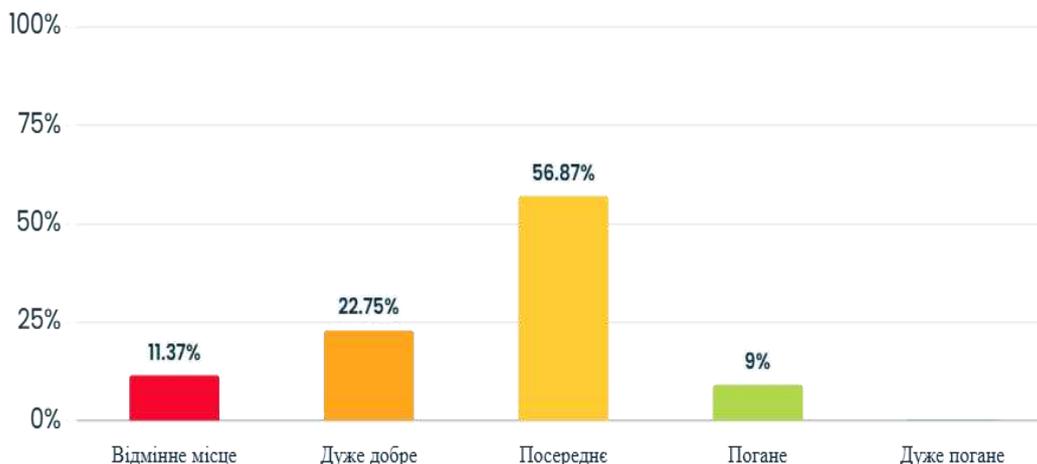
Свій матеріальний стан значно краще оцінюють представники старшого покоління. Найважче запевнити собі мінімальне задоволення потреб людям від 36 до 60 років.

Наступний блок питань стосувався оцінки громади як місця проживання.

Більшість жителів, які взяли участь в опитуванні, вважають громаду задовільно привабливим місцем для проживання. Ще позитивніше оцінюють її як місце для свого

проживання та розвитку майже третина від числа респондентів (11,4% – відмінне та 22,8% – дуже добре місце). Не подобається мешкати у Сосницькій громаді незначній кількості опитаних (9% вважають, що громада є поганим місцем для проживання та розвитку), але жодна людина не окреслила як дуже погане.

Оцінка громади як місця проживання

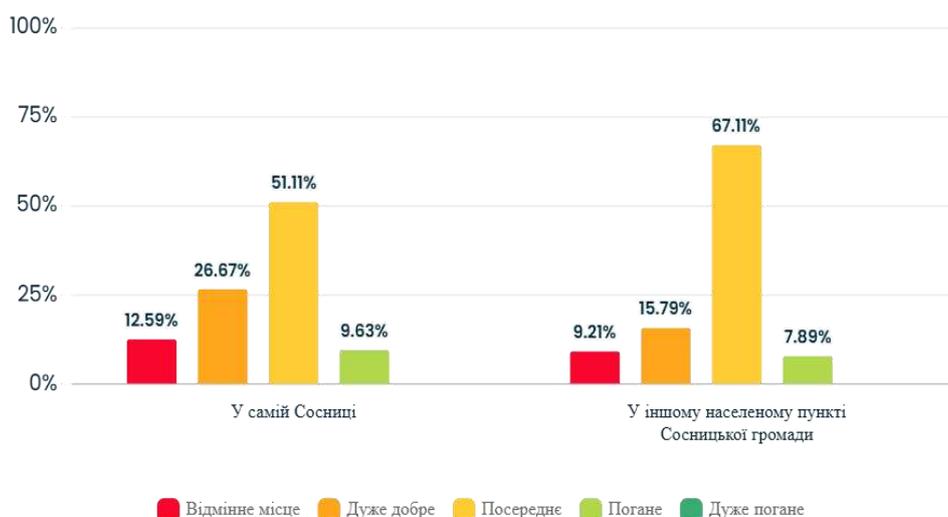

Немає суттєвих відмінностей в оцінці задоволення з проживання у Сосницькій громаді залежно від статі респондентів.

Оцінка місця проживання суттєво не залежить від віку респондентів. Лише люди старшого віку трохи більш стриманіші в оцінках (ніхто не назвав громаду відмінним місцем для життя, зате дуже добрим аж 43%). На тлі в цілому позитивних відгуків виділяється дещо нижча оцінка зі сторони молодих людей віком від 14 до 19 років. Вони одногосно визначають Сосницьку громаду як лише задовільне проживання та розвитку (щоправда представництво цієї вікової категорії серед респондентів виявилось на жаль незначним).

Оцінки Сосницької громади як місця проживання дещо відрізняються у жителів адміністративного центру громади та інших її населених пунктів. В цілому вони дещо нижчі, проте не показують результату, гіршого за посередній.

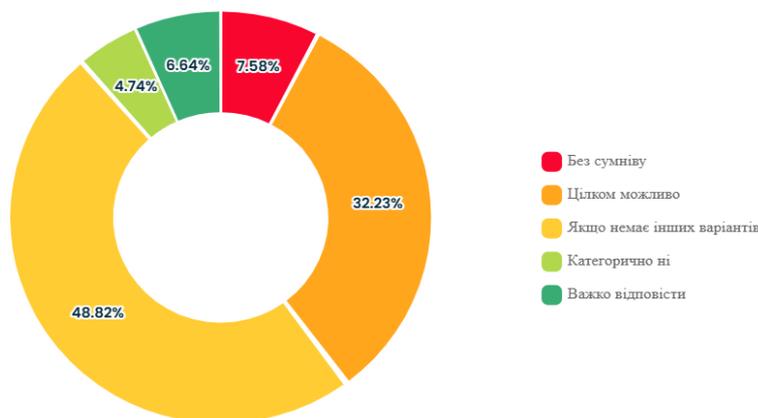
Місце проживання респондентів

Для підтвердження інформації щодо оцінки в анкеті було запропоноване також питання: Чи порадили б Ви своїм друзям, родичам, знайомим переїзд саме до Сосницької громади? Відповіді розподілися майже так само, як відповіді на попереднє питання, за винятком незначного (4,4%) відсотка респондентів, які б категорично не рекомендували таку

зміну місця проживання. Відносна близькість кордону та досвід окупації можуть мабуть пояснювати таке ставлення до ймовірних рекомендацій.

Вірогідність рекомендації як місця проживання

Діяльність представників місцевих органів самоврядування в цілому задовольняє жителів спільноти. Всі складові самоврядування отримали оцінку вище 3 балів, найвищі оцінки отримали співробітники та співробітниці селищної ради, дещо менше рейтинги голови громади та місцеві депутати.

Оцінка діяльності місцевих органів влади

У низці питань, які мали виявити рівень задоволення мешканців та мешканок громади умовами життя у конкретних сферах шкала оцінок від «Дуже добре», через «Добре», «Середньо», «Погано» до «Дуже погано» була при обробці конвертована на кількість балів від 5 до 1. Таким чином вираховано середній бал задоволення у цілому різними аспектами життя у громаді та по кожному з факторів (без урахування відповідей «важко сказати»).

За результатами підрахунку середнього балу відповідей щодо факторів умов життя в конкретних сферах громада отримала оцінку 3,5 балів. Найвищим є рівень задоволення послугами у сфері освіти: якістю догляду та виховання у дитячих дошкільних закладах – 4,3 бала, станом приміщень та оснащеністю дитячих дошкільних закладів – 4 бала, організацією підвезення дітей до навчальних закладів – 4,1 бала, якістю навчання в закладах загальної середньої освіти – 3,7 бала, стан приміщень і оснащеністю закладів загальної середньої освіти – 3,6. Дещо нижче, але значно вище задовільного рівня оцінується стан забезпечення безпеки дітей та педагогів в освітніх закладах та доступність занять у системі позашкільної освіти відповідно інтересам дитини (обидва фактори у 3,5).

Серед комунальних послуг найкраще оцінюється система газопостачання – майже 4 бали. Доступність централізованого водопостачання оцінена у 3,6, якість води у водогоні чи колодязях – 3,3, наявність централізованого водовідведення (каналізації) у 3,9 бала. Проте

слід відзначити, що комунальні послуги звичайно краще оцінюються мешканцями центру громади (до прикладу те ж водопостачання отримало 3,7 бала у Сосниці та лише 3,3 у мешканців інших населених пунктів громади та ще майже 15% з них завагалося дати чітку відповідь на це питання).

Критично не задовольняє жителів громади якість, доступність послуг у сфері охорони здоров'я – 2,3 бала.

Натомість вся система соціальних послуг отримала дуже високі оцінки: соціальні послуги для літніх людей, піклування про ветеранів війни, їхні родини, родини загиблих та зниклих без вісти, допомога самотнім, непрацевдатним, соціально незахищеним людям, людям з інвалідністю, родинам в скрутному становищі – всі ці види соціального піклування отримали позитивні відгуки (маже 4 бали).

У 3,4 бала оцінюється забезпечення громадського порядку. На межі 3 балів оцінюється безпекова складова забезпечення життєдіяльності (можливість скористатися укриттями на території громади та можливість скористатися засобами життєзабезпечення (резерв питної води, обігрів, енергоживлення, аварійний зв'язок тощо) – 2,9 та 3,2 балів – відповідно.

Не відчують мешканці проблем з послугами у сфері торгівлі, поштового зв'язку, побутового обслуговування (середні оцінки 3,7 – 3,5 балів), натомість мешканці не задоволені можливістю отримання побутових послуг (ремонт побутової техніки, взуття тощо) – 2,9 бала.

Можливість започаткування власної справи отримала високу оцінку у 3,7 бала (проте слід зауважити, що стосовно цього питання найбільшою була кількість тих, хто обрав варіант «важко відповісти»).

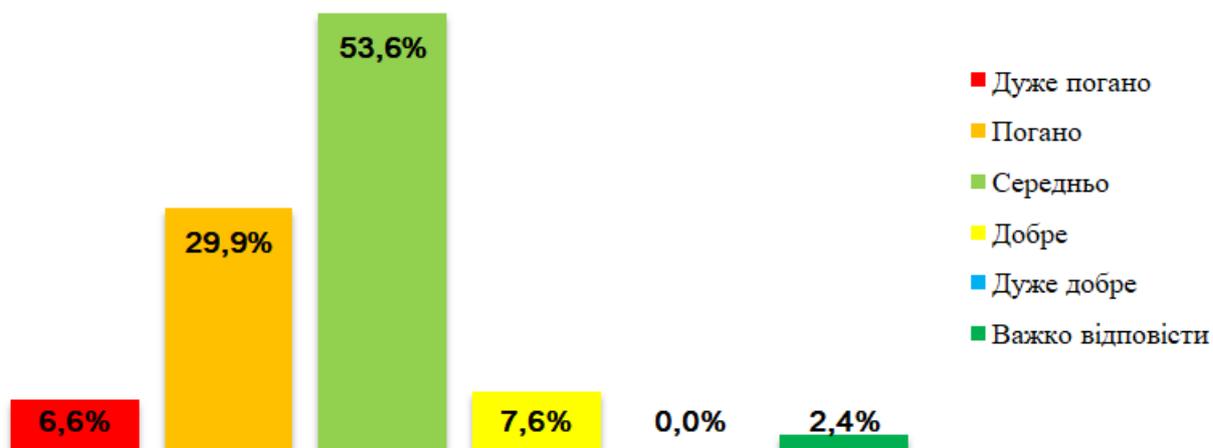
Особливо проблемним вважається стан доріг на території громади (2,7 бала), пасажирські перевезення у межах громади (середня оцінка 3,1) та міжміське транспортне сполучення (3,3) теж викликають нарікання, особливо з боку мешканців та мешканок інших ніж Сосниця населених пунктів.

Для порівняння приводимо приклади розподілу відповідей стосовно окремих сфер життєдіяльності громади (відсоток відповідних оцінок) та середній бал оцінки.

Стан доріг на території громади – 2,7 бала.

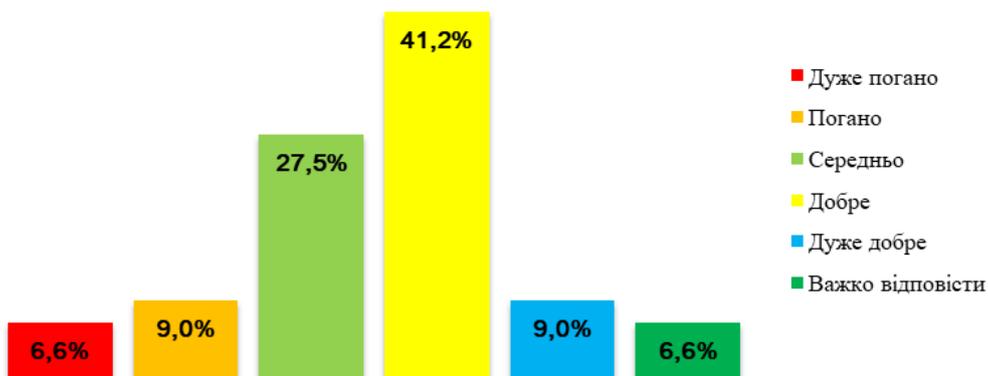
Оцінка стану доріг у громаді

Стан доріг на території громади

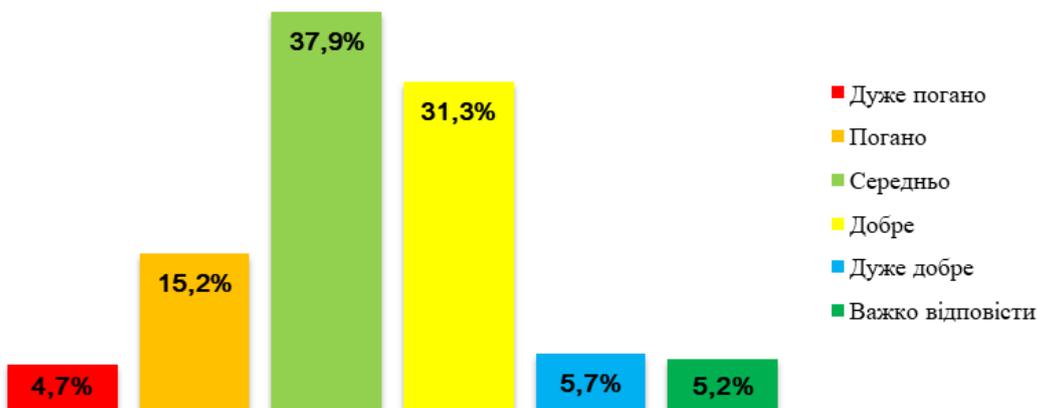
Водопостачання – 3,6 балів

Оцінка доступності централізованого водопостачання

Доступність централізованого водопостачання

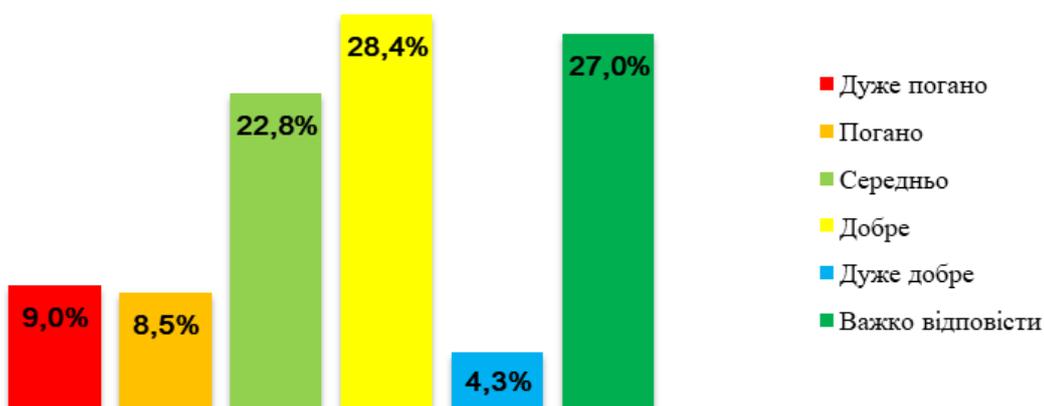
Якість води у водогоні чи колодязях – 3,3 бали

Оцінка якості води

Якість води у водогоні чи колодязях

Наявність централізованого водовідведення (каналізації) – 3,9 бали

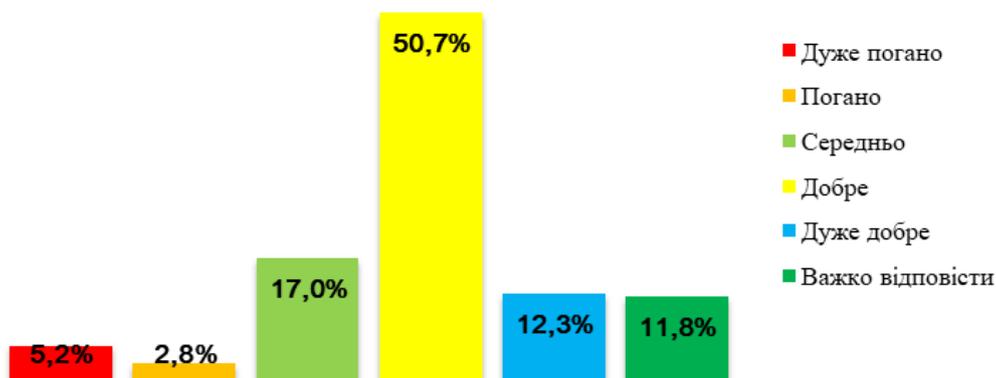
Оцінка централізованого водовідведення

Наявність централізованого водовідведення (каналізації)

Газопостачання – 4 бали.

Оцінка газопостачання

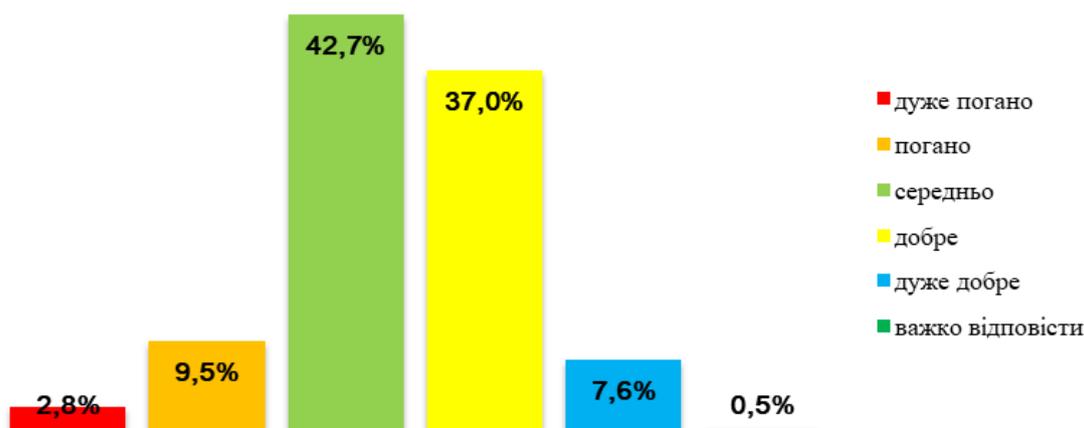
Газопостачання

Стан довілля – 3,4 бала.

Оцінка стану довілля

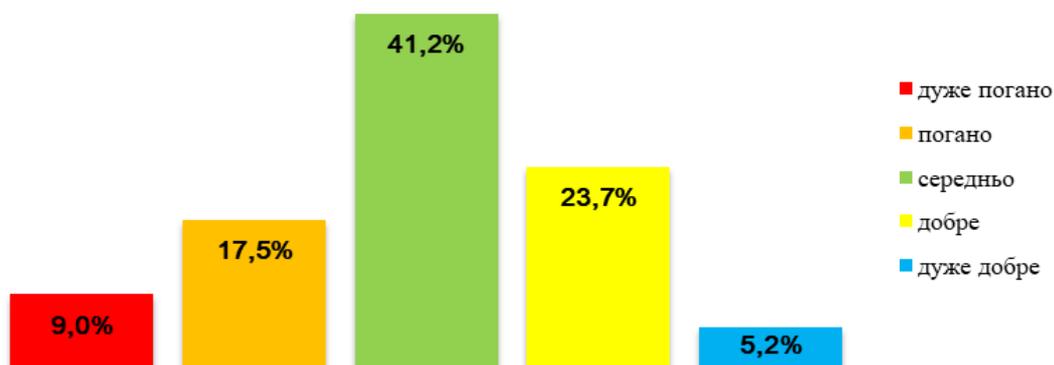
Стан довілля

Культура 3,1 балів.

Оцінка доступності та якості культурних послуг

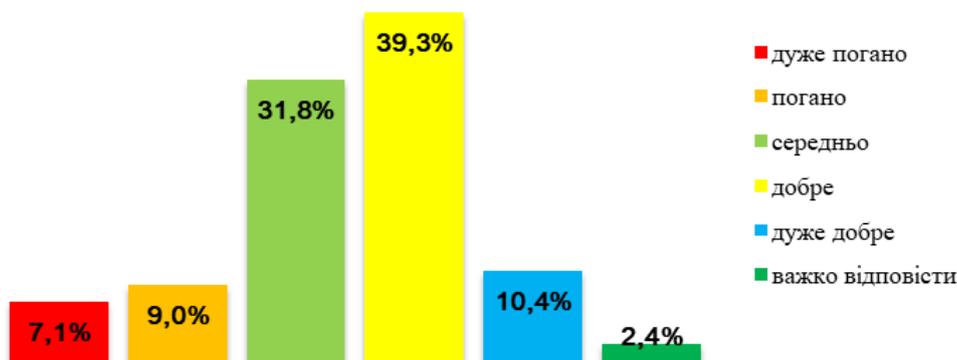
**Доступність і якість послуг з культурного дозвілля
(гуртки, клуби, заходи)**

Спорт – 3,4 бала.

Оцінка доступності та якості спортивного дозвілля

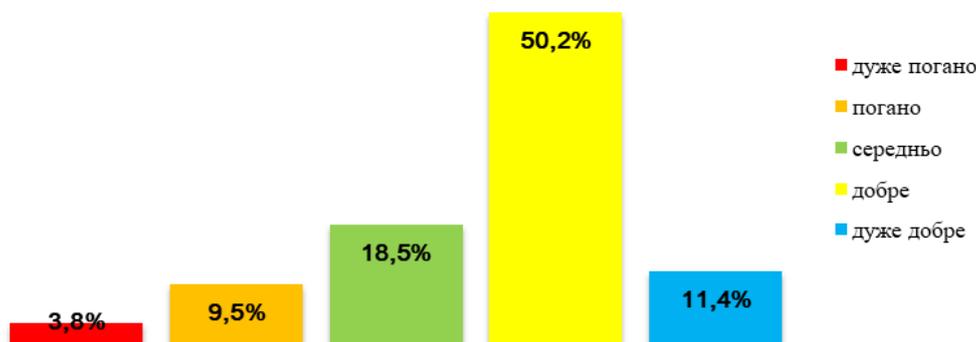
Доступність і якість інфраструктури спортивного дозвілля (стадіони, поля, тренажерні спортивні зали, майданчики)

Доступність дитячих дошкільних закладів – 3,8.

Оцінка доступності та якості дошкільних закладів

Доступність дитячих дошкільних закладів

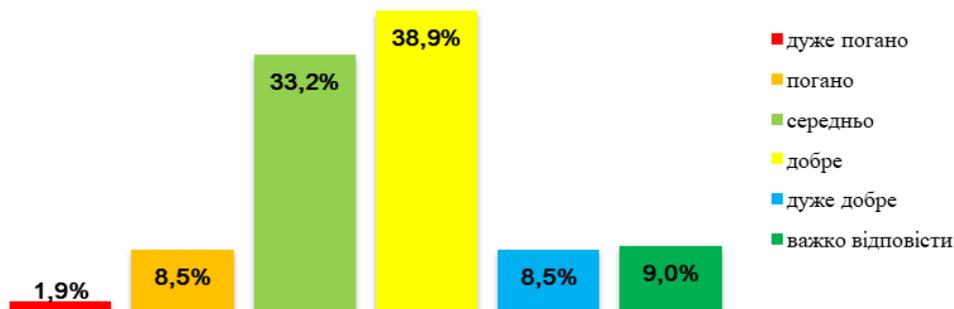

Якість догляду і виховання у дитячих дошкільних закладах – 4,3.

Стан приміщень та оснащеність дитячих дошкільних закладів – 4.

Оцінка якості навчання в закладах загальної середньої освіти

Якість навчання в закладах загальної середньої освіти

Середня освіта, якість – 3,7,

Організація підвезення дітей до закладів загальної середньої освіти – 4,1.

Стан приміщень і оснащеність закладів загальної середньої освіти – 3,6.

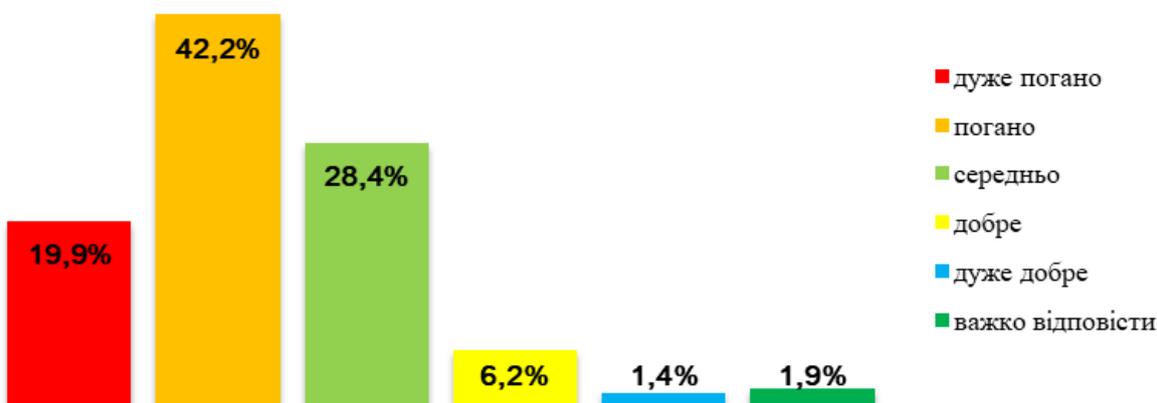
Стан забезпечення безпеки дітей та педагогів в освітніх закладах – 3,5.

Доступність занять у системі позашкільної освіти відповідно інтересам дитини – 3,5.

Медицина – 2,3 бала.

Оцінка доступності та якості медичного обслуговування

Доступність та якість медичного обслуговування

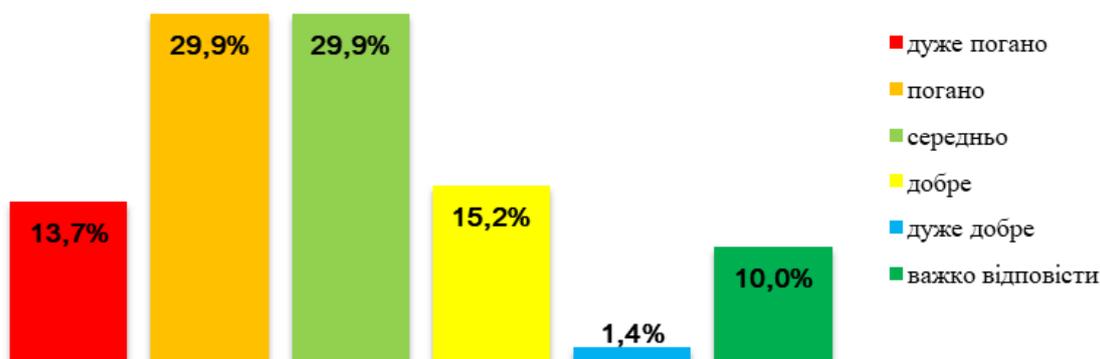

Можливість скористатися укриттями на території громади – 2,9.

Можливість скористатися засобами життєзабезпечення (резерв питної води, обігрів, енергоживлення, аварійний зв'язок тощо) – 3,2.

Оцінка можливості скористатися укриттям

Можливість скористатися укриттями на території громади

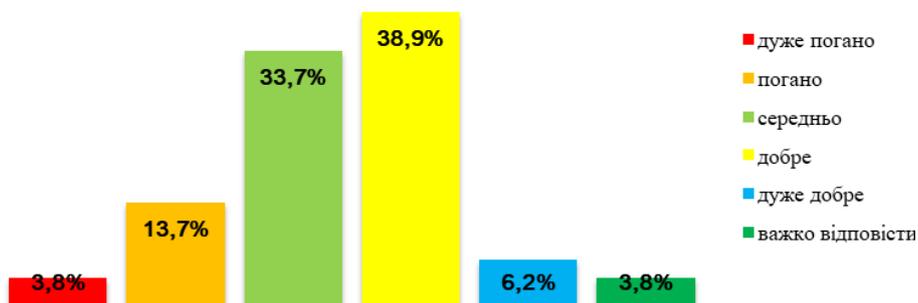

Чистота та естетичний вигляд місць загального користування – парків, скверів, майданчиків – 3,7.

Організація поводження з побутовими відходами (вивезення сміття) – 3,4 (середня оцінка по Сосниці – 3,5 бала, по іншим населеним пунктам нижче – 3,3).

Доглянутість цвинтарів та меморіальних місць – 3,4 (середня оцінка по Сосниці – 3,5 бала, по іншим населеним пунктам нижче – 3,2).

Оцінка організації поводження з відходами

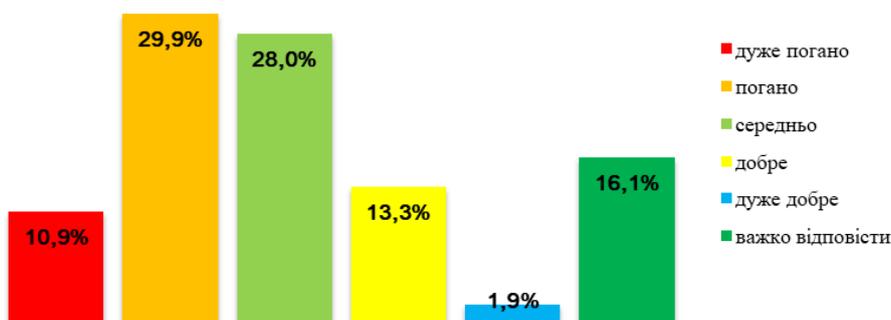
Організація поводження з побутовими відходами
(вивезення сміття)

Пасажирські перевезення в межах громади – 3,1.

Міжміське транспортне сполучення – 3,4.

Оцінка пасажирських перевезень у межах громади

Пасажирські перевезення в межах громади

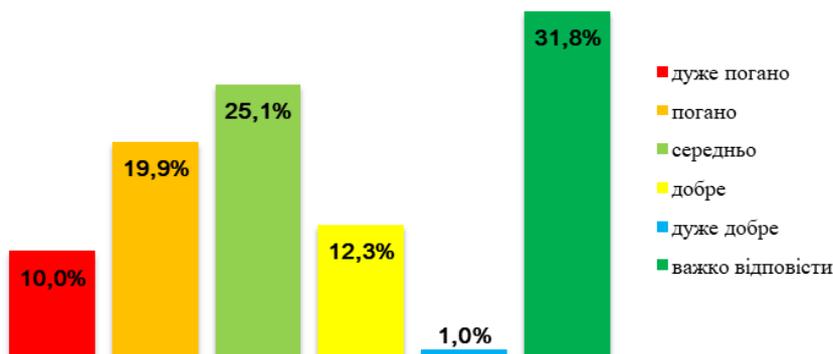

Роздрібна торгівля продовольчими товарами – 3,7. Роздрібна торгівля непродовольчими товарами – 3,5. Робота ринків – 3,6. Отримання побутових послуг (ремонт побутової техніки, взуття тощо – 2,9 (низка оцінка незалежно від місця проживання респондентів).

Послуги поштового зв'язку – 3,7 (значне розходження у оцінках – мешканці Сосниці оцінюють цей фактор майже у 4 бали, натомість жителі сіл лише у 3,2 бала).

Можливість започаткування і ведення власної справи (бізнесу) – 3,7 (досить висока оцінка, щоправда майже третина анкетованих не змогла відповісти на це питання).

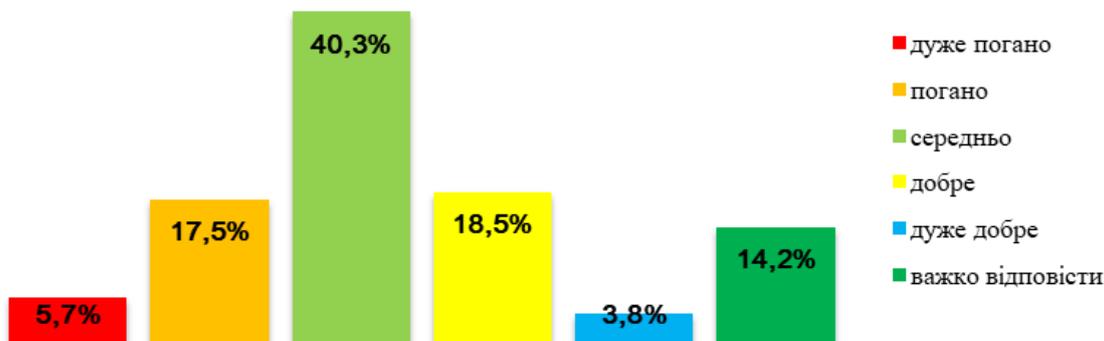
Оцінка можливості започаткування та ведення бізнесу

Можливість започаткування і ведення власної
справи (бізнесу)

Забезпечення громадського порядку (протидія злочинності, насильницькими правопорушенням, хуліганським проявам, тощо) – 3,4.

Оцінка забезпечення громадського порядку

Забезпечення громадського порядку (протидія злочинності, насильницькими правопорушенням, хуліганським проявам...)

Соціальні послуги для літніх людей – 3,9.

Піклування про ветеранів війни, їхні родини, родини загиблих та зниклих без вісти – 4 бали.

Допомога самотнім, непрацездатним, соціально незахищеним людям, людям з інвалідністю, родинам в скрутному становищі – 3,8.

Оцінка соціальної допомоги

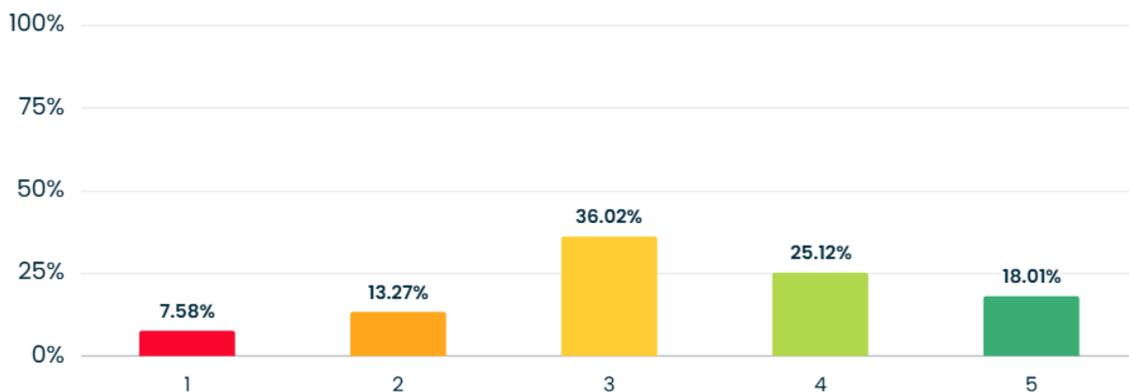
Соціальні послуги для літніх людей

Оцінка (по шкалі від 1 до 5, де 1 - зовсім не задовольняє, 5 - цілком задовольняє) інформаційної активності апарату громади та дієвості зворотного зв'язку з мешканцями досить висока (36,0% оцінили цю діяльність на 3 бали, 25,1% на 4 та 18,0 на 5 балів). Відповідно частина тих, хто оцінює діяльність влади та апарату у цьому напрямку негативніше (1 та 2 бали) складає 13,3% та 7,6% - відповідно.

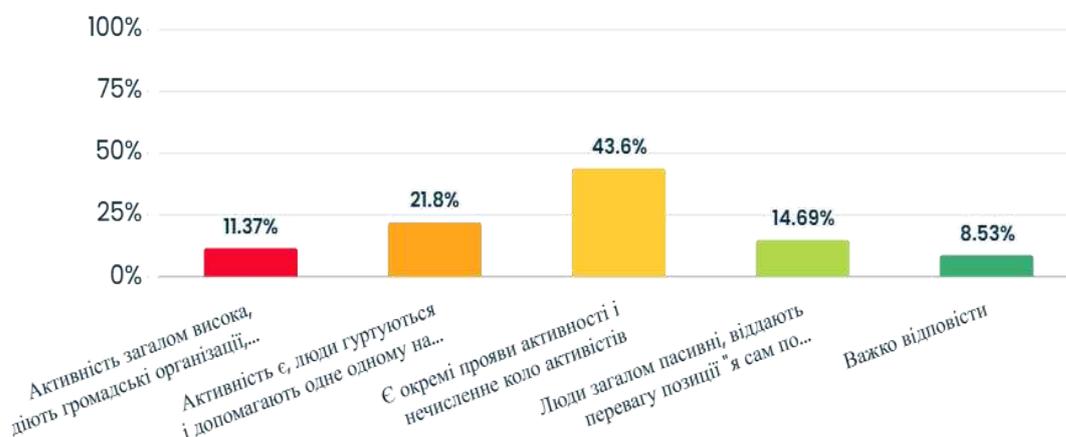
Оцінка інформаційної роботи влади

Чи задовольняє Вас можливість отримувати інформацію від влади і ділитися з нею своїми думками, пропозиціями?

На рис. XXX представлений розподіл відповідей стосовно оцінки громадської активності. 14,7% опитаних вважають членів спільноти взагалі пасивними, проте переважає думка, що люди виявляють певну активність, але її рівень не можна назвати дуже високим.

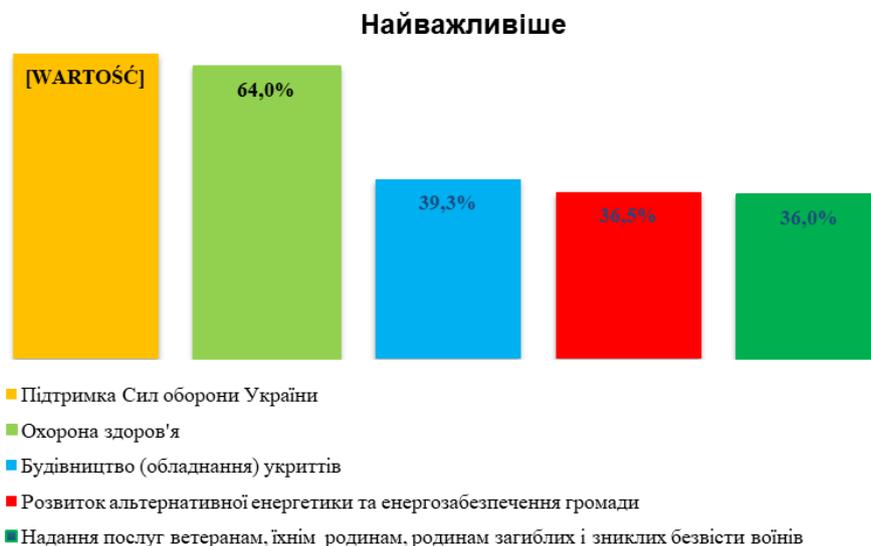
Оцінка рівня громадської активності

Оцінка активності мало відрізняється серед представників різних статей, вікових категорій та мешканців Сосниці та інших населених пунктів.

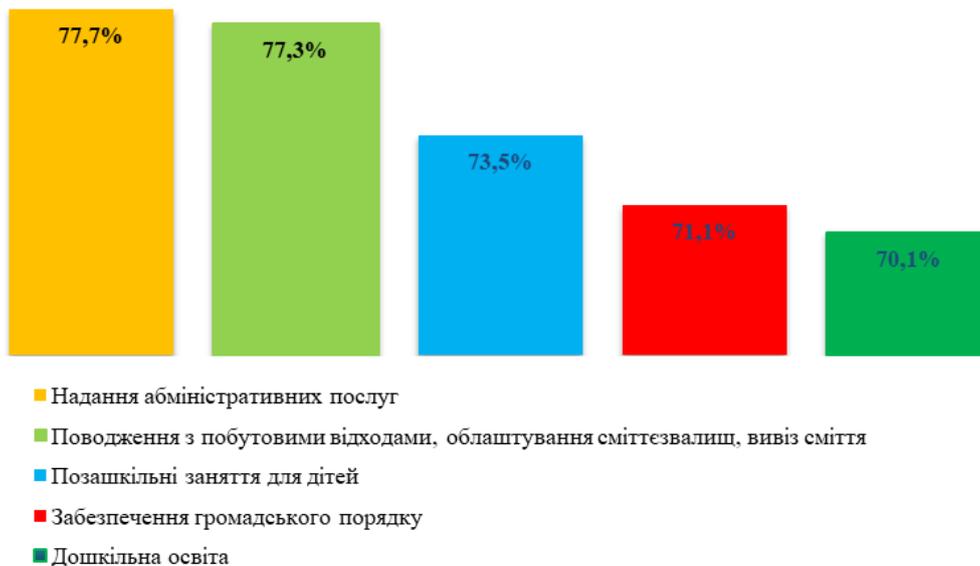
Суттєвою частиною дослідження стало питання про рейтинг питань, які слід найближчим часом вирішувати у громаді. Сформульоване у формі визначення «важливості та терміновості», тобто обов'язкового вибору із 3 позиції («Найважливіше», «Варто робити» та «Можна відкласти») у кожній зі сфер життєдіяльності громади, показало такі результати:

Оцінка пріоритетності сфер життєдіяльності – найважливіше

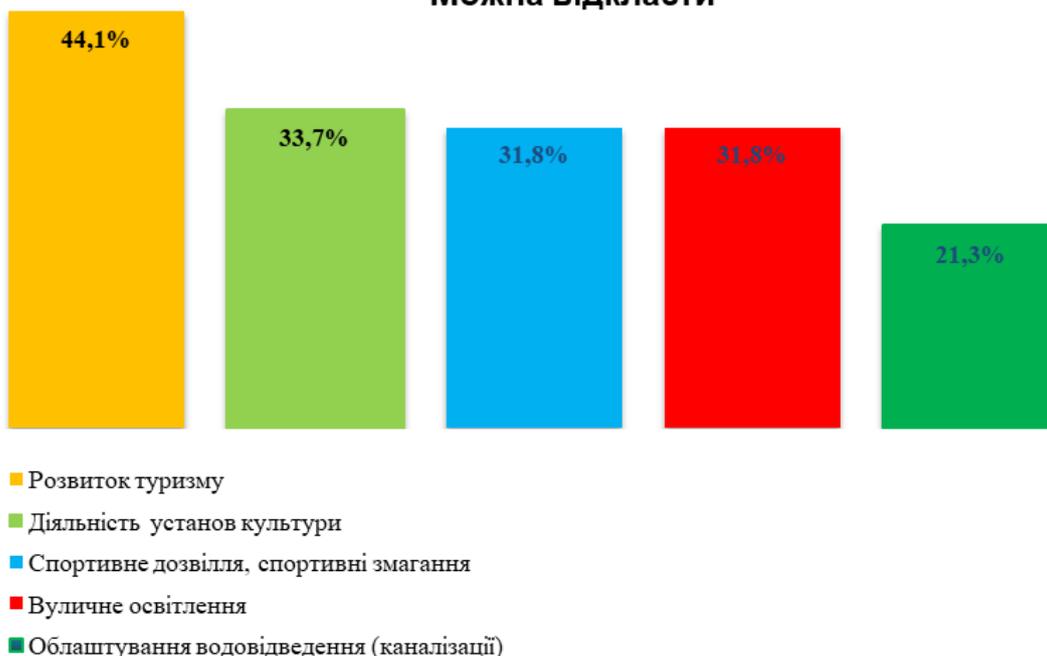
Оцінка пріоритетності сфер життєдіяльності – варто робити

Варто робити

Оцінка пріоритетності сфер життєдіяльності – Можна відкласти

Можна відкласти

Висновки:

- Ще раз варто зазначити, що оскільки спосіб проведення опитування (у силу згаданих обставин) не забезпечив правильного формування вибіркової сукупності, екстраполяція висновків на все населення громади методологічно некоректна. Можна вважати натомість вивчення думки групи респондентів, які взяли участь у анкетуванні одним з інструментів діагностичної роботи, які у комплексі наближають до розуміння ситуації та настроїв у громаді.
- В опитуванні взяла участь значна кількість респондентів, що дозволяє робити висновки стосовно розподілу думок всередині окремих груп опитаних.

- Можна стверджувати, що згідно з результатами опитування мешканці та мешканки у цілому задоволені умовами проживання у громаді, однак деякі сфери життєдіяльності вимагають суттєвого покращення. Проте, у основному у цьому контексті здебільшого розглядаються ті послуги, надання яких від самої громади (у сенсі її можливостей як органу самоврядування) зовсім не залежить, або залежить лише відносно.
- Громадяни оцінюють досить позитивно зусилля усіх органів місцевого самоврядування, але середня оцінка голови громади та депутатів суттєво нижча від середньої відгуків про старостів та співробітників/співробітниць селищної ради.
- Однозначно найкраще за своєю якістю та доступністю оцінюються всі складові освітньо-виховного процесу (як на рівні середньої освіти, так і дошкільного виховання). Натомість організація позашкільних занять для дітей (також згадана як досить вдала) додатково позначена багатьма як пріоритетна (у питанні про те, які завдання варто виконувати, незважаючи на складнощі часу).
- Якість комунальних послуг оцінена у основному на середньому рівні (найвищий бал отримала послуга з газопостачання – майже 4 бала, найнижчий - якість води – 3,3 балів). Досить високу оцінку отримала також послуга з централізованого водовідведення (3,9). Цю цифру слід однак розглядати виключно з урахуванням значної кількості респондентів, які не вказали, що їм важко відповісти на дане питання (а таких нараховується 27%).
- Можна виокремити три проблеми, які мають відносно низку оцінку при дослідженні якості та доступності послуг та водночас високий рейтинг у згаданому вище рейтингу пріоритетності, а саме: охорона здоров'я, розвиток дорожньої інфраструктури та поводження з побутовими відходами).
- У якості надзвичайно пильних та важливих справ для вирішення у громаді найчастіше згадується комплекс питань пов'язаних з війною, безпекою та життям в надзвичайних умовах (необхідність підтримки Збройних Сил України, розвиток альтернативної енергетики та енергозабезпечення громади, піклування про ветеранів війни, їхні родини, родини загиблих та зниклих без вісти, будівництво укріплень).
- Відносно невисоко оцінюють мешканці та мешканки громади доступність і якість послуг з культурного дозвілля (гуртки, клуби, заходи), але й при визначенні пріоритетності завдань в важких умовах сьогодення згадані питання також залишаються поза значною увагою.

Цікаво, що у тих же активностях, про які варто пам'ятати незважаючи на бідність, багатьма згадана підтримка ремесел та крафтового виробництва, натомість «відкладений до кращих часів» розвиток туризму.

Розділ 2. SWOT-аналіз

SWOT-аналіз – метод стратегічного планування, що базується на встановленні зв'язку між характерними для громади внутрішніми сильними та слабкими сторонами та зовнішніми можливостями та загрозами, результати якого в подальшому використовуються для визначення системи стратегічних та оперативних цілей розвитку територіальної громади.

Результати SWOT-аналізу Сосницької громади отримані в такий спосіб. Матриця факторів для SWOT-аналізу опрацьовувалася впродовж 1-го та 2-го засідань робочої групи з розробки Стратегії громади. На основі проведеного аналізу основних проблем, ресурсів громади її оточення та поточної ситуації в Україні був визначений набір факторів внутрішніх чинників, які визначають життя громади (сильні та слабкі сторони), а також імовірних зовнішніх впливів (можливості і загрози). Робоча група здійснила рейтингування факторів SWOT з точки зору їх впливу на теперішню ситуацію в громаді і на її розвиток в часовій перспективі дії даної Стратегії.

Однак після цього, у другій половині 2025 р., було суттєво переглянуто (оновлено та розширено) дані соціально-економічного аналізу. На їх сонові залученим експертом було здійснено новий SWOT-аналіз, результати якого були співставлені з отриманими раніше. За підсумками обговорення з робочою групою двох результатів зазначених SWOT-аналізів було напрацьовано спільний варіант: уточнені деякі формулювання, а низка факторів, що зайняли найнижчі місця в рейтингу важливості – видалені з таблиці SWOT-аналізу як несуттєві. Зазначена робота дала можливість виявити основні ключові переваги, виклики та ризики, які мають бути враховані при визначенні цілей розвитку та шляхів їх досягнення, а також стала підґрунтям для обрання найбільш імовірної сценарної рамки для стратегічного планування.

Отже, процес підготовки SWOT-аналізу проходив у кілька етапів за участю представників неурядових організацій, підприємств, різноманітних комунальних інституцій, а також мешканців, які представляють різні соціальні групи (підприємці, фермери, пенсіонери) з залученням зовнішніх експертів.

Таблиця 2.1 SWOT-аналіз Сосницької громади

Сильні сторони	Слабі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сполучення сільськогосподарських земель (2/3) та лісовкритих площ (24%) разом із середніми для перехідної території від Полісся до лісостепу показниками родючості землі створюють сприятливі умови для інтенсивного розвитку багатогалузевого аграрного сектору 2. Переважна більшість мешканців всіх вікових груп позитивно налаштовані до громади – вважають її задовільним та хорошим місцем для життя 3. Значна (майже 40%) частка доходів у селищному бюджеті від місцевих податків та зборів, відповідно – розвинуте підприємництво 4. Здобутий селищною радою значний досвід адміністративної роботи, а також – із донорами, в тому числі – міжнародними, що дозволило залучити до громади кілька десятків млн. грн. 5. Наявність потенційно привабливих умов для ВПО (гарне сполучення з адмінцентром, здорове природне середовище) 6. Наявність двох закладів передвищої освіти обліково-економічного коледжу та професійного аграрного ліцею, а також обласного спеціалізованого навчально-реабілітаційного центру для дітей з вадами розвитку 7. Розташування громади в відносній близькості до Чернігова (1,5 години) та Києва (3,5 години), а в Сосниці перетинаються автомобільні шляхи 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стійкі негативні демографічні тенденції, особливо в селах – стрімке зменшення кількості дітей молодшого, жителів працездатного віку, мала щільність населення 2. Стан цифрової готовності громади невисокий – 36,85 балів із 100 можливих ІЦТ 3. Брак фахівців у низці критично важливих сфер (управління, медицина, освіта, спорт, комунальна), що негативно впливає на якість послуг 4. Домінування «сірого» ринку праці – більшість мешканців обмежується сезонними та нелегальними роботами 5. Середній рівень зарплати по громаді значно поступається аналогічним показникам по Україні та області 6. Система освіти громади дуже розгалужена та витратна, а результати діяльності закладів суттєво відрізняються один від одного 7. Віддалене розташування громади від західних кордонів України ускладнює розвиток взаємин із представниками країн ЄС 8. Бракує просторового планування – нові генплани є у 1 населеному пункті громади, а її ГІС не розроблена 9. Інфраструктура соціально-гуманітарної сфери переважно застаріла (освіта, культура,

<p>національного (Н-27) та регіонального значення (Р82), що зручно для внутрішньої логістики</p> <p>8. Працює низка промислових підприємств легкої (ПрАТ «Еліта») та переробної промисловості (насамперед, сирів)</p> <p>9. Громада має значну кількість земельних ділянок та об'єктів комунального майна для потенційних інвестиційних проєктів</p> <p>10. Якість та різноманіття соціальних і адміністративних послуг, що високо оцінюється жителями громади</p> <p>11. Значна кількість об'єктів ПЗФ (21), лісо-водні рекреаційні території пойми Десни (частина Смарагдової мережі), малих річок, чисте повітря</p> <p>12. З Сосниччиною пов'язаний бренд Олександра Довженка, інші відомі постаті та місцевості, також культурні традиції півдня Полісся, діють дві музеї</p> <p>13. Наявність успішних практик залучення громадськості до прийняття та реалізації рішень – через громадських та шкільний бюджети, облаштування публічних просторів</p> <p>14. Рівень розвитку любительського та професійного футболу з командою вищої ліги включно</p>	<p>медицина, масовий спорт соціальна), що негативно впливає на якість послуг, насамперед – у селах</p> <p>10. Бракує сучасних укриттів (ПРУ)</p> <p>11. Дороги між селами зношені, що викликає постійні нарікання жителів</p> <p>12. Централізованим водопостачанням охоплена меншість населених пунктів, мережі зношені, водовідведення охоплює незначну частку мешканців, а наявна система очистки становить загрозу для довкілля</p> <p>13. Комунальні структури в Сосниці підключені до витратної централізованої системи опалення, а заходи з енергозбереження та застосування відновлювальних джерел впроваджені фрагментарно</p> <p>14. Більшість території (крім адмінцентру) не охоплена сортуванням та централізованим виробництвом ПВ, що на тлі низької екокультури призводить до засмічення довкілля громади</p> <p>15. Села лише частково охоплені регулярним транспортним сполученням, його немає з райцентром – Корюківкою, а сполучення з селами Пекарівського старостинського округу сезонно ускладнено (здійснюється через паром)</p>
Шанси (можливості)	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> Державна та міжнародна допомога, що спрямована на відновлення постраждалих від війни територій та допомогу прикордонню Відкриття для України як країни-кандидата доступу до програм ЄС прямого управління ЄК Допомога онлайн платформ для пошуку донорів, консультацій – “DREAM”, ДАР, Дія Бізнес та ін. Пошук ВПО відносно безпечних та комфортних місць для проживання Міжнародна підтримка розвитку інституцій громадянського суспільства Збільшення потреб у послугах із реабілітації та оздоровлення ветеранів російсько-української війни, посилення уваги до ветеранської політики в цілому Ріст попиту на сільськогосподарські товари на національному та міжнародному ринках Ріст попиту в Україні на будівельні матеріали – деревина, пісок, глина, ліс. Ріст попиту в Україні на місцеві туристично-рекреаційні послуги, інтерес до бренду О. Довженка Збільшення кількості й обсягів екологічних програм, з відновлювальної енергії, її збереження, що діють в Україні Є громади, що мають спільні питання розвитку території та зацікавлені в співробітництві, в т.ч. - міжнародному Доступність кращих організаційних практик в інших громадах, в т.ч. – за кордоном, навчань Доступність цифрових технологій, платформ для управління та промоції території громади 	<ol style="list-style-type: none"> Затягування російсько-української війни, загрози зі сторони рашистів для фронтиру, до якого належить Сосниччина Невпевненість вітчизняного та іноземного бізнесу у безпеці капіталовкладень через російсько-українську війну Продовження мобілізації та вимивання трудових ресурсів на потреби оборони Тяжіння великих міст, країн ЄС як привабливих ринків праці для мешканців громади Зменшення ресурсів громади внаслідок тенденції до централізації фінансів у державі та скерування коштів на безпеку Значні коливання цін на енергоносії через низку конфліктів у світі Наслідки реалізації реформ у країні, що є значними соціальними подразниками (освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення...) Світова тенденція до зміни клімату (потепління), що вимагає адаптації Загроза забруднення річок як наслідок інтенсивних бойових дій, а також масштабні лісові пожежі з тієї ж причини

SWOT-матриця

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Сосницької громади. Зазначені взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики, протидії й ризики, що є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та оперативних цілей розвитку громади на довгострокову перспективу.

Переваги

За допомогою матриці зв'язків між внутрішніми чинниками в частині сильних сторін та зовнішніми впливами – можливостями, визначаються найперспективніші аспекти, які краще за інших сприймають вплив зовнішніх факторів та дають сильніший поштовх соціально-економічному розвитку громади.

Виклики

Матриця зв'язків будується на співставленні слабких сторін та зовнішніх позитивних можливостей, що дозволяють зменшити вразливість та подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) через використання можливостей (зовнішні фактори).

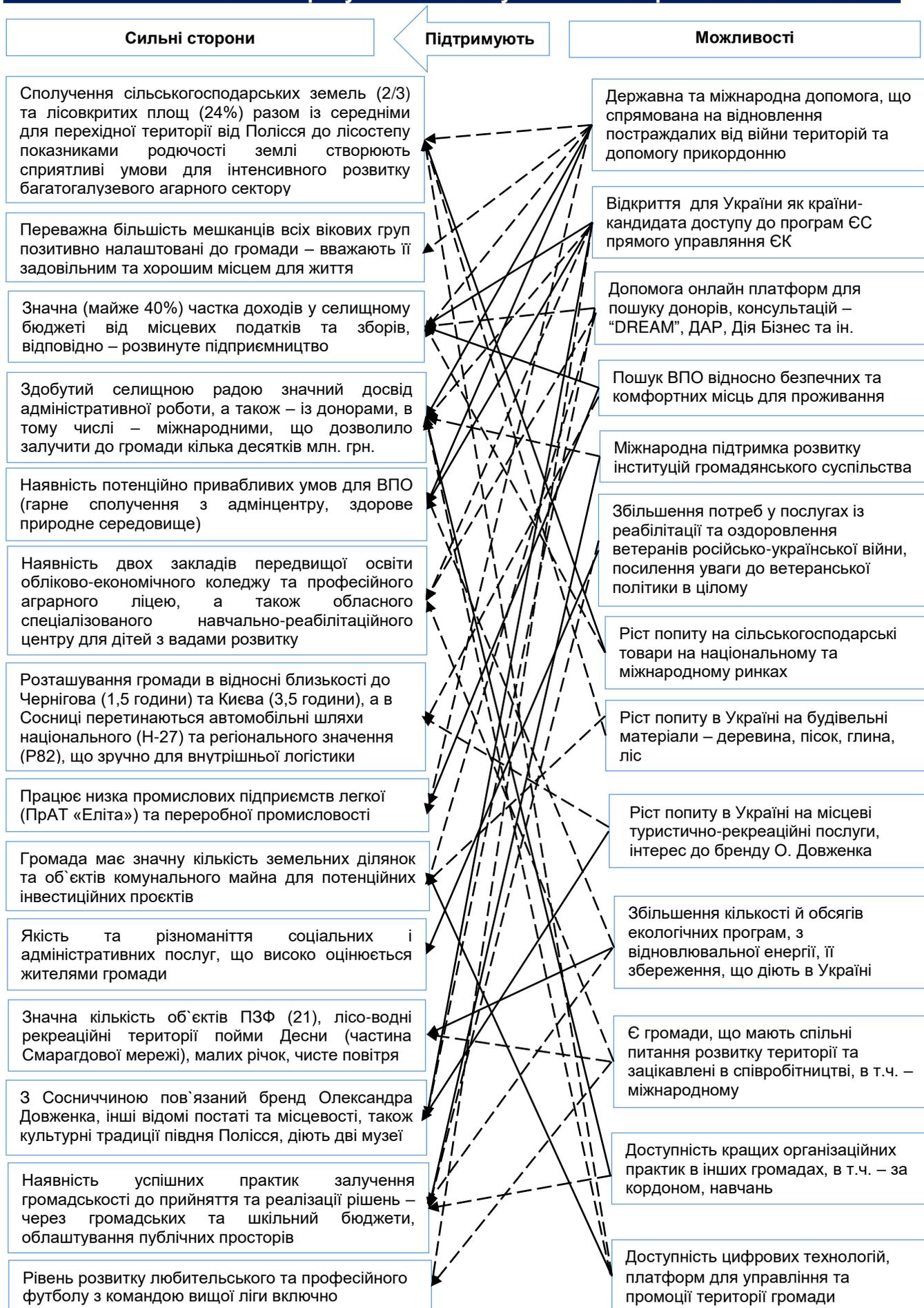
Протидії

Матриця зв'язків між сильними сторонами та загрозами дозволяє визначити найефективніші сильні сторони (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу за впливу негативних зовнішніх факторів – загроз. Тобто шляхи нівелювання загроз, що виникатимуть під час подальшої реалізації планів розвитку громади.

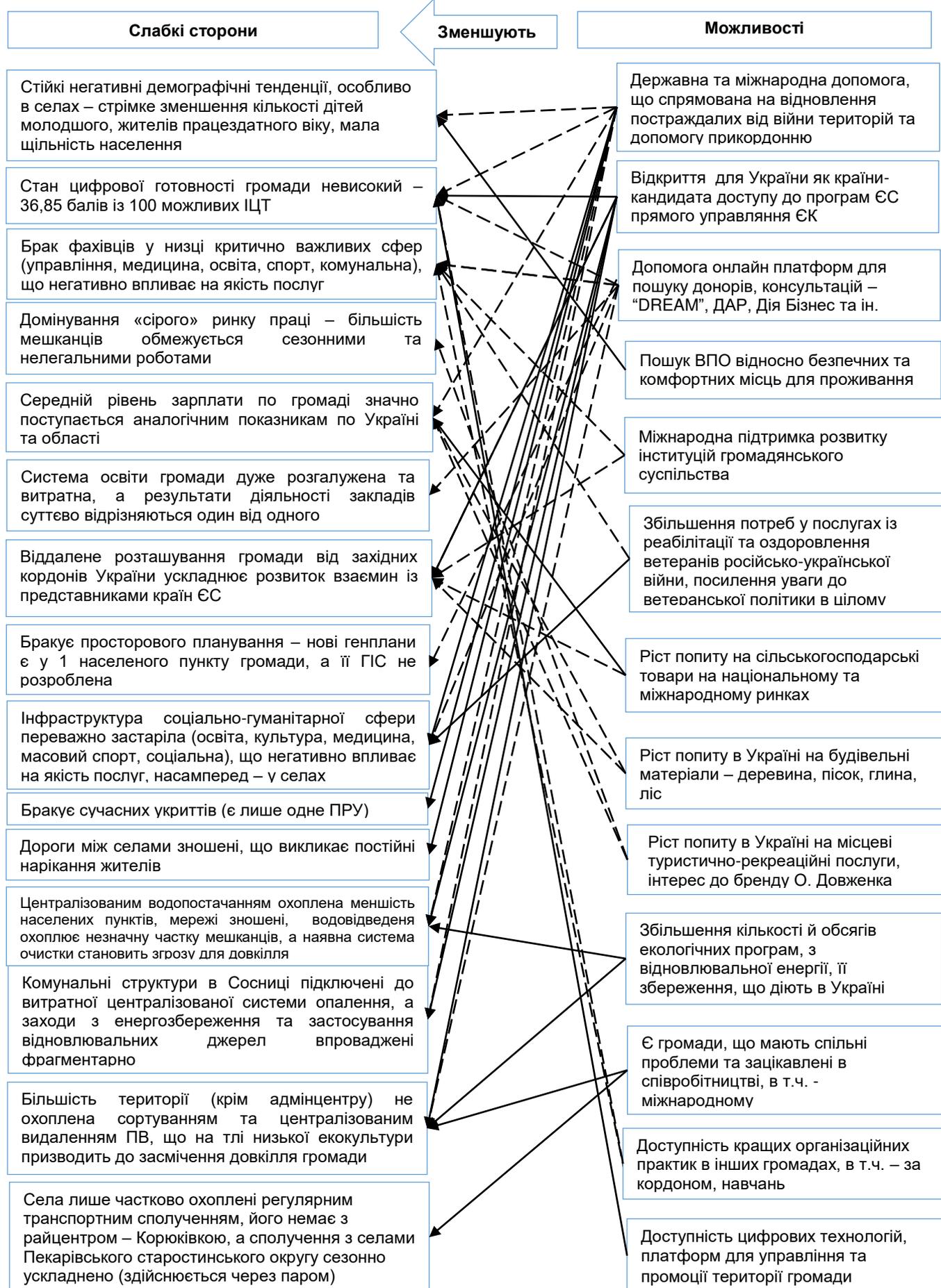
Ризики

Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє визначити найвразливіші місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу за впливу негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто найімовірніші ризики під час подальшій реалізації планів розвитку громади.

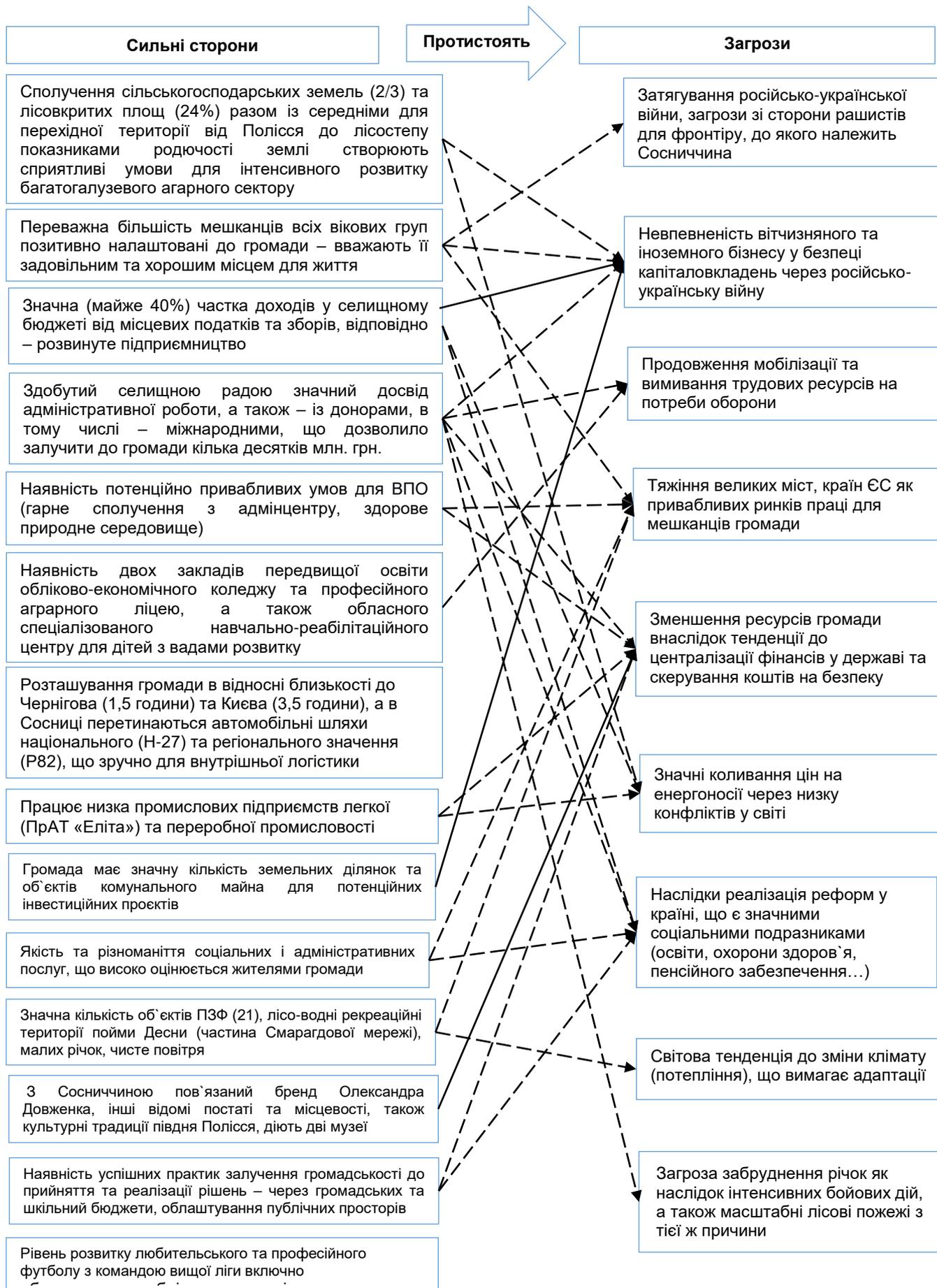
ПЕРЕВАГИ визначені в результаті аналізу сильних сторін та можливостей

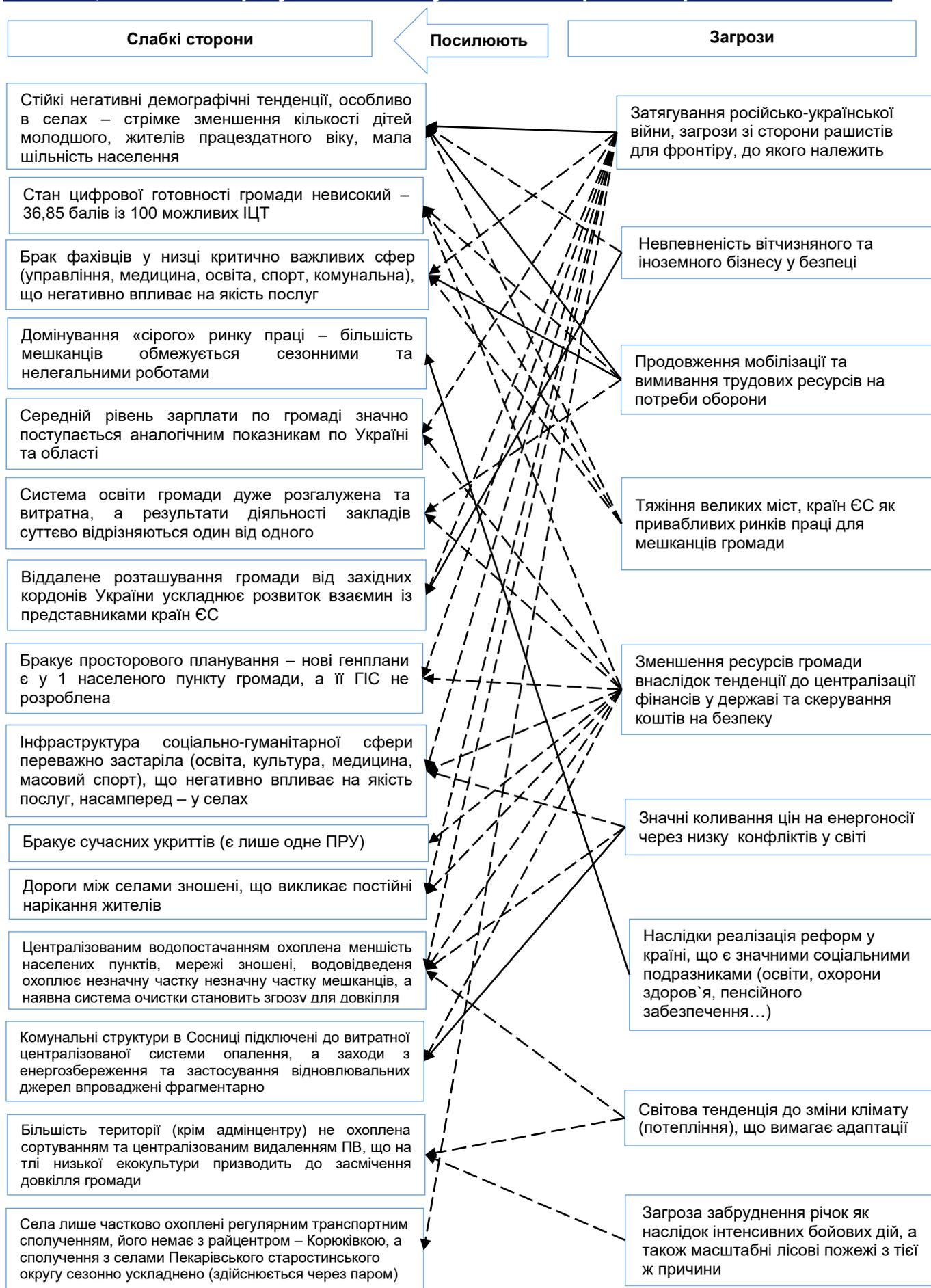
ВИКЛИКИ, визначені в результаті аналіз слабких сторін та можливостей

ПРОТИДІЇ, визначені в результаті аналіз сильних сторін та загроз

РИЗИКИ, визначені в результаті аналізу слабких сторін та загроз

Переваги (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Державна та міжнародна допомога, що спрямована на відновлення постраждалих від війни територій та допомогу прикордонню підтримують розвиток аграрного сектора громади, сприяє позитивному ставленню жителів до громади, стимулює розвиток підприємництва, діючих промислових підприємств та збільшення доходів до селищного бюджету, розвиває досвід роботи з донорами, допомагає залучати ВПО до громади.

Відкриття для України як країни-кандидата доступу до програм ЄС прямого управління ЄК підтримуватиме розвиток підприємництва на теренах громади, сприятиме розвитку досвіду селищної ради роботи з міжнародними донорами, підтримуватиме створення умов для ВПО на теренах громади, сприятиме розвитку любительського та (частково) професійного футболу (ширше – масового спорту), посилюватиме можливості з розвитку туризму та рекреації на теренах громади.

Допомога онлайн платформ для пошуку донорів, консультацій – “DREAM”, ДАР, Дія Бізнес та ін. сприятиме розвитку підприємництва, залученню до проектної діяльності закладів перед вищої освіти та спеціалізованого, які розташовані на теренах Сосницької громади, допомагатиме просувати інформацію про земельні ділянки та об'єкти комунального майна для потенційних інвестиційних проєктів, а також – туристично-рекреаційних потенціалів громади.

Пошук ВПО відносно безпечних та комфортних місць для проживання підтримуватиме джерела поповнення бюджету громади, стимулюватиме підприємство на її теренах, підтримуватиме розвиток гарного сполучення з Черніговом та Києвом, підтримуватиме роботу діючих на теренах громади підприємств.

Міжнародна підтримка розвитку інституцій громадянського суспільства здатна позитивно вплинути на розвиток досвід роботи з донорами та залучення до громади зовнішніх ресурсів, а також підтримуватиме наявні успішні практик залучення громадськості до прийняття та реалізації рішень.

Збільшення потреб у послугах із реабілітації та оздоровлення ветеранів російсько-української війни підтримуватиме зростання якості та збільшення кількості адміністративних та соціальних послуг у громаді, що позитивно впливатиме на рівень задоволеності жителів громади в цілому. Крім того, цей фактор підтримуватиме розвиток та урізноманітнення форм громадської активності на теренах громади, замученості громадськості до прийняття рішень.

Ріст попиту на сільськогосподарські товари на національному та міжнародному ринках підтримуватиме успішний розвиток аграрного та суміжних секторів економіки громади, стимулюватиме його подальшу диверсифікацію, опосередковано позитивно впливатиме на розвиток економічної активності на теренах громади, наповнення селищного бюджету.

Ріст попиту в Україні на будівельні матеріали – деревина, пісок, глина, ліс безпосередньо підтримуватиме розвиток лісової галузі громади та опосередковано сприятиме розвитку підприємництва.

Ріст попиту в Україні на місцеві туристично-рекреаційні послуги, інтерес до бренду О. Довженка сприятиме підтримці гарної логістики з Сосниці до Чернігова та Києва, а також підтримувати поширення інформації про туристично-рекреаційні принади Сосниччини.

Збільшення кількості й обсягів екологічних програм, з відновлювальної енергії, її збереження, що діють в Україні, безпосередньо підтримуватимуть значну кількість об'єктів ПЗФ (21), лісо-водні рекреаційні території пойми Десни (частина Смарагдової мережі), малих річок, чисте повітря. Крім того, опосередковано покращуватимуть умови для ВПО (збереження довкілля), а також стимулюватиме активність громадськості у сфері захисту природного середовища.

Наявність громад, у яких спільні питання розвитку території та зацікавлені в співробітництві, в т.ч. – міжнародному, підтримуватимуть можливо громади відразу за кількома напрямками, насамперед, щодо надання соціальних на адміністративних послуг, збереження довкілля, зацікавлені в розвитку масового спорту.

Доступність кращих організаційних практик в інших громадах, в т.ч. – за кордоном, навчання підтримуватиме здобутий селищною радою досвід управління територією, та опосередковано сприятиме залученню громадськості до прийняття рішень.

Доступність цифрових технологій, платформ для управління та промоції території громади допоможе підтримати промоцію кількох земельних ділянок та об'єктів комунального майна для потенційних інвестиційних проєктів, розвиватиме здобутий раніше селищною радою адміністративний досвід, сприятиме розвитку провідних галузей економіки громади в цілому.

Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

Державна та міжнародна допомога, що спрямована на відновлення постраждалих від війни територій та допомогу прикордонню, здатна зменшити стійкі негативні демографічні тенденції в громаді, що призводить до знелюднення її території, сприятиме цифровізації громади, дещо коменсуватиме малий рівень середньої зарплати в громаді, зменшуватиме проблеми, притаманні інфраструктурі соціально-гуманітарної сфери, зменшить брак укриттів (насамперед – ПРУ), зношеність доріг між селами, а також зменшити негативні впливи, пов'язані з браком мереж централізованого водопостачання та водовідведення, енергозбереження та застосування відновлювальних джерел енергії.

Відкриття для України як країни-кандидата доступу до програм ЄС, підготовка та реалізація відповідних проєктів прямого управління ЄК здатне позитивно вплинути на нинішній стан цифровізації громади, зменшуватиме негативний вплив віддаленого від західних кордонів України розташування громади. Також це дозволить зменшити негативні впливи на якість життя таких питань: брак централізованого водопостачання та водовідведення (+ проблеми з очисткою стічних вод), енергозбереження та впровадження відновлювальних джерел енергії, сортування та централізованого вивезення побутових відходів.

Допомога онлайн платформ для пошуку донорів, консультацій – “DREAM”, ДАР, Дія Бізнес та ін. допоможе змінити на краще нинішній стан цифрової готовності громади, дещо компенсуватиме брак фахівців у низці критично важливих сфер, сприятиме зменшенню негативних впливів витратної освітянської мережу, сприятиме зменшенню забруднення довкілля, допоможе зменшити знайти рішення щодо питання розробки просторового планування громади.

Пошук ВПО відносно безпечних та комфортних місць для проживання зменшуватиме стійкі демографічні тенденції та швидкість знелюднення території громади.

Міжнародна підтримка розвитку інституцій громадянського суспільства здатна зменшити негативний вплив браку фахівців у низці критично важливих сфер та віддаленого від західних кордонів розташування громади.

Збільшення потреб у послугах із реабілітації та оздоровлення ветеранів російсько-української війни, посилення уваги до ветеранської політики в цілому сприятиме зменшенню браку фахівців у низці критично важливих сфер, та дозволить зменшити проблеми з низки питань соціально-гуманітарної сфери громади.

Ріст попиту на сільськогосподарські товари на національному та міжнародному ринках зменшуватиме розрив у розмірі середньої зарплати по громаді з регіональним показником, а також зменшуватиме негативний вплив віддаленого розташування громади від західних кордонів держави. В меншій мірі, але з тими самими тенденціями це стосується росту попиту в Україні на будівельні матеріали – деревина, пісок, глина, ліс.

Ріст попиту в Україні на місцеві туристично-рекреаційні послуги, інтерес до бренду О. Довженка (відповідно – розвиток на цій основі сфери послуг) має зменшити домінування «сірого» ринку праці, що знаходить свої вираження у сезонній та нелегальній роботі більшості жителів громади.

Збільшення кількості й обсягів екологічних програм, з відновлювальною енергією, її збереження, що діють в Україні дозволить зменшити негативні впливи, що пов'язані з браком

водопостачання та водовідведення, а також поганою очисткою стічних вод на території громади, сортування та видалення побутових відходів.

Наявність громад, які мають спільні проблеми та зацікавлені в співробітництві, в т.ч. – міжнародному, дозволяє зменшити проблему регулярного автобусного сполучення з віддаленими селами громади та райцентром Корюківка, частково компенсувати брак фахівців у низці галузей, також зменшити негативний вплив малої щільності населення. Так само – доступність кращих організаційних практик в інших громадах, в т.ч. – за кордоном, навчань.

Доступність кращих організаційних практик в інших громадах, в т.ч. – за кордоном, навчань сприятиме зменшенню негативного впливу нинішнього стану цифрової готовності громади, а також зменшуватиме брак фахівців у критично важливих сферах.

Доступність цифрових технологій, платформ для управління та промоції території громади зменшуватиме негативний вплив малої чисельності населення на території громади.

Протидії (визначені в результаті аналізу сильних сторін і загроз)

Негативному впливу затягування російсько-української війни, загрози зі сторони рашистів для фронтіру, до якого належить Сосниччина, протидіє позитивне налаштування жителів всіх вікових груп до своєї громади.

Невпевненості вітчизняного та іноземного бізнесу у безпеці протидіють гарні умови для ведення сільського господарства та суміжних галузей, високий рівень позитивного ставлення жителів до своєї громади, значний розвиток місцевого підприємництва, що формує основну частину надходжень до селищного бюджету та здобутий селищною радою значний досвід адміністративної роботи, а також – із донорами.

Продовженню мобілізації та вимиванню трудових ресурсів на потреби оборони протидіють здобутий селищною радою значний досвід адміністративної роботи та наявність у Сосниці двох закладів передвищої освіти які готують економістів та кадри для аграрного сектору економіки.

Тяжінню великих міст, країн ЄС як привабливих ринків праці для мешканців громади протидіють такі фактори, як позитивне налаштування переважної більшості жителів до своєї громади, наявність потенційно привабливих для ВПО умов життя, якість та різноманіття соціальних і адміністративних послуг, наявність успішних практик залучення громадськості до прийняття та реалізації рішень.

Зменшенню ресурсів громади внаслідок тенденції до централізації фінансів у державі та скеруванню коштів на безпеку протидіють здобути селищною радою досвід управління, в т.ч. – роботи з донорами, робота низки підприємств, успішні практики залучення громадськості до прийняття рішень та ресурсів, залучення ВПО, а також можливості (навіть під час війни) використання бренду О.Довженка, інших відомих постатей як туристичної принади громади.

Значним коливанням цін на енергоносії через низку конфліктів у світі протидіють сприятливі умови для розвитку аграрного сектору та суміжних галузей, розвиток місцевого підприємництва, а також робота низки промислових підприємств у громаді.

Наслідкам реалізації реформ у країні, що є значними соціальними подразниками (освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення...) протидіють значний розвиток місцевого підприємництва, здобутий селищною радою досвід адміністративної роботи,

Світовій тенденція до зміни клімату (потепління), що вимагає адаптації протистоїть довкілля – значна кількість об'єктів ПЗФ (21), лісо-водні рекреаційні території пойми Десни (частина Смарагдової мережі), малих річок, чисте повітря.

Загрозі забруднення річок як наслідок інтенсивних бойових дій, а також масштабні лісові пожежі з тієї ж причини протидіє здобутий селищною радою досвід адміністративної роботи, а також роботи із донорами.

Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Найбільша загроза для Сосницької громади, так само як і для інших громад України, – затягування російсько-української війни, загрози зі сторони рашистів для фронтіру, до якого належить. Це посилює негативні демографічні тенденції, брак фахівців у низці ключових сфер, негативно впливає на рівень середньої зарплати в громаді, посилює вплив фактору віддаленості громади від західного кордону, фактично унеможлиблює розробку просторового планування. Зрештою це посилює проблеми з утриманням та оновленням інфраструктури соціально-гуманітарної сфери, що в свою чергу негативно впливає на якість послуг, гальмує розвиток мереж водопостачання та водовідведення, запровадження системи сортування та централізованого вивозу сміття, погіршує стан місцевих доріг, посилює складнощі зі сполученням з віддаленими селами та селами Придесення.

Невпевненість вітчизняного та іноземного бізнесу у безпеці посилює негативний вплив фактору віддаленого розташування громади від західного кордону України, а також опосередковано негативно впливає на демографічну ситуацію в громаді.

Продовження мобілізації та вимивання трудових ресурсів на потреби оборони прямо посилює стійкі негативні демографічні тенденції та брак фахівців, опосередковано цей фактор призводить до зменшення щільності населення, негативно впливає на цифрову готовність громади, також – на діяльність закладів системи освіти.

Тяжіння великих міст, країн ЄС як привабливих ринків праці для мешканців громади посилює стійкі негативні демографічні тенденції, відповідно веде до знелюднення території громади, посилює брак фахівців, опосередковано (через брак фахівців) негативно впливає на стан цифровізації громади.

Зменшення ресурсів громади внаслідок тенденції до централізації фінансів у державі та скерування коштів на безпеку зменшує можливості для цифровізації громади, посилює домінування «сірого» ринку праці, негативно впливає на середній рівень зарплати по громаді, посилює проблеми системи освіти, ускладнює розробку просторового планування громади, також посилює проблеми утримання інфраструктури соціально-гуманітарної сфери, гальмує будівництво сучасних укриттів (ПРУ), посилює зношеність доріг між населеними пунктами, сповільнює розвиток мереж водопостачання та водовідведення, становлення системи роздільного збирання та видалення побутових відходів, впровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії.

Значні коливання цін на енергоносії через низку конфліктів у світі посилюють залежність комунальних структур Сосницької громади від неефективного централізованого постачання тепла та негативно впливають на спроможність громади запроваджувати енергозберігаючі технології. Крім того, вони посилюють проблеми в інфраструктурі соціально-гуманітарної сфери, а також негативно впливають на розвиток системи централізованого водопостачання та водовідведення.

Наслідки реалізація реформ у країні, що є значними соціальними подразниками (освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення...), посилюють домінування «сірого» ринку праці.

Світова тенденція до зміни клімату (потепління), що вимагає адаптації, посилює проблеми в сфері забезпечення жителів громади якісною питною водою – відповідно централізованим водопостачанням. Також ця тенденція, накладаючись на низьку екологічну культуру жителів громади, призводить до збільшення забруднення території.

Загроза забруднення річок як наслідок інтенсивних бойових дій, а також масштабні лісові пожежі з тієї ж причини посилює забруднення території, додаючись до фактору побутових відходів.

Розділ 3. Сценарії розвитку Сосницької територіальної громади**Обґрунтування вибору сценарію розвитку Сосницької територіальної громади**

У сценарії розвитку формується найбільш ймовірний варіант розвитку територіальної громади на відповідний період. Сценарій описує послідовність подій від теперішнього до майбутнього стану розвитку громади, що ґрунтується на припущеннях, які стосуються формування комбінацій сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.

Методичними рекомендаціями щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад (наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 21 грудня 2022 року № 265) визначається такі можливі варіанти сценарію:

1. *Інерційний сценарій* формується на основі припущень, що протягом тривалого часу вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стан територіальної громади залишиться незмінним.
2. *Альтернативні сценарії* необхідні для подальшого перегляду, корекції та уточнення цілей розвитку (у разі потреби).
3. *Оптимістичний сценарій* ґрунтується на припущеннях, що будуть сформовані найсприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які територіальна громада здатна створити самостійно) фактори впливу.
4. *Песимістичний сценарій* є результатом критичної оцінки та врахування негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Фактор війни в Україні

Серед зовнішніх факторів домінує війна Росії проти України – як для держави в цілому, так і для окремої громади. Так чи інакше більшість зовнішніх факторів безпосередньо залежать чи опосередковано пов'язані з перебігом війни, тобто більшість зовнішніх факторів (можливості і загрози) залежать від подальших сценаріїв розвитку війни. Одним із варіантів аналізу розвитку військових дій в Україні є дослідження «Три сценарії закінчення війни в Україні: один нереалістичний і два компромісні» стратегічного дослідницького центру RAND на замовлення уряду та збройних сил США. У ньому розглянуті такі три сценарії.

1. *Абсолютна перемога однієї із сторін* – нереалістичний сценарій у найближчій перспективі. Він передбачає просування Росії на захід та взяття під контроль всього українського узбережжя Чорного моря. Або ж розгром Україною російської армії та повернення всіх окупованих територій, включно з Кримом. Такий сценарій передбачає зростання загрози застосування ядерної зброї чи/та відкритого військового зіткнення між Росією та НАТО).

2. Політичне врегулювання

Мирний договір передбачає беззастережне припинення вогню та вирішення принаймні деяких суперечок, що викликали війну або виникли під час неї. Україна хотіла б, аби Захід підкріпив свої зобов'язання щодо її безпеки, адже вона не довіряє РФ у дотриманні будь-яких угод. Також обговорюватимуться питання фонду відновлення, двосторонньої торгівлі, культури та свободи пересування, умов зняття західних санкцій із Росії. Політичне врегулювання не повинно (і, швидше за все, не зможе) остаточно вирішувати всі розбіжності між сторонами. Однак, на думку авторів дослідження, необхідно усунути достатню кількість цих відмінностей для якісного покращення відносин між сторонами, що воювали.

Втім вони ж вважають, що рівень ворожості між Росією та Україною, а також між Росією та Заходом робить цей варіант малоімовірним, тобто – набагато менш імовірним, ніж перемир'я. Чинники, що посилюють загальне неприйняття сторонами початку переговорів із метою припинення війни такі: взаємний оптимізм щодо майбутнього перебігу війни (кожна зі сторін вірить, що час працює на неї і вона досягне абсолютної перемоги); взаємний песимізм щодо миру.

Угода про перемир'я. Сторони припиняють бойові дії та запроваджують механізми для того, аби вони не поновилися (демільтаризована зона). Перемир'я заморожує лінії фронту,

завершує активні бойові дії. Росія припиняє спроби розширити територію окупації України та ракетні удари по українських містах й інфраструктурі. ЗСУ припиняє свої контрнаступи з деокупації територій. Як і раніше, існуватимуть невирішені територіальні суперечки, вони триватимуть політично та економічно. При цьому низка ключових політичних питань залишаться поза увагою: репарацій до геополітичного статусу України. Ймовірно, що сторони вестимуть мінімальну торгівлю, а кордони будуть значною мірою закриті. Лінія контролю [кордон що зберігся та колишня лінія фронту], найімовірніше, стане сильно мілітаризованою.

3. *«Заморозка» війни.* Фактично, на думку авторів дослідження, це тупиковий сценарій. Він передбачає виникнення рівноваги військових потенціалів протилежних сторін, стабілізацію лінії фронту та перехід бойових дій у позиційну фазу на досить тривалий період. Максимум, що можливо в рамках цього сценарію, – досягнення технічної та процедурної угоди про припинення вогню – на рівні військового керівництва обох сторін. Варіант «заморожування війни» може бути задіяний також у випадку виникнення вкрай критичних проблем для енергетичної системи України за умов величезних гуманітарних ризиків для великих міст України. Такий варіант не передбачає остаточного миру, йдеться про невизначену та нестабільну паузу перед новою «гарячою фазою».

Серед наведених сценаріїв розвитку війни в Україні найвирогідніший – «заморозка» війни, припинення вогню. Він реалізуватиметься за таких умов: Росія пристосовується до тривалої війни, але не має можливості перемогти Україну; Захід продовжує надавати Україні помірну військово-технічну та економічну підтримку, мінімально необхідну для стримування російської агресії, однак недостатню для наступу та звільнення окупованих територій; міжнародні партнери можуть підштовхувати керівництво України до угоди про припинення вогню, а в подальшому – до «Угоди про перемир'я».

Відповідно до сценаріїв, що запропоновані Методичними рекомендаціями (інерційний, оптимістичний, песимістичний), у випадку «заморозки» війни, найбільш вірогідним є песимістичний сценарій. Тобто коли «більшість зовнішніх загроз і слабких сторін (внутрішніх проблем) «спрацюють» і настануть з високою ймовірністю, що значно погіршить існуючу ситуацію незважаючи на зусилля Стратегії».

Водночас, крім видимих зовнішніх загроз, зовнішні можливості потужніші за загрози – шанси для України безпрецедентні. Зовнішні можливості – це не лише військово-технічна, макроекономічна та гуманітарна підтримка України зі сторони союзників. Мовиться також про поступове усвідомлення світовою спільнотою – в сучасному взаємопов'язаному світі жодна країна не може стояти осторонь глобальних процесів та відсторонено спостерігати різні форми агресії проти інших. Насамперед, це стосується провідних країн ЄС, де зростає усвідомлення, що вони можуть стати наступними. Про це відкритим текстом сказав діючий генеральний секретар НАТО Марк Рютте: «Нам потрібно чітко зрозуміти. Ми – наступна ціль Росії. І ми вже в небезпеці».

Відчайдушний захист своєї країни громадянами України безвідносно до їхньої етнічно-культурної приналежності навіть за умов, коли держава (крім ЗСУ) відверто «просіла» на початку широкомасштабної російсько-української війни, засвідчив завершення процесу формування української політичної нації як нового впливового чинника, суб'єкта світових процесів та щирість сприйняття нею європейських цінностей.

Попри неймовірний ріст впізнаваності та інтересу до України в світі продовження війни стримує можливі інвестиції до її відбудови та розвитку. Але принаймні Україна у розробці планів власної відбудови не може чекати завершення війни. Нині не лише в Україні, але й у західних країнах йде пошук стратегії та моделі відновлення України. Йдеться про нову, кращу організацію держави Україна, що передбачає фундаментальні зміни в системі її управління на всіх рівнях та в соціально-економічній структурі, що дозволить їй інтегруватися до євроатлантичної системи безпеки та ЄС.

У зв'язку з цим також важливо проаналізувати запропонований Методичними рекомендаціями альтернативний сценарій, а саме – *стримано-оптимістичний сценарій* (використати сильні сторони, щоб протидіяти загрозам). Він виходить із того, що в 2026 р. активні бойові дії на теренах України завершаться, але мир не настане. Нас чекає хитке не

невизначено довге протистояння з РФ з можливими періодичними загостреннями – як локальними, так і без масштабними. Втім тримватиме воно переважно у латентних формах на лінії зіткнення та у вигляді нової версії безперервної гібридної війни.

Песимістичний сценарій розвитку Сосницької територіальної громади

Песимістичний сценарій розвитку територій формується за комплексу припущень, що відображає баланс зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи й залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни та її перехід у невизначено-заморожений стан, що не дозволяє сформувати стабільну основу для соціально-економічного розвитку громади.

При цьому до уваги беруться такі базові припущення.

Зовнішні припущення:

- країни-союзники продовжують надавати Україні помірну військово-технічну та економічну підтримку; при цьому США за адміністрації Трампа зберігає лише військові постачання на засадах кредиту або продажу, а економічної допомоги взагалі не буде; ЄС продовжує надавати кошти як для військового обладнання, так і для підтримки економіки, що дозволяє стримувати російську агресію що триває від подальшого поширення, однак недостатню для відновлення та розвитку зруйнованої економіки та інфраструктури країни, до того ж допомога скорочується;
- держава Україна формально виконує свої зобов'язання за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, переговори про вступ України до ЄС як країни-кандидата розпочинаються, але тривають вони невизначено довгий час без видимих результатів, кілька країн ЄС їх гальмує або ж відверто блокує;
- Збройні сили України успішно оволодівають стандартами НАТО у власній організації, переходять на нові види озброєння, однак зміни в систему публічного управління та адміністрування відбуваються повільно, що стає підставою для закидів зі сторони кількох країн НАТО щодо неможливості вступу України як із міркувань внутрішніх (високий рівень корумпованості), так і зовнішніх – побоювань стати учасниками війни з Росією;
- лінія зіткнення з рашистами на півночі та північному сході зберігається як латентний фронт, де діють ДРГ; зростає загроза обстрілів від російських дронів об'єктів критичної інфраструктури – через використання ординцями нових видів дронів; на сході та півні України надалі тривають бойові дії різної інтенсивності;
- у країні велика кількість ВПО, що вимагає їх інтеграції до соціально-економічного життя громад що приймають; велика кількість ветеранів що постійно збільшується, які потребують реабілітації та інтеграції до мирного життя;
- у відносних показниках відбувається поступове скорочення державних трансфертів (освітньої субвенції, дотації вирівнювання тощо) за поступового перекладання повноважень на органи місцевого самоврядування без належного їх ресурсного забезпечення (насамперед, у соціально-гуманітарній сфері); розпочинається виділення старшої школи в окремі освітні заклади та укрупнення існуючих шкіл із одночасною оптимізацією їхньої мережі;
- макроекономічна фінансова стабільність у державі підтримується завдяки фінансуванню дефіциту державного бюджету України зі сторони ЄС та МВФ, інших партнерів України, що становить значну частину її невійськової складової; це дозволяє втримувати відносно невисокі темпи інфляції;
- посилюється вплив зміни клімату, що чим далі, тим більше впливає насамперед, на аграрний сектор економіки;
- політичні тенденції у країнах-партнерах України під впливом тиску російської небезпеки розвиватимуться несприятливо для України – збільшуватиметься вплив

крайніх політичних сил, які готові пожертувати Українорю заради короточасного покращення економічної ситуації у власних країнах, інтерес громадян країн ЄС до війни в Україні зменшуватиметься, кількість країн-скептиків щодо України збільшуватиметься;

- економічні санкції Заходу проти Росії послабляться, а її можливості обходити їх посиляться;
- політика президента США Трампа щодо своїх союзників, посилення ізоляціонізму, а також нестійка цінова політика на енергетичному ринку призведуть до підвищення хаосу у світовій політиці, загострення низки традиційних протистоянь та відволікання уваги від України;
- податковий тиск на підприємців посилюється, а перевірки зі суб'єктів господарювання зі сторони державних органів відновлюються; прагнення держави до більшого наповнення державного та місцевих бюджетів призводить до збільшення тіньової частки економіки;
- навіть під час воєнного стану в країні розгортаються та проходять низка виборів–національних та місцевих; це призводить до частково втрати консолідованості української нації, відволікання сил на внутрішню політичну боротьбу, а отримані результати будуть ставитися під сумнів відразу кількома провідними політичними силами через складності проведення виборчої кампанії та забезпечення рівної участі для всіх громадян України;
- держава надалі прагне до централізації фінансів, що суттєво зменшить можливості фінансування органами місцевого самоврядування виконання своїх функцій;
- економіка України незначно зростає (від 3 до 5% на рік), водночас надолуження великого падіння 2022 р. розтягується на багато років, Україна залишається переважно бідною країною;
- анонсоване відновлення діяльності Державного фонду регіонального розвитку має декларативний характер, а нова процедура публічного інвестування стає гальмом для їхнього залучення; фінансування інших державних програм та фондів, спрямованих на розвиток території, крім поточних потреб відновлення, не відбувається.

Внутрішні припущення:

- демографічна криза на теренах громади посилюється, населення надалі скорочуватиметься як за рахунок від'ємного приросту населення, так і негативних показників трудової міграції;
- місцевий бізнес не вкладає кошти в розширення виробництва та його модернізацію, а іноземний не заходить із міркувань безпеки;
- на території громади перебуває значна кількість військових, які забезпечують захист території зі сторони кордону з рф;
- зростає досвід роботи з іноземними партнерами;
- підприємства аргарної сфери та переробної промисловості працюватимуть стабільно, зміна клімату скоріше їм допомагатиме; щоправда збільшуватиметься брак кадрів, а кількість господарюючих суб'єктів тяжітиме до зменшення;
- деяка віддаленість Сосницької громади від кордону з рф дозволяє в обмежених обсягах розвивати внутрішній туризм – для жителів Чернігівської області, переважно – з ближніх громад; однак у цілому галузь туризму та рекреації перебуває в коматозному стані;
- витрачання коштів бюджету на щоденні потреби громади не дозволяє добитися суттєвих внутрішніх зрушень щодо комфорту проживання на території – покращення в комунальній сфері, благоустрої, утепленні приміщень, впровадженні відновлювальних джерел енергії, розширенні централізованого водопостачання та водовідведення,

сортуванні та вивезенні сміття та ін.; з капітальних видатків пріоритет вкладання коштів – забезпечення безпеки жителів;

- видатки на утримання бюджетної сфери в абсолютних та відносних показниках поступово збільшуються, обсяги місцевих податків та зборів залишаються на низькому рівні, а державні трансферти до місцевого бюджету у відносних показниках зменшуються;
- частка тінізації бізнесу залишається стабільно високою;
- рівень податкової спроможності громади залишається низьким;
- зростають видатки селищного бюджету на заходи у сфері безпеки (зокрема, будівництво та ремонт укриттів, усунення наслідків обстрілів об'єктів критичної інфраструктури), забезпечення потреб військових, підтримку ВПО, соціальні виплати ветеранам та родинам загиблих тощо.

Результат імплементації песимістичного сценарію для Сосницької громади

Продовження війни надалі виснажуватиме матеріальні та людські ресурси України, в тому числі Сосницької громади. Наявна фінансова та військова допомога країн вільного світу дозволить стримувати просування загарбників (щонайменше, суттєво її уповільнити), зберігати відносну макроекономічну стабільність, стримувати інфляцію, навіть добитися незначного росту економіки. Однак вона недостатня для активного росту економіки, розв'язання соціальних проблем що збільшуються.

Наявні тенденції природного та міграційного руху населення, посилені впливом російсько-української війни, призведуть до скорочення населення Сосницької громади, зменшення його щільності, прискориться зростання частки мешканців та мешканок похилого віку, скоротиться кількість дітей молодшого віку, збільшиться диспропорція між чоловіками та жінками на користь останніх.

Рівень ділової активності в громаді та, відповідно, фіскальної віддачі території зменшиться. Надходження від провідних галузей економіки громади залишатимуться стабільними, але й не зростатимуть.

Місцеві підприємці й надалі будуть схильні приховувати від податкових органів частину своїх прибутків, а кількість зареєстрованих у громаді ФОПів стагнує.

Зміна клімату стимулюватиме малі сільськогосподарські господарства до експериментів із запровадженням нових культур.

Після спалаху інтересу донорів та української держави як до деокупованої території надалі їхня зацікавленість у Сосницькій громаді згасатиме, разом із тим – обсяги підтримки.

Через збільшення соціальних (в т.ч. допомога ветеранам, ВПО) та безпекових видатків, а також обмеження воєнного часу громаді доведеться відкласти переважну більшість інфраструктурних проєктів.

Покращується стан безпеки в закладах бюджетної сфери, насамперед, освіти (нові укриття), що дозволяє більшості навчань проводити очно; водночас на інших принципових змін у цій сфері не відбувається;

Водночас сфера адміністративних та соціальних послуг розвиватиметься успішніше – їх кількість та якість збільшуватиметься; обсяги надання комунальних послуг та їхня якість майже не зміняться.

Коливання цін на енергоносії, часті та довгі відключення електропостачання, зростання цін на основні групи товарів і послуг, зокрема – комунальні, транспорт посилять незадоволення жителів на тлі падіння їхньої купівельної спроможності. Водночас соціальні протести малоймовірні.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку Сосницької територіальної громади

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються сприятливіші зовнішні (глобальні, національні, регіональні) та внутрішні (їх громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості для зменшення зовнішніх загроз. Важливим фактором цього сценарію є ймовірність припинення активних бойових дій у 2026 р. (але не настання миру).

При цьому до уваги беруться такі базові припущення.

Зовнішні припущення:

- припинення вогню (на рівні окремого документу, протокольних домовленостей військових чи будь-якій іншій) заморожує лінію фронту, що склалася на той час, – з відносно незначними змінами, активні бойові дії завершуються; Росія припиняє масштабні спроби збільшити зону окупації та удари по українських містах й інфраструктурі; ЗСУ припиняє спроби контратакувати захоплені рашистами території; однак в цілому ситуація залишається нестабільною, на лінії безпосереднього зіткнення постійно відбуваються локальні сутички, що нагадують ситуацію в 2015 – на початку 2022 р. на сході України;
- Україна отримує від союзників гарантії безпеки, близькі, але не тотожні до ст. 5 НАТО, вони діятимуть у межах контрольованої Києвом території; до України заходить міжнародний військовий контингент, що зміцнює її безпеку; питання вступу до НАТО відкладається на невизначений термін, а вступ України ЄС прискорюється;
- серед країн-союзниць стверджується консенсусне сприйняття України як частини вільного світу; стереотипи про Росію як потенційно демократичну країну-партнера залишаються в минулому, вона сприймається як частина іншого, ворожого блоку авторитарних держав; новий світовий порядок що встановлюється на протистоянні демократичних та авторитарних держав є вкрай нестійким та вимагає значних капіталовкладень у військові ресурсів, мілітаризації суспільства в цілому;
- у ближчі роки зберігається значний рівень макроекономічної допомоги Україні (хоча й менший, ніж у 2022–2023 рр.); після проведення чергових президентських виборів у США в 2029 р. відновлюються їхня цивільна та військова допомога, але в значно зменшених обсягах та зі зміненими пріоритетами; при цьому військові поставки з США на платних засадах весь цей час триватимуть; ЄС надалі забезпечує фінансування більшої частини дефіциту державного бюджету України, що гарантує стабільність її фінансової системи та основні потреби соціально-гуманітарної сфери;
- розпочинається реалізація значних інфраструктурних проєктів, що зорієнтовані на інтеграцію України до європейського простору; також активізуються міжнародні програми підтримки розвитку підприємництва, аграрної сфери; водночас через невизначеність ситуації що зберігається значні іноземні приватні інвестиції не надходять;
- воєнний стан скасовується, поетапно відбуваються президентські, парламентські, місцеві вибори; в підсумку в Україні формується нова влада – патріотично спрямована та мілітаризована; вона отримує мандат народної довіри на проведення змін у державі, на її модернізацію;
- держава Україна ухвалює низку антикорупційних рішень, що спрямовані на реформування публічного управління та забезпечення сумісності з демократичними країнами; вносить конституційні зміни, що спрямовані на реформування системи публічного управління та адміністрування;
- для України як країни-кандидата поступово розширюється доступ до програм ЄС, що належать до прямого управління Європейською комісією; місцеві ради, інші юридичні суб'єкти розробляють, подають та реалізують свої перші проєкти за програмами ЄС;

- Україна успішно проводить переговори про вступ за 6-ма кластерами розширення ЄС та до 2034 р. набуває членство в ЄС;
- після припинення активних воєнних дій відбувається часткова та поступова демобілізація військовослужбовців ЗСУ, водночас армія залишається великою, тож мобілізація військовозобов'язаних триватиме;
- в країні ухвалюються та реалізуються масштабні програми допомоги ВПО, які передабчають їхню підтримку в набутті нового житла;
- держава йде на низку поступок щодо обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів та припиняє спроби їхнього скорочення, частина ПДФО (від МЧС, Національної поліції) повертається до громад;
- актуалізуються з врахуванням впливу війни державна та регіональні стратегії розвитку, відновлює свою діяльність оновлений та збільшений ДФРР, а до реформи публічних інвестицій вносяться зміни, що забезпечують більшу прозорість та меншу складність проходження процедури; розпочинається реалізація програм відновлення та розвитку територій – спільно з ЄС;
- триватимуть кліматичні зміни – потепління, що підвищить ризики лісових пожеж, водночас створить сприятливі умови для поширення на Сосничині досі не притаманних для неї південних сільськогосподарських культур;
- на світових ринках ціни на енергоносії та промислові товари дещо зменшуються, водночас зростають ціни на сільськогосподарські товари; Україні вдається втримати обсяги сільськогосподарського виробництва, налагодити систему внутрішньої сертифікації продукції, що збільшує їхню присутність українських товарів, зокрема – сільськогосподарських, на ринку ЄС та третіх країн;
- можливості морської торгівлі залишаються розблокованими, покращується логістика доставки вантажів покращується, економіка України в цілому та Чернігівської області зокрема демонструють суттєве стійке зростання – близько 5% та більше на рік;
- відновлюється цивільне авіаційне сполучення України зі світом, а залізничне та автомобільне значно покращується, зокрема будуються нові та відновлюються старі залізничні європейські колії до міст України, відкриваються нові автомобільні прикордонні переходи; відновлюється коротке залізничне сполучення з Правобережжям України – через Чорнобильську зону;
- стрімко поширюється практика надання державою та органами місцевого самоврядування послуг, насамперед – адміністративних, за допомогою інформаційних технологій, рівень відповідних знань, вмінь та навичок громадян зростає адекватними темпами;
- значно збільшується чисельність громадян інших країн, які хочуть побачити Україну та ближче познайомитися з її історико-культурною спадщиною, особливостями природи, зокрема, Полісся.

Внутрішні припущення:

- громаді вдається покращити свій кадровий потенціал та залучити молодих фахівців, у тому числі з числа молоді, в т.ч. студентів; вони починають системно працювати з новою процедурою залучення публічних інвестицій, з міжнародними донорами, в т.ч. – програмами прямого управління Європейської комісії;
- частова демобілізація ЗСУ призводить до повернення на батьківщину ветеранів російсько-української війни, що пом'якшує кадровий голод; водночас поява значної кількості ветеранів стає викликом для громади, тому вона розгоратє різнобічну діяльність з адаптації ветеранів до мирного життя та соціуму громади – до ветеранів;
- держава проводить капітальний ремонт доріг національного та регіонального значення, що проходять територію Сосницької громади – з огляду на їх стратегічну

роль у гарантуванні безпеки української півночі та забезпеченні внутрішньої логістики; однак дороги між селами покращуються лише частково;

- підвищення попиту на продукцію будівельної галузі призводить до збільшення виробництва лісу на теренах громади та потреб у видобутку річкового піску;
- зростаюча зацікавленість місцями, пов'язаними з О.Довженком, Десною стимулює розвиток туристично-рекреаційної галузі, а також – місцевих ремесел;
- селищній раді вдається налагодити системну підтримку мікробізнесу – насамперед, за рахунок допомоги в отриманні зовнішніх цільових коштів на розвиток підприємництва;
- громада активно розвиває співробітництво з громадами-сусідами для надання послуг що становлять спільний інтерес, інтенсифікується співробітництво Сосницької громади з громадами країн ЄС;
- селищна рада розробляє та ухвалює необхідні для її розвитку документи просторового планування, розробляє та постійно наповнює змістом власний геоінформаційний портал;
- селищній раді вдається перенаправити частину бюджетних коштів на користь проєктів, що сприяють місцевому розвитку (насамперед, на засадах співфінансування), відповідно зменшується частка видатків, що спрямовується на поточні потреби;
- громаді вдається залучити значні зовнішні ресурси для модернізації та розширення комунальних мереж, а також для будівництва та облаштування нового житла, що призначено для ВПО;
- мережа бюджетних установ оптимізується та надалі розвивається з огляду на охоплення, доступність та якість послуг що надаються, безпеку; провідні заклади модернізуються та повністю забезпечуються сучасними укриттями подвійного призначення;
- громада розпочинає системну роботу з запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії, насамперед, у бюджетній сфері, просуває ці технології серед жителів;
- зростає кількість об'єднань громадян за інтересами – насамперед, громадських організацій, а також їхня активність у підготовці та реалізації різноманітних проєктів, участь мешканців громади у її справах в цілому.

Результат імплементації стримано-оптимістичного сценарію для Сосницької громади

Вирішальну роль у протистоянні загрозам війни відіграватимуть такі сильні сторони громади, як: розвинутий аграрний сектор, відносно розвинуте мале підприємництво, здобутий селищною радою досвід управління територією за кризових умов, потенційна привабливість території для ВПО, працюючі промислові підприємства, значний туристично-рекреаційний потенціал, в т.ч. бренд О.Довженка.

У воєнний та перший післявоєнний час зберігатимуться несприятливі умови для розвитку економіки. Через невизначено довге збереження зовнішньої загрози зі сторони Росії значні приватні інвестиції (зокрема – іноземних) до економіки громади не надходитимуть, виключення становитиме місцевий та пов'язаний із місцевим бізнес. Водночас підвищення рівня безпеки (порівняно з попереднім періодом), часткова демобілізація ЗСУ, збільшення ВПО в громаді призведе до зростання кількості споживачів, отже – ємності ринку, дефіцит на ринку робочої сили дещо зменшиться. Збільшення пропозицій фахівців, насамперед, робітничих професій дозволить діючим підприємцям (передусім – місцевим) активізувати свій бізнес. Спостерігатиметься ріст у промисловості, лісовому господарстві, видобутку місцевих корисних копалин. Розвиватимуться туризм та рекреація, отже – сфера сервісу в цілому. Можлива поява нових галузей, пов'язаних із новітніми технологіями (вимагатиме залучення відповідних фахівців до громади).

Сільське господарство залишатиметься ключовою галуззю й розвиватиметься успішно – через збільшення попиту на зовнішніх ринках, диверсифікацію, а також нарощування виробництва за рахунок так званих нових культур – раніше характерних для півдня країни (позитивний результат зміни клімату).

Великим попитом користуватимуться послуги з реабілітації, зорієнтовані на ветеранів російсько-української війни – громада їх інтенсивно розвиватиме.

Логістичні можливості через загрозу з півночі надалі залишатимуться незадіяними, однак спостерігатиметься ріст внутрішніх перевезень, що дозволить частково (в незначних обсягах) активізувати традиційний транзитний потенціал громади.

За таких обставин головним інвестором для громади, що компенсує несприятливі економічні умови, стануть державні й міжнародні програми та фонди, що спрямовані на відновлення України, зокрема, програми Європейської комісії, ПРООН, реформований ДФРР. Цьому сприятиме розширення співробітництва з іншими громадами, в тому числі – міжнародне. Воно дозволить брати участь у масштабніших проєктах. Щоправда робота з міжнародними донорами, насамперед, програмами ЄС – це виклик для громади (як і для переважної більшості інших). Громада ніколи раніше не стикалася ні з чим подібним за складністю розробки, реалізації та звітності. Селищній раді вдасться залучити/підготувати фахівців, які працюватимуть із донорами системно та професійно.

Наведений стримано-оптимістичний сценарій – базовий для формулювання стратегічного бачення громади на стратегічну перспективу, він відображений у формулюваннях стратегічних та оперативних цілей розвитку Сосницької громади до 2027 р. (горизонт – 2034 р.).

Розділ 4. Стратегічне бачення розвитку громади

Стратегічне бачення – концентроване уявлення мешканцями та мешканками того, якою вони хочуть побачити свою громаду в майбутньому. Стратегічне бачення стисло відображає те, куди громада має прийти в результаті реалізації стратегії розвитку. Тобто воно окреслює узгоджене, всебічне та оптимістичне формування майбутнього територіальної громади, зокрема в економічній, соціальній, екологічній та інноваційній сферах, що є основою для визначення стратегічних та оперативних цілей.

Стратегічне бачення спирається, насамперед, на систему цінностей мешканців та мешканок громади та на домінуючі прагнення. Його серцевина – базові функції, які виконуватиме громада в регіоні, країні. У баченні також відображені риси впізнаваності громади, її унікальних особливостей як вираз локальної ідентичності.

Стратегічне бачення Сосницької громади сформульовано під час розробки першої стратегії її розвитку в 2018 р. за допомогою участі активних мешканців громади, які брали участь у засіданнях робочої групи, в кілька етапів. Насамперед, були обговорені дані соціально-економічного аналізу та результати анкетування жителів громади, представників бізнесу, також вивчення потреб бенефіціаріїв. Потім, для кращого розуміння стану справ та його конкретизації, учасникам засідання робочої групи було запропоновано визначити (на їхню думку) домінуючі бажання та прагнення мешканців громади. Надалі в той самий спосіб були ідентифіковані цінності, поширені серед мешканців громади. Зрештою, результати були узагальнені, тобто зведені до списку прагнень та списку цінностей.

В 2025 р. робоча група, яка працювала над розробкою стратегії розвитку, оновила раніше сформульоване бачення. При цьому попередній варіант був взятий за основу як такий, що себе виправдав, але його формулювання уточнені, враховані зміни, що відбулися у зв'язку з російсько-українською війною, набуттям Україною статусу країни-кандидата до ЄС. Для його уточнення формулювання стратегічного бачення були використані результати нового SWOT-аналізу. В підсумку текст бачення скоротився. Зрештою здобуто таким чином формулювання було оприлюднено на офіційних сторінках селищної ради в мережі Інтернет для обговорення та внесення пропозицій.

Стратегічне бачення Сосницької селищної територіальної громади

Сосницька громада – Довженків край, екологічно дружній, безпечний, привабливий для життя. Територія сталого розвитку з інноваційним агровиробництвом та переробкою, розвинутою сферою туристично-рекреаційних послуг, успішним малим підприємництвом. Соціально-відповідальна, творча та самодостатня спільнота рівних можливостей

Стратегічне бачення сформовано на спільних цінностях та прагненнях жителів громади у поєднанні з її наявними потенціалами та можливостями. Воно покликано сприяти об'єднанню територіальної громади навколо спільної ідеї (власне – розвитку територіальної спільноти, яка поєднана спільними інтересами та ризиками), спонукатиме їх до співпраці, взаємодопомоги. Та допоможе усвідомити – лише разом мешканці та мешканки громади зможуть покращити власне життя, знайти баланс між матеріальними та нематеріальними цінностями, поєднати мрії та механізм їхньої реалізації.

Розділ 5. Стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку територіальної громади

5.1. «Дерево цілей» Стратегії розвитку Сосницької територіальної громади

Взаємозв'язок й ієрархія стратегічних та оперативних цілей і завдань стратегії відображається як «дерево цілей» (матриця цілей).

Стратегічні цілі – стисле та конкретне формулювання бажаних результатів «цілеспрямованої» діяльності для досягнення стратегічного бачення за визначений період з оптимальним використанням часу та ресурсів. Вони «зашиті» в стратегічному баченні, тобто сформульовані з огляду на його основні складові. Стратегічні цілі мають бути досягнуті в результаті реалізації стратегії. Це те, чого громада прагне. Стратегічні цілі реалізуються через систему оперативних цілей.

Оперативні цілі – це сформульовані бажані конкретні позитивні результати, які необхідно досягти для реалізації певної стратегічної цілі. Те, чого треба досягти.

Структура стратегічних та оперативних цілей сформульована на основі процесу цілепокладання, тобто постановки цілей із різним терміном реалізації та вибору засобів для їхнього досягнення. При цьому оперативні цілі розумілися як такі, що показують як необхідно проводити зміни.

Для кожної оперативної цілі визначений перелік завдань, спрямованих на її досягнення. Завдання передбачають заздалегідь визначений результат їх виконання та мають на меті розв'язання конкретних проблем. Завданням притаманна висока ступінь конкретизації – це маленькі цілеспрямовані кроки для досягнення бачення.

В основі запропонованих цілей – результати, отримані завдяки SWOT-матриці, та аналізу виявлених проблем і потенціалів громади. Останні робоча група спробувала переформулювати на завдання. В процесі роботи з'ясувалося, що так можна зробити лише стосовно частини проблем та потенціалів. Інші або вимагали значно ширшого підходу (стали основою для оперативних цілей, або були проєктним ідеями (тож розглядалися вже на наступному етапі роботи над стратегією). Або ж виходили за межі повноважень ради, тому були зняті з обговорення.

Рисунок 5.1. «Піраміда» стратегії

Робоча група, спираючись на дані соціально-економічного аналізу, анкетування, SWOT-матриці, прийшла до висновку про існування трьох пріоритетних напрямів (економіка, згуртованість громади, привабливість території), відповідно – про доцільність формулювання трьох стратегічних цілей.

Оперативні цілі формувалися, переважно, за допомогою комбінування даних SWOT-матриці та виявлених завдань (тобто – не лише «зверху», але й, частково, «знизу» - в разі відповідності змісту цілепокладання). Оперативні цілі відображають тематичну спрямованість завдань стратегії. Формулювання оперативних цілей уточнювалися під час засідання робочої групи, за її результатами, а також підсумками збору проєктних ідей.

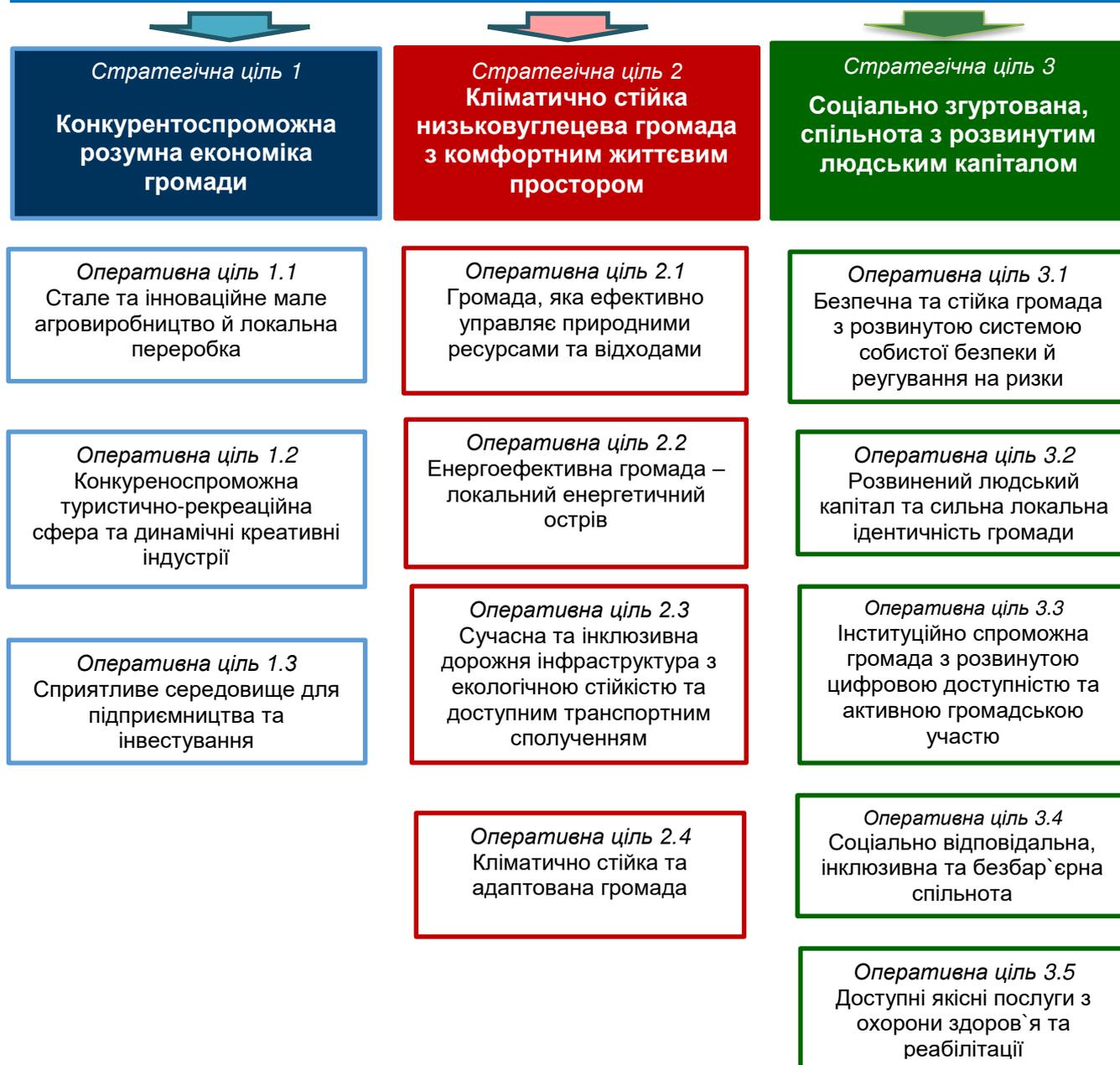
Під час формування «дерева цілей» також враховувалися положення та пріоритети стратегій вищого порядку – державної та регіональної, а також терміни їх реалізації. Це зроблено з метою синхронізації стратегічного планування Сосницької громади та стратегічного планування розвитку територій у державі в цілому. Важливий аспект – можливість отримання додаткових джерел фінансування з державного бюджету та міжнародної технічної допомоги. Зокрема, йдеться про програми, спрямовані на розвиток

сільських територій за несприятливих умов, природоохоронних територій (особливо ті, що належать до Смарагдової мережі).

У цілому йдеться про побудову «дерева цілей» за принципом «від загального до конкретного», коли розкриваємо зміст стратегічних цілей в оперативних, а зміст операційних цілей – у завданнях. Таким чином сума результатів у межах оперативної цілі означатиме її досягнення, сума результатів оперативних цілей у межах стратегічної – її виконання, а сума очікуваних результатів стратегічних цілей означатиме досягнення запланованого у стратегічному баченні. Структура стратегічних та оперативних цілей виглядає так:

Рисунок 5.2. Матриця цілей Сосницької селищної територіальної громади

Сосницька громада – Довженків край, екологічно дружній, безпечний, привабливий для життя. Територія сталого розвитку з інноваційним агровиробництвом та переробкою, розвинутою сферою туристично-рекреаційних послуг, успішним малим підприємництвом. Соціально-відповідальна, творча та самодостатня спільнота рівних можливостей

Таблиця 5.1 Взаємозв'язок та ієрархія стратегічних та оперативних цілей та завдань

Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади	
Оперативні цілі	Завдання
1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	1.1.1. Сприяти впровадженню сучасних аграрних технологій виробництва та збуту продукції а також цифрових рішень серед мікро- та малих товаровиробників
	1.1.2. Стимулювати виробництво екологічно чистих та органічних продуктів
	1.1.3. Стимулювати розвиток локальної переробки та коротких ланцюгів постачання
1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	1.2.1. Сприяти створенню нової та модернізації існуючої туристично-рекреаційної інфраструктури
	1.2.2. Розробити та впровадити нові туристичні продукти та маршрути
	1.2.3. Впровадити цифрові технології до туристично-рекреаційної сфери громади
	1.2.4. Створити платформи для спільної роботи митців, дизайнерів та підприємців
1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування	1.3.1. Створити комплекс містобудівної документації громади
	1.3.2. Створити інвестиційний портфель громади та забезпечити його промоцію
	1.3.3. Забезпечити підтримку мікро- та малого бізнесу, його інноваційних стартапів
	1.3.4. Розробити символіку та брендбук громади, забезпечити їх промоцію
Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором	
Оперативні цілі	Завдання
2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.1.1. Збільшити доступ населення до централізованого водопостачання та модернізувати систему водовідведення в громаді
	2.1.2. Створити систему роздільного збору, сортування та вивезення на переробку побутових відходів
	2.1.3. Стимулювати екологічну свідомість жителів громади та впроваджувати цифровий моніторинг природних ресурсів і відходів
	2.1.4. Сприяти сталому та відповідальному використанню природних ресурсів
2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	2.2.1. Збільшити локальну генерацію за рахунок відновлювальних джерел енергії
	2.2.2. Підвищити енергоефективність будівель та систем комунальної сфери
2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним	2.3.1. Забезпечити модернізацію доріг та вулиць із супутньою інфраструктурою на засадах інклюзії та екологічної стійкості
	2.3.2. Створити безпечні велосипедні та пішохідні

сполученням	маршрути
	2.3.3. Покращити доступність громадського транспорту та стимулювати його цифровізацію
2.4. Кліматично стійка та адаптована громада	2.4.1. Збільшення зелених зон та природних бар'єрів для захисту від екстремальних погодних явищ
	2.4.2. Сприяти відновленню екосистем та рекультивациї антропогенно змінених земель
	2.4.3. Покращити кліматичну обізнаність та готовність до змін клімату жителів громади
	2.4.4. Впровадити цифровий моніторинг кліматичних ризиків
Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом	
Оперативні цілі	Завдання
3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й реагування на ризики	3.1.1. Посилити спроможність системи цивільного захисту громади та реагування на надзвичайні ситуації, підтримки цивільного порядку та громадської безпеки
	3.1.2. Впровадити системи раннього попередження та інформування жителів про ризики й посилити спроможність громади до реагування на кризові ситуації
	3.1.3. Створити систему багатофункціональних безбар'єрних укриттів, що інтегровані у публічний простір громади
	3.1.4. Розширити та модернізувати мережу вуличного освітлення громади з урахуванням безпеки та енергоефективності
	3.1.5. Розвинути систему відеоспостереження громадського простору на теренах громади
	3.1.6. Запровадити комплексну систему запобігання безпритульності тварин
3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.2.1. Підвищити якість та доступність освіти на всіх рівнях, забезпечивши сучасні та безбар'єрні умови надання освітніх послуг
	3.2.2. Залучити жителів громади до розвитку навичок, що зорієнтовані на сучасні економічні, технологічні та соціальні виклики
	3.2.3. Підтримати культурні ініціативи, що зорієнтовані на розвиток місцевих традицій та локальної ідентичності
	3.2.4. Модернізувати інфраструктуру закладів культури, забезпечивши безбар'єрність, енергоефективність та сучасні технології
3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.3.1. Підвищити цифрову доступність публічних послуг та посилити інституційну спроможність селищної ради
	3.3.2. Розробити ГІС громади, запровадити інші інноваційні рішення для покращення управління територією
	3.3.3. Сприяти залученню громадськості до прийняття управлінських рішень та участі в їх реалізації
3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна	3.4.1. Покращити систему соціальних послуг та підтримки вразливих груп населення на засадах

та безбар'єрна спільнота	адресності та якості
	3.4.2. Забезпечити рівний доступ до публічних послуг та простору для всіх груп населення
	3.4.3. Впровадити принципи безбар'єрності у просторовому плануванні та публічній інфраструктурі громади відповідно до універсального дизайну
	3.4.4. Забезпечити умови для адаптації ветеранів російсько-української війни до мирного життя та підвищити обізнаність цивільного населення до їхніх потреб
	3.4.5. Організувати створення та облаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших вразливих груп населення
3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації	3.5.1. Посилити кадрову спроможність системи охорони здоров'я громади та створити умови для залучення медичних працівників
	3.5.2. Модернізувати інфраструктуру закладів охорони здоров'я з врахуванням доступності та впровадити цифрові рішення для посилення її спроможності
	3.5.3. Розвинути систему реабілітаційних послуг у громаді
	3.5.4. Розвинути профілактику захворювань та зміцнення громадського здоров'я
	3.5.5. Сприяти зміцненню здоров'я населення громади через розвиток та ефективне використання спортивної інфраструктури

Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади

Мета стратегічної цілі 1 – підвищення конкурентоспроможності економіки Сосницької громади за умов російсько-української війни та у перші післявоєнні роки. Відповідно – збільшення зайнятості населення, зростання податкових та неподаткових надходжень до селищного бюджету від економічної активності, насамперед, місцевих жителів – шляхом використання наявного потенціалу та конкурентних переваг громади. Наголос робиться саме внутрішніх інвесторах, адже значних сподівань на зацікавленість бізнесу ззовні з огляду на безпекову ситуацію немає.

Тим не менше діяльність що передбачається стратегічною ціллю, покликана покращити інвестиційний клімат в цілому. Зрештою, зацікавленість бізнесу в розвитку – це завжди співвідношення між можливими прибутками та ступенем ризику. Громада вважає, що останні можна дещо зменшити через різні механізми державно-приватного партнерства. Він здатен протидіяти несприятливим зовнішнім умовам на відстані в кілька десят кілометрів від кордону з РФ.

При цьому застосовуватиметься базовий принцип політики ЄС у сфері розвитку малого і середнього підприємництва «Спочатку думай про мале» (Think Small First). Для громади це означає, що підтримуватимуться такі ключові напрямки – малі сільськогосподарські підприємства та незареєстровані офіційно домогосподарства, які теж працюють на ринок; сільгосппереробка з орієнтацією на виробництво крафтової та органічної продукції; локальні торгівельні бренди; локальні сервіси, в насамперед – туристичні. Також стимулюватиметься поширення послуг ІТ-сфери. З огляду на відомість громади як батьківщини Олександра Довженка, тісного зв'язку Сосниччини з іншими знаними постатями та подями, значний відпочинковий потенціал Придесення в сфері сервісу особлива увага приділятиметься розвитку туристично-рекреаційного комплексу. Цільова аудиторія – громадяни України середнього достатку, які б хотіли отримати звичний для них рівень сервісу на відносно невеликій відстані від дому (2 – 3 години) за менші гроші, ніж за

кордоном. З огляду на проживання в місцевості, що в будь-якому разі наближена до країни-агресора вплив цього фактору на території Сосницької громади їх не відлякуватиме. Зрештою це дозволить зробити економіку громади більш різноманітною, отже – стійкою

При цьому враховуватимуться засади сталого розвитку, отже – дбайливе, ощадливе для довкілля використання природних ресурсів у випадку виробництва, безбар'єрності – в випадку розвитку сервісів.

Для досягнення стратегічної цілі робитимуться наголоси на впровадженні інновацій до традиційної діяльності (як в аграрному секторі, так і промисловому), активізації досі стагнующих, але перспективних сфер (туризм). Громада впорядкує свою містобудівну документацію, без якої важко розраховувати на розвиток території, проведе промоційні кампанії щодо своїх можливостей, а перед тим розробить власну символіку, що сприятиме збільшенню її маркетингової впізнаваності серед інших територіальних громад.

Ціль відповідає відразу кільком політикам ЄС, а саме:

EU Cohesion Policy (Політика згуртованості ЄС), що передбачає розвиток місцевої економіки, підтримку малого бізнесу, цифрову та інноваційні трансформації;

EU Industrial Strategy (Оновлена промислова стратегія ЄС), що спрямована на підвищення конкурентоспроможності економіки, підтримку інновацій, малого бізнесу, місцевих ланцюгів доданої вартості; розвиток смарт-спеціалізацій;

European Green Deal (у частині економіки), йдеться про ресурсоефективність економіку, що ґрунтується на замкнутих циклах, зелені інновації та робочі місця;

Smart Specialisation Strategy – частково, в частині концентрації на локальних економічних перевагах та розвитку інновацій на основі територіального потенціалу.

Оперативна ціль 1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка

Мета оперативної цілі – створення умов для розвитку мікро- та малого агровиробництва, а також переробки з орієнтацією на зростання доданої вартості, зайнятості та самодостатності громади.

На території громади діють кілька потужних сільгоспприємств, але переважна більшість – малі, в випадку незареєстрованих як суб'єкти господарювання (домогосподарства) – мікро. Якщо перші – сфера крупнотоварного виробництва, яке самостійно модернізується, вивчає та використовує ринкову кон'юктуру, то щодо других ситуація інша. Це сфера переважно традиційного ведення сільськогосподарства – агротехніки, сільськогосподарських культур, зберігання, збуту продукції. Причому майже не адаптована до зміни клімату. За умов що швидко змінюються – такий стан справ обертається недоотриманням прибутків, що негативно впливає на купівельну спроможність населення, отже, на розвиток громади в цілому. Тому ціль спрямована на допомогу в оволодінні ними новими технологіями агровиробництва – через навчання, дорадництво, просування кращих практик виробництва та організації. Складові цілі – підтримка органічного та крафтового виробництва як таких, що притаманні мікро- та малому сільгоспвиробництву, а також стимулювання місцевої переробки у будь-яких формах та обсягах.

Таблиця 5.2 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.1.1. Сприяти впровадженню сучасних аграрних технологій виробництва та збуту продукції а також цифрових рішень серед мікро- та малих товаровиробників	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Сприяння впровадженню точного землеробства, сучасної малої агротехніки, систем зрошення, ресурсозберігаючих технологій для мікро- та малих господарств ▪ Сприяння розвитку тепличного господарства
1.1.2. Стимулювати виробництво екологічно чистих, органічних та	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Сприяння в переході до органічних технологій вирощування, вирощування нішевих культур, а

крафтових продуктів	<p>також культур, поява яких стала можливою завдяки кліматичним змінам</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Підтримка розвитку малих ферм, пасовищного утримання, виробництва екологічно чистої молочної, м'ясної, медової та іншої сільськогосподарської продукції продукції
1.1.3. Стимулювати розвиток локальної переробки та коротких ланцюгів постачання	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Просування створення міні-цехів із переробки молока, м'яса, овочів, фруктів, ягід; виробництва продуктів з доданою вартістю ▪ Сприяння поширенню коротких ланцюгів продажів «виробник-споживач», кооперації виробників для збуту продукції ▪ Сприяння формуванню локальних брендів, просування продукції Сосницької громади, екомаркування ▪ Сприяння в організації участі представників мікр- та малих агровиробників у тематичних конференціях, форумах, відвіданні ярмарків, виставок тощо для знайомства з кращими практиками оптимізації виробничих та маркетингових процесів, зокрема застосування цифровізації й автоматизації

Очікувані результати:

- Малі фермери та домогосподарства громади отримали необхідні інформаційно-консультативні послуги та застосовують низку нових аграрних технологій
- Збільшено кількість домогосподарств, що використовують теплиці
- Виробництво нішових та екологічних продуктів на території громади зросло
- Мікро та малі господарства вирощують культури, поява яких стала можливою завдяки кліматичним змінам
- Збільшено обсяги локальної переробки молока, м'яса, овочів, фруктів, ягід та ін. аграрної продукції
- Створені та працюють об'єднання сільгосповиробників зі збіту їхньої продукції
- Сформовано реєстр локальних виробників, що використовують бренд громади або/та екомаркування
- Представники домогосподарств, малих фермерів громади взяли участь у низці конференцій, форумів, ярмарків, виставок, де представлялися кращі практики оптимізації виробничих процесів, зокрема застосування цифровізації та автоматизації

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Частка мікро та малих домогосподарств, які використовують нові аграрні технології
- Кількість домогосподарств, які використовують теплиці
- Обсяг залучених сільгосповиробниками грантів завдяки інформаційно-консультативному супроводу (в тис. грн.)
- Обсяги (в тис. грн./т) виробництва нішових та екологічних продуктів
- Частка мікро- та малих домогосподарств, які вирощують культури, поява яких стала можливою завдяки кліматичним змінам
- Обсяги локальної переробки молока, м'яса, овочів, фруктів, ягід та ін. аграрної продукції (в тис. грн./т)
- Наявність об'єднань сільгосповиробників зі збіту їхньої продукції
- Кількість представників малих фермарів та домогосподарств громади, які взяли участь у тематичних конференціях, форумах, ярмарках, виставках, тощо та ознайомилися з кращими практиками оптимізації виробничих процесів протягом року

Оперативна ціль 1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії

Мета оперативної цілі – сприяння розвитку туристично-рекреаційної сфери та креативних індустрій як драйверів місцевого економічного зростання, диверсифікації доходів населення.

Навколишні природа та історико-культурна спадщина Сосниччини – хороша основа для розвитку туризму та відпочинку на її теренах. Громада міцно пов'язана з брендом Олександра Довженка та зачарованої Десни, впізнаваність завдяки ним – відчутна перевага серед інших громад. Є інші знаменні постаті, об'єкти, місцевості. Водночас значних потоків туристів та відпочивальників навіть в умовно довоєнний період не спостерігалось. Причина – морально (частково – й фізично) експозиції місцевих музеїв, часом незадовільний стан пам'яток історико-культурної спадщини, рівень та обсяги послуг не відповідають очікуванням середнього за статками споживача. Як наслідок громада в дуже незначному ступені використовує зазначений потенціал. Реалізація цілі покликана змінити ситуацію – за допомогою модернізації інфраструктури, впровадження нових туристичних продуктів, цифровізації сфери, а також активізації креативних індустрій, їхнього залучення до туристично-рекреаційної сфери.

Таблиця 5.3 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.2.1. Сприяти створенню нової та модернізації існуючої туристично-рекреаційної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Облаштування рекреаційних зон на узбережжі річки Десна, інших локаціях; ▪ Реставрація, реабілітація, адаптація та реконструкція втрачених об'єктів історико-культурної спадщини з врахуванням їхньої інтерактивності та залученості відвідувачів ▪ Сприяння створенню сервісної туристично-рекреаційної інфраструктури (кемпінги, туристична навігація)
1.2.2. Розробити та впровадити нові туристичні продукти та маршрути	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Формування екологічних, гастрономічних та культурно-пізнавальних маршрутів, в т.ч. велосипедних ▪ Підтримка подієвого туризму ▪ Відтворення елементів нематеріальної історико-культурної спадщини, їх популяризація та інтерпретація ▪ Сприяння інтеграції локальних виробників та крафтового бізнесу в туристичні ланцюги доданої вартості ▪ Просування розвитку водного туризму по Десна
1.2.3. Впровадити цифрові технології до туристично-рекреаційної сфери громади	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розробка та впровадження мобільних застосунків ▪ Впровадження QR-навігації на туристичних та музейних об'єктах ▪ Цифровізація музейних та архівних фондів ▪ Наповнення змістом та поширення інформації про туристично-рекреаційні принади громади за допомогою геоінформаційної системи, розробка інтерактивних карт маршрутів
1.2.4. Створити платформи для спільної роботи митців, дизайнерів та підприємців	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Облаштування молодіжного креативного хабу, інших креативних хабів та коворкінг-просторів у населених пунктах громади ▪ Підтримка локальних брендів, народних

промислів та ремесел

- Підтримка стартапів у сфері дизайну та креативних послуг

Очікувані результати:

- Рекреаційні зони на узбережжі Десни та інших локаціях облаштовані
- Збільшено кількість об'єктів історико-культурної спадщини, які є інтерактивними та приваблюють відвідувачів
- Розширено мережу сучасних осередків сервісної туристично-рекреаційної інфраструктури
- Збільшено кількість туристичних маршрутів на теренах громади
- Створена та облаштована базова велосипедна інфраструктура, інтегрована до природних об'єктів та історико-культурної спадщини, а необхідні сервіси запроваджені
- Збільшено кількість учасників подієвих заходів
- Елементи нематеріальної історико-культурної спадщини збережені та актуалізовані
- Створено та поширено презентаційну книгу з історії та культури Сосниччини
- Створені та впроваджені туристичні продукти з локальною складовою (гастрономією, сувенірами, ремеслами), що інтегровані в ланцюги доданої вартості.
- Запроваджені туристичні водні продукти (сплави, екскурсії, байдаркові та ін. маршрути), а їх інфраструктура облаштована
- Мобільні застосунки з туристичною інформацією про громаду створені та застосовуються
- Впроваджено QR навігацію для об'єктів туристично-рекреаційної сфери громади
- Музейні та архівні фонди на території громади оцифровані
- Розроблено інтерактивну туристичну карту Сосниччини
- Створена доступна креативна інфраструктура громади як осередків інновацій та співпраці
- Ідентифіковані, підтримані та промотовані локальні бренди, промисли та ремісники
- Підтримані стартапи у сфері дизайну та креативних послуг, що вийшли на ринок із конкурентоспроможними продуктами та послугами.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість облаштованих рекреаційних зон на теренах громади
- Частка об'єктів історико-культурної спадщини, які є інтерактивними
- Кількість відвідувачів громади, які скористалися послугами її сервісної туристично-рекреаційної інфраструктури протягом року
- Протяжність (в км) помаркованих туристичних маршрутів
- Кількість учасників велосипедних турів протягом року
- Кількість учасників подієвих заходів протягом року
- Кількість розроблених та впроваджених туристичних продуктів з локальною складовою (гастрономія, сувеніри, ремесла)
- Наявність інфраструктур для розвитку туристичних водних продуктів
- Кількість елементів нематеріальної історико-культурної спадщини, що внесені до відповідних переліків – національного та обласного
- Наявність впроваджених мобільних застосунків із інформацією про туристично-рекреаційну сферу громади
- Частка об'єктів об'єктів туристично-рекреаційної сфери громади, на яких впроваджена QR навігацію

- Частка музейних та архівних фондів, що оцифрована
- Наявність інтерактивної туристичної карти Сосниччини
- Частка населених пунктів громади, охоплена креативною інфраструктурою
- Обсяг фінансової або ресурсної підтримки, що надана локальним брендам та ремісникам (в тис. грн.)
- Кількість стартапів у сфері дизайну та креативних послуг, що отримали підтримку.

Оперативна ціль 1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування

Мета цілі – створення прогнозованого, відриного та зручного для бізнесу й інвесторів середовища за допомогою розвитку інституційної спроможності, якісної інфраструктури, сервісної підтримки підприємництва та ефективного використання наявних ресурсів.

За рахунок податкових надходжень від підприємців формується значна частка доходів громади, що опосередковано свідчить про доволі високий рівень його розвитку. Водночас громаді приматаманно домінування «сірої» економічної активності, що призводить до значних втрат бюджету. З огляд на відносну близькість території громади до рф очіування на значні зовнішні інвестиції мінімальні. За таких обставин чи не єдине надійне джерело інвестування до економіки громади – це її жителі. Звідси необхідність стимулювання їхньої економічної активності та виходу з «сірою» зону на прозору. Зрештою, поживавлення місцевої економіки – це сигнал й для потенційних зовнішніх інвесторів: тут варто розввати бізнес, навіть за умов підвищених безпекових ризиків. Аби такі позитивні зміни стали можливими ціл передбачає створення комплексу містобудівної документації, розробку інвестиційного портфелю, підтримку мікро- та малих бізнесів, насамперед, інноваційного характеру. З огляду на необхідність маркетингу території передбачається й розробка нині відсутньої офіційної символіки громади, візуального образу територіальної спільноти.

Таблиця 5.4 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.3.1. Створити комплексу містобудівної документації громади	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розроблення комплексного плану просторового розвитку території громади ▪ Розробка генеральних плани населених пунктів громади ▪ Розроблення історико-архітектурного опорного плану Сосниці (ІАОП) ▪ Розробка детального планування територій (ДПТ) для інвестиційних потреб ▪ Цифровізація містобудівної документації громади ▪ Створення цифрової системи обліку земельних ресурсів, в т.ч. щодо деградованих земель, природоохоронних територій та об'єктів громади – ПЗФ, Смарагдової мережі, інших
1.3.2. Створити інвестиційний портфель громади та забезпечити його промоцію	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ідентифікація, підготовка та промоція інвестиційних пропозицій і земельних ділянок громади ▪ Розробка інвестиційних паспортів та профілів ▪ Участь у національних та міжнародних інвестиційних заходах ▪ Формування та впровадження системи муніципального маркетингу громади
1.3.3. Забезпечити підтримку мікро- та малого бізнесу, його	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення системи підтримки мікро- та малого бізнесу, що включає гранти, консультації та

інноваційних стартапів	<p>навчальні програми</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Організація та проведення конкурсів бізнес-ідей, що спрямовані на розвиток несільськогосподарської діяльності в селах ▪ Створення та обладнання локальних торговельних платформ
1.3.4. Розробити символіку та брендбук громади, забезпечити їх промоцію	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розробка брендбуку громади, її візуальної ідентифікації ▪ Виготовлення стилізованої відповідно до візуального стилю громади продукції ▪ Розробка та впровадження системи брендваних вказівників

Очікувані результати:

- Розроблено комплексний план просторового розвитку громади
- Розроблено генеральні плани населених пунктів громади
- Розроблено історико-архітектурний опорний план Сосниці
- Розроблені детальні плани територій
- Оцифрована та впроваджена електронна система містобудівної документації громади
- Створена інтегрована цифрова база даних земельних ділянок громади з геопросторовою прив'язкою
- Розроблено та поширено інвестиційний паспорт громади
- Представники громади взяли участь у роботі інвестиційних заходів
- Маркетингова стратегія громади розроблена та запроваджена
- Створено структуровану систему підтримки мікро та малого бізнесу, що включає кілька інструментів
- Створено та обладнано низку екологічних ринків, інших локальних торговельних платформ
- Підприємницька активність у селах збільшилася, насамперед, в неаграрній сфері
- Концепція та складові брендбуку громади розроблені
- Розпочато вироблення стилізованої відповідно до візуального стилю громади продукції
- Створено та розгорнуто систему брендваних показників до природних об'єктів та історико-культурної спадщини

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Наявність комплексного плану просторового розвитку громади
- Кількість розроблених генеральних планів населених пунктів громади
- Наявність історико-архітектурного опорного плану Сосниці
- Кількість розроблених детальних планів територій
- Частка містобудівної документації, що оцифрована (%)
- Частка земельних ділянок (%), що внесені до інтегрованої бази даних
- Наявність оприлюдненого інвестиційного паспорта громади
- Кількість реалізованих інвестиційних проєктів у громаді
- Наявність маркетингової стратегії громади
- Кількість інструментів підтримки бізнесу, що впроваджено
- Кількість локальних торговельних платформ що працюють
- Кількість новостворених неаграрних підприємств у селах

- Наявність повного брендбуку громади з ключовими складовими (логотип, слоган, кольори, шрифти)
- Кількість одиниць видів стилізованої відповідно до візуального стилю громади продукції
- Кількість об'єктів, що охоплені системою брендіваних показників

Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором

Мета стратегічної цілі 2 – забезпечити умови для довгострокового сталого розвитку громади за допомогою адаптації життя та діяльності до змін клімату, а також – скорочення викидів до атмосфери та створення безпечнішого, екологічнішого, комфортного середовища для людини.

Зазначена ціль є відповіддю на виклики, що пов'язані зі зміною клімату, погіршення стану довкілля внаслідок антропогенного засмічення: засміченням твердими побутовими відходами, збільшення шкідливих викидів до атмосфери, що пов'язано переважно великим споживанням енергоресурсів, скидання неочищених або ж погано очищених стоків та ін. Відсутність системної політики адаптації до змін клімату підвищують вразливість громади, особливо її природного середовища та провідного аграрного сектору, опосередковано – переробки. А згадані тенденції до засмічення території суперечать оголошеному громадою прагненню стати екологічною, туристично-привабливою, отже мають бути змінені.

Стратегічна ціль базується на розумінні того, що в основі вибору людини місця проживання не лише матеріальні статки, але низка інших факторів, першочергове місце серед яких належить довкіллю – чисті вода, повітря, територія. А також суміжні складові комфорту – хороші дороги та транспортне сполучення, благоустрій, сучасні громадські простори. Якісне середовище проживання безпосередньо впливає на демографічну стійкість громади, розвиток людського капіталу та місцевої економіки.

В Сосницькій громаді зазначені складові є, причому домінанта привабливості – річка Десна з її малими притоками та значні лісовкриті площі. З огляду на критичну демографічну ситуацію громада сподівається, що за допомогою реалізації стратегічної цілі вдасться привернути увагу потенційних трудових переселенців, насамперед, ВПО, до Сосниччини як до привабливого місця для постійного проживання.

Реалізація цілі цілі відповідає вимогам таких європейських політик:

European Green Deal (Європейський зелений курс), що, зокрема, передбачає скорочення викидів парникових газів, інтеграцію кліматичних рішень увсі рівні політик;

EU Climate Law (Закон ЄС про клімат) містить зобов'язання ЄС щодо досягнення кліматичної нейтральності до 2050 р., також – щодо системної кліматичної політики на всіх рівнях;

EU Strategy on Adaptation to Climate Change (Стратегія ЄС щодо адаптації до зміни клімату), що передбачає підвищення кліматичної стійкості території, адаптацію інфраструктури просторового планування та послуг до кліматичних ризиків.

Крім того, є пряме концептуальне співпадіння стратегічної цілі що розглядається з другою ціллю EU Cohesion Policy (Політика згуртованості ЄС), що передбачає енергоефективність, розвиток відновлювальних джерел енергії, адаптацію до змін клімату, покращення якості довкілля та міського простору.

Також у частині комфортного, естетичного та інклюзивного життєвого простору є співпадіння з політикою ЄС New European Bauhaus (Новий європейський Баухаус).

Оперативна ціль 2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами

Мета цієї оперативної цілі – формування екологічно безпечної та кліматично стійкої системи управління ресурсами та відходами в громаді.

Сосницька громада належить до однієї з найкраще забезпечених водними ресурсами громад в Україні. Водночас у такому випадку йдеться, насамперед, про поверхневі води, а ситуація з питною водою інша – майже вся сільська місцевість не має доступу до централізованого водопостачання, а наявні (колодязі, малі приватні свердловини) слабо контрольовані щодо якості. Це створює додаткові загрози для здоров'я жителів. Ускладнює ситуацію повна відсутність очищення стічних вод у селах громади та обмежені обсяги очищення в Сосниці, до того ж доволі примітивного. Іншими словами, стоки потрапляють до ґрунтових вод, звідки значна частка населення бере питну воду. Наслідок – поширення хвороб, погіршення здоров'я. Цьому ж сприяє й засміченість території твердими побутовими відходами, знову ж таки – насамперед у сільській місцевості. Реалізація оперативної цілі покликана розв'язати цю проблему за допомогою збільшення мереж водогонів та водовідведення, реконструкції очисних споруд, побудови системи роздільного збору та централізованого вивезення сміття на переробку. Ці зміни супроводжуватимуться інформаційними кампаніями, спрямованими на зміну споживацького ставлення значної частки жителів до довкілля. З огляду на збільшення попиту на будівельні матеріали, що очікується, та необхідність мінімізації шкоди для довкілля оперативна ціль також передбачає сприяння сталому використанню місцевих корисних копалин.

Таблиця 5.5 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.1.1. Збільшити доступ населення до централізованого водопостачання та модернізувати систему водовідведення	<ul style="list-style-type: none"> • Будівництво нових водопровідних мереж • Реконструкція наявних водопровідних мереж та станцій водопідготовки • Встановлення підключень до водопостачання для віддалених або малодоступних територій • Будівництво та облаштування свердловин для забезпечення населення питною водою • Встановлення сучасних систем очищення та знезараження води • Модернізація та автоматизація систем водовідведення та каналізаційних мереж • Модернізація очисних споруд із впровадженням енергоефективних та екологічно безпечних технологій
2.1.2. Створити систему роздільного збору, сортування та вивезення на переробку побутових відходів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розробка місцевого плану управління відходами ▪ Закупівля та модернізація спеціалізованого транспорту для роздільного вивезення (видалення) побутових відходів ▪ Встановлення контейнерів для роздільного збору відходів та облаштування контейнерних майдаників ▪ Створення пунктів прийому вторинної сировини ▪ Реконструкція місць видалення відходів (МВВ) ▪ Створення сортувальної станції побутових відходів ▪ Впровадження цифрових систем обліку та контролю потоків відходів ▪ Впровадження локальних рішень із компостування органічних відходів
2.1.3. Стимулювати екологічну свідомість жителів та впроваджувати цифровий моніторинг ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Інформаційно-просвітницькі проєкти з формування культури жителів щодо роздільного збору та вивезення побутових

	<p>відходів</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Впровадження проєктів з екологічної освіти для дітей та підлітків у школах та позашкільних освітніх закладах, просування відповідального споживання ▪ Створення цифрових платформ та дашбордів для обліку споживання ресурсів ▪ Розробка цифрових двійників (twin-моделей) інфраструктури громади ▪ Створення простору для реалізації науково-освітніх проєктів для дітей та молоді
2.1.4. Сприяти сталому та відповідальному використанню місцевих природних ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Сприяння проведенню геологічних досліджень ▪ Сприяння розвитку локальних виробництв на основі місцевої сировини з екологічно безпечними технологіями ▪ Трансформація колишніх видобувних територій у рекреаційні, природоохоронні або індустріальні зони ▪ Запобігання евтрофікації водойм

Очікувані результати:

- Збудовані та введені до експлуатації нові водопровідні мережі
- Існуючі водопровідні мережі громади реконструйовані з використанням безпечних для здоров'я матеріалів
- Підвищено доступність централізованого водопостачання для мешканців віддалених та малодоступних територій
- Жителі громади забезпечене доступом до якісної та безпечної питної води через нові свердловини
- Населення громади забезпечене доступом до безпечної питної води завдяки встановленим та введеним до експлуатації сучасним системам очищення й знезараження
- Системи водовідведення та каналізаційні мережі громади модернізовані, автоматизовані та забезпечують ефективне, безпечне та надійне водовідведення
- Очисні споруди громади модернізовані та забезпечують ефективне, енергоефективне й екологічно безпечне очищення стічних вод
- Громада розробила та запровадила місцевий план управління відходами
- Громада забезпечена спеціалізованим та модернізованим транспортом для ефективного й безпечного роздільного збору та вивезення побутових відходів
- Створено мережу контейнерних майданчиків для роздільного збору побутових відходів
- Створені та працюють пункти прийому вторинної сировини
- Створена та працює сортувальна станція побутових відходів
- Громада оснащена цифровими системами обліку та контролю потоків відходів, що забезпечують прозоре, ефективне та плановане управління системою поводження з побутових відходів
- Органічні відходи громади переробляються на локальному рівні, забезпечуючи виробництво компосту, зменшення обсягів побутових відходів та покращення екологічної ситуації
- Мешканці та мешканки громади підвищили свою обізнаність та сформували культуру роздільного збору й видалення побутових відходів

- Діти та підлітки підвищили обізнаність та набули практичних навичок відповідального споживання й екологічної поведінки, що сприяє формуванню стійкої екологічної культури в громаді
- Впроваджено цифрові платформи та дашборди для обліку ресурсів, що забезпечують прозоре, ефективне управління та планування споживання води, енергії та інших ресурсів
- Створено цифрові двійники ключових об'єктів інфраструктури, що дозволяють проводити симуляції кризових ситуацій, оцінювати ризики та покращувати стійкість систем
- Створено або обладнано фізичний та/або цифровий простір для науково-освітніх проєктів
- Отримані достовірні геологічні дані, що забезпечують ефективне, сталий і безпечний розвиток використання місцевих корисних копалин та планування території
- Колишні видобувні території трансформовано у рекреаційні, природоохоронні та індустріальні зони, що забезпечує відновлення земель, покращення екології та розвиток громади

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Протяжність (км) введених до експлуатації нових водопровідних мереж
- Протяжність реконструйованих із використанням нових безпечних матеріалів водопровідних мереж
- Частка (%) населення віддалених або малодоступних територій, підключених до централізованого водопостачання
- Частка (%) жителів, які отримують питну воду з нових свердловин
- Середньодобовий обсяг води (куб. м/добу), що очищена сучасними системами
- Протяжність (км) модернізованих або автоматизованих каналізаційних мереж
- Зменшення концентрації шкідливих речовин у стічних водах (% порівняно з базовим рівнем)
- Наявність ухваленого селищною радою місцевого плану управління відходами Сосницької громади
- Кількість нових або модернізованих транспортних одиниць для роздільного збору побутових відходів
- Частка населення громади, яке забезпечено доступом до контейнерних майданчиків (%)
- Кількість працюючих пунктів прийому вторинної сировини
- Наявність сортувальної станції побутових відходів
- Частка території громади, що охоплена цифровим моніторингом відходів
- Частка домогосподарств, які беруть участь у локальному компостуванні (%)
- Частка жителів, які дотримуються правил роздільного збору порівняно з базовим рівнем (%)
- Кількість ініціатив, створених учнями або підлітками, спрямованих на зменшення відходів або відповідальне споживання
- Кількість категорій ресурсів, для яких ведеться цифровий облік
- Частка (%) ключових об'єктів та систем громади, що моделюються у цифровому вигляді
- Наявність фізичного та/або цифрового простору для науково-освітніх проєктів
- Наявність детальних звітів та картографічних матеріалів геологічних досліджень
- Площа (га) колишніх видобувних територій, що трансформовані

Оперативна ціль 2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів

Мета оперативної цілі – сприяти переходу громади до кліматично нейтральної, енергоефективної й децентралізованої енергосистеми на основі місцевих ресурсів та відновлюваних джерел енергії.

На тепер в Сосницькій громаді розроблено та ухвалено низку засадничих документів, що дозволяють системно проводити політику з енергозбереження та запровадження генерації на основі відновлювальних джерел енергії. Водночас відповідні заходи запроваджені локально. Це дозволило дещо покращити ситуацію з енергоспоживанням та енергетичною автономністю комунальних організацій, але принципів ситуації не змінило. Між тим ця проблема має кілька вимірів. Екологічна – зниження споживання енергоносіви означатиме зменшення викидів CO₂ до атмосфери, оте – й парникових газів, які прискорюють потепління. Бюджетна – зменшення споживання енергоносіви призведе до економії бюджетних коштів. Безпекова – збільшення власної генерації за допомогою відновлювальних джерел означатиме більше енергетичну стійкість громади за наявних та очікуваних безпечових загроз. Тому ціль передбачає завдання, що спрямовані одночасно як на більш ефективно витрачання енергоносіви, так і на збільшення генерації на теренах громади.

Таблиця 5.6 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.2.1. Збільшити локальну генерацію за рахунок відновлювальних джерел енергії	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Встановлення сонячних панелей на комунальних та інших будівлях із наступною інтеграцією до локальних енергетичних мереж ▪ Сприяння створенню сонячних електростанцій на вільних або деградованих землях ▪ Впровадження комбінованих рішень «сонце + вітер» для підвищення надійності генерації ▪ Використання органічних відходів громади для виробництва електро- та теплової енергії на біогазових станціях із впровадженням когенеративних технологій ▪ Впровадження теплових pomp як компоненту локальної генерації та/або комбінованих систем ▪ Просування використання відновлювальних джерел енергії серед жителів громади
2.2.2. Підвищити енергоефективність будівель та систем комунальної сфери	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Утеплення приміщень громадських закладів, установ, організацій комунальної форми власності ▪ Модернізація систем опалення, вентиляції та кондиціонування приміщень громадських закладів, установ, організацій комунальної форми власності ▪ Модернізація мереж теплопостачання (заміна обладнання, встановлення сучасних приладів обліку та автоматики, термоізоляція мереж, впровадження нових матеріалів) ▪ Цифровізація енергетичних та кліматичних даних для прийняття рішень ▪ Стимулювання участі мешканців та мешканок у реалізації заходів ПДСЕРК (волонтерські проєкти, «зелені» ініціативи та ін.)

Очікувані результати:

- Встановлено та введено в експлуатацію сонячні панелі
- Встановлено та введено до експлуатації комбіновані системи сонячної та вітрової генерації
- Встановлено та введено до експлуатації біогазові станції з когенераційними установками
- Збільшено обсяг електроенергії, виробленої з відновлювальних джерел у громаді
- Впроваджено системи моніторингу та збору даних для оцінки прогресу у сфері енергоефективності та клімату
- Встановлено та введено до експлуатації теплові помпи у будівлях
- Збільшено кількість домогосподарств, що планують встановлення відновлювальних джерел енергії
- Підвищено енергоефективність будівель комунальної форми власності
- Оновлено та введено до експлуатації сучасні системи опалення, вентиляції та кондиціонування приміщень комунальної форми власності
- Підвищена ефективність, надійність та екологічність тепlopостачання у громаді
- Мешканці громади беруть активну участь у реалізації проєктів та заходів ПДСЕРК

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Річний обсяг виробленої електроенергії сонячними панелями (кВт·год/рік)
- Річний обсяг виробленої електроенергії (кВт·год/рік) комбінованими системами («сонце+вітер»)
- Кількість введених до експлуатацію біогазових станцій з когенерацією
- Частка (%) електроенергії з відновлюваних джерел у загальному річному енергоспоживанні громади
- Наявність системи моніторингу та збору даних для оцінки прогресу у сфері енергоефективності та клімату
- Потужність встановлених теплових pomp (кВт)
- Частка (%) домогосподарств, що планують встановлення відновлювальних джерел енергії
- Частка (%) зменшення споживання теплової та електричної енергії будівель комунальної форми власності після модернізації порівняно з базовим періодом
- Частка (%) економії теплової енергії у мережах тепlopостачання після впровадження заходів модернізації
- Наявність цифрової системи моніторингу енергоспоживання та кліматичних показників
- Кількість реалізованих проєктів та заходів ПДСЕРК за участю жителів громади

Оперативна ціль 2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням

Мета цілі – розвиток сучасної, безпечної та інклюзивної дорожньо-транспортної інфраструктури громади на засадах екологічної стійкості з метою підвищення привабливості громади як місця проживання та ведення бізнесу, мобільності жителів, доступності послуг та територіальної згуртованості.

На території Сосницької громади перетинаються автомобільні шляхи загальнонаціонального та регіонального значення. Їхня наявність дозволяє забезпечити хорошу логістику між більшістю населених пунктів. Стан їхнього дорожнього покриття на окремих ділянках залишає бажати кращого, створюючи незручності для жителів та безпекові загрози. Однак найскладніша ситуація – із сільськими дорогами. Вони забезпечують сполучення для меншості населення громади, тим не менше йдеться про доступність окремих населених пунктів, отже — про можливість надання там життєво необхідних послуг,

про рівень мобільності їхніх жителів та завищені витрати на експлуатацію транспорту. Втім, цим питання не вичерпується.

Дороги та вулиці свого часу були збудовані або без зливової каналізації, або ж фрагментарно. Наслідок – талі та дощові води розмивають дороги, шкодять будівлям, призводять до заболочення окремих ділянок. Ця проблема має бути усунута під час реконструкції доріг та вулиць.

З огляду на брак громадського транспорту найпоширеніший спосіб пересування громадою — пішки або ж на велосипеді. А це передбачає специфічну інфраструктуру, якої або немає, або вона не змінювалася з часу побудови — тобто зношена. Між тим ідеться про безпеку та комфорт жителів і гостей громади. Звідси — окреме завдання щодо її розвитку.

Складова цілі – покращення транспортного сполучення між адміністративним центром громади та селами (насамперед у рамках співробітництва громад). Це дозволить жителям раціональніше використовувати свій час та кошти.

Таблиця 5.7 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.3.1. Забезпечити модернізацію доріг та вулиць із супутньою інфраструктурою на засадах інклюзії та екологічної стійкості	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Реконструкція/ремонт доріг та вулиць, прилеглої території з дотримання вимог безбар'єрності ▪ Спорудження під час капітального ремонту доріг систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення та ремонт водовідвідних лотків, влаштування водоскидних систем
2.3.2. Створити безпечні велосипедні та пішохідні маршрути	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розвиток велосипедної (доріжки, смуги на проїзній частині, вулиці, переїзди, острівці безпеки, велостоянки, сервіс, схеми руху...) та пішохідної (тротуари, пішохідні доріжки та алеї, пішохідні зони, бульвари, шкільні та рекреаційні маршрути, громадські вбиральні, дорожні знаки для навігації, ін.) інфраструктур із врахуванням вимог безбар'єрності
2.3.3. Покращити доступність громадського транспорту та стимулювати його цифровізацію	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Інтеграція транспортних рішень у регіональні та субрегіональні системи ▪ Реконструкція та/або спорудження під'їздів, зупинок, облаштування пересадкових вузлів та ін. складових з дотримання вимог безбар'єрності, інтеграція з пішохідною та велосипедною інфраструктурою ▪ Стимулювання впровадження цифрових сервісів для пасажирів громадського транспорту ▪ Впровадження соціальних транспортних маршрутів

Очікувані результати:

- Низка ділянок доріг та вулиць із прилеглими територіями відремонтовано з дотриманням вимог безбар'єрності
- Під час капітального ремонту доріг споруджено системи лінійного поверхневого водовідведення, очищення, здійснено ремонт водовідвідних лотків, влаштування водоскидних систем
- Створено мережу безперервних велосипедних доріжок та смуг
- Модернізовано тротуари та пішохідні доріжки відповідно до принципів універсального дизайну
- Інтегровано вело- та пішохідну інфраструктуру з громадським транспортом
- Створено механізми міжмуніципальної координації у сфері мобільності жителів

- Модернізовано зупинки громадського транспорту відповідно до принципів універсального дизайну
- Зупинки інтегровано з тротуарами та велосипедними маршрутам
- Забезпечено доступ жителів до інформації про рух транспорту в режимі реального часу
- Запроваджено мобільні застосунки громадського транспорту
- Запроваджено інклюзивні маршрути до соціально важливих об'єктів громади

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Довжина/площа (км/ кв км) відремонтованих ділянок доріг, вулиць та тротуарів відремонтовано з дотриманням вимог безбар'єрності
- Довжина (м) систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення разом із водовідвідними лотками, водоскидними системами, що споруджені під час капатльного ремонту доріг
- Довжина мережі безперервних велосипедних доріжок та смуг
- Частка модернізованих тротуарів, що відповідають ДБН та стандартам доступності (%)
- кількість зупинок громадського транспорту, інтегрованих з пішохідною інфраструктурою
- Частка пасажирів (%), які регулярно користуються цифровими сервісами
- Кількість соціально важливих об'єктів, які доступні через соціальні маршрути

Оперативна ціль 2.4. Громада, стійка та адаптована до змін клімату

Мета – забезпечити адаптацію громади до змін клімату та зменшення її кліматичної вразливості за допомогою впровадження природоорієнтованих рішень.

Територія Сосницької громади належить до перехідної території від Полісся до лісостепу, а на подібних територіях будь-які кліматичні зміни та їхні наслідки (інтенсифікація екстремальних природних явищ, деградація екосистем) переживаються особливо гостро. Наслідок – висока кліматична вразливість громади, що проявляється у зростанні ризиків для безпеки населення, економічної діяльності, довкілля та якості життя. Це все супроводжується низьким рівнем кліматичної обізнаності та готовності до реагування населення, недостатньою адаптованістю інфраструктури до нових умов, фрагментарністю підходу до зазначеної проблеми в місцевому плануванні. Нові проблеми накладаються на старі – деградацію частини земель, антропогенну засміченість низки територій. Реалізація цілі покликана змінити ситуацію, що склалася, шляхом ухвалення низки управлінських рішень, збільшення зелених зон, очищення антропогенно змінених ділянок, покращення екологічної та кліматичної свідомості жителів. Для дослідження ситуації та напрацювання рішень передбачається створити систему електронного моніторингу стану довкілля у громаді, виявлення кліматичних ризиків.

Таблиця 5.8 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.4. Громада, стійка та адаптована до змін клімату

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.4.1. Збільшення зелених зон та природних бар'єрів для захисту від екстремальних погодних явищ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розширення та облаштування паркових зон у населених пунктах громади ▪ Відтворення зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування ▪ Відновлення та реконструкція захисних лісосмуг, що знаходяться на комунальних територіях ▪ Створення нових та реконструкції існуючих полезахисних лісових смуг та інших лісових насаджень ▪ Реалізація проєктів із благоустрою в населених пунктах громади

2.4.2. Сприяти відновленню екосистем та рекультивації антропогенно змінених земель	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Просування серед сільгоспвирбників діяльності з рекультивації порушених земель, консервації деградованих, малопродуктивних ▪ Підтримка проведення на полях агротехнічних заходів (оранки поперек схилу) для зменшення поглинаючої сили верхнього шару, що затримував та акумулював опади малої та середньої інтенсивності ▪ Підвищення рівня заповідності територій, зокрема, збільшення чисельності та площ об'єктів ПЗФ ▪ Розробка та впровадження місцевої схеми екомережі ▪ Встановлення прибережно-захисних смуг (ПЗС) водойм ▪ Сприяння відновленню водно-болотних угідь та малих водотоків ▪ Сприяння реабілітації природних ландшафтів та екосистем ▪ Збільшення на теренах громади природно-заповідного фонду, насамперед, на теренах, що належать до Смарагдової мережі
2.4.3. Покращити кліматичну обізнаність та готовність до змін клімату жителів громади	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Інтеграція кліматичної освіти до шкільної та позашкільної освіти ▪ Підготовка та поширення інформаційних матеріалів про кліматичну безпеку ▪ Підтримка громадських екологічних ініціатив ▪ Підготовка населення до дій за умов кліматичних ризиків
2.4.4. Впровадити цифровий моніторинг кліматичних ризиків	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Впровадження системи цифрового екологічного та кліматичного моніторингу (локальна мережа датчиків, підключення до регіональних та національних мереж) ▪ Створення інструментів для участі мешканців у моніторингу та повідомленнях про надзвичайні події ▪ Інтеграція локального моніторингу та систем сповіщення про небезпечні явища (push-повідомлення, SMS, електронна пошта) з системою цивільного захисту населення, планами реагування на надзвичайні ситуації

Очікувані результати:

- Збільшено площу паркових зон у населених пунктах громади
- В населених пунктах створено зелені зони різного призначення: загального, спеціального (парки, сквери) та обмеженого користування (зони природоохоронного призначення, буферні зони)
- Кількість об'єктів ПЗФ на території громади та їхня площа збільшені
- Відновлено та реконструйовано низку полезахисних лісових смуг
- Облаштовано громадські простори (сквери, площі, майданчики)
- Розроблено схему екомережі Сосницької громади
- На території Сосницької громади встановлені прибережно-захисні смуги (ПЗС) водойм
- Сільгоспвиробники обізнані з можливостями діяльності з рекультивації порушених земель, консервації деградованих та малопродуктивних

- Відновлено площу водно-болотних угідь та малих водотоків
- Відновлено площу деградованих природних ландшафтів
- Збільшено кількість об'єктів ПЗФ на території громади
- Реалізовано учнівські та шкільні проекти з адаптації до змін клімату та захисту навколишнього середовища
- Забезпечено наявність матеріалів із кліматичної безпеки для різних груп населення (діти, дорослі, люди з інвалідністю)
- Реалізовано низку громадських екологічних ініціатив
- Підвищено обізнаність населення про види кліматичних ризиків та способи мінімізації їх наслідків
- Створено локальну мережу датчиків для моніторингу параметрів повітря, води, ґрунту та кліматичних показників
- Створено та впроваджено цифрові платформи, мобільні додатки для повідомлень про надзвичайні події та екологічні ризики

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Площа паркових зон (кв. м) у населених пунктах громади
- Площа відновлених та реконструйованих лісозахисних смуг (га)
- Площі відтворених зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування (га)
- Наявність схеми екомережі Сосницької громади
- Кількість об'єктів ПЗФ на території громади
- Частка населених пунктів громади, які охоплені проектами з благоустрою
- Частка (%) порушених, деградованих та малопродуктивних земель
- Наявність проектної документації, згідно якої ПЗС встановлено вздовж ключових водойм громади
- Площа (га) відновлених водно-болотних угідь та малих водотоків
- Площа деградованих природних ландшафтів (га)
- Кількість об'єктів ПЗФ на території громади
- Кількість реалізованих учнівських та шкільних проектів із адаптації до змін клімату та захисту навколишнього середовища
- Частка цільових груп населення які отримали доступ до матеріалів із кліматичної безпеки
- Кількість реалізованих громадських екологічних ініціатив
- Рівень знань жителів про види кліматичних ризиків та способи їх мінімізації (%)
- Наявність локальної мережі датчиків для моніторингу параметрів повітря, води, ґрунту та кліматичних показників
- Кількість користувачів, які зареєструвались або активно використовують платформи/додатки для повідомлень про надзвичайні події та екологічні ризики

Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом

Мета стратегічної цілі 3 – сформувати територіальну спільноту з високим рівнем довіри, солідарності, управлінських, освітніх, культурних, цифрових послуг, із гарними умовами для особистої безпеки та збереження здоров'я. Це комплексна ціль, що спрямована на розвиток жителів територіальної громади та зміцнення їхньої локальної ідентичності.

Реалізація цілі необхідна для сталого розвитку громади за умов російсько-української війни що триває та навіть після її завершення, адже фактор гострої демографічної кризи (якщо не катастрофи), браку людських ресурсів залишатиметься чинним ще тривалий час. Супутні, але важливі виклики – цифрова трансформація та зростання соціальних проблем.

Необхідною передумовою збереження людського капіталу громади та його наступного якісного розвитку є інвестування до сфери безпеки – як особистої, так і колективної, що передбачає зміцнення відповідних інституцій та розширення мережі сучасної безпекової інфраструктури. А розвиток людського капіталу як основи для економічного зростання передбачає пріоритетні публічні інвестиції в освіту. Звідси увага до неї на всіх її рівнях та напрямках. Йдеться не лише про дітей та підлітків, а й про дорослих. В останньому випадку – щодо про набуття навичок, необхідними для подолання виключення з суспільного життя мешканців та мешканок старшого віку (через цифрову трансформацію). Ціль значну увагу приділяє іншим складовим розвитку людського капіталу – культурі, здоров'ю, соціальній сфері. Щодо останньої, то, крім традиційних напрямів, вона зорієнтована й на підтримку ветеранів російсько-української війни.

Ціль також передбачає зміни в системі управління громадою, зокрема – просування її цифровізації, а також діяльності, що спрямована на стимулювання громадської активності, росту залучення жителів до розробки, ухвалення та впровадження управлінських рішень.

Стратегічна ціль ураховує обмеженість ресурсів та скорочення державної допомоги на розвиток соціально-гумантарної сфер як наслідок російсько-української війни. Тому вона спрямована на ширше залучення громадських ініціатив, міжнародної технічної допомоги. Ціль значною мірою зорієнтована на менш вартісні, «м'які» проекти, отже – розвиток компетентностей людини. Втім вона передбачає й «тверді» проекти, що необхідні для соціально-гумантарної сфери – управління, освіти, охорони здоров'я, спорту, культури (з врахуванням вимог інклюзії та безпеки).

Стратегічна ціль узгоджується з такими політиками ЄС: European Pillar of Social Rights – EPSR (Європейський стовп соціальних прав, є обов'язковою для формування та узгодження соціальних політик ЄС та держав-членів), Digital Decade 2030 (Цифрове десятиліття 2030, регламентується через Regulation (EU) 2022/2481 та є обов'язковою для країн-членів ЄС). До того ж ціль відповідає підходу place-based development та політиці згуртованості ЄС, що означає політику формується від потреб конкретної території, а не універсально.

Оперативна ціль 3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собистої безпеки й реагування на ризики

З огляду на те, що гарантування безпеки громадян – це функція, насамперед, держави, оперативна ціль розглядає виключно діяльність із питань безпеки, що знаходиться в сфері компетентності селищної ради.

Ціль враховує стан російсько-української війни та ймовірне довготривале збереження загрози зі сторони агресора навіть після завершення активних бойових дій. При цьому безпека розглядається з точки зору створення умов для мешканців громади, які (за високих зовнішніх ризиків) дозволили б відносно нормально працювати та жити на її території. З огляду на географічну близькість до РФ це необхідна передумова не лише для виживання громади, а й для спроможності проводити на її території будь-яку діяльність. Звідси увага до розвитку власної системи цивільного захисту, впровадження систем раннього оповіщення жителів про можливі небезпеки, створення мережі сучасних багатофункціональних укриттів. Частина завдань стосується покращення загального стану безпеки – безвідносно до кризових ситуацій – це поширення вуличного освітлення та поширення системи відеоспостереження.

Хоча в оперативній цілі йдеться насамперед про громадську безпеку, вона стосується й питань особистої – формування поведінки, рівня обізнаності з загрозами, навичок реагування, культури безпеки в цілому, адже це частина спроможності громади реагувати на кризові ситуації та розвитку здорового соціального середовища. Тому реалізація цілі передбачає значну кількість «твердих» проектів та, одночасно, «м'яких», тобто спрямованих на розвиток людського потенціалу в цьому випадку у питаннях безпеки.

Таблиця 5.9 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собистої безпеки й реагування на ризики

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
----------	--------------------------------------

<p>3.1.1. Посилити спроможність системи цивільного захисту громади та реагування на надзвичайні ситуації</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оснащення пожежно-рятувальних підрозділів технікою та спорядженням для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій ▪ Створення та облаштування центрів безпеки ▪ Підготовка добровольців та формування добровольчих пожежно-рятувальних команд ▪ Організація навчань жителів із тактичної медицини та першої допомоги для цивільних ▪ Створення єдиної цифрової бази даних для об'єктів критичної інфраструктури та обміну інформації між задіяними службами ▪ Розвиток міжмуніципальної співпраці у сфері цивільного захисту
<p>3.1.2. Впровадити системи раннього попередження та інформування жителів про ризику й посилити спроможність громади до реагування на кризові ситуації</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення локальної системи моніторингу надзвичайних ситуацій ▪ Модернізація мережі оповіщення (сирени, гучномовці), поширення її на віддалені населені пункти ▪ Впровадження SMS-інформування та чат-ботів для надзвичайних ситуацій
<p>3.1.3. Створити систему багатофункціональних безбар'єрних укриттів, що інтегровані у публічний простір громади</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Будівництво та реконструкція ПРУ (протирадіаційних укриттів) у закладах освіти, облаштування «укриттів подвійного призначення» (тир, спортзал, навчальні класи) ▪ Облаштування інших укриттів, захисних споруд, пунктів тимчасового розміщення, зокрема, швидких укриттів у селах та віддалених населених пунктах громади ▪ Облаштування мобільних укриттів поблизу об'єктів критичної інфраструктури, інших соціально важливих об'єктів
<p>3.1.4. Розширити та модернізувати мережу вуличного освітлення громади з урахуванням безпеки та енергоефективності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Освітлення пішохідних переходів, підходів до соціально важливих об'єктів, громадських просторів • Розширення мережі вуличного освітлення, зокрема, освітлення віддалених населених пунктів із одночасною заміною ламп на LED • Встановлення систем автоматичного регулювання яскравості вуличного освітлення
<p>3.1.5. Розвинути систему відеоспостереження громадського простору на теренах громади</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розширення мережі відеоспостереження «Безпечна громада» у місцях масового перебування людей з охопленням віддалених сіл, в т.ч. у соціально важливих закладах • Встановлення камер із розпізнаванням номерів на в'їздах до громади • Створення/ модернізація місцевого центру відеоспостереження (ситуативного центру)
<p>3.1.6. Запровадити комплексну систему запобігання безпритульності тварин</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток інфраструктури поводження з безпритульними домашніми тваринами • Підвищення обізнаності мешканців та мешканок щодо гуманного й відповідального поводження з домашніми тваринами

Очікувані результати:

- Пожежно-рятувальні підрозділи громади забезпечені сучасною технікою та спорядженням, що підвищує їхню готовність та здатність ефективно реагувати на надзвичайні ситуації
- Центр безпеки громади створено, оснащено та працює
- Добровольці та формування добровольчих пожежно-рятувальних команд в цілому готові до виконання поставлених задач
- Жителі громади підвищили свою здатність надавати первинну та екстрену медичну допомогу, у тому числі в умовах надзвичайних ситуацій, що сприяє зменшенню ризиків для життя та здоров'я населення
- Створена та працює єдина цифрова база даних для об'єктів критичної інфраструктури та обміну інформації між задіяними службами
- Між сусідніми громадами налагоджено ефективне співробітництво у сфері цивільного захисту, що забезпечує координацію дій під час надзвичайних ситуацій, оптимізацію ресурсів та підвищення безпеки населення
- Локальна система моніторингу надзвичайних ситуацій створена та працює
- Мережа оповіщення громади модернізована та розширена на віддалені населені пункти, що забезпечує своєчасне та ефективне інформування населення про надзвичайні ситуації, підвищуючи рівень безпеки та готовності громадян
- Завдяки запровадженню SMS-інформуванню та чат-ботів підвищено рівень обізнаності та готовності населення до надзвичайних ситуацій
- Заклади освіти громади оснащені сучасними ПРУ та укриттями подвійного призначення, що забезпечує безпеку учнів, персоналу й відвідувачів
- У віддалених населених пунктах громади створено та оснащено захисні споруди, укриття та пункти тимчасового розміщення, що забезпечує оперативний доступ населення до безпечних місць
- Мобільні укриття поблизу об'єктів критичної інфраструктури, інших соціально важливих об'єктів встановлені та облаштовані
- Пішохідні переходи, підходи до соціально важливих об'єктів та громадські простори громади освітлені, що підвищує безпеку та комфорт пересування мешканців
- Мережа вуличного освітлення громади розширена, включно з віддаленими населеними пунктами, з одочасною заміною ламп на енергозберігаючі
- Вуличне освітлення громади обладнане системами автоматичного регулювання яскравості, що забезпечує оптимальний рівень освітленості залежно від часу та потреб
- Мережа відеоспостереження громади розширена та охоплює віддалені села
- На в'їздах до громади встановлені та працюють камери з розпізнаванням номерів
- Створено та працює місцевий центр відеоспостереження (ситуативний центр)
- Створено та забезпечено функціонування притулку для безпритульних тварин

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Частка (%) пожежно-рятувальних підрозділів, що відповідають сучасним стандартам оснащення
- Наявність оснащеного центру безпеки громади
- Частка (%) добровольців, які пройшли базове та спеціалізоване навчання
- Кількість учасників навчань, які успішно засвоїли базові навички надання першої допомоги
- Частка (%) об'єктів критичної інфраструктури, внесених до бази даних для об'єктів критичної інфраструктури та обміну інформації між задіяними службами
- Кількість служб громади, що беруть участь у співробітництві громад у сфері цивільного захисту населення

- Наявність працюючої локальної системи моніторингу надзвичайних ситуацій
- Частка (%) населених пунктів громади, які охоплені модернізованою мережею оповіщення
- Частка (%) жителів, які підтвердили отримання та розуміння повідомлень
- Кількість укриттів, що відповідають нормативам безпеки та стандартам цивільного захисту
- Кількість облаштованих укриттів та захисних споруд у віддалених населених пунктах
- Кількість встановлених та облаштованих мобільних укриттів у громаді
- Частка (%) пішохідних переходів, підходів до соціально важливих об'єктів та громадських просторів громади що освітлені
- Частка (%) мешканців, які мають регулярний доступ до освітлених вулиць та громадських просторів
- Частка (%) охоплення вулиць системою регулювання освітленості
- Частка (%) населених пунктів громади, які охоплені системою відеоспостереження
- Кількість працюючих камер з розпізнаванням номерів, що встановлені та в'їздах до громади
- Наявність працюючого центру відеоспостереження (ситуативного центру)
- Частка (%) охоплення громади послугами притулку для безпритульних тварин

Оперативна ціль 3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади

Мета оперативної цілі – розвинути людський капітал та зміцнити локальну ідентичність громади, підвищивши компетентності, соціальну активність та згуртованість жителів.

Громада стикається зі значними кадровими проблемами, в основі яких – недостатній розвиток людського капіталу, що, своєю чергою, негативно впливає на її соціальну згуртованість та економічну конкурентоспроможність. Для низки сфер не вистачає фахівців, це означає, що вони не можуть розвиватися в громаді навіть за наявності інших сприятливих обставин. Або ж громада має їх залучити ззовні, що доволі складно з огляду на безпекові ризики. Нестачі кваліфікованих спеціалістів також сприяє фактор ослабленої локальної ідентичності. Він стримує можливості для розвитку місцевих творчих потенціалів і водночас полегшує рішення активного населення (особливо молоді) про переїзд.

Така постановка питання передбачає створення належних умов для освіти на всіх рівнях: дошкільної, шкільної, позашкільної, фахової, а також освіти дорослих. Реалізація цілі дозволить покращити задоволення потреб дітей та підлітків громади в інтелектуальному розвитку та підвищити конкурентоздатність випускників її шкіл, одночасно усунувши існуючі проблеми за окремими предметами та відмінності в стартових умовах – залежно від місця розташування освітнього закладу. Це вимагатиме змін у діючій мережі, дотримання вимог інклюзії, відокремлення старшої школи та запровадження обов'язкової спеціалізації. З огляду на тривалість змін у часових рамках реалізації Стратегії вони лише розпочнуться. Крім того, це означатиме посилення вивчення цифрових технологій – причому не лише нинішніми учнями, а й дорослими – ВПО, ветеранами, усіма бажаючими.

Ціль тісно пов'язує освіту та культуру за допомогою локальної ідентичності. Дотепер галузь культури лише частково задовольняє попит жителів, отже необхідні якісні зміни та модернізація з орієнтацією на потреби та смаки, що змінилися. Впровадження цілі передбачає зміни просторів в установах сфери культури – їх пристосування до нових функцій. Також передбачається підтримка творчих ініціатив у сфері культури, цифровізація та поширення інформації про особливості культури Сосниччини.

Таблиця 5.10 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.2.1. Підвищити якість та	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення цифрових освітніх центрів DLC (digital)

<p>доступність освіти, забезпечивши сучасні та безбар'єрні умови</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оновлення класів, створення/оновлення STEM-, STEAM- та лабораторних просторів ▪ Впровадження в закладах освіти сучасних бібліотек, медіатек, коворкінгів, спортивних просторів ▪ Запровадження в закладах освіти освітньо-інформаційних систем, електронної освітньої платформи «Мрія», інших програм ▪ Облаштування пандусів, підйомників, тактильної навігації та інклюзивно-ресурсних кімнат у закладах освіти ▪ Покращення організації та умов підвезення учнів, зокрема – закупівля шкільних автобусів
<p>3.2.2. Залучити жителів до розвитку навичок, зорієнтованих на сучасні виклики</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Організація Університету для дорослих для навчання: цифровим навичкам та медіаграмотності, комунікативним навичкам, підприємництву та проєктному менеджменту, енергоефективності, громадської участі, безпеці та стійкості, іншим складовим ▪ Залучення ВПО та ветеранів до навчань із підвищення кваліфікації ▪ Підтримка розвитку молодіжних центрів
<p>3.2.3. Підтримати культурні ініціативи, що розвивають місцеві традиції та ідентичність</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Підтримка носіїв традицій та майстрів, місцевих ремесел, зокрема, крафтових майстерень ▪ Підтримка та популяризація традиційної місцевої культури, зокрема, творчих колективів, нематеріальної культурної спадщини в цілому ▪ Впровадження культурно-масових регулярних подій, що поєднують культуру та туризм ▪ Створення та поширення презентаційних праць про Сосниччину ▪ Створення цифрових мультедійних продуктів із культурної спадщини, їх просування через цифрові платформи
<p>3.2.4. Модернізувати інфраструктуру закладів культури (безбар'єрність, енергоефективність)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Модернізація будинків культури, клубів, бібліотек, музеїв із врахуванням вимог енергоефективності, комфорту відвідувачів, безбар'єрності та універсального дизайну, створення багатофункціональних культурних хабів ▪ Облаштування багатофункціональних залів для концертів, кінопоказів, виставок, інших культурно-масових заходів

Очікувані результати:

- Створено цифрові освітні центри (DLC), що забезпечують доступ до сучасних освітніх технологій, онлайн-курсів та навчальних ресурсів, підвищують цифрову грамотність жителів та сприяють розвитку навичок, необхідних для навчання, працевлаштування та участі в цифровому суспільстві
- У навчальних закладах громади створено або оновлено сучасні STEM-, STEAM- та лабораторні простори

- У закладах освіти громади створено сучасні бібліотеки, медіатеки, коворкінги та спортивні простори
- Створено та поширено презентаційну книгу з історії та культури Сосниччини
- У закладах освіти громади запроваджено сучасні освітньо-інформаційні системи та електронну освітню платформу «Мрія», що забезпечують доступ до цифрових навчальних ресурсів
- В закладах освіти громади підвищено рівень інклюзивності навчального середовища
- Забезпечено безпечне, зручне, комфортне та регулярне транспортне сполучення до закладів освіти, що підвищує доступність освіти для учнів, особливо з віддалених сіл
- Дорослі жителі громади отримали доступ до системного навчання для дорослих, що підвищило низку їхніх компетенцій, сприяючи розвитку активного громадянського суспільства та підвищенню соціально-економічного потенціалу громади
- ВПО та ветерани російсько-української війни пройшли навчальні програми з підвищення кваліфікації, що підвищило їхню конкурентоспроможність на ринку праці
- Створено молодіжний центр громади, який працює як доступний простор для навчання, самореалізації й громадської активності молоді
- Розвиток місцевих ремесел, крафтових мастерень
- В громаді запроваджені/відновлені періодичні культурно-масові події, що привертають увагу не лише жителів громади, але й відвідувачів
- Створено та поширено цифрові мультимедійні продукти, присвячені культурній спадщині громади, що забезпечує її збереження, популяризацію та доступність для широкої аудиторії, підвищує впізнаваність громади
- Заклади культури громади модернізовані та трансформовані у сучасні багатофункціональні культурні хаби
- У громаді створено та/або модернізовано багатофункціональні зали, оснащені сучасним обладнанням, що забезпечує можливість проведення різноманітних культурно-масових заходів.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість учасників, які відвідали або скористалися послугами центрів DLC протягом календарного року
- Частка (%) учнів, які мають доступ до STEM-, STEAM- та лабораторних просторів
- Кількість користувачів, які регулярно відвідують бібліотеки, медіатеки або коворкінги в закладах освіти
- Кількість закладів освіти громади, які запровадили освітньо-інформаційні системи та платформу «Мрія»
- Частка (%) учнів з інвалідністю, які мають доступ до інклюзивного середовища
- Кількість закуплених шкільних автобусів
- Кількість учасників навчань для дорослих, які застосовують отримані навички у професійній чи громадській діяльності
- Кількість ВПО та ветеранів російсько-української війни, які пройшли навчальні програми з підвищення кваліфікації
- Наявність облаштованого та працюючого Молодіжного центру громади
- Кількість нових або збережених робочих місць у сфері місцевих ремесел
- Кількість культурно-масових подій у громаді, що проводяться на регулярній основі
- Наявність презентаційної книги про історію та культури Сосниччини – друкованої та електронної версії
- Кількість переглядів / завантажень / взаємодій із контентом мультимедійних продуктів громади протягом року
- Кількість модернізованих закладів культури громади
- Кількість облаштованих / модернізованих багатофункціональних залів

Оперативна ціль 3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю

Мета оперативної цілі – сформувати інституційно спроможну громаду шляхом цифровізації публічних послуг, розвитку відкритого врядування та посилення участі громадян у процесах ухвалення рішень.

За наявності низки успіхів в управлінні в цілому інституційна спроможність громади недостатня для її успішного розвитку. Серед проблем – застарілі управлінські процеси, процедури та інструменти, обмежене коло цифрових послуг та нерівний доступ до них жителів, замалий рівень використання інструментів електронної демократії (навіть за їхньої наявності, адже ними ще треба вміти скористатися), проблеми кадрової спроможності для швидшого запровадження змін, незначна участь громадськості в житті громади (за винятком питань, що стосуються допомоги воїнам ЗСУ).

Реалізація оперативної цілі щонайменше дозволить зняти гостроту наявних проблем. Для цього пропонується низка рішень для посилення цифрової доступності та інституційної спроможності селищної ради, розробка нових цифрових управлінських рішень, насамперед – геоінформаційної системи громади, а також кроки, спрямовані на широке залучення громадськості до розробки та реалізації управлінських рішень – як за допомогою цифрових інструментів, так і традиційних.

Таблиця 5.11 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.3.1. Підвищити цифрову доступність публічних послуг та інституційну спроможність ради	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Збільшення послуг ЦНАП, що надаються мобільно ▪ Впровадження в селищній раді системи електронного документообігу (СЕД) та архіву ▪ Розширення веб-ресурсів електронних послуг та відкритих даних громади ▪ Адаптація веб-ресурсів селищної ради та ЦНАПу до стандартів безбар'єрності (WCAG) ▪ Технічне оновлення робочих місць в селищній раді та її структурних підрозділах, модернізація серверного та мережевого обладнання
3.3.2. Розробити ГІС громади та запровадити інші інноваційні рішення для управління	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення єдиної ГІС-платформи громади з інтеграцією просторових та реєстрових даних, його впровадження для внутрішнього користування та публічної частини ▪ Формування цифрової картографічної основи ГІС громади, її інтеграція з кадастровими, містобудівними, земельними, реєстрами, іншими відкритими даними (населення, майно, активи, соціальні об'єкти, цивільний захист, природні ресурси, локації екологічних ризиків, дороги, транспорт та ін.) ▪ Впровадження використання штучного інтелекту (ШІ) в ГІС громади для прогнозування навантажень та сценарного аналізу
3.3.3. Сприяти залученню громадськості до прийняття управлінських рішень	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розширення та просування цифрових сервісів збору пропозицій та зауважень громадськості ▪ Створення та розвиток локальних хабів участі та громадських просторів ▪ Створення та підтримка наглядових рад при закладах освіти/медицини, а також

консультативних громадських рад

- Впровадження деліберативних практик (громадські асамблеї, панелі громадян та ін)

Очікувані результати:

- Збільшено перелік послуг ЦНАП, що надаються мобільно
- Система електронного документообігу (СЕД) та архіву запроваджена в селищній раді та працює
- Веб-ресурси громади розширені та інтегровані з електронними послугами й відкритими даними, що забезпечує доступність, прозорість та ефективність публічних послуг для мешканців
- Веб-ресурси селищної ради та ЦНАПу адаптовані до стандартів безбар'єрності (WCAG), що забезпечує рівний доступ до інформації та електронних послуг для всіх груп населення
- ГІС-платформи громади з інтеграцією просторових та реєстрових даних створена та впроваджена для внутрішнього користування та публічної частини
- У громаді створена інтегрована цифрова картографічна база ГІС, що об'єднує низку життєво важливих даних та забезпечуючи ефективне управління територією
- У громаді впроваджено інструменти штучного інтелекту в ГІС, що дозволяють прогнозувати навантаження на інфраструктуру, аналізувати сценарії розвитку території, оптимізувати управлінські рішення та підвищувати ефективність планування, управління активами та реагування на надзвичайні ситуації
- У громаді розширено та активно використовуються цифрові сервіси для збору пропозицій, зауважень та оцінки громадськості, що забезпечує більш прозорий та ефективний механізм участі громадян у прийнятті рішень
- Створено та обладнано локальні хаби участі та громадські простори
- Наглядові ради при закладах освіти/медицини, а також консультативні громадські ради створені та працюють
- Створено механізми громадських асамблей, інших форм обговорення, що дозволяють мешканцям брати активну участь у розробці та прийнятті рішень

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість назв послуг ЦНАП, що надаються мобільно
- Наявність у селищній раді працюючої системи електронного документообігу (СЕД) та архіву
- Кількість електронних послуг та відкритих наборів даних, що доступні на веб-ресурсах громади
- Кількість веб-сторінок селищної ради, ЦНАПу або електронних послуг, що стали
- Частка (%) обладнання робочих місць, серверного та мережевого що оновлено
- Кількість інтегрованих шарів даних у ГІС громади
- Кількість структурних підрозділів селищної рад, що використовують ШІ у ГІС
- Кількість користувачів/реєстрацій у цифрових сервісах селищної ради
- Кількість створених або модернізованих локальних хабів та громадських просторів
- Кількість створених наглядових та консультативних рад
- Кількість проведених засідань або обговорень за рік із використанням деліберативних практик

Оперативна ціль 3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота

В основі оперативної цілі – прагнення сприяти формуванню інклюзивної та безбар'єрної громади відповідно до принципів рівності, недискримінації та соціальної згуртованості.

Один із впливів російсько-української війни – підвищення рівня соціальної незахищеності жителів громад, особливо тих, що розташовані неподалік лінії зіткнення, великі міграційні потоки, зокрема поява значної кількості ВПО, посилення соціальної нерівності, а після припинення активних бойових дій та демобілізації частини ЗСУ очікується повернення додому значної кількості ветеранів. Отже, громаду чекають два взаємопов'язані процеси – адаптація ветеранів до цивільного життя та адаптація цивільних мешканців громади до потреб ветеранів.

Ці виклики накладаються на завданні проблеми – наявність бар'єрів доступу та недостатній рівень інклюзії в громаді. Між тим унаслідок російсько-української війни суттєво збільшилася кількість осіб, для яких безбар'єрність – необхідна передумова для активного соціального життя. Разом зазначені фактори обмежують участь окремих груп населення в суспільному житті та знижують соціальну згуртованість у громаді.

Тож реалізація цілі передбачає покращення системи надання соціальних послуг у цілому, забезпечення доступності, а разом із тим – її спеціалізацію залежно від категорії мешканців, на яку спрямована активність: ветеранів, ВПО, осіб з інвалідністю чи інших, підвищення обізнаності жителів громади щодо їхніх потреб. Це дозволить впроваджувати соціальну роботу ефективніше та залучити більшу кількість жителів – відповідно до їхніх потреб. Крім того, передбачається низка дій, що в підсумку мають забезпечити дотримання вимог безбар'єрності та інклюзії на теренах громади.

Дотриманню засад соціальної згуртованості покликане сприяти й завдання із забезпечення житлом ВПО та інших вразливих груп населення.

Таблиця 5.12 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.4.1. Покращити систему соціальних послуг та підтримки вразливих груп населення на засадах адресності та якості	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Покращення матеріально-технічних умов для надання базових соціальних послуг у громаді (догляд удома, соціальний супровід, кризове втручання), в т.ч. – мобільних ▪ Розвиток служби «соціальне таксі» для забезпечення доступу до адресних соціальних послуг вразливих груп населення, насамперед у віддалених населених пунктах ▪ Створення стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацевдатних людей ▪ Збільшення та урізноманітнення соціальних послуг для ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх сімей ▪ Впровадження цифрових інструментів для надання соціальних послуг (е-сервіси, е-консультації, к-карта послуг та ін.)
3.4.2. Забезпечити рівний доступ до публічних послуг та простору для всіх груп населення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Адаптація адміністративних будівель, інших соціально важливих об'єктів (в т.ч. – укриттів) до вимог безбар'єрності ▪ Забезпечення безбар'єрності громадських просторів (парки, сквери, дитячі та спортивні майданчики, переходи, ін.), громадського транспорту ▪ Впровадження на території громади навігації шрифтом Брайля, контрастних та тактильних елементів, комунікації за допомогою жестової мови

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Облаштування пунктів цифрового доступу для жителів без власних гаджетів
3.4.3. Впровадити принципи безбар'єрності у просторовому плануванні та публічній інфраструктурі громади відповідно до універсального дизайну	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Аудит доступності існуючої забудови та громадських просторів ▪ Розробка та впровадження інклюзивних стандартів для нових об'єктів благоустрою ▪ ГІС-картування бар'єрів і безбар'єрних маршрутів
3.4.4. Забезпечити умови для адаптації ветеранів російсько-української війни до мирного життя та підвищити обізнаність цивільного населення до їхніх потреб	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення центру/осередку психосоціальної підтримки ветеранів російсько-української війни та правового супроводу в отриманні статусів, пільг, послуг ▪ Створення в найбільших населених пунктах громади ветеранських клубів/хабів/просторів взаємопідтримки ▪ Модернізація та адаптація житла для ветеранів з інвалідністю ▪ Підтримка ветеранських ініціатив із розвитку підприємництва, спорту, освіти, творчості та ін. ▪ Популяризація серед жителів громади культури поваги до ветеранів та розуміння їхніх потреб
3.4.5. Організувати створення та облаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших вразливих груп населення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Реконструкція наявного та створення нового житлового фонду для потреб ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх родин, інших соціально вразливих груп

Очікувані результати:

- Покращені матеріально-технічні умови надання соціальних послуг, в т.ч. – мобільно
- Розширено службу «соціальне таксі», яка забезпечує регулярний та доступний транспорт для вразливих груп населення
- Створено та працює стаціонарне відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей
- Збільшено соціальні послуги, що надаються ВПО, ветеранам російсько-української війни та членам їхніх сімей
- Цифрові інструменти для надання соціальних послуг (е-сервіси, е-консультації, карта послуг та ін.) впроваджені та працюють
- Адміністративні будівлі та соціально важливі об'єкти громади, включно з укриттями, адаптовані до вимог безбар'єрності та універсального дизайну
- Громадські простори та транспортні засоби громади адаптовані до принципів безбар'єрності та універсального дизайну, що забезпечує рівний доступ для всіх мешканців та мешканок
- У громадських просторах впроваджено інклюзивну навігацію
- В громаді облаштовані пункти цифрового доступу для жителів без власних гаджетів
- У громаді розроблено та впроваджено інклюзивні стандарти проектування та облаштування нових об'єктів благоустрою
- Частка (%) нових об'єктів благоустрою громади, що відповідають інклюзивним стандартам
- Створено інтерактивну ГІС-карту бар'єрів та безбар'єрних маршрутів громади

- Створено та працює центр/осередок психосоціальної та правової підтримки ветеранів російсько-української війни
- Житло ветеранів з інвалідністю модернізоване та адаптоване до їхніх фізичних потреб і стандартів безбар'єрності
- Реалізовано низку ветеранських ініціатив, що сприяють їхній соціальній адаптації
- Жителі громади підвищили рівень обізнаності щодо ролі ветеранів та їхніх потреб, сформовано культуру поваги, взаємопідтримки та соціальної солідарності
- Створено комунальний житловий фонд для потреб ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх родин, інших соціально вразливих груп

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Обсяг коштів (тис. грн.), що витрачені на покращення матеріально-технічних умов для надання базових соціальних послуг у громаді, в тому числі – мобільно
- Кількість отримувачів соціальних послуг, охоплених службою «соціальне таксі» протягом календарного року
- Наявність працюючого стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей
- Кількість осіб із числа ВПО, ветеранів російсько-української війни, які скористалися новими або розширеними соціальними послугами протягом року
- Кількість користувачів, які скористалися цифровими сервісами для надання соціальних послуг протягом року
- Частка (%) будівель та об'єктів громади, що відповідають вимогам універсального дизайну
- Частка (%) громадських просторів та транспорту громади, що відповідають стандартам універсального дизайну
- Кількість громадських об'єктів та просторів, оснащених навігацією шрифтом Брайля та тактильними елементами
- Кількість працюючих пунктів цифрового доступу для жителів без власних гаджетів
- Наявність інтерактивної ГІС-карти бар'єрів та безбар'єрних маршрутів громади
- Кількість ветеранів, які звернулися за психосоціальною та правовою підтримкою протягом року
- Частка (%) житла ветеранів із інвалідністю, що модернізовано та адаптоване до їхніх фізичних потреб і стандартів безбар'єрності
- Кількість реалізованих ветеранських ініціатив
- Частка (%) жителів, які позитивно оцінюють ставлення громади до ветеранів
- Кількість житлових одиниць, що підготовлені для ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх сімей, інших соціально вразливих груп

Оперативна ціль 3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації

В основі оперативної цілі – покращити доступність та якість медичних та реабілітаційних послуг відповідно до принципів універсального доступу та орієнтації на пацієнта.

На тепер низка медичних та реабілітаційних послуг у громаді територіально недоступна. Особливо від цього страждають мешканці сіл та маломобільні групи населення. Так сталося, насамперед, через брак кадрів медичних працівників (в громаді немає цілої низки фахівців), а також у меншій мірі через проблеми матеріально-технічного забезпечення – застарілі морально та фізично приміщення закладів (КНП) охорони здоров'я. Негативно впливає й недостатня орієнтація на потреби пацієнта (а не закладу), а також проблеми з профілактикою захворювань та поширений спосіб життя, який далекий від здорового. До цього додається замалий (з огляду на наявні потреби) рівень розвитку послуг із реабілітації. Між тим їх чим далі, тим більше потребують ветерани російсько-української війни та не лише вони.

З точки зору зміцнення здоров'я жителів громади найбільш ефективним засобом є розвиток масового спорту. Тому ціль розглядає спорт та охорону здоров'я як цілісність, головна спрямованість якої – здоров'я населення, збільшення тривалості життя, причому – періоду, коли стан людини дозволяє підтримувати соціальну та економічну активність. Зам умов демографічної кризи для громади це можливість забезпечити себе трудовими ресурсами, отже – й можливостями для розвитку. Водночас це одна з ключових складових якості життя на території, її привабливості.

Тому реалізація цілі передбачає діяльність, що спрямована на залучення нових медичних фахівців, зміцнення матеріально-технічної бази галузі, розширення послуг із реабілітації, посилення напряму профілактики здоров'я, а також просування розвитку масового спорту.

Таблиця 5.13 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.5.1. Посилити кадрову спроможність системи охорони здоров'я громади та створити умови для залучення медичних працівників	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення/переобладнання комунального фонду житла для залучення медичних працівників ▪ Розвиток міжмуніципальної співпраці щодо забезпечення медичним персоналом
3.5.2. Модернізувати інфраструктуру закладів охорони здоров'я з врахуванням доступності та впровадити цифрові рішення для посилення її спроможності	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Реконструкція та капітальний ремонт приміщень медичних КНП, їхніх структурних підрозділів із дотриманням вимог безбар'єрності та енергоефективності ▪ Закупівля та встановлення сучасного діагностичного, лабораторного та лікувального обладнання ▪ Розвиток інфраструктури для медичного персоналу – кімнат відпочинку, тренінгових аудиторій ▪ Сприяння впровадженню та застосуванню КНП сфери охорони здоров'я ШІ, віртуальної та доповненої реальності (AR/VR), SMART-пристроїв, інших технічних елементів ▪ Цифровізація послуг із охорони здоров'я, зокрема, впровадження телемедицини та дистанційних консультацій
3.5.3. Розвинути систему реабілітаційних послуг у громаді	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створення/ модернізація медико-реабілітаційного відділення в лікарні ▪ Забезпечення медичних КНП громади сучасним обладнанням для фізичної, ортопедичної та неврологічної реабілітації ▪ Організація літніх таборів із фізіотерапією та адаптивним спортом
3.5.4. Розвинути профілактику захворювань та зміцнення громадського здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Впровадження скринінгових програм та профілактичного щеплення
3.5.5. Сприяти зміцненню здоров'я населення громади через розвиток та ефективне використання спортивної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Модернізація та розвиток спортивної інфраструктури з урахуванням адаптивного та інклюзивного спорту ▪ Підтримка громадських та приватних ініціатив із розвитку спорту

Очікувані результати:

- Створено комунальний фонд житла для залучення медичних працівників
- З сусідніми громадами укладено угоди про співробітництво у сфері охорони здоров'я, що забезпечують залучення вузькопрофільних медичних фахівців із інших громад
- Приміщення медичних КНП, їхніх структурних підрозділів реконструйовані/капітально відремонтовані з дотриманням вимог безбар'єрності та енергоефективності, що забезпечує кращі умови для надання жителям послуг із охорони здоров'я
- Медичні КНП громади оснащені сучасним діагностичним, лабораторним та лікувальним обладнанням
- В медичних КНП громади для персоналу створено комфортні кімнати відпочинку, обладнано тренінгові аудиторії
- Медичні КНП громади впровадили сучасні цифрові та інноваційні технології, що підвищило ефективність діагностики, лікування та управління медичними процесами
- Цифрові інструменти охорони здоров'я впроваджені, що дозволило покращено доступність медичних послуг для жителів громади, зокрема в віддалених населених пунктах
- Медико-реабілітаційного відділення в лікарні модернізовано
- Медичні КНП громади оснащені сучасним обладнанням для фізичної, ортопедичної та неврологічної реабілітації
- Жителі громади з інвалідністю та обмеженими фізичними можливостями, насамперед, ветерани російсько-української війни, отримали можливість брати участь у літніх таборах із фізіотерапією та адаптивним спортом
- Скрінінгові програми та профілактичного щеплення впроваджені
- В громаді облаштовані спортивні майданчики, зали та обладнання, що доступні для адаптивного та інклюзивного спорту
- Реалізовано низку спортивних ініціатив громадських та приватних організацій.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість житлових одиниць, що включені до комунального фонду для медичних працівників
- Частка (%) послуг вузькопрофільних медичних фахівців, що надаються відповідно до потреб громад
- Кількість пацієнтів, які отримують послуги з охорони здоров'я в оновлених приміщеннях медичних КНП
- Вартість (в тис. грн.) нового медичного обладнання (діагностичного, лабораторного, лікувального)
- Наявність кімнат відпочинку та тренінгових аудиторій персоналу в медичних КНП громади
- Кількість медичних процесів або послуг, які оптимізовані за допомогою нових технологій (ШІ, віртуальної та доповненої реальності (AR/VR), SMART-пристроїв, інших технічних елементів)
- Частка (%) жителів громади, зокрема у віддалених населених пунктах, які користуються цифровими медичними послугами
- Наявність модернізованого медико-реабілітаційного відділення
- Кількість пацієнтів, які отримують реабілітаційні послуги з використанням нового обладнання протягом календарного року
- Кількість учасників із інвалідністю та обмеженими фізичними можливостями, в т.ч. – ветеранів російсько-української війни, які взяли участь у літніх таборах
- Частка (%) цільової групи, яка охоплена скрінингом та щепленнями
- Кількість спортивних майданчиків та залів, що модернізована та обладнані з врахуванням вимог для адаптивного та інклюзивного спорту
- Кількість реалізованих спортивних ініціатив громадських та приватних організацій

5.2. Узгодженість Стратегії з державними та регіональними стратегічними документами

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки (ДСРР) – основний планувальний документ для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Державна Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 р., затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. Під час розробки Стратегії розвитку Ріпкинської селищної територіальної громади до 2027 року враховані ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. Чинна редакція ДСРР затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 № 940 «Про внесення змін до державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки».

Стратегічні напрямки розвитку Сосницької громади також сформовані відповідно до стратегічних цілей Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням 21-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII, до нього внесені зміни рішенням двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28.10.2020 № 43-25/VII. Після початку нинішньої російсько-української війни документ знову зазнав змін. Нині діюча редакція регіональної стратегії була затверджена рішенням XXII сесії обласної ради VIII скликання від 14.03.2025 № 3-22/VIII «Про внесення змін до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року». Дані аналізу засвідчують високу ступінь узгодженості. Розбіжності мають об'єктивний характер та відображають специфіку області.

Діяюча регіональна Стратегія передбачає такі пріоритети:

Пріоритети розвитку області на період до 2027 року такі:

- безпека;
- збереження та розвиток людського потенціалу (створити умови для повернення до регіону людей, які залишили його під час війни);
- виробництво та поглиблена переробка якісної сільгоспсировини; «зелені» технології та біоекономіка; інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології; інноваційноспрямовані та експортоорієнтовані галузі промисловості (машинобудування, легка промисловість);
- екологічна безпека та охорона здоров'я;
- відновлення інфраструктури області;

В Стратегії розвитку Чернігівської області наголошується – об'єднання зусиль усіх гілок влади області, її міст та громад зможуть забезпечити досягнення стратегічного бачення та створення регіону сталого розвитку, у якому гармонійно поєднуюватимуться інноваційна промисловість, екологічне сільське господарство, висока якість людського капіталу та безпечне довкілля. Тобто мовиться про спільну діяльність регіональної та місцевої влад як умови для успіху реалізації стратегії.

Реалізація Стратегії розвитку Сосницької територіальної громади до 2027 року сприятиме виконанню ДСРР на 2021–2027 роки та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період 2021–2027 років. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької громади до 2027 року Стратегії розвитку Чернігівської області на період 2027 роки проведено у таблиці 5.18. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки проведено у таблиці 5.19.

Аналіз відповідності положень Стратегії розвитку Сосницької громади до 2027 року Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період 2021–2027 роки

Як наголосили розробники Стратегія Чернігівської області «стратегічною метою до 2027 року є забезпечення високої якості життя, гармонійного розвитку громад та економічного зростання на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу територій області, їх спеціалізації на засадах ефективного управління та збалансованого природокористування». Тобто мовиться про сполучення кількох чинників, першим із яких є висока якість життя, що в свою чергу передбачає гармонійний розвиток громад та економічне зростання. На думку розробників для цього необхідно задіяти наявні потенціали, їх спеціалізацію, а необхідними умовами є ефективне управління та збалансоване природокористування.

Стратегічне бачення сформульовано таким чином: «Чернігівщина – край, який пройшов шлях від відновлення та модернізації до безпечного, стійкого, економічно розвиненого регіону, де кожен громадянин має рівний доступ до високоякісних соціальних послуг, сучасної освіти, ефективної медицини та багатой культурної спадщини. Це територія, де кожен та кожна має можливості для свого особистого і професійного розвитку».

Стратегічне бачення досягатиметься через досягнення 5-ти стратегічних цілей:

1. Чернігівщина – безпечний регіон.
2. Комплексна відбудова інфраструктури.
3. Відновлення бізнесу і розбудова нової економіки регіону.
4. Збереження і розвиток людського потенціалу.
5. Розвиток ефективного багатовекторного врядування з врахуванням процедур та кращих практик ЄС.

Таблиця 5.14 Порівняння Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії сталого розвитку Чернігівської області 2027	Оперативні Цілі			Оперативні Цілі				Оперативні цілі					
	І. Конкурентоспроможна розумна економіка громади	ІІ. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життям простором	ІІІ. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом	2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	2.4. Кліматично стійка та адаптована громада		3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й регування на ризики	3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації
Стратегічна ціль І. Чернігівщина – безпечний регіон													
1.1. Створення безпечових умов для повсякденної життєдіяльності громадян						+		++	+		+		+
1.2. Підвищення стійкості територіальних громад до кризових ситуацій					+	+	+	++		+			
1.3. Енергетична безпека					+	++	+						
1.4. Інформаційна і кібербезпека									+	++	+		

територіях. Вона має виконувати певну координуючу роль – узгодження секторальних інвестицій, інтересів держави з інтересами і потребами регіонів

Державної стратегією регіонального розвитку України до 2027 р. визначено три стратегічні цілі:

1. Формування згуртованої країни в соціальному, економічному, екологічному та просторовому вимірах.
2. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.
3. Ефективне людиноцентричне багаторівневе врядування.

Таблиця 5.15 Порівняння ДСРР-2027 та Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей

Стратегічні та оперативні цілі ДСРР 2027	Оперативні Цілі				Оперативні Цілі				Оперативні цілі					
	I. Конкуренстоспроможна розумна економіка громади				II. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором				III. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом					
	1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	1.2. Конкуренстоспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування	2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	2.4. Кліматично стійка та адаптована громада	3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й реагування на ризики	3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації		
Стратегічна ціль I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах														
1.1. Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1.2. Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах										+	++			
1.3. Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, ВПО та інших вразливих груп												++		
Стратегічна ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів														
2.1. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів					+	+	++		++		+	+	+	+
2.2. Сильна, спроможна та конкурентоздатна регіональна економіка	++	++	++											
Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування														
3.1. Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування практик ЄС											++			
3.2. Розвиток різних форм співробітництва та управління публічними інвестиціями					+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

Відповідно до оновленої ДСРР до 2027 року пріоритетами державної регіональної політики відновлення і розвитку на період до 2027 року є:

- створення безпекових та соціально-економічних умов для повернення громадян України в регіони та територіальні громади;

- відновлення та розвиток інфраструктури, зокрема інфраструктури електронних комунікаційних мереж на принципах прозорості, підзвітності, сталості, інклюзивності, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, захищеності та стійкості до безпекових загроз та економічної доцільності;

- розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на регіональному та місцевому рівні у сфері стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, протидії корупції;
- розвиток людського капіталу, відновлення підприємницької діяльності та зростання економіки на основі внутрішнього потенціалу територій та регіональних смарт-спеціалізацій;
- розвиток багаторівневого врядування, наближення системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС;
- залучення громадян до прийняття рішень на державному, регіональному та місцевому рівні;
- відновлення балансу екосистем, постраждалих внаслідок збройної агресії РФ;
- розбудова партнерств, розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва;
- сприяння економічному розвитку регіону шляхом залучення інвестицій для реалізації інноваційних проєктів;
- відновлення та розвиток системи надання соціальних послуг на регіональному та місцевому рівні.

Розділ 6. Проведення моніторингу, оцінювання реалізації Стратегії та управління ризиками

Процеси впровадження та оцінювання – складові єдиного стратегічного планувального циклу.

Впровадження Стратегії включає розробку та затвердження Плану заходів, формування бюджету з урахуванням цілей, визначених у Стратегії, реалізацію місцевих програм розвитку, проєктів та заходів, моніторинг досягнення цілей та їх коригування у разі необхідності.

Оцінювання – визначення результатів впливу реалізації Стратегії на розвиток територіальної громади, досягнення запланованих результатів та врахування їх у наступному планувальному циклі.

Система впровадження Стратегії. Реалізація стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними структурами виконавчого комітету ради, бізнесом, громадським активом та мешканцями, що ставить перед керівництвом громади питання раціонального управління цим доволі складним процесом.

Система впровадження Стратегії має два рівні: *політичний та технічний*.

Політичний рівень забезпечує особисто голова громади та депутатський корпус. Ключова роль при цьому відводиться Сосницькому селищному голові. Його завдання – стимулювання та координація виконання завдань, які реалізують різні суб'єкти, а також мобілізація та інтеграція ресурсів, що знаходяться у їх розпорядженні з метою досягнення стратегічних цілей та реалізації завдань, які дозволять досягнути спільно визначеного бачення розвитку громади. Крім того, однією із стратегічних ролей голови представницької функції – представництво інтересів громади з метою досягнення цілей та виконання завдань Стратегії. Крім того, на цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти голови щодо реалізації Стратегії, пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

Технічний рівень впровадження виконують відповідальні за досягнення завдань Стратегії структурні підрозділи виконавчих органів селищної ради та комунальні установи, заклади, підприємства ради.

З метою покращення ефективності їх роботи та координації дій щодо впровадження Стратегії розпорядженням голови утворюється **Робоча група з управління впровадженням Стратегії, проведення моніторингу її реалізації** як постійно діючий консультативно-дорадчий орган (далі – Робоча група).

Робочу групу очолює селищний голова. До її складу входять особи, які представляють найважливіших учасників процесу планування й реалізації Стратегії: керівники структурних підрозділів виконавчого комітету ради та комунальних підприємств, відповідальні за виконання завдань Стратегії, інші представники селищної ради, представники бізнесу, установ, закладів, підприємств, громадських організацій, активні мешканці, в тому числі які брали участь у її розробці.

Робоча група збирається не рідше одного разу на півріччя та виконує такі функції:

- координує дії підрозділів, комунальних установ міської ради, старост громади, органів державної влади, підприємств та установ в процесі впровадження Стратегії, реалізації проєктів місцевого розвитку, заходів місцевих та регіональних програм;
- здійснює підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- здійснює підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії;
- готує пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

За організацію роботи Робочої групи, узагальнення та формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії відповідає відділ економічного розвитку Сосницької селищної ради.

Процес впровадження Стратегії здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації, що розробляється для забезпечення виконання завдань, визначених Стратегією.

План заходів з реалізації Стратегії складається з технічних завдань на проекти місцевого розвитку, які будуть впроваджуватися впродовж 2026–2027 років, а також переліку програм та заходів.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Плану заходів здійснюється за рахунок:

- коштів бюджету територіальної громади;
- коштів державного бюджету, в тому числі міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів обласного бюджету;
- коштів, які надходять до бюджетів у рамках програм допомоги та грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

Моніторинг впровадження Стратегії.

Результати моніторингу – основа для висновків про необхідність внесення змін (актуалізації) Стратегії та стимулювання її реалізації.

Моніторинг впровадження Стратегії здійснюється щорічно на основі аналізу кількісних та якісних індикаторів, що демонструють рівень виконання стратегічних, оперативних цілей та завдань, зокрема шляхом порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих проміжних (станом на конкретний період) і фактичних значень показників.

Система показників (індикаторів) для моніторингу реалізації Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року наведена у таблиці 6.1.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії готує відділ економічного розвитку Сосницької селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє його на розгляд сесії ради. Крім того, звіт оприлюднюється на її офіційному вебсайті.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 12 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265⁵⁹, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проекту місцевого розвитку.

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

⁵⁹ <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ економічного розвитку Сосницькому селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітної періоду представляє їх на розгляд сесії відповідної ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному веб-сайті селищної ради.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

► результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;

- досягнення запланованих цілей;
- задоволення потреб різних груп заінтересованих осіб;
- наявних незапланованих змін та впливів;
- діяльності, що призвела до змін (зокрема незапланованих);
- ефективності механізмів реалізації Стратегії або ресурсних витрат;
- стійкості результатів Стратегії тощо.
- Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ економічного розвитку Сосницької селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше трьох місяців після закінчення періоду реалізації Стратегії та Плану заходів представляє їх на розгляд сесії селищної ради. Крім того, заключні звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих медіа.

Таблиця 6.1 Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади						
1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	Частка мікро та малих домогосподарств, які використовують нові аграрні технології	%	2	7	12	Дані погосподарського обліку Дані опитування та моніторингу селищної ради
	Кількість домогосподарств, які використовують теплиці	один	0	3	10	Дані погосподарського обліку Дані опитування та моніторингу селищної ради

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Обсяг залучених сільгоспвиробниками грантів завдяки інфорамційно-консультативному супроводу	в тис. грн.	150	1200	3000	Портал відкритих даних data.gov.ua. Державний аграрний реєстр (ДАР). Річний звіт відділу економічного розвитку Сосницької селищному ради
	Обсяги виробництва нішових та екологічних продуктів	тис. грн./т	0	10	20	Дані опитування та моніторингу селищної ради
	Частка мікро- та малих домогосподарств, які вирощують культури, поява яких стала можливою завдяки кліматичним змінам	%	1	4	9	Дані опитування та моніторингу селищної ради
	Обсяги локальної переробки молока, м'яса, овочів, фруктів, ягід та ін. аграрної продукції	в тис. грн./т	0	20	70	Виробничі звіти підприємств переробки. Дані моніторингу селищної ради
	Кількість представників малих фермарів та домогосподарств громади, які взяли участь у тематичних конференціях, форумах, ярмарках, виставках, тощо	один	0	5	25	Річний звіт відділу економічного розвитку Сосницької селищному ради
1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	Кількість облаштованих рекреаційних зон на теренах громади	один	3	5	8	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації. Річні звіти КП «Благоустрій Сосниця»
	Частка об'єктів історико-культурної спадщини, які є інтерактивними	%	5	15	30	Обласна GIS-система. Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
	Протяжність помаркованих туристичних маршрутів	км	5	15	40	Обласний реєстр туристичних маршрутів. Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
	Кількість учасників подієвих заходів	один	500	700	1000	Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	протягом року					селищної ради. Фото-відео матеріали заходів
	Кількість розроблених та впроваджених туристичних продуктів з локальною складовою	один	1	3	6	Річні звіти відділу освіти, культури, молоді та спорту, відділу економічного розвитку Сосницької селищному ради. Дані моніторингу Інтернет-ресурсів
	Наявність інфраструктур для розвитку туристичних водних продуктів	+/-	1	+1	+2	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації
	Кількість елементів нематеріальної історико- культурної спадщини, що внесені до відповідних переліків – національного та обласного	один	0	1	2	Національний та обласний переліки елементів нематеріальної культурної спадщини
	Наявність впроваджених мобільних застосунків із інформациєю про туристично-рекреаційну сферу громади	+/-	0	0	1	Працюючі застосунки з інформациєю про туристично-рекреаційну сферу громади
	Частка об'єктів об'єктів туристично-рекреаційної сфери громади, на яких впроваджена QR навігацію	%	0	20	60	Польовий аудит об'єктів
	Наявність інтерактивної туристичної карти Сосниччини	+/-	0	1	1	Інтерактивна туристична карта Сосниччини
	Частка населених пунктів громади, охоплена креативною інфраструктурою	%	2	5	10	Моніторинг селищної ради
1.3. Сприятливе середовище для підприємницт ва та інвестування	Кількість реалізованих розділів Комплексного плану просторового розвитку громади	+/-	0	1	2	Реалізовані розділи Комплексного плану просторового розвитку громади
	Кількість розроблених генеральних планів та детальних планів територій	один	2	4	8	Генеральні та детальні плани територій. Рішення сесії селищної ради про затвердження Комплексного плану

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Наявність оприлюдненого інвестиційного паспорту громади	+/-	0	1	1	Інвестиційний паспорт громади
	Кількість реалізованих інвестиційних проєктів у громаді	один	0	2	5	Інвестиційна карта України. Портал відкритих даних (data.gov.ua). Річний звіт відділу економічного розвитку Сосницької селищному ради
	Кількість локальних торгівельних платформ що працюють	один	0	1	1	Рішення селищної ради про створення або підтримку місцевих торгових майданчиків. Акти виконаних робіт
	Кількість новостворених неаграрних підприємств у селах	один	0	1	3	Єдиний державний реєстр юридичних осіб і ФОП. Портал відкритих даних Державної податкової служби
	Наявність повного брендбуку громади з ключовими складовими (логотип, слоган, кольори, шрифти)	+/-	0	1	1	Сайт Сосницької селищної ради. Рішення сесії селищної ради
	Кількість одиниць видів стилізованої відповідно до візуального стилю громади продукції	один	0	5	10	Моніторинг селищної ради
	Кількість об'єктів, що охоплені системою бренданих показників	один	1	2	5	Польовий аудит об'єктів

Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низковуглецева громада з комфортним життєвим простором

2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	Протяжність введених до експлуатації нових водопровідних мереж	км	0	0,5	2	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ»
	Протяжність реконструйованих із використанням нових безпечних матеріалів водопровідних мереж	км	0,5	0,5	1	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ»

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Частка населення віддалених або малодоступних територій, підключених до централізованого водопостачання	%	15	20	35	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ»
	Частка жителів, які отримують питну воду з нових свердловин	%	0	10	25	Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ»
	Середньодобовий обсяг води, що очищена сучасними системами	куб. м/добу	150	300	600	Технічна документація КП «Сосницьке КЖУ»
	Протяжність модернізованих або автоматизованих каналізаційних мереж	км	0	0,8	2,5	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ»
	Наявність місцевого плану управління відходами	+/-	-	-	+	Місцевий план управління відходами Сосницької громади
	Кількість нових або модернізованих транспортних одиниць для роздільного збору ТПВ	Один	1	2	4	Договори, накладні на отримання товару – транспортних одиниць. Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ»
	Частка населення громади, яке забезпечено доступом до контейнерних майданчиків	%	15	20	25	Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ» Польовий аудит об'єктів
	Наявність сортувальної станції ТПВ	+/-	0	0	1	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів
	Частка жителів, які дотримуються правил роздільного збору порівняно з базовим рівнем	%	5	15	30	Публічні інформаційні звіти КП «Сосницьке КЖУ». Моніторинг селищної ради
	Кількість ініціатив, створених учнями або підлітками, спрямованих на зменшення відходів або відповідальне споживання	один	1	3	6	Результати моніторингу Інтернет-ресурсів. Звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
	Кількість категорій ресурсів, для яких	один	2	3	5	Реєстри комунального майна, земельних

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	ведеться цифровий облік					ділянок, інфраструктурних об'єктів. Звіти КП «Сосницьке КЖУ». Моніторинг селищної ради
	Площа колишніх видобувних територій, що трансформовані	га	0	0,5	2,0	Державний реєстр родовищ корисних копалин. Місцеві програми рекультивації та трансформації земель. Акти виконаних робіт
2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	Річний обсяг виробленої електроенергії сонячними панелями	кВт·год/рік	45000	90000	120000	Дані обліку суб'єктів господарювання, що встановили сонячні панелі
	Річний обсяг виробленої електроенергії (кВт·год/рік) комбінованими системами («сонце+вітер»)	кВт·год/рік	0	0	5000	Дані обліку суб'єктів господарювання, що встановили комбіновані системи
	Частка електроенергії з відновлюваних джерел у загальному річному енергоспоживанні громади	%	0,8	2,5	6,0	Дані енергопостачальних компаній та мережевих операторів
	Потужність встановлених теплових pomp	кВт	0	2	5	Дані обліку суб'єктів господарювання, системи енергоменеджменту. Технічна документація pomp
	Частка зменшення споживання теплової та електричної енергії будівель комунальної форми власності після модернізації порівняно з базовим періодом	%	0	10	25	Дані обліку суб'єктів господарювання, системи енергоменеджменту
	Частка економії теплової енергії у мережах теплопостачання після впровадження заходів модернізації	%	3	8	15	Дані обліку суб'єктів господарювання, системи енергоменеджменту
	Наявність цифрової системи моніторингу енергоспоживання та	+/-	0	1	1	Звіти про впровадження енергоефективних проєктів у

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	кліматичних показників					зкладах/установах громади, договори з постачальниками цифрових систем моніторингу
	Кількість реалізованих проєктів та заходів Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату за участю жителів громади	один	0	2	5	Звіти з виконання ПДСЕРК. Дані моніторингу Інтернет щодо відображення заходів на виконання ПДСЕРК
2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	Довжина/площа відремонтованих ділянок доріг, вулиць та тротуарів відремонтовано з дотриманням вимог безбар'єрності	км/ кв км	0,2	1	1,5	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Польовий аудит об'єктів
	Довжина систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення разом із водовідвідними лотками, водоскидними системами, що споруджені під час капітального ремонту доріг	м	50	150	200	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Польовий аудит об'єктів
	Довжина мережі безперервних велосипедних доріжок та смуг	км	0	0,5	1	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Польовий аудит об'єктів
	Частка модернізованих тротуарів, що відповідають ДБН та стандартам доступності (%)	%	5	12	25	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів.
	Кількість зупинок громадського транспорту, інтегрованих з пішохідною інфраструктурою	один	2	6	12	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів. Польовий аудит об'єктів

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Частка пасажирів, які регулярно користуються цифровими сервісами	%	0	10	25	Дані опитувань пасажирів. звіти перевізників про використання електронних квитків. Кількість активних користувачів мобільних транспортних додатків
2.4. Кліматично стійка та адаптована група	Площа паркових зон у населених пунктах громади	кв. м	45000	52000	65000	Звіти КП «Сосницьке КЖУ». Геоінформаційні та картографічні сервіси Google Earth, OpenStreetMap
	Площі відтворених зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування	га	0,5	2	5	Інформація відділу відділу земельних відносин Сосницької селищної ради
	Площа лісозахисних смуг	га	0	15	45	Інформація відділу відділу земельних відносин Сосницької селищної ради
	Наявність місцевої схеми екомережі	+/-	-	-	+	Місцева схема екомережі Сосницької громади
	Наявність проектної документації, згідно якої ПЗС встановлено вздовж ключових водоемів громади	+/-	-	-	+	Наявність проектної документації на ПЗС
	Частка населених пунктів громади, які охоплені проектами з благоустрою	%	30	50	85	Звіти КП «Сосницьке КЖУ». Опитування жителів населених пунктів громади
	Частка порушених, деградованих та малопродуктивних земель	%	12	11,5	10,5	Інформація відділу відділу земельних відносин Сосницької селищної ради
	Площа відновлених водно-болотних угідь та малих водотоків	га	0	1,5	5	Інформація відділу відділу земельних відносин Сосницької селищної ради
	Кількість об'єктів ПЗФ на території громади	один	10	10	12	Сайт Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
						облдержадміністрації
	Кількість реалізованих учнівських та шкільних проєктів із адаптації до змін клімату та захисту навколишнього середовища	один	0	1	3	Результати моніторингу Інтернет-ресурсів. Звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
	Кількість реалізованих громадських екологічних ініціатив	один	0	1	3	Результати моніторингу Інтернет-ресурсів. Звіти КП громади. Звіти громадських організацій
	Рівень знань жителів про види кліматичних ризиків та способи їх мінімізації	%	15	35	60	Дані опитувань та моніторингу селищної ради
	Наявність локальної мережі датчиків для моніторингу параметрів повітря, води, ґрунту та кліматичних показників		-	-	+	Моніторинг публічних платформ моніторингу повітря
Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом						
3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собистої безпеки й реугування на ризки	Частка пожежно-рятувальних підрозділів, що відповідають сучасним стандартам оснащення	%	30	50	70	Дані ДСНС через місцеві підрозділи. Звіти про придбання спеціальної техніки та оснащення
	Частка добровольців, які пройшли базове та спеціалізоване навчання	%	30	50	70	Дані ДСНС
	Наявність працюючої локальної системи моніторингу надзвичайних ситуацій	+/-	-	-	+	Технічна документація з налаштування локальної системи оповіщення. Опитування мешканців громади
	Частка населених пунктів громади, які охоплені модернізованою мережею оповіщення	%	40	50	70	Опитування жителів громади
	Кількість укриттів, що відповідають нормативам безпеки та стандартам цивільного захисту	один	18	26	37	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації, акти обстеження

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Кількість облаштованих укриттів та захисних споруд у віддалених населених пунктах	один	0	2	6	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації
	Частка (%) пішохідних переходів, підходів до соціально важливих об'єктів та громадських просторів громади що освітлені	%	40	60	70	Польовий аудит об'єктів
	Частка жителів громади, які мають регулярний доступ до освітлених вулиць та громадських просторів	%	40	60	70	Опитування жителів громади
	Частка (%) охоплення вулиць системою регулювання освітленості	%	40	60	75	Звіти про виконання проектів із освітлення вулиць. Бази даних громади
	Частка (%) населених пунктів громади, які охоплені системою відеоспостереження	%	15	25	40	Національна поліція. Опитування жителів громади
	Кількість працюючих камер з розпізнаванням номерів, що встановлені та в'їздах до громади	один	2	5	8	Національна поліція
	Наявність працюючого центру відеоспостереження (ситуативного центру)	+/-	-	-	+	Офіційний сайт селищної ради. Повідомлення в медіа. Повідомлення Національної поліції
	Частка охоплення громади послугами притулку для безпритульних тварин	%	5	15	40	Інформація в медіа про роботу притулку. Опитування жителів громади
3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	Кількість учасників, які відвідали або скористалися послугами центрів DLC протягом календарного року	один	0	150	450	Моніторинг селищної ради
	Частка (%) учнів, які мають доступ до STEM-, STEAM- та лабораторних просторів	%	0	15	35	Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради
	Кількість закладів освіти громади, які	один	1	4	8	Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	запровадили освітньо-інформаційні системи та платформу «Мрія»					спорту Сосницької селищної ради. Дані платформи «Мрія»
	Частка учнів з інвалідністю, які мають доступ до інклюзивного середовища	%	25	45	75	Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради. Моніторинг селищної ради
	Кількість закуплених шкільних автобусів	один	0	1	3	Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради. Документація з публічних закупівель, договора, накладні
	Кількість учасників навчань для дорослих, які застосовують отримані навички у професійній чи громадській діяльності	один	0	30	120	Списки учасників навчань. Опитування учасників навчань
	Кількість ВПО та ветеранів російсько-української війни, які пройшли навчальні програми з підвищення кваліфікації	один	0	50	120	Списки учасників навчань. Повідомлення в медіа
	Навність облаштованого та працюючого Молодіжного центру громади	+/-	-	+	+	Акт виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації. Повідомлення в медіа
	Кількість нових або збережених робочих місць у сфері місцевих ремесел	один	0	5	15	Річний звіт відділу економічного розвитку Сосницької селищної ради. Дані центру зайнятості
	Кількість переглядів / завантажень / взаємодій із контентом мультимедійних продуктів громади протягом року	один	8000	15000	25000	Моніторинг відвідуваності мультимедійних продуктів громади
	Кількість модернізованих закладів культури громади	один	0	1	3	Акт виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації. Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
						спорту Сосницької селищної ради.
3.3. Інституційно спроможна група з розвинутою цифровою доступністю та активною групою участю	Кількість назв послуг ЦНАП, що надаються мобільно	один	15	45	80	Звіт ЦНАПу
	Кількість електронних послуг та відкритих наборів даних, що доступні на веб-ресурсах громади	один	0	12	25	Веб-ресурси громади
	Кількість веб-сторінок селищної ради, ЦНАПу або електронних послуг, що стали доступними для людей із інвалідністю	один	0	1	2	Звіт ЦНАПу. Опитування цільової аудиторії
	Частка (%) обладнання робочих місць, серверного та мережевого що оновлено	%	0	40	70	Результати публічних закупівель, договори, накладні. Звіт фінансового відділу селищної ради
	Кількість інтегрованих шарів даних у ГІС громади	один	0	6	12	ГІС громади
	Кількість користувачів/реєстрацій у цифрових сервісах селищної ради	один	10	50	100	Цифрові сервіси селищної ради
	Кількість створених наглядових та консультативних рад	один	1	2	2	Списки членів наглядових рад, протоколи їх засідань, повідомлення в медіа про діяльність
	Кількість проведених засідань або обговорень за рік із використанням деліберативних практик	один	0	1	3	Протоколи засідань та обговорень. Повідомлення медіа
3.4. Соціально відповідальна , інклюзивна та безбар'єрна спільнота	Обсяг коштів (тис. грн.), що витрачені на покращення матеріально-технічних умов для надання базових соціальних послуг у громаді, в тому числі – мобільно	тис. грн	450	1500	3200	Звіт КНТ «Центр надання соціальних послуг» Сосницької селищної ради. База даних Openbudget
	Кількість отримувачів соціальних послуг,	один	35	120	400	Звіт КНТ «Центр надання соціальних послуг»

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	охоплених службою «соціальне таксі» протягом календарного року					Сосницької селищної ради
	Наявність працюючого стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей	-/+	-	-	+	Організаційні документи відділення. Акти виконаних робіт та прийому об'єкта до експлуатації
	Кількість осіб із числа ВПО, ветеранів російсько-української війни, які скористалися новими або розширеними соціальними послугами протягом року	один	0	85	180	Звіт КНТ «Центр надання соціальних послуг» Сосницької селищної ради
	Кількість користувачів, які скористалися цифровими сервісами для надання соціальних послуг протягом року	один	0	40	250	Дані цифрових сервісів. Опитування жителів громади
	Кількість громадських об'єктів та просторів, оснащених навігацією шрифтом Брайля та тактильними елементами	один	1	2	3	Польовий аудит об'єктів
	Наявність інтерактивної ГІС-карти бар'єрів та безбар'єрних маршрутів громади	-/+	-	-	+	ГІС-карта бар'єрів та безбар'єрних маршрутів громади
	Кількість ветеранів, які звернулися за психосоціальною та правовою підтримкою протягом року	один	10	60	180	Звернення ветеранів. Звіт КНТ «Центр надання соціальних послуг» Сосницької селищної ради
	Частка (%) житла ветеранів із інвалідністю, що модернізовано та адаптоване до їхніх фізичних потреб і стандартів безбар'єрності	%	1	10	20	Технічна документація будівель. Інспекційні акти та дані технічних перевірок. Опитування ветеранів
	Кількість реалізованих ветеранських ініціатив	один	0	1	4	Звіт КНТ «Центр надання соціальних послуг» Сосницької селищної ради

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
						ради. Дані моніторингу селищної ради. Повідомлення медіа
	Частка (%) жителів, які позитивно оцінюють ставлення громади до ветеранів	%	30	45	75	Опитування жителів громади
	Кількість житлових одиниць, що підготовлені для ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх сімей, інших соціально вразливих груп	один	6	10	20	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації. Річний звіт селищного голови
3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	Кількість житлових одиниць, що включені до комунального фонду для медичних працівників	один	1	3	5	Реєстр майна комунальної власності громади
	Частка (%) послуг вузькопрофільних медичних фахівців, що надаються відповідно до потреб громад	%	20	45	60	Електронні реєстри вузькопрофільних послуг КНП громади - ЦПМСД та лікарні. Дані опитування жителів громади
	Кількість пацієнтів, які отримують послуги з охорони здоров'я в оновлених приміщеннях медичних КНП	один	1500	4500	12000	Звіти КНП громади - ЦПМСД та лікарні. Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації
	Вартість (в тис. грн.) нового медичного обладнання (діагностичного, лабораторного, лікувального)	тис.грн.	-	1200	3500	Звіт фінансового відділу Сосницької селищної ради. База даних Openbudget
	Наявність кімнат відпочину та тренінгових аудиторій персоналу в медичних КНП громади	-/+	-	-	+	Звіти КНП громади - ЦПМСД та лікарні
	Кількість медичних процесів або послуг, які оптимізовані за допомогою нових технологій	один	0	2	4	Звіти КНП громади - ЦПМСД та лікарні. Моніторинг селищної ради

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Частка (%) жителів громади, зокрема у віддалених населених пунктах, які користуються цифровими медичними послугами	%	0	25	45	Звіти КНП громади - ЦПМСД та лікарні. Дані електронної реєстрації пацієнтів, онлайн записів до лікаря. Дані опитувань жителів громади.
	Наявність модернізованою медико-реабілітаційного відділення	-/+	-	-	+	Акти виконаних робіт та приймання об'єктів до експлуатації.
	Кількість пацієнтів, які отримують реабілітаційні послуги з використанням нового обладнання протягом календарного року	один	0	20	150	Документи поточного обліку надання КНП громади медичних послуг
	Частка (%) цільової групи, яка охоплена скрінінгом та щепленнями	%	10	45	60	Звіти КНП громади - ЦПМСД та лікарні
	Кількість спортивних майданчиків та залів, що модернізована та обладнана з врахуванням вимог для адаптивного та інклюзивного спорту	один	0	1	2	Технічна документація. Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради. Акти виконаних робіт та прийому об'єкта до експлуатації
	Кількість реалізованих спортивних ініціатив громадських та приватних організацій	один	0	1	2	Річний звіт відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради. Повідомлення медіа. Публічні звіти громадських організацій